

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMİN KÜLTÜREL TEMELLERİ ANABİLİM DALI
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BİLİM DALI
(TÜRKÇE EĞİTİMİ DOKTORA PROGRAMI)

ÇOCUK ROMANLARINDAKİ BAŞKİŞİLERİN YAŞADIKLARI
ÇATIŞMALARI ÇÖZME YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Saliha Karagöz

Ankara
Ocak, 2014

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMİN KÜLTÜREL TEMELLERİ ANABİLİM DALI
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BİLİM DALI
(TÜRKÇE EĞİTİMİ DOKTORA PROGRAMI)

ÇOCUK ROMANLARINDAKİ BAŞKİŞİLERİN YAŞADIKLARI
ÇATIŞMALARI ÇÖZME YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Saliha Karagöz

Danışman: Prof. Dr. Sedat Sever

Ankara
Ocak, 2014

ONAY

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne;

Bu alışma j¼rimiz tarafından Eğitimin K¼lt¼rel Temelleri Ana Bilim Dalı 'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

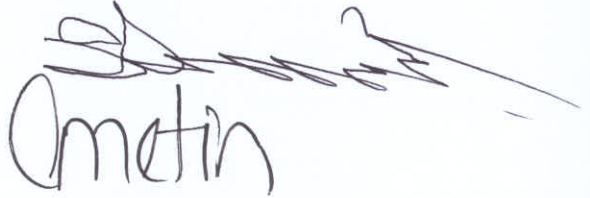
Başkan : Prof. Dr. Cahit KAVCAR

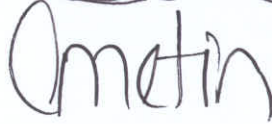
¼ye: Prof. Dr. Sedat SEVER

¼ye: Prof. Dr. Selahattin DİLİD¼ZG¼N

¼ye: Doç. Dr. Canan ASLAN

¼ye: Doç Dr. Z. Canan KARABABA

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ¼retim ¼yelerine ait olduğunu onaylarım.

Enstit¼ M¼d¼r¼

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Türk çocuk edebiyatının 2000 - 2010 yılları arasında yer alan çocuk romanlarındaki başkişilerin yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemleri incelenmiştir.

Çalışma, altı bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde çalışmanın problemi, amacı, önemi sınırlılıkları ve tanımları ele alınmıştır. İkinci bölümde çocuk edebiyatı, çocuk romanı, çocuk edebiyatında karakter ve özellikleri, çatışma kavramı, okul çağı (9 - 12 yaş) çocuğunun bilişsel, kişilik ve toplumsal gelişim özellikleri ve bu özelliklerin çocuğun okuduğu kitaplardaki başkişi ile ilişkisine etkisi ve ilgili araştırmalar yer almıştır. Üçüncü bölümde, çalışmanın yöntemine, evrenine, örneklemine, verilerinin toplanmasına ve çözümlenmesine yer verilmiştir. Dördüncü bölümü çocuk romanlarının belirlenen ölçütlere göre incelenmesi oluşturmuştur. Beşinci bölümde bulgular ve yorumlara; altıncı bölümde ise sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Çalışmam boyunca desteğini her zaman yanımda hissettiğim, her sorunla ilgilenen, yol gösteren biricik hocam Prof. Dr. Cahit KAVCAR'a içten teşekkür ederim. Her eleştirisini, yorumunu çok önemseydiğim danışmanım Prof. Dr. Sedat SEVER'e bana danışmanlık yapmayı kabul ederek çocuk edebiyatı alanındaki yüce bilgisinden yararlanmamı sağladığı için çok teşekkür ederim. İlgisi ve içtenliği için hocam Canan ASLAN'a teşekkür ederim. Okul müdürüm Nazan ATABEK'e hoşgörüsü için teşekkür ederim.

Anneme, ablam Saniye TOPÇU'ya ve eşine sabırları, anlayışları ve sevgileri için; dostum Ali GÜZEL'e incelediğim kitapları benimle birlikte okuduğu için çok teşekkür ederim. Özlem KANAT SOYSAL'a, Emel ÖKSÜZ'e, Deniz SÜMER'e ve Neslihan MECİT'e destekleri için çok teşekkür ederim. Son olarak bu süreçte çok az görüşmeme karşın hâlâ yanımda olan tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Saliha KARAGÖZ

Ankara, Ocak, 2014

ÖZET
ÇOCUK ROMANLARINDAKİ BAŞKIŞİLERİN YAŞADIKLARI
ÇATIŞMALARI ÇÖZME YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ

Karagöz, Saliha

Doktora, Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sedat Sever

Ocak, 2014, xiii + 287

Anahtar Sözcükler: Çocuk edebiyatı, çocuk romanı, karakter, başkişi, çatışma, çatışma çözme, betimsel çözümleme.

Bu çalışmada 2000 - 2010 yılları arasında ilk baskısı yapılan ve 9 - 12 yaş çocuklarına seslenen yerli çocuk romanlarındaki başkişilerin yaşadıkları çatışmaları hangi yöntemlerle çözdüklerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Betimsel çözümleme ve betimsel yöntemlerin kullanıldığı bu çalışmada araştırmanın evrenini 2000 - 2010 yılları arasında ilk baskısı yapılan ve 9 - 12 yaş çocuklarına seslenen çocuk romanları oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme, 9 - 12 yaş arasındaki çocuklara seslenen 2000 - 2010 yılları arasında ilk baskısını yapan üç ya da daha fazla romanı olan yazarların romanlarından “ölçüt örnekleme” kullanılarak oluşturulmuştur. Toplam 34 yazarın 42 romanı incelenmiştir. Bu araştırmada elde edilen bulgular, çocuk romanlarındaki başkişilerin daha çok açık ve durağan karakterler olduğu, başkişilerin en çok kişi - kişi ve kişinin kendisiyle çatışması; en az kişi - toplum çatışması yaşadıkları; çatışmaların çözümünde çoğunlukla etkin oldukları ve çatışmaları en çok akıl yürüterek ve işbirliği yaparak çözdükleri sonucuna varılmıştır. Ayrıca çatışmaların çözümünün genellikle inandırıcı; okurun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun insana ve doğaya saygılı olduğu saptanmıştır.

SUMMARY

ANALYSE OF THE MAIN CHARACTERS' SOLUTION METHODS FOR THEIR CONFLICTS IN THE CHILDREN'S NOVELS

Karagöz, Saliha

Ankara University Institute of Educational Sciences

Department of Cultural Foundations of Education

Turkish Education

Advisor: Prof. Dr. Sedat Sever

January, 2014, xiii + 287

Keywords: children literature, children's novels, character, main character, conflict, conflict solution, descriptive analysis

In this study, it was aimed to reveal the solution methods of the main characters in native children's novels for ages 9 - 12, published first between the years 2000 - 2010. The universe of the study in which the descriptive analysis and the descriptive methods were used, was composed of children's novels for ages 9 - 12, published first between the years 2000 - 2010. By using criterion sampling, the sample was composed of the children's novels for ages 9 - 12, published first between the years 2000 - 2010 whose writers have 3 or more novels. Totally 42 novels of 34 writers were analyzed. The evidences of this study pointed out that the main characters of the children's novels were mostly round and stable characters, they were at most face to person-to-person and person against self and least person-to-society conflicts, they were broadly active in the solutions and they solved the conflicts largely by reasoning and by the cooperation solution method. Besides, it was determined that the solutions of the conflicts were generally believable; compatible with the readers' love and freedom requirements; respectful to the human and the nature.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ÇİZELGELER DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
BÖLÜM	
1.GİRİŞ	
1.1.Problem	1
1.2.Amaç	5
1.3.Önem	5
1.4.Sınırlılıklar	6
1.5.Tanımlar	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Çocuk Edebiyatı	8
2.1.1. Çocuk Romanı	10
2.2. Çocuk Edebiyatında Karakter ve Özellikleri	12
2.2.1. Çocuk Edebiyatında Karakterlerin Geliştirilmesi	13
2.2.1.1. Düz / Kapalı / Geliştirilmemiş / Yalınkat Karakter	14
2.2.1.2. Yuvarlak / Açık / Geliştirilmiş Karakter	15
2.2.1.3. Devingen Karakter	15
2.2.1.4. Durağan Karakter	16
2.2.2. Çocuğa Seslenen Yazınsal Metinlerdeki Başkişi ile Okurun İlişkisi	16
2.3. Çatışma Kavramı	17
2.3.1. Romanda Çatışma	18
2.3.1.1.Çocuk Romanlarında İyi Kurgulanmış Çatışmanın Özellikleri	21
2.3.2. Çatışma Sınıflamaları	23
2.3.3. Çocuk Romanlarında Çatışma Türleri	23

2.3.3.1. Başkişinin Kendisiyle Çatışması	23
2.3.3.2. Başkişinin Başka Biriyle Çatışması	24
2.3.3.3. Başkişinin Toplumla Çatışması	25
2.3.3.4. Başkişinin Doğayla Çatışması	25
2.3.4. Çatışma Çözüm Yolları	25
2.3.4.1.Çatışmanın Çözümünde Başkişinin Konumu	27
2.4. Okul Çağı (9 - 12 Yaş) Çocuğunun Bilişsel, Kişilik ve Toplumsal Gelişim Özellikleri ve Bu Özelliklerin Çocuğun Okuduğu Kitaplardaki Başkişi ile İlişkisine Etkisi	29
2.4.1. Okul Çağı (9 - 12 Yaş) Çocuğunun Bilişsel Gelişim Özellikleri ve Bu Özelliklerin Çocuğun Okuduğu Kitaplardaki Başkişi ile İlişkisine Etkisi	29
2.4.2. Okul Çağı (9 - 12 Yaş) Çocuğun Kişilik ve Toplumsal Gelişim Özellikleri ve Bu Özelliklerin Çocuğun Okuduğu Kitaplardaki Başkişi ile İlişkisine Etkisi	30
2.5. Konuyla İlgili Araştırmalar	32
3.YÖNTEM	34
3.1.Evren ve Örneklem	34
3.2. Verilerin Toplanması	35
3.3.Verilerin Çözümlemesi	35
4.ÇOCUK ROMANLARININ İNCELENMESİ	41
4.1. Zaman Bisikleti.	41
4.2. Atlantis'in Çocukları	46
4.3.Az Buçuk Teo	56
4.4.Süper Gazeteciler	62
4.5. Çılgın Serüvenciler İz Peşinde	68
4.6. Şeker Kız ve Büyülü Elma	74
4.7. Güvercin'in Saati	77
4.8. Ufaklık Serüven Peşinde/ İstanbul'da Tehlike	83
4.9. Mızıkacı	92
4. 10. Uçan Dalgalar	99
4. 11. Gezgin Dedektifler Palmiye Sokak No. 5	102

4.12. Yaşamı Tartan Terazi	105
4.13. Parisli Fındık Faresi	110
4.14. Güzelce'de Bir Kaçak Memo	116
4. 15. Badem Operasyonu	119
4.16. Büyük Tuzak	123
4.17. Beyaz Dua Evi Çocukları	128
4.18. Kırmızı Pelerinli Kurtçuk	136
4.19. Murat'ın Düşü	140
4.20. Bir Kutu Tebeşir İstiyoruz	144
4.21. Kırlangıçlar Yapar Yuvayı	148
4.22. Eyvah! Ağabeyim Kopyalandı	151
4.23. Dostum Çino	156
4.24. Bintepe'nin Hayaleti	160
4.25. Okumak İstiyorum	165
4.26. Çetin'in Merakı	169
4.27. Sayısal Çocuk	172
4.28. Komutan Anti Başka Karıncalar Diyarı	175
4.29. Gizli Formül Hangi Zarfta!	181
4.30. Kulak Üretme Çiftliği	185
4.31. Küçük Tay	190
4.32. Çevreci Karıncalar	197
4.33. Beyaz Evin Gizemi	202
4.34. İncili Kavak	206
4.35. Gezegenerler Arasında Yolculuk Bölüm 1	211
4.36. Işık Hızıyla Mars'a Yolculuk	216
4.37. Mavi Zamanlar	219
4.38. Dolunay Dedektifleri Dehşet Mektuplar	224
4.39. Canım Öğretmenim	229
4.40. Acıları Yenen Çocuk	232
4.41. Hırsız Kedi	237
4.42. Keklik Sevgisi	242

5. BULGULAR VE YORUMLAR	249
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	259
SONUÇ	259
ÖNERİLER	263
KAYNAKLAR	265
EKLER	274
EK.1. İNCELENEN ROMANLARDAKİ ÇATIŞMA TÜRLERİ VE ALT TÜRLERİ	274
EK.2. BAŞKİŞİNİN ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜNDEKİ KONUMU	280

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 1. Çatışma Türleri ve Alt Çatışma Birimleri	36
Çizelge 2. Çatışma Çözümünde Başkışının Konumu ve İzlediği Yollar	38
Çizelge 3. Çuka'nın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	42
Çizelge 4. "Zaman Bisikleti" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	44
Çizelge 5. Tekin'in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	46
Çizelge 6. "Atlantis'in Çocukları" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	53
Çizelge 7. Anlatıcı Çocuk'un Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	57
Çizelge 8. Teo'nun Karakter Özellikleri	57
Çizelge 9. "Az Buçuk Teo" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	60
Çizelge 10. Evren'in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	63
Çizelge 11. Yener'in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	63
Çizelge 12. "Süper Gazeteciler" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	66
Çizelge 13. Özgür'ün Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	68
Çizelge 14. Kâmil'in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	69
Çizelge 15. Deniz'in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	69
Çizelge 16. "Çılgın Serüvenciler İz Peşinde" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	72
Çizelge 17. Şeker Kız'ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	74
Çizelge 18. "Şeker Kız ve Büyülü Elma" Romanındaki Çatışmayı Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	76
Çizelge 19. Güvercin'in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	78
Çizelge 20. "Güvercin'in Saati" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	81
Çizelge 21. Ufaklık'ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	83
Çizelge 22. "Ufaklık Serüven Peşinde / İstanbul'da Tehlike" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	89

Çizelge 23. Teo'nun Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	93
Çizelge 24. "Mızıkacı" Romanındaki Çatışmayı Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	96
Çizelge 25. "Uçan Dalgalar" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	101
Çizelge 26. "Gezgin Dedektifler Palmiye Sokak No. 5" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	104
Çizelge 27. Köylüler'in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	106
Çizelge 28. "Yaşamı Tartan Terazi" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	109
Çizelge 29. Sofi'nin Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	110
Çizelge 30. Bayram'ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	111
Çizelge 31. "Parisli Fındık Faresi" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	114
Çizelge 32. Memo'nun Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	117
Çizelge 33. "Güzelce'de Bir Kaçak Memo" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	118
Çizelge 34. "Badem Operasyonu" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	121
Çizelge 35. Şeroks'un Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	123
Çizelge 36. "Büyük Tuzak" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	126
Çizelge 37. Harçi'nin Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	128
Çizelge 38. "Beyaz Dua Evi Çocukları" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	133
Çizelge 39. Kırmızı Pelerinli Kurtçuk'un Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	136
Çizelge 40. "Kırmızı Pelerinli Kurtçuk" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	138
Çizelge 41. Murat'ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	140
Çizelge 42. "Murat'ın Düşü" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	142
Çizelge 43. "Bir Kutu Tebeşir İstiyoruz" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	146
Çizelge 44. Alingan'ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	148

Çizelge 45. “Kırlangıçlar Yapar Yuvayı” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	150
Çizelge 46. “Eyvah Ağabeyim Kopyalandı” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	154
Çizelge 47. Anıl’ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	156
Çizelge 48. “Dostum Çino” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	158
Çizelge 49. “Bintepe’nin Hayaleti” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	163
Çizelge 50. “Okumak İstiyorum” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	167
Çizelge 51. “Çetin’in Meraki” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	171
Çizelge 52. Saygı’nın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	173
Çizelge 53. “Sayısal Çocuk” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	174
Çizelge 54. Komutan Anti’nin Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	176
Çizelge 55. “Komutan Anti Başka Karıncalar Diyarı” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	179
Çizelge 56. Engin’in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	181
Çizelge 57. “Gizli Formül Hangi Zarfta” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	183
Çizelge 58. “Kulak Üretme Çiftliği” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	188
Çizelge 59. Gürbüz’ün Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	190
Çizelge 60. Tayfun’un Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	191
Çizelge 61. “Küçük Tay” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	194
Çizelge 62. Taha’nın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	197
Çizelge 63. “Çevreci Karıncalar” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	200
Çizelge 64. Eray’ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	202
Çizelge 65. “Beyaz Evin Gizemi” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	204

Çizelge 66. “İncili Kavak” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	209
Çizelge 67. Erkin’in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	211
Çizelge 68. “Gezegenler Arasında Yolculuk 1” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	214
Çizelge 69. “Işık Hızıyla Mars’a Yolculuk” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	218
Çizelge 70. Birce’nin Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	219
Çizelge 71. Gilman’ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	220
Çizelge 72. “Mavi Zamanlar” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	222
Çizelge 73. Ece’nin Fiziksel ve Kişilik Özellikleri	225
Çizelge 74. “Dolunay Dedektifleri Dehşet Mektuplar” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	227
Çizelge 75. “Canım Öğretmenim” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	230
Çizelge 76. “Acıları Yenen Çocuk” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	235
Çizelge 77. “Hırsız Kedi” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	240
Çizelge 78. “Keklik Sevgisi” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi	247

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil.1. Çocuk Romanlarındaki Başkişilerin Açık / Kapalı ve Devingen / Durağan Olma Durumları	249
Şekil.2. Başkişilerin Yaşadıkları Çatışma Türleri	250
Şekil. 3. Kişinin Kendisiyle Çatışması	251
Şekil.4. Kişi - Kişi Çatışması	252
Şekil.5. Kişi - Doğa Çatışması	252
Şekil. 6. Kişi - Toplum Çatışması	253
Şekil.7. Başkişinin Çatışmanın Çözümündeki Konumu	254
Şekil.8. Başkişinin Çatışmayı Etkin Olarak Çözme Yolları	255
Şekil.9. Başkişinin Çatışmayı Edilgin Olarak Çözme Yolları	256
Şekil.10. Başkişinin Çatışmayı Hem Etkin Hem Edilgin Olarak Çözme Yolları	257

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem, problem cümlesi, amaçlar, önem, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem

Edebiyat (yazın), bireyin kişilik gelişiminde etkili olan estetik bir eylemdir. Yazınsal nitelikli metinler kişiyi kendisini, çevresini ve dünyayı sorgulamaya yönelterek kişiliğin gelişimine katkı sağlar.

Edebiyat yapıtlarında ele alınan konu; insan ve onun duyguları, düşünceleri, düşleridir. Bu nedenle, edebiyatla ilgilenen bir kişi, insanoğlunun sanatçı duyarlığı ile işlenmiş duygu, düşünce ve düşün dünyasına yönelir. Yaşama ve insana ilişkin deneyimlerini zenginleştirir. Bu da okurun, öncelikle kendini tanımasını, öbür insanlarla karşılaştırmasını, benzeyen ya da benzemeyen yanlarının ayırmasına varmasını sağlar (Sever, 2012: 11).

Edebiyat, insanı insana anlatır. İnsan, edebiyatla insanı başka bir deyişle kendisini ve diğerlerini anlamlandırır. Edebiyatın anlam evreninin öznesi insandır. Edebiyatı yaratan da edebiyatta anlatılan da insandır (Uygur, 1985: 14). Gümüş (2012: 48)'e göre ise edebiyat, "dış dünyanın gerçekliğinden yola çıkarken insanın iç dünyasını, bireylik sorunlarını kurgulayarak yeni dünyalar yaratır."

Kavcar (1999:4)'a göre "edebiyatın değeri, insana çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme örnekleri vermesidir. Bir insan ancak böyle geniş bir ortam içinde kendisine uygun olan yolu seçme özgürlüğüne kavuşur." Kişilik kazanmanın ilk adımı kendini tanımadır. Kendini gerçekleştirme; yaşamın ayırmasına varabilme, yaşamı anlamlandırabilme sürecinde yazınsal

metinler önemli bir sorumluluk üstlenmektedir. Edebiyatın yüklendiği tüm bu sorumluluklar çocuk edebiyatı için de geçerlidir.

Roman, karakterlerin ve olay örgüsünün zenginliği gibi özellikleri ile öne çıkan bir türdür. Pospelov (1985)'a göre romandaki olay örgüsü en kısa tanımla bir oluşturma, eylemdir. Bir eylem ise eyleyenin varlığını zorunlu kılmaktadır. Eyleyenin ya da eyleyenlerin mutlaka insan olması gerekmez; insan kimliği kazanmış her şey, her varlık insan olarak kabul edilir. Çünkü kurmaca dünyada yazar, istediği eyleyeni istediği kimliğe sokabilir (akt: Tekin, 2004: 71). Çocuk kitaplarındaki başkişi (eyleyen) insandışı bir varlık da olsa, bu varlık eylemleriyle insana özgü davranışlar sergileyeceğinden anlatılan yine insandır. Başkişinin davranışları, düşünceleri ve duyguları ise özdeşim kurarak okuyan çocuğu etkileyebilir.

Harvey (2004: 173)'e göre, başkişiler iç dünyaları ve yaşamları ile romanda ayrıntılı bir biçimde ele alınan karakterlerdir ve romandaki öykünün anlatılışı içinde çatışmalar ve değişimler yaşarlar. Başkişiler, romandaki en ilgi çekici soruların ortaya atılmasına hizmet eden araçlardır. Başka bir deyişle romanın başkişileri yazarların esas ürünleri, romanın varoluş nedenidirler.

Kişi, zaman zaman kendisiyle, çevresindeki kişilerle toplumla ve doğayla çatışır. Öğrendiklerini, değer yargılarını ve duygusal durumunu işe koşarak bir yöntem geliştirir. Çocuk da bir yetişkin gibi yaşamında birçok sorunla karşılaşır. "Gelişmekte olan bir varlık olarak çocuğun sorunları, kaygıları, bastırıldığı, bilinçaltının derinliklerine gömdüğü ama dile getiremediği sorunları belki de yetişkinden de çoktur" (İpşiroğlu, 1994: 134).

Kendini ve çevresini tanımaya çalışan çocuk, yaşadığı çatışmaları çözmek için kendince yollar arar. Bu çözüm yollarında ailesinden, okuldaki eğitiminden öğrendiklerinin yanı sıra okuduğu kitaplardan da yararlanabilir. "Edebiyat yapıtı insanı ve çevresini tanıtır. İnsanın kendisiyle başka insanlarla doğal ve toplumsal çevresiyle çatışmalarını yansıtır. Bu yansıtma, edebiyatın değişmeyen işlevlerinden biridir" (Kavcar, 1999: 6). Çocuğun karşılaşabileceği sorunları ele alan bir çocuk kitabında başkişinin bu sorunları

çözme yöntemi, okur olarak çocuğun gelişimi açısından önemli bir yere sahiptir.

“Çocuk kitaplarında, sanatçılar tarafından, sanatın insanı değiştiren, yenileyen anlayışının yansıtılması; çocuğa, sanatçının diliyle çizgisiyle kurguladığı, duyarlığı ile yeniden biçimlendirdiği yaşam durumlarının sunulması, çocuğun değişik kişiliklerle tanışmasını sağlar” (Sever, 2002b: 26). Çocuğun tanıyacağı yeni kişilikler kendisini tanımaya da yardımcı olacaktır. Okudukça çocuğun hem sorgulama hem de yorumlama becerisi gelişecektir.

Gülsoy (2006: 192) bir yazınsal metindeki başkişiyeye ‘protagonist’ dendiğini, protagonistlerin genellikle olumlu kişiler olduğunu; protagoniste karşı olan, onun amacına ulaşmasına engel olmaya çalışan kişiye de ‘antagonist’ dendiğini ve bu iki terimin Yunanca çatışma anlamına gelen ‘agon’ kökünden türediğini söyler. Böylece Gülsoy, başkişi ile çatışmanın birlikteliğinin kaçınılmazlığına vurgu yapar. Egri de benzer bir belirleme de bulunur. Egri (1996: 91), bir karakterin kimliğini çatışma sırasında ortaya koyduğunu ve çatışmanın çözümüne yönelik yaptıklarının ise onun değişimine neden olduğunu belirtir. Sever (2012: 128)’ e göre olay boyunca okurun merak duygusunu canlı tutan, bir gerilim oluşturan çatışmalar, çocuk kitaplarında kişi - kişi çatışması, kişinin kendisiyle olan çatışması, kişi - doğa çatışması, kişi - toplum çatışması olarak dört bölüme ayrılır. Bir çocuk kitabındaki çatışma ne kadar farklı olursa olsun yukarıda sayılan çatışma türlerinden birine girecektir. Çocuk edebiyatında okurun metnin çekim alanına girmesinde, kurgulanan olay ve olaylara yol açan çatışmaların niteliği, belirleyici bir etken konumundadır.

Çocuk, okuduğu kitapta sorunları akılcı, yapıcı ve demokratik bir yolla çözen bir başkişiyi karşılaşılabileceği gibi, çatışmaları kendi emeğiyle akılla değil de rastlantılarla olağanüstü güçlerle çözen başkişilerle de karşılaşabilir. Bu nedenle çocuğun okuduğu kitaplardaki çatışmaların çözüm yolları o edebiyat yapıtının niteliğiyle yakından ilgilidir. Nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtında çatışmalar okuru önemseyen ve akılcı bir yolla çözülür; yazarın paylaşmak istedikleri çocuğun yaşamında anlam bulabilecek özelliktedir.

Örtük iletisi olan bir çocuk edebiyatı yapıtında okur, anlama ve yorumlama becerisini etkin olarak kullanmaya yönlendirilir. Böylece çocuk, kitaptaki çatışmaları ve çözüm yollarını kendince yorumlar. Sağlıklı ve demokratik bir toplum, bireyin çatışmaları akılcı ve yapıcı bir yolla çözmesini bekler.

Çocuk ve gençlik edebiyatının eğitsel amaçlarından söz ederken Dahrendorf (1992) şöyle der: "Çocukların ve gençlerin aydınlanmalarını, deneyimlerinin artmasını, önyargılardan arınmalarını ve toplumsallaşmalarını koşutlayarak onların kimliklerini kazanmalarına yardımcı olur" (akt. Dilidüzgün,1996: 27).

Okul dönemindeki çocuklara seslenen kitaplardaki başkişiler, olay örgüsünde yaşadıkları deneyimlerle engelleri, sorunları aşmada kullandıkları yöntemlerle çocuğun özdeşim kurabileceği karakterlerdir. Çocuğun okuduğu kitapta özdeşim kurduğu başkişinin yaşadığı sorunlarla başa çıkamaması, yenilgiye uğraması ya da yılgınlık yaşaması okur üzerinde olumsuz bir etki yaratabilir (Zivtci, 2006: 245).

Okuduğu kitaptaki başkişiyle özdeşim kuran çocuk, yaşamı daha iyi tanıma, insanlarla daha sağlıklı bir iletişim kurma becerisi kazanabilir. Sorunlarını demokratik yollarla çözmeyi öğrenebilir ve özerk bir birey olma yolunda önemli bir adım atabilir ya da başkişinin sorunları çözmede edilgin olması nedeniyle okur, sorunlarla karşılaştığında bunları kendi dışında birinin veya bir gücün çözmesini bekleyebilir. Bu nedenle çocuk kitaplarındaki başkişilerin çatışmaları çözme yöntemlerinin incelenmesi bu tezin problemini oluşturmaktadır.

1.1.1. Problem Cümlesi

"Çocuk romanlarındaki başkişiler yaşadıkları çatışmaları nasıl çözmektedirler?"

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı, çocuk romanlarındaki başkişilerin yaşadıkları çatışmaları nasıl çözdüklerini belirlemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Çocuk romanlarda başkişilerin karakter özellikleri nasıldır? (açık/ kapalı, devingen/ durağan)
2. Çocuk romanlarında başkişiler ne tür çatışmalar yaşamaktadır?
3. Bu çatışmaların çözümünde başkişi etkin mi, edilgin mi?
4. Çatışmalardaki merak öğeleri zayıf mı, abartılmış mı yoksa yeterince geliştirilmiş mi?
5. Çatışmalardaki üzücü ve acıklı olaylar aşırı duygusallık yaratıyor mu?
6. Çatışmaların çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?
7. Çatışmaların çözümü inandırıcı mı?
8. Çatışmaların çözümü çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?
9. Çatışmaların çözümü insana ve doğaya saygılı mı?
10. Başkişinin çatışmayı çözmede izlediği yol, okurun karşılaştığı sorunları çözmesinde bir örneklik oluşturabilir mi?

1.3. Önem

Çocuklar 9 - 12 yaşları arasında genellikle okudukları romanların başkişisine öykünür, onlarla özdeşim kurarlar. Bu nedenle çocuk romanlarındaki başkişilerin yaşadıkları değişimlerin belirlenmesi okurun kişilik gelişiminde önemlidir.

Friedman (2004: 136)'e göre bir romanın özünü oluşturan değişme sürecindeki farklılıkları anlamak ve tanımlamak için başkişinin duygusal dünyası, karakteri, davranışları ve çevre içindeki durumu incelenmelidir.

Çocuğun yaşadığı çatışmaların benzerlerini okuduğu romanların başkişilerinin de yaşadığını görmesi, başkişinin çatışmalarını çözerken izlediği yoldan etkilenmesini de beraberinde getirecektir.

Çocuk kitapları, çocuğun gerçeklerini gözden yitirmeden, onun dünyasına ve sorunlarına gönderme yaparak okurun kendi başına karar vermesine katkıda bulunabilmelidir (Dilidüzgün, 1994: 140).

Göktürk (1989: 12)'e göre çocuğun yaşamının bir parçası oyun olduğu için çocuk, okuduğu kitaptaki kahramanın yerine kolaylıkla geçer ve onunla özdeşim kurar. İpşiroğlu (2001: 22) ise edebiyatın en belirgin özelliğinin okurun özdeşim kurmasını ve öykünmesini sağlayarak gerçek yaşama benzer bir dünya yaratması olduğunu belirtir. Edebiyatın bu gücü, çocuğa bir yandan yaşamı tanıtırken bir yandan da sorunlarla başa çıkma yollarını gösterebilir.

Çocuk romanlarındaki çatışmaların başkişiler tarafından nasıl çözüldüğünün belirlenmesinin çocuk edebiyatı alanındaki araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çocuk romanlarındaki başkişilerin çatışmaları çözme yöntemlerinin incelenmesi okur olarak çocuğun yaşamına sunulanları belirlemeyi sağlayacaktır. Romanlarda çocuğa çatışmalar yoluyla nasıl bir yaşam felsefesi sunulduğunu ortaya koyacaktır. Bu çalışma, romanlarda başkişilerin nitelikleri, yaşadıkları çatışmalar ve bu çatışmaları çözmek için izledikleri yollar, eğitimcilerde ailelerde bu konuyu ilişkin bir farkındalık yaratabilmesi bağlamında önem taşıyabilir.

1.4. Sınırlılıklar

1. Çocuk romanları sadece 9 - 12 yaş çocuklarına seslenen romanlarla sınırlandırılmıştır.

2. Bu çalışma, ilk basımı 2000 - 2010 yılları arasında yapılan yerli çocuk romanları ile sınırlandırılmıştır.

3. Romanlarda yayınevleri tarafından "2. ve 3. sınıf öğrencileri için çocuk romanı", "12 yaş ve üstü çocuk romanı", "ilkgençlik romanı", "gençlik romanı", "destan roman", "masal roman" olarak nitelendirilen kitaplar ile Kurtuluş Savaşı yılları gibi belli bir tarihsel dönemi anlatan; peygamberlerin, sanatçıların, bilim insanlarının yaşamını konu edinen romanlar, çalışmanın evrenine alınmamıştır.

1.5. Tanımlar

Başkişi: "Öykü, roman, oyun gibi bir yazınsal yapıtta olayları yaşayan, etkileyen en önemli kişi" (Yazın Terimleri Sözlüğü, 1998: 19).

Etkin Karakter: Yazın Terimleri Sözlüğü (1998: 433) etkin kavramını "devinimli, işleyen, çalışan, etkisi görülen, duyulan, faal, aktif" olarak açıklamaktadır. Bu çalışmada etkin karakter, çatışmayı nasıl çözeceğine kendisi karar verebilen kişi olarak kullanılmıştır.

Edilgin Karakter: Yazın Terimleri Sözlüğü (1998: 391) edilgin kavramını "olumsuzluklara tepki gösteremeyen, buyruklara boyun eğen, girişken olmayan, pasif" olarak tanımlamıştır. Bu çalışmada edilgin karakter, yaşadığı çatışmayı kendisi çözmeyen ya da çözemeyen kişi olarak kullanılmıştır.

Birim ve Alt Birim: Çalışmada verilerin çözümlenmesi başlığı altında kullanılan birim ve alt birim kavramları, kategori ve alt kategori karşılığında kullanılmıştır.

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı tanımı, çocuğu, çocukluğu tanımlamayı gerekli kılmaktadır. Postman, (1995: 71)'a göre çocukluk düşüncesi, Gutenberg'in matbaayı bulması ve öğretmenlik mesleğinin yaygınlaşmasıyla ortaya çıkmıştır. Şirin (1999: 16,17) yazılı iletişim araçlarının olmadığı dönemlerde çocuğun minyatür bir yetişkin ya da küçük bir adam olarak görüldüğünü; o dönemde de doğal olarak bir çocuk edebiyatından söz edilemeyeceğini söyler. Akbaş ve Topçuoğlu (2009: 95) ise çocukluk tarihine dönük araştırmaların öncüsünün "ortaçağ sanatında çocuğun adı yoktur." saptamasını yapan Ariés olduğunu; Ariés'ten sonra çocukluğun ilk kez toplumsal bir kurgu olduğunun düşünüldüğünü belirtirler. Günümüz çalışmalarında genel kabul gören görüşe göre, çocukluk ne sadece zihinsel gelişimin evrelerine bağlı doğal bir olay ne de sadece fiziksel bir büyümedir. Aksine, çocukluk, tarih boyunca kültürel bağlamda farklı farklı algılanmış, devingen bir toplumsal yapıdır (Ariés, 1973; Jenks, 1996; James ve Prout, 1997; akt: Gamble ve Yates, 2008: 86).

Postman (1995: 89, 182) 1850 ile 1950 arası dönemde çocukluğun doruğa ulaştığını ve günümüzde de televizyonun yaygınlaşması ve bilginin kolay elde edilir olmasıyla da yok olmaya başladığını belirtir. Günümüzde neredeyse her evde bir televizyon var ve ekran ile sokak aynılaşmaya başladı. İnsanların podyumda yürüyormuş ya da sürekli kayıta olan bir kamera varmış da filmleri çekiliyormuş gibi davranmaları, televizyonun insan bilincini ne denli etkilediğini göstermektedir. Ortaçağda yetişkinin minyatürü olarak görülen çocuk, günümüzde, bilgi birikimi ve teknolojiyi kullanma becerisi ile anne ve babasından çok daha yetkin bir durumdadır. Şimdi, çocuklar birer yetişkin, yetişkinler ise sanki birer çocuktur. Bu, günümüz çocuğunun bir gerçeği iken öte yandan ucuz iş gücü olarak görülen, eğitim

olanaklarından yoksun kalan bir çocukluk gerçekliği daha vardır. Böyle karmaşık bir durumun yaşandığı dünyada çocuğu “kendi kişiliği ve yaratıcı gizilgücü olan bir birey olarak değil de baskıyla ya da tatlılıkla, korkutarak ya da ödüllendirerek ehlileştirilmesi gereken bir varlık olarak” gören anlayış (İpşiroğlu, 2001: 171) çocukları “kul benlikli kişiler” olarak yetiştirmek ister. Kul benlikli kişileri Öztürk (2012: 59) şöyle tanımlar: “kendilerine aşılınmış inancın, öğretinin, ideolojinin dışına çıkamazlar. Olayları kendi özerk düşünme ve değerlendirme sürecinden geçiremezler. Yaşam içinde özgürce düşünerek, özerk bir benlik duygusu ile seçim yapma ve karar verme hakkını kendilerine tanımayan kişilerdir.”

Kul benlikli kişileri isteyen bir toplumun ürettiği edebiyatta da öğreticilik ilkesinin ağır basması kaçınılmazdır. Oysa sanatın bir dalı olan edebiyatın öğretmek gibi bir kaygısı yoktur. Okur, her yazınsal metni okurken doğal olarak bir şeyler öğrenir. Dilidüzgün (2006: 45) edebiyatın bu yönünü şöyle açıklar: “Edebiyat daha çok farklı yaşantılar düzleminde karşılaştırma yapma, benzerlik ve ayrılıkların ayırımına varma, olağan ile olağandışı olanı fark etme işlevlerini üstlenirken okur olarak bizlere yaşantı süreçleri yaşatır.” ve çocuk edebiyatında otoriter bir anlayışla çocuğa bir şeyler öğretilmesine karşı çıkar.

Toplumun çocuk edebiyatını tanımlamada öğreticiliği bir temel değişken olarak belirlemesi, idealize ettiği bireyi yaratmak amacıyla edebiyatı kullanmasıdır. Sever (2013: 37)'e göre ideal çocuk yaratmak çocuk kitaplarının değil; ancak ahlâk bilgisi kitaplarının amacı olabilir. Bir başkasının yargılarını düşünmeden sorgulamadan yaşamsal ilkeler haline getirmeye yatkın insanların demokratik bir toplumun etkin birer üyesi olmaları da beklenemez.

Demokratik bir toplumun önemli özelliklerinden biri de sorgulayan bireylerden oluşmasıdır. İpşiroğlu (1997: 27)'na göre sanat, özü gereği dogmalara, otoriter düşünceye karşıdır. Sanatın temelinde özgür ve eleştirel düşünce olduğu için sanat kuşkucudur, sorar, sorgular ve yaşamı sorgularken de yepyeni dünyalar yaratır. Şirin (2007: 116) öznesi çocuk olan edebiyatın belirleyici özelliklerinden birinin çocuğa görelilik olduğunu söyler. Çocuğa görelilik kavramını Yurttaş (1997: 57) “çocuğun düşlem gücüne

seslenen, onun rahatça ve tat alarak okuyup anlayabileceği dili ve anlatımı kendinde barındıran, ilgi duyabileceği konuları işleyen, onu duygu ve düşünce yönünden besleyen, kurgusu ve olay örgüsü karmaşık olmayıp onun kavrayabileceği bir düzende olan dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arındırılmış ... özellikler bütünü” olarak tanımlar. Çocuğa görelilik kavramı, çocuk edebiyatı yapıtlarının dayanması gereken temel ilkelerden biridir.

Dilidüzgün (2002: 10)'e göre çocuk edebiyatı “edebiyat niteliğinden ödün vermeden, çocuğun gerçekliğinden hareket ederek konularını onun doğal ve güncel çevresinden seçen ve çocuğun kendi dünyasına çok açılı bir anlayışla bakabilmesini sağlayan, ona bilinçli bir okuma alışkanlığı kazandırmayı öngören edebiyat ürünleridir.” Sever (2012: 17) ise çocuk edebiyatını tanımlamaya edebiyatın seslendiği kitleyi belirleyerek başlar: “Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.”

Tüm bu tanımlar eşliğinde çocuk edebiyatı için çocuğun özerk benlik gelişimine saygı duyan, onu sorgulatarak duygu ve düşünce dünyasının varsillaşmasına olanak sağlayan sanatsal yapıtlardan oluşan edebiyattır, denilebilir.

2.1.1. Çocuk Romanı

Butor (1991: 19) “anlatının laboratuvarı” dediği romanı gerçeğin incelenebileceği en yetkin yer olarak görür. Parla (2008:157)'ya göre roman “bütünsel anlatıların egemenliğini kırmış ve kırmaya devam ederek var olabilmış bir anlatıdır.” James ise romanı şöyle tanımlar: “Yaşam dağınık, tutarsız, ayrıntılarla dolu, başı sonu olmayan bir süreçtir. Büyük ölçüde rastlantıya dayanır. Roman ise seçme, düzenleme ve yoğunlaştırma yoluyla bu dağınıklığa bir biçim ve anlam kazandırma sanatıdır” (akt: Aytür, 2009: 17). Günay (2003: 340) ise romanı dünyadaki bütün sorunları içine alabilen geniş bir yazınsal tür olarak tanımlar. Özdemir (1994: 240) romana ilişkin

tanımların çoğunun Littré'nin "Yazarın tutkuları, töreleri ya da serüvenleri betimlemek suretiyle okurların ilgisini çekmeye çalıştığı düzyazı ile kaleme alınmış uydurma öykü" tanımının az veya çok değişmiş biçimi olduğunu söyler. Romanın birçok farklı tanımının yapılması onun yazınsal bir yaratı olmasından kaynaklanmaktadır. Moran (1999: 304) sanatsal yaratıların özgün olması nedeniyle sanatın ve sanat türlerinin eksiksiz bir tanımının yapılamayacağına dikkat çeker. Bu düşünceyi paylaşan Parla (2008: 27) da "bir romancı, daha romanına başladığı anda roman türünü değiştiriyordur." diyerek ne kadar roman varsa o kadar da roman tanımı olabileceğine vurgu yapmaktadır. Özdemir (1994: 240) de yazınsal yaratı ve türlerde hiçbir tanımın kesin olmamasına karşın her türün tanımının yapılma çabası içine girildiğini belirtir. Gasset (2012: 67) de romanın diğer anlatı türlerinden farkını ortaya koyarak romanı tanımlamaya çalışmıştır. Ona göre, yazar okuru yavaş yavaş karakterlerin çevresinde dolaştırarak okurun bu kişilerle eski bir dost gibi haşır neşir olmasını sağlaması gerekir. Bu ağırdan alma özelliğinin de romanı, diğer türlerden ayırdığına dikkat çeker. Tepebaşılı (2001: 22) ise romanın tanımının kesin olarak yapılamamasının roman için bir ayrıcalık ve zenginlik olduğunu belirtir.

Roman, öykü ile karşılaştırılarak da tanımlanmaya çalışılmıştır. Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy (2012: 99) romanın uzun oluşu, kişilerin sayıca çokluğu, kişilerin özellikle de başkişinin yaşamının ayrıntılı olarak ele alınması, geniş zaman dilimini kapsamaması gibi özelliklerinin öykü türü göz önünde tutularak sıralanan özellikler olduğunu; bu özelliklerin her roman için kesin ve belirleyici olmadığını belirtirler. Adalı (2003: 275) öykü tanımları yapılırken kullanılan "kısa" sözcüğünün öykünün romanla karşılaştırılması sonucu ortaya çıkan bir ölçü olduğunu belirtir. Benzer birçok özellikleri olmasına karşın öykü ve romanın tanımlarının birbirlerine göre yapılmasını kabul etmeyenler de olmuştur. Bunlardan biri de Eyhenbaum'dur. O, bu iki türün birbirlerine hiç benzemediğini şöyle anlatır: "Öykü tek bilinmeyenli bir denklem kurmaya benzer; roman ise çok bilinmeyenli denklemler dizgesi yardımıyla çözülen ve ara kuruluşların son yanıtta daha önemli olduğu, çeşitli kuralları olan bir problemi andırır" (Todorov, 2005: 192). Parla (2008: 33) ise romanın diğer anlatı türleri ile ilişkisini şöyle açıklar: "Günümüzün en

yaygın edebiyat türü olan roman, doğuşu kadar var oluşunu da tür mutasyonlarına borçlu olan bir yazın biçimidir. Tür ötesi bir tür olan roman hiçbir türe girmez ama hepsinden yararlanır.”

Çocuk edebiyatını anlatan kitaplarda romanın tanımı, daha çok roman ile öykü karşılaştırılarak yapılmaya çalışılmıştır. Bu karşılaştırmada romanın öyküden oylumsal olarak daha geniş; kişi ve olay sayısının daha fazla olduğu; kişi ve olayların daha derinlemesine ele alındığı belirtilmiştir (Ciravoğlu, 1998: 77; Demiray, 1953: 26; Dilidüzgün, 2007: 126; Nas, 2002: 249; Oğuzkan,1997: 92). Uzun öykülerle olabileceği gibi, kısa romanların da olmasından dolayı bir yapıtı uzunluk - kısalık ölçütüyle roman ya da öykü diye belirlemek yerine romanı konuyu işleyiş biçimiyle, ayrıntılara inmesiyle öyküden ayırmak daha doğrudur (Kaya, 2008: 169).

Tüm bu tanımlardan yola çıkarak çocuk romanı için başkışilerin yaşadıkları olayları ayrıntılı olarak ele alması beklenen edebiyat türüdür, denilebilir.

2.2. Çocuk Edebiyatında Karakter ve Özellikleri

Karakter bir terim olarak genellikle bir kişiyi ayırt eden zihinsel, duygusal ve toplumsal niteliklerin toplamı anlamında kullanılır. Bununla birlikte edebiyatta karakter terimi bir kişi anlamında ya da çocuk edebiyatında olduğu gibi kimi zaman kişileştirilmiş bir hayvan ya da nesne anlamında kullanılır (Lukens, 2003: 76). Adalı (2010: 37) ise bir roman ya da öyküde kahraman ne olursa olsun anlatılanın “simgeleştirilmiş insan yaşamı” olduğunu; ancak bu kahramanın gerçek insanla da özdeş olmadığına dikkat çeker. Doğan (2006: 33)’a göre yazınsal gerçekliğin kişisi olan karakter, yazarın kılavuzluğunda yazma süreci boyunca biçimlenirken okuma sürecinde ise okurun belleğinde kendine göre bir yaşam bulur.

Yazınsal metnin olay kurgusunda farklı işlevler üstlenen kahramanlar olay ya da durum içindeki konumlara göre başkışı ya da yan kişi olarak adlandırılırlar (Sever, 2012: 76). Başkışı “anlatının lokomotifidir”dir (Kıran ve Kıran, 2003: 141). Başkışı; temel kişi, kahraman, ana karakter olarak da

adlandırılır. Başkişinin en önemli özelliği olayların onun ekseninde dönmesidir.

Kundera (2009: 35)'ya göre bütün zamanların bütün romanları, "ben" in bilmeçesine odaklanmıştır. Yazar bir karakter yarattığı andan itibaren şu sorulara yanıt arar: Ben nedir? Ben ne ile kavranabilir? Kundera'nın yazar adına sorduğu bu soruları okur da kendi kendine şöyle soracaktır: Bu romandaki başkişi nasıl biridir? Peki, ben nasıl biriyim? vb. Binyazar (2006: 83) da romanda başkişinin önemine şöyle değinir: "Roman sanatının başlangıcından bu yana, toplumsal konuları irdelediğinde bile, romancının işi bireyle olmuştur." Freidman (2004: 135, 136) romandaki "yapının amacı okurda birbiri ardına bazı duyguları uyandırabilmek için, roman başkişisinin yaşadığı değişme sürecinin ifade etmektir." diyerek romandaki en önemli öğenin başkişi olduğuna dikkat çeker. Lukács da romanın yapısındaki en önemli öğenin kendisinin "problematik kahraman" adını verdiği romanın başkişisi olduğunu belirtir. (akt: Goldmann, 2005: 18)

Cadnum (1999) bir roman ya da öyküde karakterin okur üzerindeki etkisini şöyle açıklar: "Başka hiçbir sanat formu, başka biri olmayı, sabretmeyi öğrenmeyi, olgunluğa erişmek için ne kadar çok çalışmamız gerektiğini, kendimiz dışındaki şeylere ilgi göstermeyi bu kadar tatmin edici şekilde betimleyemez" (akt: Gamble ve Yates, 2008: 82). Çocuk roman ve öyküleri yarattıkları kahramanlarla yaşamdan değişik kesitler sunarak çocukları farklı kişilikler; çeşitli ilişki türleri ve karmaşık insan davranışları ile karşılaştırır (Gable ve Yastes, 2008: 82; Lukens, 2003: 76; Sever, 2012: 104).

2.2.1. Çocuk Edebiyatında Karakterlerin Geliştirilmesi

Lukens (2003: 76) edebiyatta karakter gelişimini şöyle tanımlar: "Karakteri, bu, bir kişi, hayvan ya da nesne olabilir, başka bir deyişle yaşayan bir varlığı tüm karmaşıklığıyla göstermektir." Gamble ve Yates (2008: 86) ise çocuk kitabındaki karakterin daha olgun bir kişiliğe dönüşmesini karakter gelişimi olarak adlandırılır.

Huck, Hepler ve Hickman (1993: 26)'a göre roman gibi geniş oylumlu kitaplarda karakterlerin öğrenmek ve gelişmek için zamanları vardır. Okurlar da birçok karakteri olgunlaşma anlarıyla başka bir deyişle onlardaki değişimin gerçekleştiği anlarla anımsarlar. Okur, romanda başkarakterin bir değişim geçirmesini, devingen olmasını bekler.

Karakterler davranış ve eylemleriyle; konuşmalarıyla; fiziksel özellikleriyle; diğer karakterlerin yorumlarıyla; anlatıcının yorumlarıyla geliştirilir (Gamble ve Yates, 2008: 91; Huck, Hepler ve Hickman, 1993: 24; Lukens, 2003: 77,78; Sever, 2012: 95; Özdemir, 2002:132).

Karakter gelişiminin düzeyini ve karakterdeki değişimi ya da değişiminin olmamasını tanımlamak için düz (kapalı), yuvarlak (açık), devingen ve durağan gibi terimler kullanılır (Lukens, 2003: 81).

2.2.1.1. Düz / Kapalı / Geliştirilmemiş / Yalınkat Karakter

Forster (2001: 108)'a göre roman kişileri yalınkat ve yuvarlak kişiler olmak üzere ikiye ayrılır. Yalınkat kişiler, "tek bir nitelik" ten oluşur, bunlara tek boyutlu kişiler denilebilir. Yapısına birden fazla nitelik girdiğinde de yuvarlaklaşmaya başlar Sever (2012:104)' in kapalı karakter, Lukens (2003: 81)'in düz karakter dediği kişilerdir bunlar. Birçok öyküde düz/ yalınkat/ kapalı karakterler, eylemin gerçekleşmesine yardımcı olmak, başkişinin davranışlarının ya da diğerleriyle ilişkilerinin nasıl olduğunu göstermek, öyküdeki insanların yaşadığı yeri inandırıcı kılmak için gereklidir. Kapalı karakterler okur tarafından çabucak tanınırlar ve onların kurgudaki gerekli yeri de kolaylıkla tahmin edilebilir. Yazar, kapalı karakterler ile okurun ilgisini başkişiye yönlendirmek ve başkişiyle özdeşim kurabilmesini kolaylaştırmak ister (Sever, 2012, 105).

2.2.1.2. Yuvarlak/ Açık/ Geliştirilmiş Karakter

“Açık ya da iyi geliştirilmiş karakterler, okur tarafından iyi tanınır, kurgulanan olaylar dizisinde birçok özelliğiyle okurun belleğine yerleşir” (Sever, 2012: 107).

Yuvarlak kişilerin en önemli özelliğinin okuru şaşırtabilmeleri olduğunu belirten Forster (2001: 119)’a göre “çokyönlü kişi, hesaba kitaba uymayan değişkenliğe sahiptir.” Lukens (2003: 83) yuvarlak karakterler çok iyi geliştirilmiş olduğu için onların hareket ve tepkilerini tahmin edilebildiğimizi; buna karşın tıpkı gerçek bir insanın kimi zaman bizi şaşırtması gibi onların da okuru şaşırtabileceğini söyleyerek Forster ile aynı paydada buluşur. Ayrıca yuvarlak karakterlerin okur tarafından çok iyi tanındığını gerçek bir karakter gibi olduğunu okurun onunla tanışmış olmayı isteyeceğini ya da onu tanımaktan memnun olabileceğini belirterek yuvarlak karakterin nasıl ete kemiğe büründüğüne dikkat çeker.

Forster (2001: 114) romanda yalınkat kişiler ve yuvarlak kişilerin yanında yuvarlak olmaya doğru adımlar atmış “iki boyutlu” kişiler de bulunabileceğini belirtir. Bunlara da “iki boyutlu yalınkat kişiler” der.

2.2.1.3. Devingen Karakter

Devingen karakter, eylemin biçimini değiştirebilir, kendisi ya da kişisel değerleri hakkında yeni bir gerçekliği gösterebilir (Lukens, 2003: 85). Devingen karakterler yaşanan olaylar boyunca karakterlerinde temel değişimler yaşarlar. Bu değişim, içseldir ve ani olabilir; ama olay örgüsü bu değişimi kaçınılmaz hale getirmelidir (Gamble ve Yates, 2008: 84). Okur - edebiyat ilişkisinin sürekliliği için okurun devingen karakterdeki değişimi inandırıcı bulması ve değişim geçiren karakterlerle öyküdeki olaylar arasında nedensellik ilişkisini kurabilmesi gerekir (Özdemir, 2002: 133; Sever, 2012: 114, 115).

2.2.1.4. Durağan Karakter

Durağan karakter, kurgunun başından sonuna kadar değişmeyen karakterdir. Çatışma, kişiliği veya görünümü üzerinde herhangi bir etki yaparak karakteri değiştirmez. Durağan karakterler değişmeyecektir; onları, değiştiklerini fark edecek veya önemseyecek kadar tanımamız (Gamble ve Yates, 2008: 83; Lukens, 2003: 86; Sever, 2012: 116).

Lukens (2003: 95)'e göre edebiyat, çocukların insan doğasını anlamalarına yardımcı olacaksa karakter gerçekçi biçimde betimlenmelidir. Çocuklar ve yetişkinler için hoş giden ve kalıcı yazınsal metinlerin yaratılmasında hiçbir şey – ne biçim, ne çatışma, ne serüven, ne merak ögesi, ne gerçekçi bir mekân, ne kahkaha ne de gözyaşı – sağlam karakter geliştirmenin yerini tutamaz.

2.2.2. Çocuğa Seslenen Yazınsal Metinlerdeki Başkişi ile Okurun İlişkisi

Göktürk (1988: 126)'e göre okur, bir metni okurken özellikle kendi yaşantılarıyla özdeşleştirebildiği durumlarda aynaya bakar gibidir. Okur, metinde kendisi için tanıdık olan bu dünyadan yola çıkarak metnin sunduğu yeniyi bulgulama sürecine girer. Bir sanat yapıtının insanın yaşamındaki aydınlatıcı işlevi de budur. Göktürk, edebiyat metinlerinin okura hem kendi yaşantısında karşılık bulabileceği tanıdık hem de başka yaşantılara özgü, okur için yabancı yaşantılar sunduğunu dile getirmektedir. Çocuk okur, bu yaşantıları deneyimlemede metinde özdeşim kurabileceği kişilere gereksinim duyar. “Edebiyat yapıtlarında yazar - okur etkileşiminin niteliğini belirleyen en temel öğelerden biri de çocukların öykündükleri kahraman ya da kahramanlar ve onların nitelikleridir” (Sever, 2013: 34). Lukens (2003: 76)'e göre çocuklar nasıl çevrelerindeki insanların sözlerine, davranışlarına karşı tepki gösteriyorlarsa yazınsal bir yapıttaki insanlara da öyle tepki gösterirler ve onların hareketlerindeki tutarlığa duyarlı olurlar. Edebiyatın işlevleri arasında diğer insanların düşüncelerini anlama ve onları keşfetme varsa edebiyattaki

karakter gelişimi bu amaçlar için kendi katkısını sağlar. Wellek ve Warren (2001: 40) “İnsan özü konusunda romancılar bize ruhbilimcilerden çok daha fazla şey öğretebilir.” sözünün çok duyulan bir söz olduğunu belirttikten sonra ruhbilimcilerin de insanın iç dünyasını tanımak için romanlardan yararlandıklarına vurgu yaparlar. Romandaki karakterler, okurun duygu ve düşünceleri adlandırmasına, yorumlamasına katkı sağlar. Culler (2007: 161)’e göre öykü, roman gibi yazınsal yapıtlar, olayları karakterlerin bakış açısından göstererek okuru karakterle özdeşleşmesi için cesaretlendirir. Yazınsal yapıtlar böylece okurun belli durumlarda olmanın nasıl bir şey olduğunu anlamasını, yeni deneyimler kazanmasını sağlar. Yavuzer (2005: 188)’e göre çocuk, kişiliğinin gelişiminde önce anne ve babasıyla sonra yakın akrabalarıyla daha sonra da arkadaşları, izlediği ya da okuduğu kitaptaki kahramanlarla özdeşim kurar. Sever (2013: 34)’e göre “Çocuk kitaplarındaki başkişilerin yaşama bağlılığı, karşılaştığı sorunları çözmedeki kararlılığı, amaca ulaşmada izlediği yöntemlerin niteliği ve bu eylemler bileşkesinin söz ve davranışlarla somutlanması, çocukları da kahraman gibi duymaya, düşünmeye ve hareket etmeye yöneltir.”

2.3. Çatışma Kavramı

Bireyin kendisiyle olan ilişkisinden doğayla olan ilişkisine değin her şey ve herkesle yaşayabileceği bir gerçeklik olan çatışma, birçok disiplinin ele aldığı bir konu olmuştur. Psikologlar ve psikanalizler bireyin kendisiyle yaşadığı çatışma üzerine odaklanmıştır. Sosyal psikologlar ise daha çok kişilerarası çatışmayla ilgilenmişlerdir. Çatışma ekonomistlerin, eğitimcilerin, sanat tarihçilerinin de ilgi alanına girmiştir. Çatışmanın birçok disiplini ilgilendirmesi çatışma tanımlarının da çeşitliliğine neden olmuş; her disiplin kendi içinde bile ortak bir çatışma tanımı yapmaktan zorlanmıştır.

Sosyal bilimler alanında oluşturulan Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü (2011: 233, 234) çatışmayı eğitim bilimleri, yazınbilim ve toplumbilim açısından şöyle tanımlamıştır:

(Alm. Konflikt, m; Fr. conflit, m; İng. conflict; esk. tesadüm) 1. *eğitb.* Aynı anda çıkan birbirine karşıt ya da eşit derecede çekici dilek ve isteklerin bireyde yarattığı ruhsal durum ve bunun yol açtığı sıkıntılar. 2. *göst.yazb.* Birey - birey ya da birey - toplum gibi öğeler arasındaki karşıtlıklardan ya da bireydeki ruhsal süreçlerin kargaşasında ortaya çıkan, kurmaca yapıtların omurgasını oluşturan, olay örgüsünün gelişimini sağlayan, iyi - kötü, görev - kişisel çıkar gibi karşıtlıklar. 3. *topb.* birey ya da toplulukların aynı değer ya da nesneyi elde etmek ya da öteki üzerinde gücünü kabul ettirmek için yarışma, çarpışma, kavga gibi biçimler alabilen bilinçli savaşım.

Engellenmeye karşı, bilişsel düzeydeki karar verme aşamasında çatışma ortaya çıkar. Bedensel, duygusal, toplumsal gereksinimlerden kaynaklanan dürtülerin ve güdülerin amacına ulaşması için organizmanın izleyeceği yolda bir engelin olmaması gerekir. Engellenme içten ve dıştan gelen etkenlerden kaynaklanır. İçten gelen etkenler bedensel ve duygusal; dıştan gelen etkenler ise doğal ve toplumsaldır (Köknel, 2007: 39; Öztürk ve Uluşahin, 2008: 63-66). Bireyin çatışma yaşamasına ya kendi psikolojisinden, bedeninden kaynaklanan ya da doğa ve toplumdan kaynaklanan engeller neden olmaktadır. Bu engeller, bireyin ya bir iç çatışma yaşamasına ya da dış çatışma olarak nitelendirilebilecek başka biriyle toplumla ya da doğayla çatışmasına neden olur. Birey iç ve dış çatışmayı birlikte de yaşayabilir. Bireyin yaşadığı çatışma, insanın kültürel birikiminden ayrı düşünülemeyecek olan romanın da yapıtaşlarından biridir.

2.3.1. Romanda Çatışma

Çatışma kavramı yazınsal metinlerle ilgili kuramsal çalışmalarda daha çok tiyatro alanında ele alınmıştır. Kurgusal anlamda bir tiyatro metni (senaryo) ile bir roman arasındaki en önemli fark, tiyatronun gösteri sanatı, romanın ise bir anlatı sanatı olmasıdır; ancak her ikisi de benzer birçok

özelliğe sahiptir. Çatışma bağlamında roman ile senaryoya bakıldığında her ikisinde de çatışma ya da çatışmaların varlığı zorunludur. Çatışma içermeyen bir konu Özakman (1998: 187)'a göre betimleme yapmaktan öteye gidemez; Tobias (1996: 55, 56)'a göre ise çatışma yoksa ortaya çıkan bir propagandadır; çünkü yazar, belli bir yargıyla yaklaşmıştır romana ve amacı kimin iyi kimin kötü, neyin doğru neyin yanlış olduğunu konferans verir gibi anlatmaktır. Ballon (2005: 49, 50) ise "çatışma yoksa ortaya çıkan öykü değil, sadece sözcüklerdir." diyerek çatışmanın öykünün zorunlu bir özelliği olduğunu belirtir. Egri (1996: 228)'ye göre de yeryüzünün herhangi bir yerinde çatışmasız bir yaşamın var olması düşünülemez yazınsal yapıtta da çatışmanın olmaması düşünülemez.

Yazınsal yapının vazgeçilmez öğelerden biri olan çatışmayı Özakman (1998: 187) şöyle tanımlar:

"Biri ya da bir şey, güçlü bir isteğin, amacın, düşüncenin, beklentinin ya da bir işin önüne engel çıkarır ya da sürmekte olan ilişkiler düzenini, durumunu sarsar. Kişinin kendisi de amacına ulaşmasına engel olabilir. Engeli yeni engeller izleyebilir. Benimsememe, destek vermeme, paylaşmama, anlamama da bir çeşit engeldir. Dramatik karakter, sürdürücü özellik taşıdığı için bu engeli/ engelleri gücüyle ya da zekâsıyla ya da ikisiyle birden aşmaya çalışır ya da ilişkiler düzenini, durumunu korumaya, kurtarmaya çalışır. Karşı karakter/ güç de engel olmaya ya da sarsmaya, zarar vermeye devam eder. Doruk sahnenin sonuna kadar sürecek olan bu karşılıklı çabalara çatışma denir."

Özakman'ın bu tanımında iki önemli kavram "dramatik karakter" ve "engel"dir. Tiyatro metnindeki dramatik karakter; romanda başkişiye karşılık gelmektedir. Egri (1996: 177, 186, 196) de çatışmanın yapısının bilinmesi için karakterin yapısının bilinmesi gerektiğinin altını çizer. Hatta karakterin gerçekliğini yitirdiğinde gittikçe gelişen bir çatışma yaratma gücünü de yitireceğini ve çatışmanın gelişiminden eksen karakterin (başkişinin) sorumlu

olduğunu belirtir. Bu bağlamda çatışma ile başkişi için birinin varlığı diğerinin varlığını zorunlu kılmaktadır denilebilir. Crane (2004: 138) de başkişi ve çatışma arasındaki ilişkiyi şöyle açıklar: “Bir roman ya da oyunda başkişi, yapıdaki değişme sürecini yaşayan, ilgi merkezi olan ve yapıyı oluşturan bütün öğelerin merkezidir.” Benzer bir tanımlamayı da Ballon (2005: 49,50) yapar. Ballon’a göre de karakterler seçimleri ve kararlarıyla çatışmaları yaratırlar. Ballon çatışma yoksa karakterlerin de enerjisi, isteği ya da çaresizliğinin olmayacağını belirtir.

Roman, öykü, tiyatro oyunu gibi yazınsal metinlerde en önemli ögenin olay olduğunu belirten Özdemir (2002: 113,114) olayı “öyküye, romana, oyuna giren kişilerin birbirleriyle kendileriyle ya da çevreleriyle çatışması” olarak tanımlar ve olay örgüsünün “bir ana sorun doğrultusunda” geliştiğine dikkat çeker. Lukens (2003: 99) ise çatışmanın ortaya çıkması için başkişinin karşısında bir karşıt kahraman ya da bir gücün/ engelin olması gerektiğini belirtir. Bu bağlamda olay örgüsü, çatışma ya da çatışmalar üzerine kurgulanmıştır, denilebilir.

Egri (1996: 228) “her tür yazınsal sanatın nabzıdır” dediği çatışmayı şöyle tanımlar:

“Çatışma: karakterlerin en gizli duygularını açığa vurarak, onları itici güçlerin doğrultusunda hareket ettirerek, bulunmaları gereken yerde bulundurarak, gitmeleri gereken yere yönelterek gelişip büyümesini sürdürmektir” (Egri, 1996: 217).

Nutku (2001: 172)’ya göre “herhangi bir maddi ya da duygusal karşıtlık, engeller, geciktirmeler, tartışmalar” olay dizisinin temel öğelerinden biri olan çatışmanın kapsamına girer. Çatışmanın varlığı engeli ya da engelleri gerekli kılar ki bu durum hem yaşam hem de roman için geçerlidir.

Özakman (1998: 188) engelleri altı maddede sıralamıştır:

1. Kişinin kendi (üstbenlik, yetersizlik, beceriksizlik, kararsızlık, cesaretsizlik, bilgisizlik, gurur vb.)
2. Başka kişi/ kişiler (pek çok nedenle)

3. *Toplumsal kurumlar, kurullar, koşullar, düzen, yaşam (yasa, töre, ahlak, din, gelenek, görenek, batıl inançlar, siyaset, rejim vb.)*

4. *Doğa*

5. *Fiziksel engeller, kazalar*

6. *Tanrı, yazgı, zaman, doğaüstü güçler.*

Özakman'ın belirlediği bu engeller, romana uyarlandığında başkişinin karşılaştığı engeller olarak düşünülebilir. Başkişinin karşılaştığı engeller, başkişinin kendisi; başka bir deyişle iç dünyası, kişiliğindeki bazı özellikler; ilişkide bulunduğu kişi ya da kişiler; toplumun kurumları ya da yapısı; doğa; fiziksel sınırlılıklar ya da yoksunluklar ve doğaüstü güçler olarak sıralanabilir.

“Bütün çatışmalar, çevreden, bireyin toplumsal koşullarından doğup gelişmektedir.” diyen Egri (1996: 168, 174) çatışmanın yavaş yavaş gelişmesi ve birbiriyle ilişkili karşıt güçlere dayanması gerektiğine vurgu yapar.

Çatışma tanımlarından yola çıkarak bir romanda olay örgüsü içinde başkişinin yaşadığı çatışmayı, karşılaştığı engelleri nasıl aşacağını merak etmenin okurun ilgisini ayakta tuttuğu söylenebilir. Bir romandaki çatışma, başkişi, olay örgüsü ve engel kavramlarından bağımsız değildir.

2.3.1.1. Çocuk Romanlarında İyi Kurgulanmış Çatışmaların Özellikleri

Duygusal bir çekim oluşturarak okuma isteğimizi sürdüren merak ögesi, düğümün çözümüne kadar bizi çatışmanın içinde tutar. (Lukens, 2003: 109; Sever, 2012: 137). İyi bir çatışmada merak ögesi, yeterince yapılandırılmış olmalıdır. Zayıf ya da abartılmış merak, okurun okuma isteğini azaltır. Dengeli bir merak ögesinde yazar, okura ipuçları sunarak çatışmanın çözümüne dönük okurun kestirimlerde bulunmasını sağlar. Okurun, çatışmanın nasıl çözümleneceğini romanın giriş ya da gelişme bölümlerinde bilmesi, merak ögesini zayıflatarak okuma isteğini sonlandırabilir (Lukens, 2003: 109- 114; Sever, 2012: 137). Örneğin kimi serüven romanlarında olduğu gibi, idealize edilmiş başkişinin roman boyunca art arda benzer birçok çatışma yaşaması ve bu çatışmaları her defasında olağanüstü yetenekleri ya

da güçleriyle çözmesi okurda okuma isteğini azaltabilir. Sever (2013: 137)'e göre her sorunun kolayca yanıtlanabildiği, düğümlerinin çok zayıf olduğu bir öyküde, kurgulanan olayın olası sonucu önceden görüldüğü ve bilindiğinden, çocuk, okumayı sürdürme gereği duymaz. Bu nedenle, çocuklara seslenen yapıtlarda çatışmalar, merak öğeleriyle dengelenmeli; çocuk, düşsel ve düşünsel katkılarıyla anlamın oluşmasına ortak edilmelidir.

Çatışmanın doruğu ve dönüm noktasına “düğüm” denir. Romandaki düğümü çocuklar “en heyecanlı bölüm” veya “kitabın bittiğini anladığımız yer” sözleriyle anlatırlar. Çatışmanın olduğu her öyküde düğüm de bulunur; ancak düğümün yoğunluğu veya kurgunun sonuna yakınlığı farklılık gösterebilir. İyi kurgulanmış bir yapıtta yazar, okuru düğümün çözümüne ilişkin çıkarımlarda bulunmaya yönlendirerek okurun okuma isteğini artırır. Düğümün rastlantılarla ya da olağanüstü güçlerle çözülmesi kitabın ve başkişinin inandırıcılığını sarsar ve olay örgüsünü de zayıflatır (Lukens, 2003: 116; Sever, 2012: 138).

Çocuklara seslenen kitaplarda çatışma süresince okurun duygusal denge kurma becerisine uygun duygu durumları yaratılmalıdır. Okuru aşırı duygusallık içine itmek, onun insan doğası ve yaşam gerçeğini anlamasını engeller. Çocuğun duygularının aşırı biçimde uyarılması, romanda art arda onu üzecek olaylara yer verilmesi, okurun duygu denetimini yitirmesine neden olabilir. Aşırı duygusallığın en yıkıcı ögesi sıkıcılık değil, sürekli duygusallıkla karşılaşan okurun neyin gerçek, neyin yalnızca duygularla oynamak olduğunu ayırt etme duyarlığını geliştiremeyecek olmasıdır (Lukens, 2003: 123; Sever, 2012: 138,139).

Bir romanda, bir öyküde çatışmanın olması beklenir; kimi yazınsal metinlerde ise çatışma yoktur. Lukens (2003: 123, 124) günümüzde seri biçimde üretilen, genellikle büyük marketlerde satılan kimi çocuk romanlarında çatışmanın olmadığını; bu tür kitaplarda olayların zamandizinsel biçimde birbirini takip ettiğini; kurguda hiçbir mücadele, merak ögesi, olası sonuçlara ilişkin ipuçları, kaçınılmazlık ve tatmin bulunmadığını söyler.

2.3.2. Çatışma Sınıflamaları

Schmidt (2005: 15-17) altı tür çatışmadan söz eder ve bunları şöyle adlandırır: kişinin kişiyle çatışması, ilişki çatışması; kişinin doğa ya da çevreyle çatışması, durum çatışması; kişinin kendisiyle çatışması, iç çatışma; kişinin teknolojiyle çatışması, paranormal (olağandışı) çatışma; kişinin yazgısı ile çatışması, kozmik çatışma ve kişinin bir grupta çatışması da toplumsal çatışmadır.

Bu çatışma sınıflaması, aynı eksenden yola çıkılarak başkişinin kendisiyle çatışması, başkalarıyla çatışması, doğayla çatışması ve toplumla çatışması olarak dört başlık altında da ele alınabilir (Lukens, 2003: 99; Moran, 1997: 75; Özdemir, 1994: 241; Russell, 2009: 49; Sever, 2012: 128).

2.3.3. Çocuk Romanlarında Çatışma Türleri

Çatışma, romandaki konunun sürükleyici olmasını sağlar, gerilimi oluşturur. Okurun merak duygusunu canlı tutan çatışma, dört ana başlık altında incelenebilir (Russell, 2009: 49; Özdemir, 2002,114; Sever, 2012: 127).

2.3.3.1. Başkişinin Kendisiyle Çatışması

Başkişi kendisiyle çatışırken duygularıyla ya da düşünceleriyle çatışır (Russell, 2009: 49). Kişinin kendi içinde yaşadığı çatışma, duyguları arasında olabilir. Örneğin, birine yaklaşmak istemek ve aynı zamanda ondan korkmak. Çatışma, kişinin tutumları ve düşünceleri arasında da olabilir. Örneğin, kişi, insanları fiziksel özellikleriyle değerlendirmemek gerektiğini düşünür ama aynı zamanda şişman insanları da küçümser. Kişinin kendi içinde yaşadığı çatışma, duygu ve düşünceleri arasında da olabilir. Örneğin, kişi kimi durumlarda yalan söylenebileceğini düşünür; ancak yalan söylediğinde de çok rahatsız olur. Cüceloğlu (1996: 282) kişinin kendisiyle yaşadığı çatışmayı şöyle tanımlar: "Birbiriyle uyuşmayan iki veya daha fazla güdünün aynı anda

bireyi etkilediğinde ortaya çıkar; güdülerin türüne, şiddetine, içinde bulunulan ortama göre değişik görüntüler gösterir.” Yazınsal metinlerde kimi zaman başkişinin kendisiyle yaşadığı çatışma, bir engeli aşma, bir yoksunluğu giderme, verilen görevi başarıyla yerine getirme gibi bir uğraşı ya da bir savaşım da olabilir. Özakman (1998: 190)’a göre kişinin kendisiyle çatışması üç farklı biçimde olabilir. Şiddeti ve önemi aynı düzeyde olan iki motifin birbirini engellemesi ve çatışması; ikilem, karakterin birbiriyle çelişen iki olasılık arasında kalması; kişinin iki olumsuzluktan birini seçmek zorunda kalması ve bu nedenle bir kararsızlık yaşaması.

2.3.3.2. Başkişinin Başka Biriyle Çatışması

Cüceloğlu (1991: 195)’a göre “İnsanlar bir arada yaşadıkları sürece, ne kadar iyi niyetli ve anlayışlı olursa olsunlar aralarında sürtüşmelerin, çatışmaların çıkması kaçınılmazdır.” İki kişi aynı amaç için üstünlük kurmaktadır ya da belki de biri diğerinin amacına ulaşmasını engellemekte kararlıdır. Örneğin, Kırmızı Şapkalı Kız masalında dolaylı olarak bu tip bir çatışma vardır (Russell, 2009: 49).

İnsanlar, varlıklarını sürdürebilme isteğinden kaynaklanan gereksinimlerini farklı yollarla karşılamaya çalışabilirler. Eğer insanların bu gereksinimlerini karşılama girişimleri engellenirse, kişiler arası bir sorun ortaya çıkabilir (Öğülmüş, 2006: 14).

Başkişi kardeşleriyle, anne babasıyla ya da ailesinden başka biriyle çatışabilir; arkadaşlarıyla ya da aynı ortamı paylaştığı ama arkadaş olmadığı yaşlılarıyla çatışabileceği gibi, öğretmeniyle ya da tanıdığı başka bir yetişkin ile de çatışabilir. Hatta başkişinin çatıştığı kişi bir insan olmayıp insan özellikleri gösteren bir varlık da olabilir. Kısaca başkişinin tanıdık ya da tanımadık; yaşıt ya da yetişkin biriyle çatışmasına başkişinin başka biriyle çatışması denilir.

2.3.3.3. Başkişinin Toplumla Çatışması

Başkişi ve kimi zaman başkişinin ailesi ya da yakın ilişkide olduğu kişiler, ortalama topluma ve toplumun değerlerine ve geleneklerine karşıdırlar (Russell, 2009: 49).

Çocuk romanlarında kişi - toplum çatışması daha çok belediye, okul vb. kimi toplumsal kurumların doğaya, eğitime, sağlığa yeteri kadar önem vermemeleri ya da bu konularda yanlış tutumlar içinde olmaları nedeniyle başkişinin bu kurumlarla çatışmasına yöneliktir. Çocuk romanlarında başkişinin toplumla çatışmasının kullanılması özel bir dikkat gerektirmektedir. Sever (2012: 134) yetişkin edebiyatında kişi - toplum çatışmasının bütün boyutlarıyla yer alabileceğini; ancak çocuklara seslenen yapıtlarda, siyasal çatışmalar, inanç çatışmaları gibi çocukların anlamlandıramayacağı kişi - toplum çatışmalarına yer vermenin kitabın yazınsal niteliğini örseleyeceğini belirtir.

2.3.3.4. Başkişinin Doğayla Çatışması

Başkişinin yaşamını sürdürmesine yönelik bir engel ortaya çıktığında bu çatışma görülür. Bu tür çatışmada başkişi genellikle vahşi doğayla çatışır ya da tanınmadık, bilinmedik bir yerde tek başınadır (Russell, 2009: 49). Bu tür çatışmada kişi, sel, deprem vb. doğal afetlerle ya da bilimkurgu ya da fantastik romanlarda yer alabilecek olan yapay doğayla da çatışabilir.

Bir öyküde biri genellikle baskın olmakla birlikte birden fazla çatışma türü bulunabilir. Çatışma hem heyecana neden olur hem de başkişinin karakterinde değişim ve gelişmeyi olanaklı kılabilir (Russell, 2009: 49).

2.3.4. Çatışma Çözüm Yolları

Sorun çözmeyi, Öğülmüş (2006: 10) şöyle tanımlar: "Mevcut durumla erişilmek istenen amaç arasındaki boşluğun (olanla olması gereken durum

arasındaki farkın) algılandığı ve bunun yol açtığı gerginliği ortadan kaldırmaya yönelik çabaları içeren bilişsel ve davranışsal bir süreç.”

Çocuk romanlarındaki başkişilerin yaşadıkları çatışmaları öncelikle akıl yürüterek, çaba harcayarak çözmesi beklenir.

Başkişinin kendisiyle yaşadığı çatışmayı kendisini olabileceği kadar nesnel değerlendirerek, kendisine içten ve dürüst davranarak, zayıf yanlarını kabullenip bunlarla barışarak çözmesi beklenir. Kişinin kendisiyle yaşadığı çatışmada sorununu bir arkadaşı, aileden biri ya da tanıdığı bir yetişkin ile paylaşması da izlenebilecek yollardan biridir. Çatışmanın çözümünde kişinin kendine saygılı olması, bir birey olduğunun ayırımına varması; kendisini ve yaşamı sevmesi, verdiği uğraşlar için kendini takdir etmesi beklenir. Başkişinin kendisiyle çatışmasında çözümü doğrudan başkasından beklemesi; soruna yazgıcı bir bakış açısıyla yaklaşması, kendine acıması ya da kendini küçümsemesi nedeniyle yılgınlığa düşerek çözüm arayışından vazgeçmesi ve sorunun ancak olağanüstü bir güç tarafından çözüleceğine inanması ise onaylanmayacak çözüm yollarıdır.

Başkişinin başkalarıyla olan çatışmasını ise demokratik ve insana saygılı bir yolla çözmesi beklenir. Sever (1996: 31)'e göre “İnsana özgü duyarlılığın oluşması, insan gerçeğinin tüm boyutlarının tanınmasıyla olanaklıdır. Edebiyat, bu olanağı yaratan estetik bir eğitim sürecidir. Demokratik kültür dokusunu oluşturan davranışların yaşatılarak sezinlettilerle kazandırılmasını sağlayan bir süreçtir.” Sever'in sözünü ettiği edebiyat, güdümlü olmayan, nitelikli yazınsal yapıtlardan oluşmuş bir edebiyattır. Bu yapıtların tanıklığında okur, demokratikleşme sürecini başkişinin başkalarıyla kurduğu iletişimde sezebilir; ancak her edebiyat kitabı nitelikli değildir ve başkişi başkalarıyla çatışmasında şiddetin herhangi bir türünü, yalanı, kurnazlığı, hileyi vb. bir çözüm yolu olarak görebilir. Sever (2013: 36) çocuk edebiyatında şiddetin olağanlaştırılmasının, amaca ulaşmak için genelgeçer bir yol olarak sunulmasının; çatışmanın çözümünün olağanüstü güçlerle işbirliğinde aranmasının okurun duygu ve düşüncelerinde yaratacağı etkilerin tartışılması gereken sorunlardan olduğunu belirtir.

Başkişinin doğayla olan çatışmasındaki çözüm yolunun doğaya saygılı olması beklenir. Başkişinin kendini korumak adına da olsa çözümü doğaya zarar vermede bulması ancak insanın kendini diğer canlılardan üstün görmesi düşüncesiyle açıklanabilir ki bu da onaylanabilecek bir düşünce değildir.

Başkişinin toplumla çatışmasında da çözüm, demokratik ve insan haklarına saygılı olmalıdır. Sever (2007b: 21)'e göre "her edebiyat yapıtı, içinden çıktığı toplumun değerlerini, kültürel özelliklerini yarattığı kahramanların çatışmalarıyla okura yansıtır. Başka bir söyleyişle, çocukların yapıtlarla kurduğu etkileşim; çocuklara, sanatçının gözlem gücünün tanıklığında, toplumun anlaşılması, karşı çıkılması ve eleştirilmesi gereken değerlerini sezdirir." Başkişi gelişim özelliklerine uygun, okur tarafından kolaylıkla anlamlandırabilecek kimi toplumsal değerlerle çatışırken okurun toplum için daha iyi olacak değerler üzerine akıl yürütmesine olanak sağlamalıdır.

2.3.4.1. Çatışmanın Çözümünde Başkişinin Konumu

Binyazar (2010: 58)'a göre yazar, kurgusuyla diliyle yarattığı beğeni düzeniyle okuru kitabın içine çeker. Kitabın kapısından giren okur, çıktığında aynı kişi değildir. Okur, okuma süresince bilgiyle duyguyla beğeniyle donanmıştır. Kitapta bunların ayırdına varan okur, kitaba neredeyse onu yazan kadar emek vermiştir, başka bir deyişle okur, kitabı okurken yeniden yazmıştır.

Lukens (2003: 94) karakterle okurun ilişkisini şöyle anlatır: "Karakterlerle tanıştığımızda duyduğumuz haz, olay örgüsünde yer aldıkları her olayı hatırladığımızda yinelenir. Bu karakterleri tanıdığımız için, yalnızca onların heyecanlı serüvenlerini dolaylı biçimde deneyimlemekle kalmaz, kendimiz ve başkaları ile ilgili bir şeyler de anlamaya başlarız." Okurun başkişi ile kurduğu ilişki özdeşim ve öykünme boyutunda olduğunda ona hem yeni bir arkadaş edinme hem de insan gerçekliği adına yeni bir şeyler öğrenme olanağı sağlar. Bu durum, başkişinin çatışmanın çözümünde

izlediği yolu önemli kılmaktadır. Yaşadıkları çatışmaların çözümüne ilişkin kişiler birbirlerinden farklı birçok yol izleyebilirler. Ancak ne kadar farklı yollar izlenirse izlensin çatışmanın çözümünde çatışmayı yaşayan kişi ya etkin ya da edilgindir.

Edilgin kişi, çatışmayı bir başkasının çözmesini bekleyebilir, çatışmayı görmezlikten gelebilir, çatışmanın çözümünde tamamen güdümlü davranabilir. Tüm bu durumlarda başkişi, çatışmanın çözümünde karar verici durumda değildir. Çatışmanın çözümüne ilişkin çaba harcamaz, bir mücadeleye içine girmez. Sever, (2007a:48) çatışmanın olağanüstü bir güç tarafından ya da rastlantılarla çözümlenmesinin nitelikli bir çocuk kitabına uygun olmadığına dikkat çeker.

Çatışmanın çözümünde etkin olan bir kişi ise çözüme yönelik bir çaba içine girer. Çatışmanın çözümünde etkin olan kişi, kendi akıl ve sağduyusuyla çatışmayı çözebileceği gibi, yaşadığı bir olay ya da durum ona çatışmanın çözümüne ilişkin bir ipucu verebilir; kişi, başkalarına danışarak onlardan yardım alarak da çatışmayı çözebilir.

Çatışmanın çözümünde etkin kişi ile edilgin kişi arasındaki en önemli fark, etkin kişinin çatışmanın çözümüne ilişkin bir uğraşı içinde olmasıdır. Bir uğraşı içine girmiş bile olsa kişi, yaşama yönelik bir yolu yeğlemiyorsa örneğin, kişi iç çatışma sonucu kendi değerlerinden vazgeçiyor, intihar ediyor vb. bu çözüm modeli okur için uygun olmayacaktır. Başkişi, kişilerarası çatışmayı demokratik bir yolla, sağlıklı iletişim olanaklarını kullanarak çözmüyorsa örneğin, duygusal ya da fiziksel şiddetli çözüm yolu olarak görüyorsa çatışmanın çözümünde başkişi etkin bile olsa özdeşim kurarak okuyan çocuk için başkişi iyi bir model olmayacaktır. Çatışmanın çözümünde kişi, çözüme ilişkin sorumluluğu üzerine alabilmeli; bunu demokratik ve insan haklarına uygun bir biçimde çözebilmelidir.

2.4. Okul Çağı (9 - 12 Yaş) Çocuğunun Bilişsel, Kişilik ve Toplumsal Gelişim Özellikleri ve Bu Özelliklerin Çocuğun Okuduğu Kitaplardaki Başkişi ile İlişkisine Etkisi

2.4.1. Okul Çağı (9 - 12 Yaş) Çocuğunun Bilişsel Gelişim Özellikleri ve Bu Özelliklerin Çocuğun Okuduğu Kitaplardaki Başkişi ile İlişkisine Etkisi

Bilişsel gelişim kuramcılardan Piaget, okul çağı çocuğunun somut işlemler döneminde olduğunu belirtir. Berk (2013: 300) somut işlemler döneminde düşünmenin küçük çocuklarınkinden daha çok yetişkinlerin akıl yürütmesine benzediğini; çok daha mantıklı, esnek ve örgütlü hale geldiğini söyler. Piaget'nin somut işlemler döneminin özelliklerini Gander ve Gardiner (2001: 343, 345) şöyle açıklar: Çocuklar, kendilerine bilgi, somut bir biçimde verildiği sürece bilgiyi dizgesel ve mantıklı bir biçimde işleyebilirler. Somut bir dönüşümü zihinsel olarak tersine çevirebilirler ve belirli bir zamanda bir durumun birçok yönünü ele alabilirler. Bu dönemde çocuklar için hâlihazırdaki yeteneklerinin biraz üstünde olan sorunlar, onların akıl yürütmelerini geliştirmektedir.

Yavuzer (2012: 16) ise somut işlemler döneminde çocukların erken çocukluk dönemine göre, kararlarını oluştururken gözlemlerden ve mantıksal sonuç çıkarmalardan daha çok yararlandıklarını ve doğrudan yaşadıkları deneyimlere ise daha az bağımlı olduklarını belirtir. Burada şöyle bir yorum yapılabilir: Çocuk, okuduğu kitaplarda özdeşim kurduğu başkişinin yaşadığı çatışmaların anlamlandırabileceği bir düzeyde olmasını ve başkişinin çatışmayı hemen çözmesini değil, biraz düşünerek, akıl yürüterek ve çabalayarak çözmesini bekler.

Slavin (2013: 36) ilkokul yıllarında çocukların benmerkezci düşünmekten uzaklaştıklarını ve daha nesnel düşünmeye başladıklarını belirtir. Yavuzer (2012: 17) de ilkokulun son yıllarında çocuklar, kendi görüşlerinin tek görüş olmadığını ayırımına vardıklarını ve insanların farklı algıları, farklı duygusal tepkileri olabileceğini anladıklarını söyler. Çocuğun

benmerkezci düşünmekten uzaklaşması, herkesin kendine göre duygu ve düşüncelerinin olabileceğinin ayrımına varması; okur olarak farklı kişiliklere ve yaşantılara açık olduğunu göstermektedir. Bu nedenle çocuk, neden - sonuç ilişkisi içinde anlamlı bir biçimde sunulduğu sürece okuduğu kitapta kendine benzemeyen kişileri anlamlandırabilecek ve onları tanımaya istekli olacaktır.

2.4.2. Okul Çağı (9 - 12 Yaş) Çocuğunun Kişilik ve Toplumsal Gelişim Özellikleri ve Bu Özelliklerin Çocuğun Okuduğu Kitaplardaki Başkişi ile İlişkisine Etkisi

Freud kişilik kuramında psikoseksüel gelişim evrelerini belirlemiştir. Freud'a göre her evrenin bir libido odağı ile gelişimsel ödevleri ve yaşantıları vardır. Latant (Gizil) Dönemi 6 - 12 yaş çocuklarını kapsamaktadır. Bu evrede libidonun bir odağı yoktur, libido uykuda gibidir. Çocuğun toplumsal ilişkileri gelişmektedir (İnanç Yazgan ve Yerlikaya; 2012: 35). Bu evrenin en belirgin özelliklerinden biri, bir önceki evrede anne - baba ile kurulan özdeşimin şimdi aynı cinsiyetten başka insanlara doğru genişlemiş olmasıdır (Bee ve Boyd., 2009: 520; Geçtan, 2010:39). Bu dönemde toplumsal gelişim üzerinde en çok aile ve arkadaşlığın etkisi vardır (Gander ve Gardiner 2001: 430). Bu nedenle çocuk, okuduğu kitaptaki başkişinin ailesi ve arkadaşlarıyla ilişkisini önemseyecektir. İyi yapılandırılmış bir karakter olduğu sürece başkişiyle de arkadaş olmak isteyecektir. Bu dönemdeki çocuklar arkadaşlarıyla özdeşim kurdukları için romandaki başkişiyle de özdeşim kurabileceklerdir.

Erikson (1984: 23, 24)'a göre okul çağı çocuğu, aşağılık duygusuna karşı işyapıcılık/ çalışkanlık dönemindedir. Çocuk, bu dönemde alet kullanma becerilerinden ve arkadaşları arasındaki konumundan umudunu keserse aşağılık duygusunu yoğun bir biçimde yaşar. Bu dönem aynı zamanda toplumsal yönden de belirleyicidir. İşyapıcılık, başkalarıyla ve başkalarının yanında bir şeyler yapmayı gerektirdiği için çocukta işbölümü duygusu gelişir. Bu nedenle çocuk, okuduğu kitapta özdeşim kurduğu başkişinin bir işi başarıp başaramamasını önemseyecektir. Başkişinin arkadaşları içindeki

konumuyla da ilgilenecek; onun arkadaşlarıyla yaşadığı sorunları çözmeye izlediği yola da öykünebilecektir.

Sullivan'ın "Kişilerarası İlişkiler Kuramı"na göre, öngerelik dönemi, 8,5 yaşından ergenliğe dek olan süreci belirtmektedir. Sullivan'a göre bu dönemin en önemli gereksinimi aynı cinsten birileriyle yakın ilişkiler kurabilme; en önemli özelliği ise ilk kez aynı cinsten birini sevebilmedir. Çocuğun daha önceki sevgileri çıkar üzerine kuruluyken bu dönemde kurulan yakın arkadaşlığın temeli içtenlik ve sevgidir (İnanç Yazgan ve Yerlikaya, 2012: 153; Geçtan, 2010: 264). Bu dönemde çocuk, okuduğu kitaptaki başkişinin arkadaşlık ilişkilerini değerlendirecek; başkişinin yakın arkadaşlarıyla ilişkisindeki içtenliği ve sevgisi onu mutlu edecektir.

Selman'ın "Bakış Açısı Alma Evreleri"ne göre 9 - 12 yaş çocukları benlik yansıtıcı bakış açısı alma evresindedir. Bu evrede çocuklar, başkalarının gözlüklerini takabilir ve kendi düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını diğer kişinin bakış açısından görebilirler. Başkalarının da bunun yapabileceğini bilirler (Berk, 2013: 558). "Gelişimin bu aşamasında çocuklar kendilerini kesin ifadelerden çok, başkalarıyla kıyaslayarak başkalarından ayırma eğilimindedirler. Yani ilkökul çağındaki çocuklar artık ne yaptıklarını veya ne yapmadıklarını değil, daha çok başkalarına göre ne yapabileceklerini düşünme eğilimindedir" (Santrock, 2011: 314). Bigelow ve La Gaipa (1980)' ya göre 9 - 10 yaşlarında arkadaşlık ilişkileri kuralcı bir evrededir. Değerler, kurallar ve yaptırımlar ortaktır. 11 - 12 yaşlarında ise arkadaşlık ilişkileri empatik bir evrededir. Kendini ifade etme, anlama ve ilgileri paylaşma ön plandadır (Smith, Cowie, Blades, 2005: 152). Yavuzer (2012: 17)'in "bir bireyin kendini algılama şekli, kim ve ne olduğuna, kimliğine ilişkin düşüncesi" olarak tanımladığı benlik kavramına ilişkin Berk (2013: 536) 6 - 10 yaş aralığındaki çocukların hem olumlu hem olumsuz düşünceler geliştirdiklerini belirtir. Ayrıca çocukların kendi aralarında çoklu toplumsal karşılaştırmalar yaptıklarına; 11 yaş ve üstünde ise "akıllı" ve "yetenekli" gibi farklı özellikleri benlik kavramında "zeki" gibi daha soyut betimleyicilerle ifade ettiklerine ve benlik kavramını oluşturan özellikleri örgütlü bir sistemde bütünleştirebildiklerine dikkat çeker. Bu nedenle çocuk, okuduğu kitaptaki başkişiyi kendini karşılaştırabilir. Onunla özdeşim kurduğunda ise onun

arkadaşlarıyla kendisini karşılaştırabilir. Bu karşılaştırmaya göre de kendisiyle ilgili birtakım değerlendirmelerde bulunabilir.

2. 5. Konuyla İlgili Araştırmalar

Bu bölümde çocuk edebiyatı ürünlerine dönük çatışma konusunun ele alan araştırmalar tanıtılmıştır.

Sever (2002a) *“Mo’nun Gizemi’nin Yazınsal ve Eğitsel Özellikleri”* adlı çalışmasında Mo’nun Gizemi romanını merak, rastlantısallık, duygusallık, çatışma gibi yazınsal ilkeler bağlamında incelemiştir. Bu çalışmada ele alınan romanda rastlantısallığa yer verilmediği, düğümlerin hepsinin çözülmediği, okura bu düğümleri çözebilmesi için bazı ipuçları verildiği; romanın açık uçlu sonunun okurun genetik bilimine ilişkin ilgisini ayakta tutmaya yönelik olduğu sonucuna varılmıştır.

Turan (2002) *“Çocuk Edebiyatının Problemleri ve Çocuk Hikâyelerinde İletişim Çatışmaları”* adlı çalışmasında Dökmen’in “Kişisel Benlik Rollerine göre Küçük Prens ve Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı adlı çocuk kitaplarını incelemiştir. Bu çalışmada Küçük Prens’te yeğlenen benlik rollerinin anababa - çocuk, çocuk - çocuk; Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı’nda ise yeğlenen benlik rolünün anababa - çocuk, yetişkin - yetişkin, çocuk - çocuk olduğu belirlenmiştir.

Aslan (2006) *Türk Çocuk Yazınında Çocuk - Yetişkin Çatışmasının Yer Aldığı Kimi Yapıtların İncelenmesi* adlı çalışmasında, çağdaş Türk çocuk edebiyatından 8 yazarın çocuk - yetişkin çatışmasını ele alan metinleri ile iki Dede Korkut öyküsünü çocuk - yetişkin çatışmaları bağlamında incelemiş, bu çatışmaların çocuğa görelilik ilkesine uygun olup olmadığını belirlemiştir. Bu çalışmada Dede Korkut Öyküleri dışındaki çatışmaların, çocuğa göre olduğu sonucuna varılmıştır.

Ozan Demir (2009) *“Çocuk Masallarında Kişilerarası Çatışma Çözme Süreci”* adlı yüksek lisans tezinde 2008 yılında en çok satan dört masal kitabında yer alan 497 masalı kişilerarası çatışmalar bağlamında incelemiştir.

Bu kitaplarda çatışma taraflarının sayısı, çatışmanın nedenleri ve çözüm yolları içerik çözümlemesi yöntemiyle incelenmiştir. Sonuç olarak masalların %25'inde kişilerarası çatışma yaşandığı; bu çatışmaların en çok psikolojik gereksinimlerin karşılanmamasından çıktığı ve çatışmaların en çok güç kullanılarak çözüldüğü saptanmıştır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu çalışmadaki başkişinin yaşadığı çatışma türlerine ve bunları çözmesine ilişkin nitel araştırma yöntemlerinden betimsel çözümlene yöntemi uygulanmıştır. Başkişi, açık/ kapalı ve devingen/ durağanlık özellikleri yönünden incelenmiştir. Başkişinin çatışmaları çözümlene yönteminin başkişiyle özdeşim kuran okura sorunlarını çözümlene ile ilgili nasıl bir yol gösterdiğinin belirlenmesi ise betimsel yöntemle incelenmiştir.

3.1. Evren ve Örneklem

2000 - 2010 yılları arasında ilk basımı yapılan 9 - 12 yaş çocuklarına seslenen yerli çocuk romanlarının adlarını ve sayısını belirleyen bir çalışma bulunmadığından çalışmanın evreni, kaynak taraması yapılarak oluşturulmuştur. Kataloglarda, bilgisunardaki (internetteki) tanıtımlarda ya da kapağında “çocuk romanı” olduğunun belirtildiği, Milli Kütüphane'nin “çocuk romanı” olarak etiketlediği kitap, evrene alınmıştır.

Örneklemin evreni temsil etmesinin sağlanması amacıyla yazarların en az üç çocuk romanının olması ve bu romanların da farklı yıllarda basılmış olması ölçütü getirilmiştir. Bu çalışmada “ölçüt örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme “bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örnekleme için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesnelere, olaylar vb.) örnekleme alınır” (Büyüköztürk vd., 2008: 90).

Yazarın kitaplarının sayısı 3 - 5 arasında ise 1; 6 - 10 arasında ise 2; 11 - 15 arası ise 3; 16 - 20 arasında ise 4 kitabı; yazarın dizi kitaplarındaki

başkişi değişmiyorsa o diziden 1 kitap seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilerek 34 yazara ait 42 kitap çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

3.2. Verilerin Toplanması

Bu çalışmadaki veri toplama aracı belgesel taramadır. "Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denir" (Karasar, 2007: 183).

3.3. Verilerin Çözümlemesi

Bu çalışmada çocuk romanlarındaki başkişilerin karakterleri açık/ kapalı ve devingen/ durağan olması yönünden incelenerek okurun bu başkişilerle özdeşim kurmasının olanaklı olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Başkişinin yaşadığı çatışmaların türleri ve çatışmaları çözme yöntemleri betimsel çözümleme yöntemiyle incelenmiştir. Betimsel çözümlemede, araştırmada elde edilen veriler, daha önceden belirlenen birimlere (kategorilere) göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel çözümleme, çerçeve oluşturma; oluşturulan çerçeveye göre verileri işleme; bulguları tanımlama ve bulguları yorumlama olmak üzere dört aşamada gerçekleştirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 224).

Çatışma türlerine ilişkin betimsel çözümlemenin birinci aşamasında, araştırma sorularından yola çıkılarak veri çözümlemesi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Çatışma türleri dört ana bölüm altında (kişinin kendisiyle çatışması, kişi - kişi çatışması, kişi- toplum çatışması ve kişi - doğa çatışması) düzenlenmiştir. İkinci aşamada, veriler bir önceki aşamada belirlenen dört ana bölüme göre okunmuş ve düzenlenmiştir. Dört ana bölümün alt birimleri (kategorileri) belirlenmiştir. Bu aşamada veriler, anlamlı ve mantıklı bir şekilde bir araya getirilmiş ve alıntılar belirlenmiştir. Üçüncü aşamada, ana bölüm ve alt birimlere göre veriler tanımlanmış ve gerekli alıntılarla ortaya çıkan bilgiler birbirleri ile ilişkilendirilmiştir. Dördüncü

aşamada, üçüncü aşamada tanımlanan bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması yapılmıştır. (Bkz. EK.1)

Çizelge. 1. Çatışma Türleri ve Alt Çatışma Birimleri

Çatışma Türleri	Alt Çatışma Birimleri
Kişinin Kendisiyle Çatışması	1. Bir gizemi çözme/ gerçeği ortaya çıkarma çabası 2. Bir hayali/ isteği gerçekleştirme çabası 3. Duygularının çatışması 4. Değer verdiği bir şey / biri için yaşadığı çaresizlik
Kişi - Kişi Çatışması	1. Anne - babayla çatışma 2. Arkadaşıyla çatışma 3. Yabancı biriyle çatışma 4. Kötü kişi ya da kişiler ile çatışma
Kişi - Doğa Çatışması	1. Doğal çevre ile çatışma 2. Bir hayvanla çatışma 3. Doğa felaketiyle çatışma 4. Eve dönme çabası 5. Tehlikeyi engelleme/ tehlikeden korunma çabası 6. Doğayı koruma çabası
Kişi - Toplum Çatışması	1. Başka bir toplumla çatışma 2. Yetkili kurumlarla çatışma 3. Töre ile çatışma 4. Yasalarla çatışma

Kişinin kendisiyle çatışması dört alt çatışma birimine ayrılmıştır. Başkişi, bir işin gerçek yüzünü ortaya çıkarmak istiyorsa örneğin, bir hırsızlığı kimin yaptığını; gizemli bir kişinin kim olduğunu; kaçırılan birinin nerede olduğunu; şifreli bir yazıda ne yazıldığını bulmak gibi uğraşlar içindeyse bu çatışma, “bir gizemi çözme/ gerçeği ortaya çıkarma çabası” çatışma birimi altında yer almıştır. Başkişi kendisini mutlu edecek bir uğraşı bulmak; koşulları uygun olmadığı halde eğitimini sürdürmek; kitap, resim gibi bir yapıt ortaya çıkarmak gibi çabaların içine giriyorsa bu çatışmalar, “bir hayali/ isteği gerçekleştirme” çatışma birimi altında yer almıştır. Başkişi iki yoğun duygu arasında kalıyorsa örneğin, birini hem sevmiyor hem de onun için kaygılanıyorsa; gerçeği söylemiyor gerçeği söylemediği için de rahatsız oluyorsa bu çatışmalar “duygularının çatışması” çatışma birimi altında yer almıştır. Başkişi, sevdiği birinin hastalıktan kurtulmasını, kaybolan bir arkadaşının bulunmasını, daha önce var olan bir yeteneğini yeniden

kazanmayı istiyorsa bu tür çatışmalar da “değer verdiği bir şey / biri için yaşadığı çaresizlik” çatışma birimi altında yer almıştır.

Kişi - kişi çatışması dört alt çatışma birimine ayrılmıştır. Bu çalışmada incelenen romanlarda başkişinin anne - baba, arkadaşlar, kötü - kişi / kişilerle ve yabancı biriyle çatıştığı belirlenmiştir. Başkişi, kardeş, yetişkin bir akraba, öğretmen vb. ile çatışılabilir; ancak incelenen romanlarda bu tür çatışmalara rastlanmadığı için bunlara ilişkin çatışma birimlerine yer verilmemiştir.

Kişi - doğa çatışması altı alt çatışma birimine ayrılmıştır. Başkişi, ağaçların kesilmesini engellemek, bir nehrin temiz kalmasını sağlamak, tarihi eserleri korumak gibi çabaların içine girdiyse bu çatışma, “doğayı koruma çabası” çatışma birimi altında yer almıştır. Balıkları daha kolay avlama, su yolu açma gibi doğaya karşı yaşamı kolaylaştırmaya dönük çabalar ise “doğal çevreyle çatışma” çatışma birimi başlığında ele alınmıştır. Sel, yangın vb. felaketlerle mücadele “doğal felaketlerle çatışma” çatışma birimi altında incelenmiştir. Başkişinin tehlikeli olduğunu düşündüğü bir hayvanı yakalama çabası ise “bir hayvanla çatışma” alt çatışma biriminde yer almıştır. Başkişinin bir bombayı etkisiz hale getirme, freni tutmayan bir tır durdurma vb. çabaları “tehlikeyi engelleme”; zararlı bir gazdan kurtulma gibi bir “tehlikeden korunma çabası” birleştirilerek “tehlikeyi engelleme/ tehlikeden korunma çabası” çatışma birimi altında ele alınmıştır. Başkişi kilitletiği ya da kaybolduğu bir yerden kurtulma çabası içindeyse bu çatışma da “eve dönme çabası” çatışma birimi altında yer almıştır.

Kişi - toplum çatışması dört alt çatışma birimine ayrılmıştır. Başkişi kan davasından dolayı bir çatışma yaşamışsa bu, “töre ile çatışma” alt çatışma birimi içinde yer almıştır. Başkişi yaşından dolayı eğitimini sürdürememiş ve bu engeli ortadan kaldırmaya dönük bir çabanın içine girmişse bu çatışma, “yasayla çatışma”; belediyenin uygulamasına tepki göstermişse “yetkili kurumlarla çatışma”; başka bir toplulukla çatışma yaşamışsa bu da “başka bir toplumla çatışma” alt çatışma birimleri olarak adlandırılmıştır.

İncelenen romanlardaki başkişilerinin yaşadıkları çatışmaları çözmelerine ilişkin de “betimsel çözümlene” yapılmıştır. Birinci aşamada

araştırma sorularına göre veriler üç ana bölüm altında (başkişinin çatışmanın çözümünde etkin olması, başkişinin çatışmanın çözümünde edilgin olması, başkişinin çatışmanın çözümünde hem etkin hem de edilgin olması) düzenlenmiştir. İkinci aşamada, veriler bir önceki aşamada belirlenen üç ana bölüme göre okunmuş ve düzenlenmiştir. Üç ana bölümün alt birimleri oluşturulmuştur. Bu aşamada veriler, anlamlı ve mantıklı bir şekilde bir araya getirilmiş ve alıntılar belirlenmiştir. Üçüncü aşamada, ana bölüm ve alt birimlere göre veriler tanımlanmış ve gerekli alıntılarla ortaya çıkan bilgiler birbirleri ile ilişkilendirilmiştir. Dördüncü aşamada, üçüncü aşamada tanımlanan bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması yapılmıştır. (Bkz.EK.2)

Çizelge 2. Çatışma Çözümünde Başkişinin Konumu ve İzlediği Yollar

BAŞKİŞİNİN KONUMU	ÇATIŞMANIN ÇÖZÜMÜNDE İZLENEN YOLLAR
ETKİN	<ol style="list-style-type: none"> 1. Akıl yürüterek ve şiddet kullanarak 2. Akıl yürüterek ve kendini disipline ederek 3. Akıl yürüterek, şiddet kullanarak ve işbirliğiyle 4. İnadından vazgeçerek 5. Kurnazlık ve yalanla 6. Akıl yürüterek ve sezgileriyle / yüreğinin sesini dinleyerek 7. Çabasıyla ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla 8. Gözdağı vererek 9. Akıl yürüterek ve cesaretiyle 10. Akıl yürüterek ve yeteneğiyle / yaratıcılığıyla 11. Akıl yürüterek ve işbirliğiyle /başkasının yardımıyla 12. Akıl yürüterek ve yetkili kişi /kurumlarca
EDİLGİN	<ol style="list-style-type: none"> 1. Çatışmayı başkası çözer. 2. Kendisinden istenileni sorgulamadan kabul ederek çatışmayı çözer. 3. Çatışma rastlantıyla çözülür.
ETKİN VE EDİLGİN	<ol style="list-style-type: none"> 1. Şiddet kullanarak ve dualarla 2. Çabalar ancak çatışmayı başkası çözer. 3. Akıl yürüterek, olağanüstü güçlerle ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla 4. Çabasıyla, olağanüstü güçle ve başkasının yardımıyla 5. Akıl yürüterek ve rastlantıyla 6. Akıl yürüterek, olağanüstü güçlerle ve dua ederek 7. Çabası ve olağanüstü güçlerle 8. Çabalar ancak çatışma rastlantıyla çözülür.

Romanların incelenmesi sonucunda başkişinin çatışmanın çözümünde etkin olma ana bölümü 12 alt birime ayrılmıştır. Başkişinin çatışmanın çözümüne ilişkin düşünmesi, çözüm yolları araması akıl yürüttüğünü göstermektedir. Başkişinin akıl yürütmekle birlikte kimi zaman cesaretiyle kimi zaman işbirliğiyle/ başkasının yardımıyla kimi zaman ise sezgileriyle/ yüreğinin sesini dinleyerek kimi zaman yeteneğiyle/ yaratıcılığıyla kimi zaman yetkili kurumlarca kimi zaman da kendini disipline ederek çatışmayı çözdüğü belirlenmiştir. Bunların her biri farklı bir alt birim olarak ele alınmıştır. Başkişinin daha önce yapmamak için direndiği bir davranışı gerçekleştirmeye karar vermesi “inadından vazgeçerek çatışmayı çözer” alt biriminde ele alınmıştır. Kurnazlık yapmak ya da yalan söylemek olumlu davranışlar olmasa da başkişinin bu çözümü bilinçli olarak seçmesi çatışmanın çözümünde etkin olduğunu gösterdiği için bu çözüm yolu, “kurnazlıkla/ yalan söyleyerek çatışmayı çözer” alt biriminde yer almıştır. Aynı durum, “akıl yürüterek ve şiddet kullanarak çatışmayı çözer” alt birimi için de geçerlidir. Bu çözüm yolunda da başkişi bilinçli olarak şiddeti kullanmıştır.

Başkişinin çatışmanın çözümünde edilgin olma durumu, çatışmanın çözümüne dönük çaba içinde olmaması olarak yorumlanmıştır. Başkişinin edilgin olma ana bölümü, üç alt birim altında ele alınmıştır. Başkişinin yaşadığı çatışma, tamamen başkası tarafından çözülyorsa başkişi, edilgin kabul edilmiştir. Örneğin, başkişi bir köpek istemektedir, ailesi kabul etmemektedir, amcası bir köpek getirir. Çocuk, isteğine kavuşur. Burada çatışmanın çözümü bir başkası tarafından gerçekleştirilmiştir. “Çatışmanın rastlantı ile çözülmesi” farklı bir alt birim olarak kabul edilmiştir. “Kendisinden istenileni sorgulamadan kabul ederek çatışmayı çözer” alt biriminde başkişinin edilgin olduğunun düşünülmesinin nedeni başkişinin akıl yürütmemesidir. Örneğin, batıl inançlarından dolayı istenileni körü körüne uygulaması gibi.

Başkişinin hem etkin hem de edilgin olması ise 8 alt birimde toplanmıştır. Başkişi çatışmanın çözümüne dönük bir çabanın içinde ancak çabasına karşın çatışma başka bir kişi, güç, rastlantı vb. ile çözülmüşse başkişi hem etkin hem de edilgin durumdadır diye yorumlanmıştır. “Şiddet kullanarak ve dualarla çatışma çözülür” alt biriminde başkişi şiddeti bilinçli

olarak seçtiği için etkin; çatışmayı çözmek için herhangi bir eylemde bulunmadığı için de edilgin kabul edilmiştir.

BÖLÜM 4

ÇOCUK ROMANLARININ İNCELENMESİ

Bu bölümde örnekleme yer alan çocuk romanlarının yazarı, yayınevi, basım yılı, sayfa sayısı, seslendiği yaş olmak üzere kimlik bilgilerine yer verilmiştir. Her bir romanın özeti yapılmıştır. Başkişinin açık/ kapalı ve durağan/ devingen olup olmadığını belirlemek için romandan alıntılar yapılarak fiziksel ve kişilik özellikleri anlatılmıştır. Başkişinin yaşadığı çatışmalar ve çözüm yolları romandan alıntılar yapılarak açıklanmıştır. Son olarak romanlardaki çatışmayı oluşturan öğelerin genel değerlendirilmesi yapılmıştır.

4.1. Zaman Bisikleti

Yazarı: Bilgin ADALI

Yayınevi: Can Çocuk

Basım Yılı: 2008 (1. Baskı: 2004)

Sayfa Sayısı: 125 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: İki kardeş, bilgisayarlı zaman bisikleti yaparlar. Bu bisiklete bindiklerinde istedikleri zamana yolculuk yapabilmektedirler. Babalarıyla Karain Mağarası'nın yüz bin yıl önceki zamanına sık sık giderler. Orada Çuka ve Anin adlı iki kardeşin yaptıklarını izlerler. Onların baltayı, mızrağı buluşlarına; mızrağı kullanarak yeni bir balık avlama tekniği geliştirmelerine, su kanalı yapmalarına, yaptıkları davulu iletişim amacıyla kullanmalarına, ilk kez bir hayvanı evcilleştirmelerine, avlanmak için tuzak kurmalarına ve sapanı icat etmelerine tanık olurlar.

Romanın başkişisi. Çuka'dır. Günümüzden yüz bin yıl önce, Karain Mağarası'nda yaşayan 12 - 13 yaşlarında bir erkek çocuğudur. İyi bir gözlemci, akıllı, sorun çözme becerisi gelişmiş, yardımsever bir çocuktur. Çuka, romanda birçok yönüyle tanıtıldığı için açık bir karakterdir.

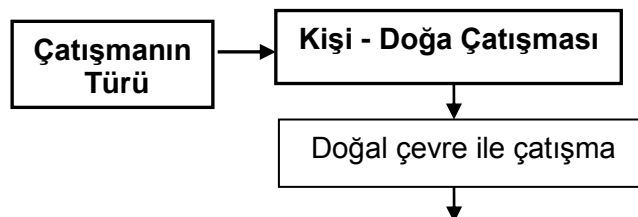
Çizelge 3. Çuka'nın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Çuka'nın Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Çuka'nın görünüşünden romanda çok az söz edilir. 12 - 13 yaşlarında sevimli bir çocuktur.	"12 - 13 yaşlarında bir oğlan Çuka. Üstünde hayvan postundan yapılmış bir giysi var. Saçları uzunca. Yüzü gözü bir parça kirli ama çok sevimli." (s. 19)
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Çuka'nın Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Sorunlara çözüm bulmaya isteklidir. Yaşamı kolaylaştırmaya dönük icatlar peşindedir.	"Çuka, sorun olarak gördüğü her şeye bir çözüm bulmaya çalışan bir çocuktur." (s.20) Kardeşi Anin Çuka'ya şöyle der: "Ben de akıllıyım ama sen benden daha akıllısın. Sen hep büyük şeyleri düşünüyorsun. Bu yüzden küçük ayrıntıları gözden geçiriyorsun." (s.50)

Çuka durağan bir karakterdir. Birçok buluşu gerçekleştiren Çuka'nın kişiliğinde herhangi bir değişiklik olmaz.

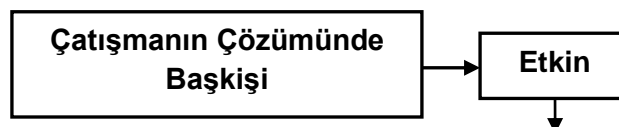
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar/ Çözümleri

1. Çatışma: Çuka, av hayvanlarını avlamak için daha iyi bir alet geliştirmek ister; ama bunu nasıl yapacağını bilemez.

Romandan Alıntı: "Taşçı Amca'nın yonttuğu aletler hep elde tutulduğu için, av hayvanlarının çok yakınına gitmek gerekiyordu. Yırtıcı hayvanlara karşı ise, çoğu zaman etkisiz kalıyordu bu aletler. Çuka ne zamandır buna bir çözüm arıyordu." (s.20)

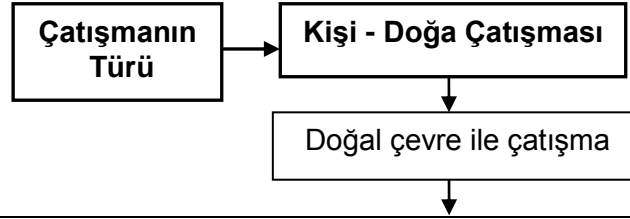
1. Çatışmanın Çözümü: Çuka, yeni aletini çevresini çok iyi gözlemleyerek ve kardeşinin yardımıyla yapar. Böylece hayvanları daha güvenli bir biçimde avlarlar.

Akıl yürüterek ve işbirliğiyle/ başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.

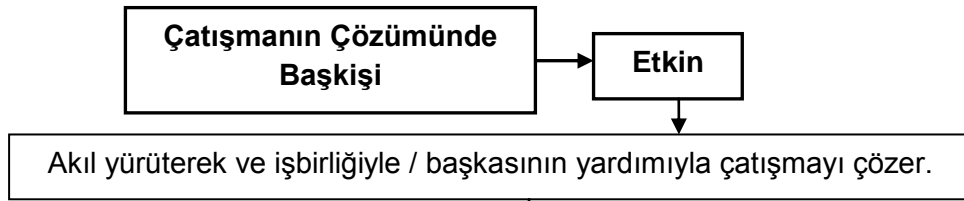
Romandan Alıntı: “Önceki gün, kurutulmak üzere asılmış etlere musallat olan bir kargayı kovmak için eline geçirdiği dal parçasını fırlatan çocuk, ona bir fikir vermişti. Dal döne döne gitmiş, karganın kafasına çarpmıştı. Kaplanlarla sırtlanları kaçırmaya yetmezdi öyle bir dal parçası ama ya ucuna Taşçı Amca'nın baltalarından biri bağlı olursa?” (s.20, 21) Çuka aletini geliştirmek için denemeler yapar; baltasını fırlattığında baltayı oluşturan keskin taş ile çatal biçimdeki dal birbirinden ayrılmaktadır. “Çuka, baltasını yeniden karşıdaki ağaca fırlattı. Balta ağaca saplanmıştı ama çarpmanın şiddetiyle keskin uçları, taşı dala bağlayan derileri kesmişti.” (s.24) Anin'in verdiği kurutulup bükülmüş bağırsaktan yapılmış bir iple baltasını bağlar. “Gerçekten de Çuka'nın baltası tam istediği gibi oldu.” (s. 25)

2. Çatışma: Çuka, balık avlamanın daha kolay bir yolunu bulmak ister.

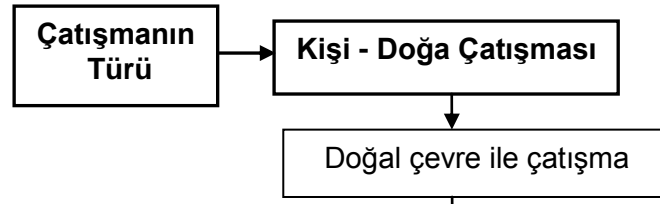
Romandan Alıntı: “Balığın üstüne atlayıp yakalamaya çalışan avcılar, çoğu kez derenin buz gibi sularında banyo yapmak zorunda kalıyorlardı. Birkaç saat uğraştıktan sonra en çok dört ya da beş balık avlayabiliyorlardı. Çuka belli ki değişik bir yöntem deneyecekti. Bunu yaptığı hazırlıklardan anlamıştık.” (s. 45)

2. Çatışmanın Çözümü: Çuka, deneyimlerinden yararlanarak değişik bir mızrak yapar; ancak eskisi kadar olmasa da ıslanmaya devam etmektedir. Kardeşinin önerisiyle ıslanmaktan da kurtulur. Böylece bir mızrak geliştirmiş olur.

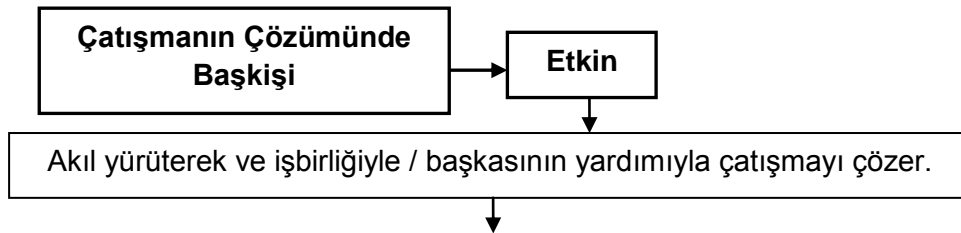
Romandan Alıntı: Çuka, “Önce aşağı kamışlıktan sağlam, iki metre uzunluğunda bir kamış kesip aldı. Kamışın kalın ucunu iyice düzeltti. Oradaki boşluğa sıkıca oturan, ucu sivriltilmiş bir boynuz parçası yerleştirdi. Hazırladığı bu değişik mızrağı birkaç kez elinde tartarak dengesine, sağlamlığına baktı.” (s. 46) Anin, Çuka'nın balık avlarken fazla ıslanmaması için bir öneride bulunur: “Al şu ipi de mızrağın ucuna bağla. İpi çektin mi suya girmene gerek kalmadan mızrak geri gelir.” (s.48) “...ipi Anin'den aldı Çuka, mızrağın ucuna bağladı. İpin öteki ucunu sol eliyle tutarak yeniden beklemeye başladı. Az sonra yeniden mızrağını fırlatmak için gerilmişti. Tam isabet!” (s.48)

3. Çatışma: Çuka, mağaranın önüne su getirmek ister; ancak mağara yukarıda, su ise aşağıdadır.

Romandan Alıntı: “Mağaramızın önüne su getireceğim.” diyen Çuka’ya Anin “Ama mağara yukarıda, su burada, aşağıda. Suyu yukarıya doğru akıtamazsın ki!” dedi. Çuka “Suyun yukarıda olduğu bir yer biliyorum. Ama onu istediğim yere akıtmanın yolunu bilmiyorum. Bir yol bulmalıyım.” der. (s. 56)

3. Çatışmanın Çözümü: Çuka, kamışları birleştirerek yaklaşık otuz metre uzunluğunda bir oluk elde eder. Böylece suyu istediği yönde akıtabilir. Kamışların arasından suyun akmasını engellemek için de kardeşinin önerdiği reçineyi dener.

Romandan Alıntı: “Çuka ortalıkta amaçsız bir biçimde dolaşıp gördüğü her şeyi eline alıp inceliyordu.” (s.62, 63) “Çuka eğilip kamış parçasını aldı. Boğum yerlerini saymazsak, kamışın içindeki oyuk tam istediği gibi bir şeydi. Boğumları temizlemek çok zor değildi. Galiba aradığı şeyi bulmuştu.” (s.63, 64) Kamışların birleşim yerlerinde suyun bir kısmı toprağa akıyordu. “Anin’in elindeki yaprağın üstünde reçine vardı. Yani çam ağacından çıkan, çam sakızı da denilen yapışkan sıvı. Anin kamışları su geçirmez duruma getirmek için en uygun şeyi bulmuştu. ‘Al bunu dene’” dedi Çuka’ya. (s. 65)

Çizelge 4. “Zaman Bisikleti” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓

Çizelge 4. Devam

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	

Başkişinin yaşadığı üç çatışma da kişi - doğa çatışmasıdır. Olaylar yüz bin yıl önce yaşanmaktadır. İnsanların yaşamı kolaylaştırmaya dönük icatlar yaptığı bir zamandır. Bu durum da kişi - doğa çatışmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Başkişi, yaşamı kolaylaştırmak adına doğanın zorluklarıyla savaşım içindedir. Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Çuka, yırtıcı hayvanları avlamak için yeni bir alet yapabilecek mi?/ Çuka, nehre düşmeden balık avlayabilmek için nasıl bir alet yapacak?/ Çuka, suyu mağaranın önüne nasıl getirecek?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Çatışmalar, başkişinin gözlemleri, akıl yürütmeleri ve kız kardeşinin önerileriyle çözülür. Bu çatışmalar, rastlantı ya da şansla çözülmediği gibi, herhangi bir olağanüstü güç tarafından da çözülmez. Bu romanda üzücü ya da acıklı olaylara yer verilmemiştir. Çatışmaların çözümünde izlenen yol, inandırıcı; insana ve doğaya saygılı, okurun özgürlük ve sevgi gereksinimine uygundur. Açık karakteriyle okurun özdeşim kurabileceği özelliklere sahip olan başkişi, okura bir sorunu çözmek için düşünmek, iyi bir gözlemci olmak, çözüme yönelik denemeler yapmak ve başkalarının önerilerini önemsemek gerektiğini sezdirmektedir.

4.2. Atlantis'in Çocukları

Yazarı: Bilgin ADALI

Yayınevi: Beyaz Balina

Basım Yılı: 2008

Sayfa Sayısı: 111/ Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Tekin, bir gün okuldan dönerken evlerinin yakınındaki bir fabrikanın boşalttığı atık sular tarafından nehre sürüklenir. Bir süre sonra köpük baloncuğu gibi saydam bir şey çevresini sarar. Tekin bu balondan kurtulmaya çalışırken bayılır. Kendine geldiğinde karşısında aksakallı üç adam görür. Bu insanlar, Atlantis'in bilgeleridir. Yüzyıllar önce Karadeniz'de çok gelişmiş bir uygarlık kuran Atlantis'liler doğaya karşı çok duyarlıdırlar. Tekin'e doğayı korumak için işbirliği yapmayı önerirler. Onu bir haftalık bir eğitimden geçirerek her tür bilgi ve beceriyle donatırlar. Tekin'in ilk işi zehirli atıklarını dereye bırakan fabrikanın borularını elindeki özel püskürteçle tıkamak olur. Atlantis'teki bilgelerin isteğiyle Tekin dört arkadaşıyla Çevre Kardeşliği Takımı adlı bir grup oluşturur. Tekin, arkadaşlarıyla petrol yüklü bir tankerin parçalanmasını engellemekten, zehirli atık taşıyan geminin yakalanmasını sağlamaya dek çevreyi tehdit eden birçok sorunun üstesinden gelir.

Romanın başkişisi. Tekin'dir. Tekin, romanda birkaç yönüyle tanıtıldığı için açık karakterdir.

Çizelge 5. Tekin'in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Tekin'in Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Tekin on iki yaşındadır.	"Ben daha on iki yaşındayım." (s. 15)
Atlantis'liler tarafından olağanüstü güçlerle donatılır.	"Artık gözleri karanlıkta bile görüyordu. Düşünce okuma gücünü ise kötü amaçlarla ya da çevresindeki insanların düşüncelerini okumak için kullanmaması gerektiği anlatılmıştı ona." (s.24)
Atlantis'liler ona olağanüstü güçlere	"Görevlerinde faydalanacağı araç gereçleri kullanmayı öğrendi orada. Bunlardan biri portatif uçma koltuğuydu. İkincisi, kalem biçimindeydi. Uçan saydam balonlar

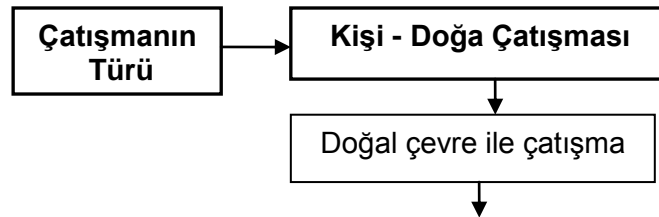
Çizelge 5. Devam

Kişilik Özellikleri	Romandan Tekin'in Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar
sahip araç gereçler de verirler.	<i>yapmaya yarıyordu. Bu balonları büyük bir hızla ve uzak yerlere gitmesi gerektiğinde kullanacaktı. Balonların görülmez olma özelliği de vardı.” (s. 24)</i>
Çevreye karşı duyarlı bir çocuktur.	<i>“Akıllı, duyarlı bir çocuktu Tekin. Çevre kirliliği konusunda gördüklerinden rahatsız oluyor, küresel ısınmayla ilgili haberleri okuduğunda üzülyordu. Bu konuda bir şeyler yapamadığı için de öfkeleniyordu.” (s.19)</i>

Tekin durağan bir karakterdir. Birçok çevre sorununu çözmüş olsa bile Tekin'in kişiliğinde herhangi bir değişiklik olmaz.

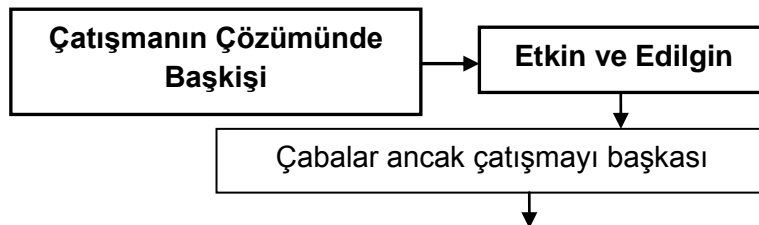
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Tekin, eve dönerken fabrikanın atık suları onu dereye sürükler. Tekin boğulmak üzeredir.

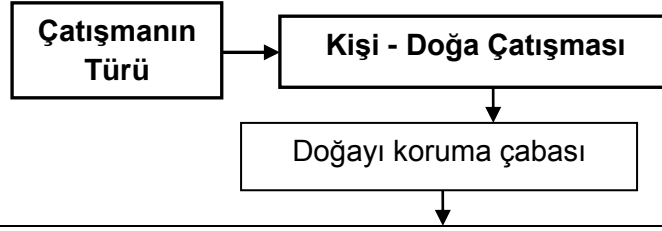
Romandan Alıntı: *“Tekin bir akşamüstü okuldan eve dönerken Nergislidere'ye geldiğinde ‘Foşş!’ diye atık sularını boşaltıverdi fabrika. Akan kirlili su, Tekin'i de sürükledi dereye.” (s. 7)*

1. Çatışmanın Çözümü: Tekin, fabrikanın atık sularının sürüklediği dereye kurtulmaya çabalar; ama gücü yetmez. Dereye ölüm kalım savaşı verirken Atlantislilerin gönderdiği baloncuk onu çepeçevre sarar.

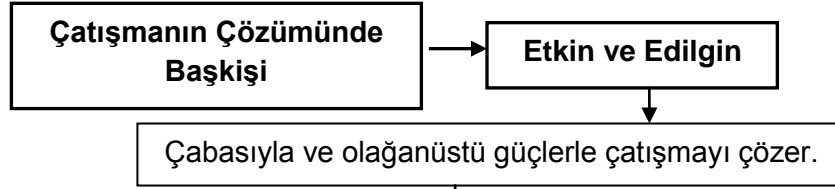
Romandan Alıntı: *“Çocuk tüm çabalarına karşın kurtaramadı kendisini sudan. Kıyıdağ dallara, köklere tutunmaya çalıştı ama başaramadı. Derenin atıklarla balçık gibi koyulaşan suları içinde sürüklenmeye başladı. Son çabalarını harcadığı sırada köpük baloncuk gibi bir şey gelip içine aldı Tekin'i. Bir anda havalanıp onu derenin aktığı Karadeniz'e doğru uçurdu... Gözleri karardı ve bayıldı.” (s. 8) Kendine geldiğinde “‘Korkma’ diyerek ağır adımlarla yanına sokuldu adamlardan biri. ‘Atlantis'tesin. Boğulmak üzereyken kurtarıp buraya getirdik seni.’” (s. 10)*

2. Çatışma: Tekin, fabrikanın atık sularını dereye boşaltmasını engellemek ister.

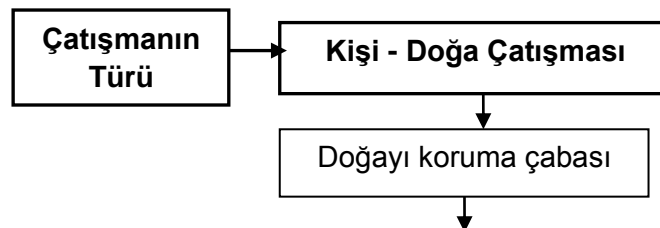
Romandan Alıntı: “Köpük püskürtecini cebine koymuştu. Bugün onu ilk kez deneyecekti. Koşarak fabrikanın bulunduğu yere gitti. Ortalığı gürültüye boğarak çalışıyordu fabrika. Tekin, atık suların Nergislidere’ye salındığı büyük boruya yaklaştı. Elini çabuk tutması gerekiyordu.” (s. 26)

2. Çatışmanın Çözümü: Tekin, köpük püskürtecini kullanarak atık suların fabrikadan dereye akmasını engeller.

Romandan Alıntı: “Çevrede kimsenin bulunmadığını görünce cebindeki püskürteci çıkardı. Borunun tam ortasına nişan alıp düğmesine bastı. İplik gibi, incecik bir sıvı fişkırdı aletin deliğinden. Havayla temas eden sıvı, borunun içini doldurdu ve beton kadar sert bir tıkaç döndü. ‘Şimdi salsınlar bakalım atık sularını’ diyerek bir kahkaha attı.” (s. 26)

3. Çatışma: Tekin arkadaşlarıyla Çevre Kardeşliği Takımı’nı kurar. Atlantis’ten yeni bir görev gelir. Parçalanmak üzere olan bir tankeri kurtarmaları gerekmektedir.

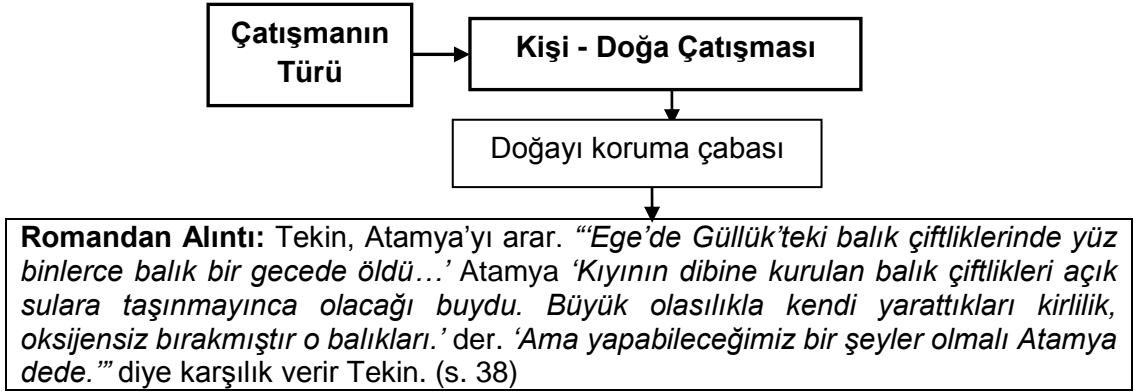

Romandan Alıntı: Atamya “Tekin, bir balon oluşturup Karadeniz’den Boğaz’a girmek üzere olan bir petrol tankerine gidecek. Eski bir tanker bu. Ortasından ikiye bölünmek üzere. Ama kimse farkında değil bunun. Tanker parçalanırsa Karadeniz kıyılarında ve Boğaz’da inanılmaz bir çevre felaketi yaşanacak.” (s. 32) der.

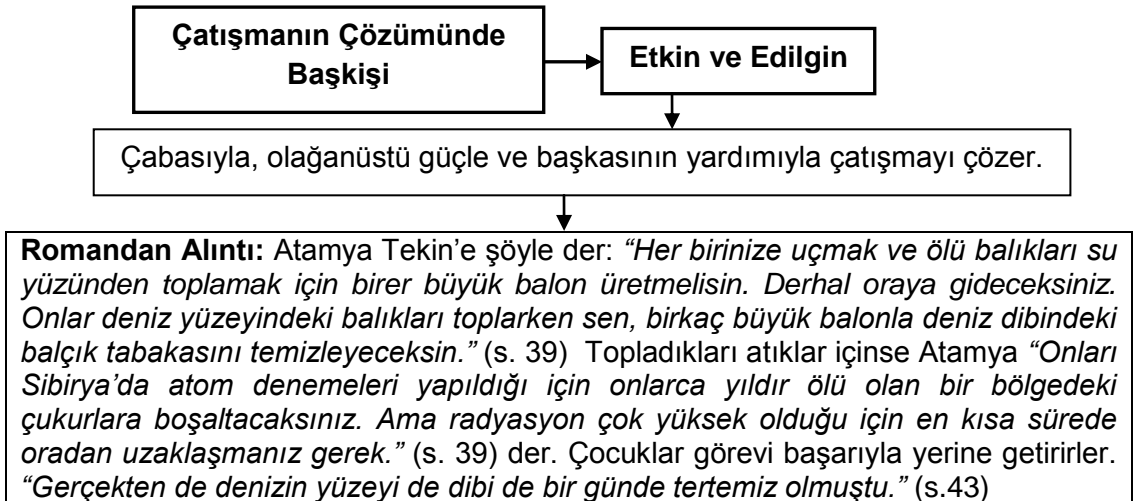
3. Çatışmanın Çözümü: Atamya, hem görevi veren hem de çatışmanın çözüm yolunu söyleyendir. Tekin ve arkadaşları, Atamya’nın yönergelerini uygulayarak çatışmayı çözerler.

4. Çatışma: Tekin, gazetede okuduğu haberde Ege’de binlerce balığın telef olduğunu öğrenir ve daha fazla balığın zarar görmesini engellemek ister.

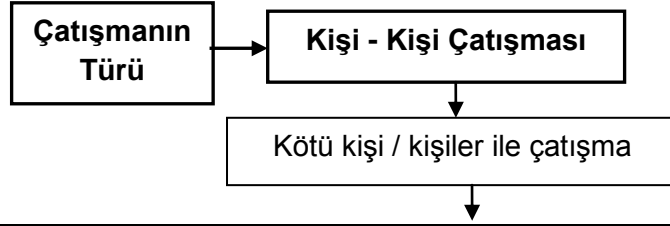

4. Çatışmanın Çözümü: Atamya, Tekin’e ve arkadaşlarına çatışmayı nasıl çözeceklerini anlatır. Çevre Kardeşliği Takımı görevi başarıyla yerine getirir.

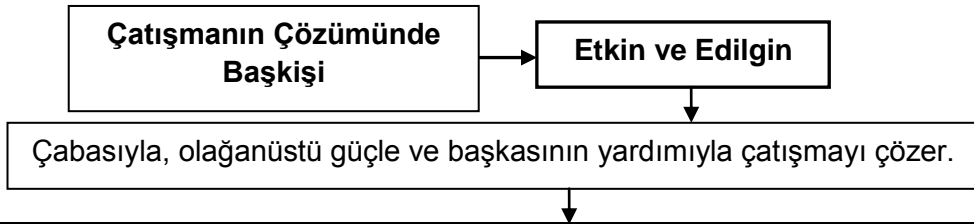
5. Çatışma: Tekin’in Atamya’dan aldığı yeni görev, Karadeniz’de taşıyabileceğinden daha fazla yükte doldurulmuş olan bir tankerin içinde ne

olduğunu öğrenmektir. Tekin gizlice girdiği gemide Atamya ile görüşürken sesini biraz yükseltir ve bir gemici onu fark eder.

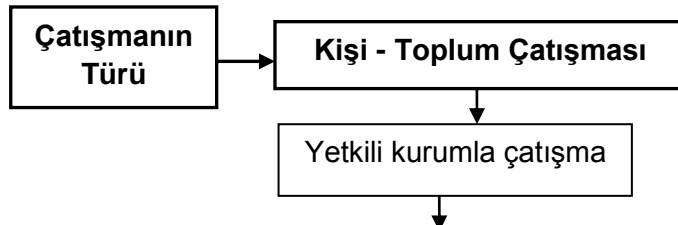
Romandan Alıntı: Atamya ile iletişime geçen Tekin “Heyecandan yüksek sesle konuşmuştu biraz. Yakında nöbet tutan bir gemici, sesini duymuş olmalıydı. Bir an panikledi Tekin. ‘Kim var orada?’ diye bağırdı ses yeniden. Ses bu kez daha yakından gelmişti.” (s.50, 51)

5. Çatışmanın Çözümü: Tekin, Atamya’nın dediğini yaparak çatışmayı çözer.

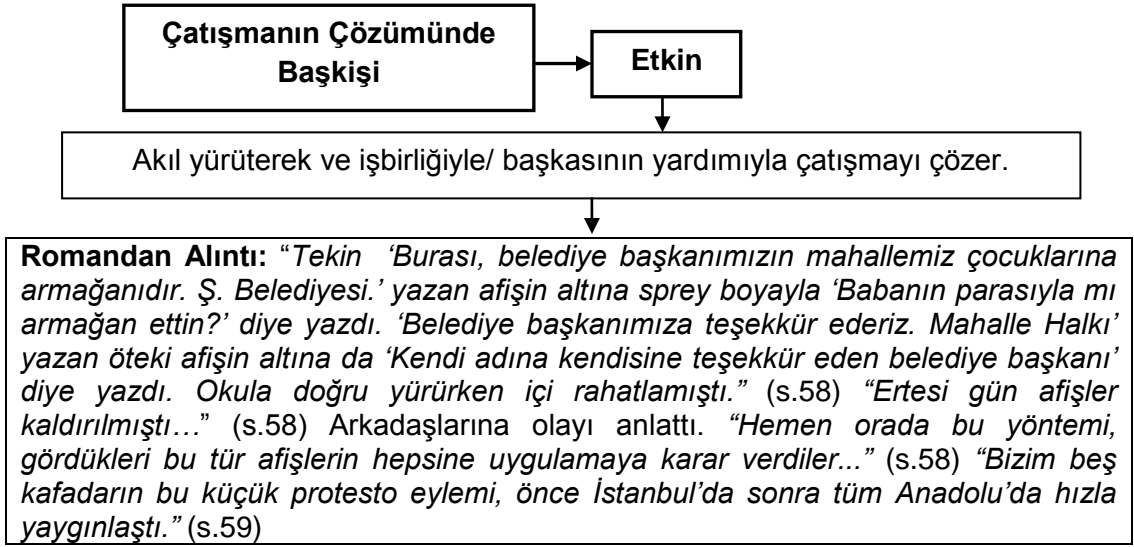
Romandan Alıntı: Atamya “Balon yapıp kaç!” diye seslendi. Tekin bir an bocaladıktan sonra balon kaleminin düşmesine bastı ve kendisini balonun içinde havaya doğru yükselirken buldu. Bir saniye önce bulunduğu yere, iri yarı, eli silahlı bir gemici gelmişti. ‘Üffff...’ dedi Tekin, ‘Ucuz kurtuldum.’” (s. 51)

6. Çatışma: Tekin, caddede belediye başkanının afişlerini görür. Bu afişlerde belediye başkanı, halkın parasıyla yaptıklarını halka armağan gibi sunmaktadır. Başka bir afişte de halk, belediye başkanına teşekkür etmektedir. Her iki afişin de belediye başkanı tarafından yaptırılmış olması Tekin’i öfkelenendir.

Romandan Alıntı: Tekin parktaki afişleri okur. Afişlerden birinde “‘Burası belediye başkanımızın mahalle çocuklarına armağandır. Ş. Belediyesi’ ötekinde ise ‘Belediye başkanımıza teşekkür ederiz. Mahalle Halkı.’ yazıyordu. Acaba mahalle halkı adına kim hazırlatmıştı bu teşekkür afişini? İnsanların küçük çıkarlar peşinde koşup önemli işlere ilgisiz kalmaları ne kadar üzücüydü...” (s. 48)

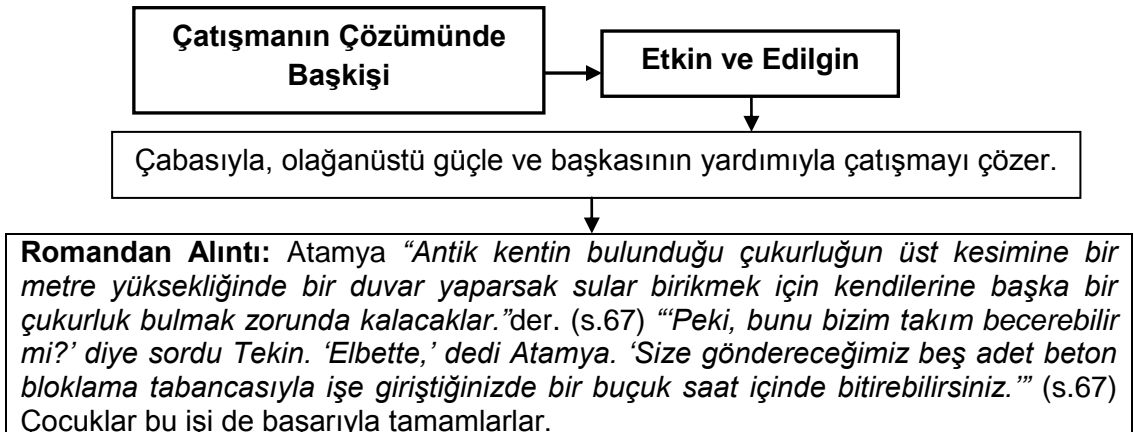
6. Çatışmanın Çözümü: Tekin, afişleri protesto ederek çatışmayı çözer.

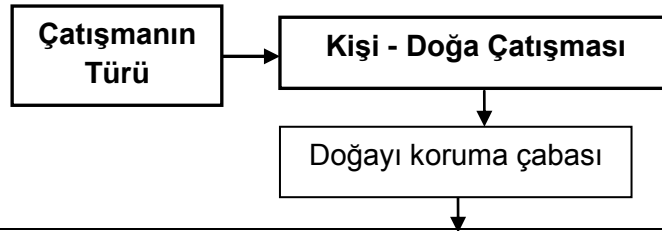
7. Çatışma: Yortanlı Barajı, Alliano’ının sular altında kalmasına neden olacaktır. Tekin bunu engellemek ister.

7. Çatışmanın Çözümü: Tekin ve arkadaşları, Alliano’ının sular altında kalmaması için bir çözüm ararlar; ancak işin içinden çıkamayınca Atamya ile görüşürler. Atamya soruna bir çözüm bulur.

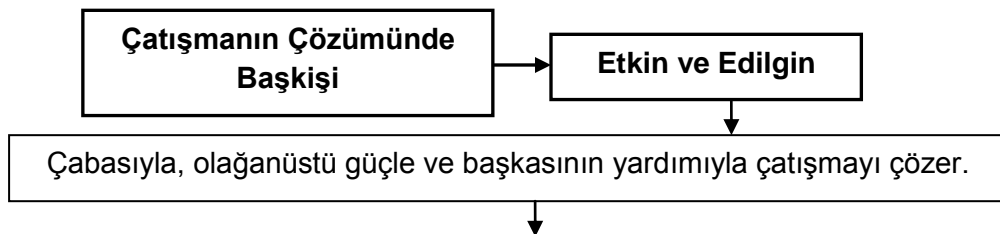

8. Çatışma: Tekin ve arkadaşları semtlerinde bulunan Nergislidere'yi canlandırmak isterler.

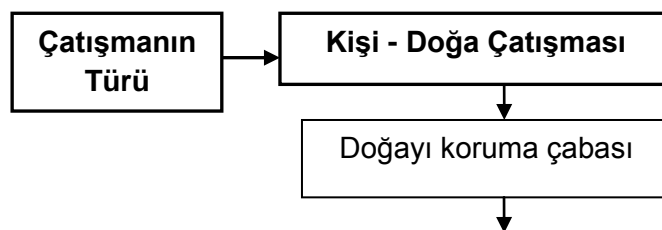
Romandan Alıntı: “Elif, ‘Keşke zavallı deremizi kıyısında nergislerin açtığı, içinde balıkların yüzdüğü bir dere haline getirebilsek yeniden...’ demişti bir gün, beş kafadar dere kıyısında yürürken günlerce bu konuyu tartıştılar.” (s. 63)

8. Çatışmanın Çözümü: Atamya derenin temizlenmesi ve temiz kalması için bir yöntem önerir.

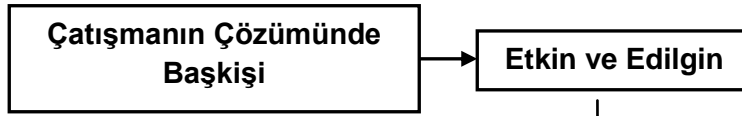
Romandan Alıntı: Atamya “Bu öyle kolay bir şey değil, ölü bir doğal ortamı canlandırmanız için çok çaba harcamanız gerekecek.’ ‘Harcarız,’ dedi Tekin. ‘Yeter ki Nergislidere gene ışıl ışıl, canlı bir dere olsun” (s. 74) “Arkadaşları kirlenmenin başladığı noktadan ilerleyerek derenin çeşitli kesimlerine arıtıcı bakteri döktüler. Tekin de sızıntıların görülür durumda olduğu yerlerde kıyıyı köpükle kaplamaya başladı. İki saat içinde işlerini bitirdiler. Yapacakları son şey, derenin denize aktığı yere bakterilerle gelen atıkların denize karışmasını önleyecek ince bir ağ germektir. Atlantis’ten gelen araç-gereci kullanmakta iyice ustalaşmış olan Tekin, üç beş dakika içinde, derenin ağzına, suyun yüzeyinden dibe kadar inen bir ağ döşedi.” (s. 76, 77)

9. Çatışma: Tekin, gazetede Trabzon’da kalkan balığı yetiştiriciliği projesi ile ilgili haberi okuyunca yavru balıkların yetiştirilmesine katkıda bulunmak ister.

Romandan Alıntı: “ ‘Karadeniz’e 1000 Kalkan Balığı Bırakıldı’ haberi Tekin’i çok heyecanlandırmıştı. Hemen Atamya’yı arayıp haberi ona da gönderdi.” (s. 91) Atamya “Bizim de benzer bir çalışmamız var; ama ulaşma noktalarımız sınırlı olduğu için fazla yol alamıyoruz. Yavruların hızlı büyümesini sağlayan özel bir yem de geliştirdik. Ama dağıtım sorunlarımız var.’ deyince, Tekin, ‘Bana bir balonun içinde bir miktar yavruyla geliştirdiğiniz yemden örnekler yollasana. Belki burada bir şeyler yapabilirim.” der. (s.92)

9. Çatışmanın Çözümü: Tekin ve arkadaşları, Atlantislilerin verdikleri balık ve yem örnekleriyle çatışmayı çözerler.

Çabasıyla, olağanüstü güçle ve başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.

Romandan Alıntı: “Tekin 10000 minik yavruyu havuzlara boşaltıp ilk yemlerini verdikten sonra, ikinci balondaki özel yem örneklerini Valilik Konağı'nın önünde uygun bir yere bırakmıştı.” (s. 94) Gazeteden balık yetiştirmek için yeni iki havuz daha yapıldığını ancak iki aydan önce tamamlanamayacağını okuyunca Tekin ve arkadaşları havuzun betonunu özel tabancalarıyla bir gecede dökerler. “Ertesi sabah, havuzlara beton dökmeye giden ekipler, asla gerçekleştiremeyecekleri kadar kusursuz beton havuzlarla karşılaştılar.” (s. 97)

Çizelge 6. “Atlantis’in Çocukları” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma		✓
5. Çatışma	✓	
6. Çatışma		✓
7. Çatışma		✓
8. Çatışma		✓
9. Çatışma		✓
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
5. Çatışma	✓	
6. Çatışma	✓	
7. Çatışma		✓
8. Çatışma	✓	
9. Çatışma	✓	

Çizelge 6. Devam

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>III. Üzücü ve acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		✓
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
5. Çatışma		✓
6. Çatışma		✓
7. Çatışma		✓
8. Çatışma		✓
9. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
5. Çatışma	✓	
6. Çatışma	✓	
7. Çatışma	✓	
8. Çatışma	✓	
9. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
5. Çatışma	✓	
6. Çatışma	✓	
7. Çatışma	✓	
8. Çatışma	✓	
9. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
5. Çatışma	✓	
6. Çatışma	✓	
7. Çatışma	✓	
8. Çatışma	✓	
9. Çatışma	✓	

Bu çatışmaların ilk üçünde merak öğeleri (Tekin, boğulmaktan kurtulabilecek mi?/ Fabrikanın atık sularının nehre akmasını engelleyebilecek mi?/ Arkadaşlarıyla tankerin batmasını engelleyebilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Roman ilerledikçe okur, Tekin'in ve arkadaşlarının her sorunun üstesinden gelebildiğini görmektedir. Bu

durum da daha sonraki çatışmalardaki merak öğelerini zayıflatmaktadır. Romadaki 6. çatışmanın merak öğesi (Belediye başkanının hazırladığı afişlerle ilgili Tekin nasıl bir tepki gösterecek?) başkişinin Atamya'dan aldığı bir görev olmadığı için okurun okuma isteği ve ilgisini yeniden canlandıracak niteliktedir. Bu romanda insanların çevreye zarar vermesi, binlerce balığın ölmesi vb. durumlar üzücü olaylar olsa da bunlar aşırı duygusallıkla ele alınmamıştır. Çatışmaların çözümünde izlenen yol, inandırıcı, okurun özgürlük gereksinimine uygundur. Bu çözüm yolu, insana ve doğaya saygılıdır. Başkişi çevreye duyarlı bir çocuktur. Doğayı koruyabilmesi için Atlantisliler tarafından olağanüstü güçlerle donatılır. Her çatışmanın çözümüne dönük çabası olumlu olacak bir özellikken sahip olduğu olağanüstü güçler ve aletler çatışmaların çözümünde etkili olmaktadır. Başkişinin bu özellikleri okurun "Benim de olağanüstü güçlerim olsa ben de doğayı korurdum." diye düşünmesine neden olabilir.

4.3. Az Buçuk Teo

Yazarı: Sevim AK

Yayınevi: Can

Basım Yılı: 2005

Sayfa Sayısı: 182 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Anlatıcı çocuk, arkadaşı Polat ile bir müzik grubu kurmuştur. Çocuk, Buse adlı bir kızdan hoşlanmakta; ancak duygularını ona bir türlü açamamaktadır. Müzik gruplarına bir solist gereklidir. Çocuk, grubun solistinin Buse olmasını ister; ama grubun lideri Polat bu öneriyi ciddiye almaz. Çocuğun mahallesine, davranışları ve görünüşü tuhaf olan her şeyi sayılarla anlatmayı seven Teo adında bir adam taşınır; çocuğu her gördüğünde ona bir problem sorar. Çocuk, bu durumdan çok sıkılır. Teo, bir gün çocuklar için bir yarışma düzenler. Yarışmaya mahalleliler büyük ilgi gösterir. Ertesi gün, Teo'nun başına bir saksı düşer ve belleğini yitirir. Teo'nun belleğini yerine getirmek için mahalle sakinlerinin her biri onun daha önce bildiği bilimsel bir konuyu seçerek öğrenir ve öğrendiklerini Teo'ya anlatır. Mahallenin kadınları her gün Teo'nun evine gider onun bakımıyla ilgilenirler. Bir süre sonra Teo geçmişini anımsasa da bu aile sıcaklığını çok sevdiği için belleğinin yerine geldiğini mahallelilerden saklar. Bu sırada uzun süredir mahallede bir yabancı vardır. Evlerden bazı eşyaların kaybolması, mahalleliye yabancının bir hırsız olabileceğini düşündürür. Teo ve çocuğun takipleri sonucu yabancının hırsız değil, işsiz ve dolandırılmış bir köylü olduğu ortaya çıkar. Teo, bu kişinin eski ıssız yaşamına dönmemesi için mahalleli kadınlara kendi evinde yaptıkları yemekleri esnafa satmaları ve bu yemeklerin dağıtım işini de yabancı kişiye vermeleri önerisinde bulunur. Çocuk, ilk konserlerinde Buse'yi sahneye çağırır. Buse'nin sesi herkesi büyüler; kız, Polat ile ilgilenir, çocukla da bir daha hiç görüşmez. Çocuk bu duruma çok üzülür. Polat gibi markacı, rock müzik kültürünü iyi bilen, havalı biri olmaya çalışır. Bilgisunardaki (internet) sohbet odalarında Polat gibi davranır. Sohbet odalarında bazı kızlar ona hayran olur. Bu kızların kendisine değil de Polat taklidi yapan birine hayran olduklarını bilmek çocuğun içine sinmez ve kendi olmaya karar verir.

Romanın başkişisi. Bu romanda iki kişi başkişidir. Biri anlatıcı çocuk, diğeri Teo'dur. Her ikisi de açık karakterdir. Anlatıcı Çocuk, duygusal, kendini gerçekleştirilmeye çalışan, müziğe ilgi duyan, sorgulayan ve meraklı bir çocuktur. Anlatıcı çocuk, romanda birçok yönüyle tanıtıldığı için açık bir karakterdir.

Çizelge 7. Anlatıcı Çocuk'un Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Anlatıcı Çocuk'un Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Romanda çocuğun fiziksel özelliklerinden neredeyse hiç söz edilmez.	<i>"Burnum kalkık, saçlarım sarı, yüzüm küçük olsa, zayıflasam tam ben!"</i> (s.25)
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Anlatıcı Çocuk'un Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Sınavlara girmekten tedirgin olan ve ayrıntıları önemseyen bir çocuktur.	<i>"Sınav denince kırmızı boya kabı düşüyor başımdan aşağı sanki. Sınav fobisi var bende."</i> (s. 50) <i>"Ayrıntı avcısı olurum ağaç tepesinde. Başka zaman dikkatimi çekmeyen pek çok ayrıntı takılır ağıma."</i> (s.62)

Çocuk, Teo apartmanlarına ilk taşındığında ondan hoşlanmaz ama onu çok merak eder. Teo ile sık sık karşılaşır. Zamanla onu çok sever. Arkadaşı Polat'a özenip onun gibi olmaya çalışırken romanın sonunda ona benzetmekten vazgeçer. Çocuğun roman boyunca kişiliğindeki değişimler onun devingen bir karakter olduğunu göstermektedir.

Teo: Köpeği Nuriye ile yaşayan, görünümü, davranışları ve ilgilendiği konular çevresindekilerce yadırganan; yalnız, akıllı, bilimsel düşünceye inanan, matematiksel düşünme becerisi çok gelişmiş biridir.

Çizelge 8. Teo'nun Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Teo'nun Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Görünüşü dikkat çekicidir. Yaşını tahmin etmek zordur.	<i>"Görünüşü dünya umurunda değil, diyordu. Kafasını kulakların üstünden iki parmak, ensesinden dört parmak kazıtmış, kuş yuvasına benzetmişti. Kısa boylu, çökük yanaklı, eğri dişliydi. Yaşını kestirmek zordu. Kamburuna bakınca altmış, yaylanarak yürüyüşüne göre otuz, gözlük camlarının kalınlığına göre elliydi."</i> (s.8)

Çizelge 8. Devam

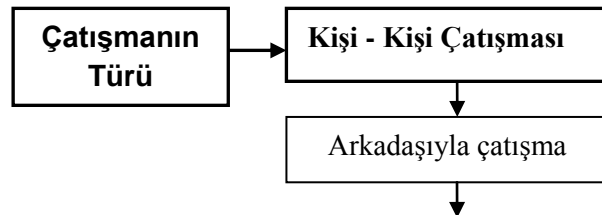
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Teo'nun Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Teo, çocukluğunda aile sevgisinden yoksun kalmıştır.	"Ah, ben de pek sıcaklık göremedim hanımefendi, annem babam küçük yaşında trafik kazasında öldüler, beni dedem yetiştirdi. Ama ne sinirli adamdı! Ne yapsam ne etsem suç olurdu! Kendimi odama kapar, tavana, göğe bakar düşünürdüm. Ayın hallerini, yıldızların hareketlerinin önceden nasıl bilinebildiğini anlamaya çalışırdım. Simetrik şeyleri bulma oyunu oynardım. Duvarlara yazılar yazardım. Kendi kendimi avuturdum işte!" (s. 31, 32)
Yalnız yaşayan, dağınık ve okumayı çok seven biridir.	"Teo iyi bir adam. Dakka başı ellerini yıkıyor. Evi bekâr evi. Dağınıkmış, olsun, iki parça eşya altı üst. Bir sürü dergi, kitap alıyor, okuduğunu yere atıyor." (s.42)
Teo, düşünmeyi ve düşündürmeyi çok sever.	"Ne yapmış ne etmiş kafalarımızı soru işaretleriyle doldurmuştu yine" (s. 67)

Teo, sayılara çok önem veren her şeyi neden sonuç ilişkileri ile açıklayan biridir. Romanın sonunda ise aile sevgisinin ne denli önemli olduğunu anlar. Mahalelliye "Neyi abartırsan, öteki yanın zayıf kalır. Duygularımın farkına varmayı öğrettiniz bana." (s. 176) diyerek kendindeki değişimi dile getiren Teo, devingen bir karakterdir.

Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

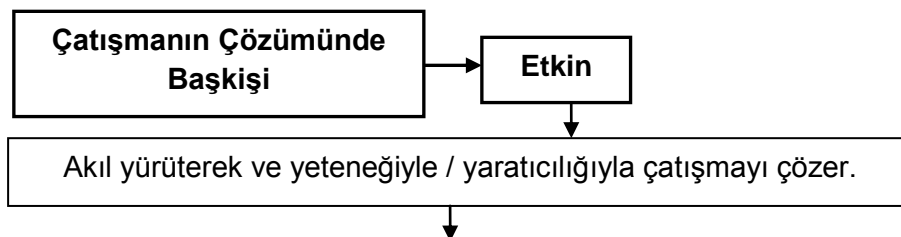
Sadece Anlatıcı Çocuk, çatışma yaşar; Teo, herhangi bir çatışma yaşamaz.

1. Çatışma: Çocuk, kendini arkadaşına kanıtlamak ister; ama bunu nasıl yapacağını bilemez.

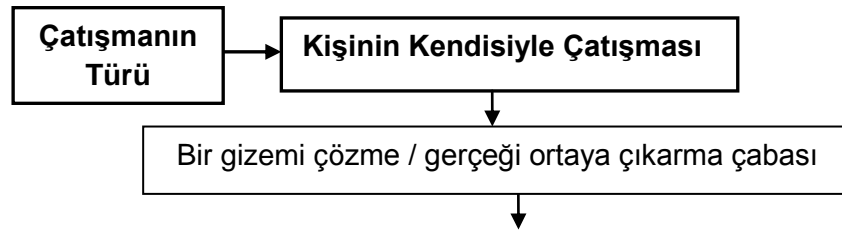
Romandan Alıntı: Polat'ın grup için bir şey yapmadığını ima etmesi üzerine çocuk şöyle düşünür: "Suyum ısınmıştı yarına kadar kendimi gösterecek bir şeyler yapamazsam grup işini unutmaktan başka çarem yoktu." (s. 26)

1. Çatışmanın Çözümü: Çocuk, çatışmaya kendi içinde çözüm bulur.

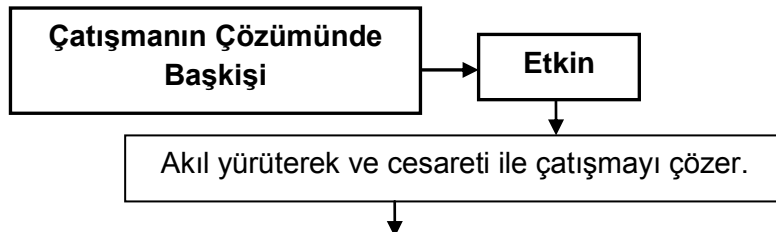
Romandan Alıntı: Çocuk uzun süre sıkıntıyla düşünür. Sonra gece yarısı “Kendimi başkasının içinde hayal edersem yaratıcı olabilir miydim? (s. 35) der, yüzünü bir punkçuya benzetecek biçimde boyar. Davulunu çalmaya başlar. “Gürültüyü sızdırmadan saatlerce söyledim, yazdım, karladım, yırttım, yine yazdım. Korkularım, huzursuzluğum, bağırma - çağırma isteğim, karşı koyamadığım alma isteğim, dersleri dinleyememelerim, Gişe Güzeli... ne varsa sorunum, sözlerin içine doluştular.” (s. 38)... “Az daha çabalasam akılda kalan, dilden dile dolaşan şarkılar yaratabilecektim.” (s.38) Çocuk, şarkı sözlerini Polat’a gösterir. “Şarkı sözlerime bir çirpıda üstelik yutkunarak baktı. ‘Bazıları hiç kötü değil. Benimkilerle harman eder, adam ederiz.’ dedi.” (s. 40)

2. Çatışma: Çocuk, mahalledeki yabancıyı merak eder ve onun kim olduğunu öğrenmek ister; ancak ona yaklaşmaktan da çekinir.

Romandan Alıntı: “Adamın öyküsünü öğrenmek için meraklan geberen bir kişi varsa o da benden başkası değildi. Kendimi feda edecektim mahallem için... ‘Ya adam beni azarlarsa... ya bir tokat atarsa... ya sen kim oluyorsun, derse... ya alnıma bir kurşun sıkarsa...’” (s. 157)

2. Çatışmanın Çözümü: Yabancıyı merak eden çocuk, kaygılarına karşın cesaretini toplayıp adamın yanına gider.

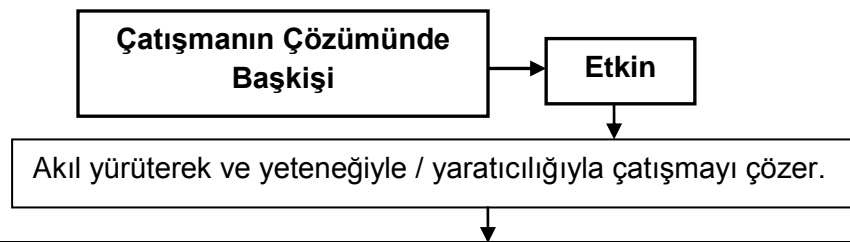
Romandan Alıntı: “Çorbada benim de tuzum bulunsun, diye kendimi ateşe attım. Günlerdir herkes karınca karınca, elinden geleni yapmıştı. Bense hep seyirciydim. Bir cesaret, ayaklarımı sürüye sürüye gittim adamın yanına.” (s. 157) Adamın Belçika’ya gitmek isterken dolandırılan biri olduğunu öğrenirler.

3. Çatışma: Çocuk, sevdiği kızın kendisinden değil de arkadaşı Polat’tan hoşlanmasına çok üzülür. Çocuk, Polat gibi davranırsa kızların ondan da hoşlanacaklarını düşünür.

Romandan Alıntı: “Buse şokundan sonra gerçek dünyayla ilişkim azalmıştı... Ben o sıralarda bir sohbet odasında kızları büyüleyecek sözlerin peşinde koşuyordum. Adım Polat'tı. Polat'tan müziğe, günlük hayata, okula dair kaptığım sözleri kızlara satmaktı işim gücüm.” (s.181)“Hep bir eziklik, boşluk vardı içimde. Sohbet odalarındaki ben, ben değildim.” (s.182)

3. Çatışmanın Çözümü: Çocuk başkası gibi davranmanın çözüm olmadığını anlar. Çünkü ondan hoşlanan kızlar, onu değil, taklit ettiği kişiyi beğenmektedirler. Çocuk bu durumu kendine yakıştıramaz; çözüm ise sevdiği bir uğraşyla ilgilenmeye başlamasıyla gelir.

Romandan Alıntı: “Müzik çalışmaları başlayınca yalan dünyamdan uzaklaştım, yeniden gerçek yaşamın içinde buldum kendimi.” (s.182)

Çizelge 9. “Az Buçuk Teo” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
VI. Çatışmanın çözümü, insana ve doğaya saygılı mı?		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	

Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Çocuk, yeni bir şarkı sözü yazarak Polat'ın gözüne girebilecek mi? / Çocuk, yabancıнын kim olduğunu öğrenirken herhangi bir tehlike yaşayacak mı? / Çocuk, kız arkadaşının kendisinden hoşlanmamasından dolayı yaşadığı bunalımdan kurtulabilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Başkişi, çatışmaları ya aklını kullanarak ya cesaretiyle ya da kendini bir uğraşıya vererek çözer. Bu çatışmalar, rastlantı ya da şansla çözülmediği gibi, herhangi bir olağanüstü güç tarafından da çözülmez. Bu romanda üzücü ya da acıklı olaylar aşırı duygusallık yaratmaz. Örneğin, çocuk, sevdiği kız tarafından reddedildiğinde çok üzülse bile bununla baş etmesini bilir. Bu romanda başkişinin çatışmaları çözmeye izlediği yol, inandırıcı; insana ve doğaya saygılı; okurun özgürlük ve sevgi gereksinimine uygundur. Anlatıcı çocuk, ergenliğe girmek üzeredir. Yaşadığı birinci çatışmada çocuk, arkadaşına kendini kabul ettirmek, onun onayını almak için yaratıcı bir şeyler bulmaya çalışır. İlk denemelerinde başka şarkıların etkisi altında basmakalıp şarkı sözleri yazar. Daha sonra uzun süre bunun üzerinde düşünür. Çocuk, çözümün duygularının ayırımına varmakta olduğunu sezer. Okur, anlatıcı çocukla özdeşim kurduğunda bir sorunu çözmeye o sorunun çözümüne dönük seçenekler oluşturmanın önemini kavrayabilir. Anlatıcı çocuğun yaşadığı ikinci çatışmada merak ve korku duyguları birbiriyle çatışır. Çocuk, çatışmayı cesaretini toplayarak çözer. Böylece okura benzer bir sorun yaşadığında cesur olmasına yönelik bir örneklik sunmuş olur. Anlatıcı çocuğun yaşadığı üçüncü çatışma ise kendini gerçekleştirme dönüktür. Duygusal anlamda bir çökkünlük yaşayan çocuk, bir süre kendini toparlayamaz. Hoşlandığı kızın kendisini değil, başkasını beğenmesi, çocuğu da başkası gibi davranmaya yöneltir. Böylece kendisinin de kızlar tarafından yeğlenen biri olacağını düşünür ve bu duygusal doyuma gereksinme duyar. Ancak özendiği kişi gibi davranıp kendisi olamamak çocuğu rahatsız eder. Bu durum, çocukların yaşadığı belki de dillendiremedikleri bir çatışmayı örneklemektedir. Okur, benzer duyguları yaşıyorsa her şeyden önce yalnız olmadığını duyumsayacaktır. Anlatıcı çocuk, müzik çalışmalarının başlamasıyla kendini toplar. Başkişi, sevdiği bir uğraşıyla çatışmayı çözer böylece okura da kendini yalnızlaştırmaması adına yaşantısıyla bir öneri de bulunmuş olur.

4.4. Süper Gazeteciler

Yazarı: Aytül AKAL

Yayınevi: Uçanbalık

Basım Yılı: 2000

Sayfa Sayısı: 195 / Resimli

Seslendiği Yaş: 10 - 12

Romanın Özeti: Evren ve Yener birlikte bir gazete çıkarmaktadır. Gazetelerine ilgiyi artırmak için önemli bir haber bulmak isterler. Tarih öğretmenleri bir gün okula yeğeni Oğuzcan Selimoğlu'nu getirir. Oğuzcan Selimoğlu, gençler tarafından çok sevilen şarkıcı Altay Şen'in neredeyse ikizi gibidir. Evren ve Yener, gazeteleri için onunla bir röportaj yapmak isterler. Randevu alırlar. Randevuya Selin de gelir. Çocuklar, Oğuzcan Selimoğlu'nun evindeyken onun kaçırılmasına tanık olurlar. ve ne yapacaklarını şaşırırlar. Sonraki günlerde çocuklar, basında kaçırılma olayıyla ilgili herhangi bir habere rastlamazlar, tarih öğretmenlerinin de yeğenin kaçırıldığından haberdar olmaması çocukları kuşkulandırır. Altay Şen ile yapılacak bir röportajın bu gizemi çözeceğini düşünürler. Elif, Altay Şen'in telefon numarasını ancak kendisi de röportaja gelirse vermeyi kabul eder. Böylece Elif de gruba katılır. Yener'in annesi bankada çalışmaktadır. Bir müşterisi hayli yüksek miktardaki parasını çekmek istemektedir. Bu durum Yener'in annesini huzursuz etmektedir. Sıkıntısını oğluyla paylaşır. Müşteri Altay Şen'dir. Ertesi gün röportaja gittiklerinde Altay Şen kaçırılır. Çocuklar evde yalnız kalır. O sırada bankadan telefon gelir. Yener'in annesi Altay Şen'in parasının tamamının çekilmesine izin verip vermediğini öğrenmek istemektedir. Evren, sesini kalınlaştırarak Altay Şen'miş gibi konuşur. Paranın çekilmesine izin vermediğini söyler. Ne yapacaklarına karar vermek için gittikleri kafede otururken bir taksinin içinde Altay Şen ya da Oğuzcan Selimoğlu'nu görürler. Hemen taksinin peşine düşerler. Taksideki, Oğuzcan Selimoğlu'nun dairesinin olduğu apartmana girer. Elif ile Sedat Amca, kısa bir süre sonra dairenin kapısını çalarlar; ancak kapıyı açan olmaz. Ertesi gün, Evren ile Sedat amca aynı apartmana yine giderler. Evren, haydutlar tarafından yakalanır. Altay Şen ile bir ağılda bağlı olarak bekletilir. Sedat

Amca ve arkadaşları Evren'i ve Altay Şen'i kurtarırlar. Oğuzcan Selimoğlu ve arkadaşları tutuklanır. Altay Şen, çocukları ve ailelerini evine davet eder.

Romanın başkişisi. Kitabın başında Evren, Yener, Selin ve Elif'i tanıtan bir sayfa vardır. Bu sayfa, Süper Gazetecilerin dört kişi ve bu dört kişinin de başkişi olduğunu düşündürmektedir; ancak romanın başkişileri Evren ve Yener'dir. Evren, açık bir karakter olarak kabul edilebilir.

Çizelge 10. Evren'in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Evren'in Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Diğer arkadaşları gibi o da 13 yaşındadır. Ergenliğe girmiş olması nedeniyle çocuksu görüntüsü değişmeye başlamıştır.	<i>"Sarışın sevimli bir oğlandı." (s.17) "Evren'in çocuklukta düzgün yüz hatları ve yuvarlak kafa yapısı, uzayan bir yüz ve hafifçe köşelenen bir kafayla yer değiştirmeye başlamıştı." (s. 25) Annesinin verdiği ilaçlarla ilgili Evren şöyle der: "Zaten sırık gibi boyum var, bir de annemi dinleyip bu vitaminleri alacak olsam basket potasını koltuk diye kullanırım artık." (s.49)</i>
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Evren'in Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Yazar, Evren'in birçok özelliğini kitabın başında yer alan tanıtım sayfasında anlatır.	<i>"Süper Gazete'nin muhabiri Yener'in ilginç fikirlerini uygulamaya koymakta gecikmez. Bilgisayarı çok hızlı kullanır. Sihirbazlık numaralarından hoşlanır. Gitar çalar, judo dersi yapar. Tiyatro ve bilgisayar kolu başkanı. Buluş çağına girip girmediği konusunda bir süredir annesinin takibinde." (s. 7)</i>

Evren'in yaşadığı birçok serüvene karşın kişiliğinde bir değişim olmaz; durağan bir karakterdir.

Yener: Anne ve babası ayrılmıştır. Annesiyle yaşamaktadır. Açık bir karakter olarak kabul edilebilir.

Çizelge 11. Yener'in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Yener'in Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Ergenliğe girmesi sesinin kimi zaman ince çıkmasına neden olmaktadır.	<i>"Sesi inceden kalına geçiş dönemindeydi ve zaman zaman da çatlamalar yapmıyor değildi." (s. 97)</i>

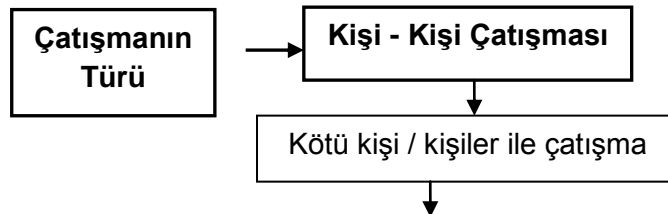
Çizelge 11. Devam

<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Yener'nin Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Kitapta kahramanların tanıtıldığı sayfada Yener'in özellikleri art arda sıralanmıştır.	"Süper gazetenin fotoğrafçısı. Arkadaşları arasında ilginç fikirleri ve esprileri ile tanınır. Flüt çalar. Bilgisayar kullanmada ve grafik işlerinde başarılı olduğundan gazetenin düzenlenmesini o yapar. Evren gibi o da sihribazlık numaralarından hoşlanır. İleride iyi bir gazeteci olmak istiyor." (s.7)

Yener, durağan bir karakterdir.

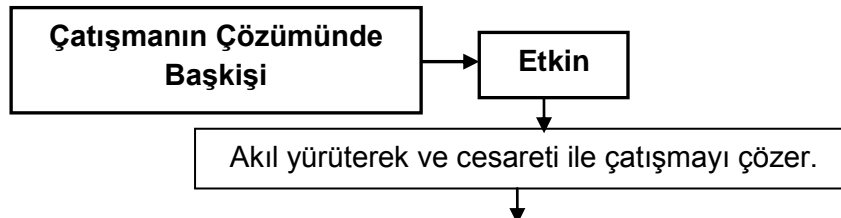
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Yener, Selin'i haydutların elinden kurtarmak ister.

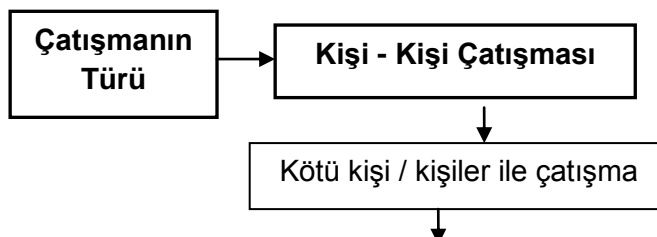
Romandan Alıntı: "Selin'in zorla sürüklenerek götürülmek istendiğini gören Yener, gizlendiği koltuğun arkasından fırladı. 'Bırak kız. Yoksa fena olur!'" dedi. (s. 77)

1. Çatışmanın Çözümü: Yener, çatışmanın çözümünü birkaç saniye içinde bulur. Arkadaşını haydudun elinden kurtarır.

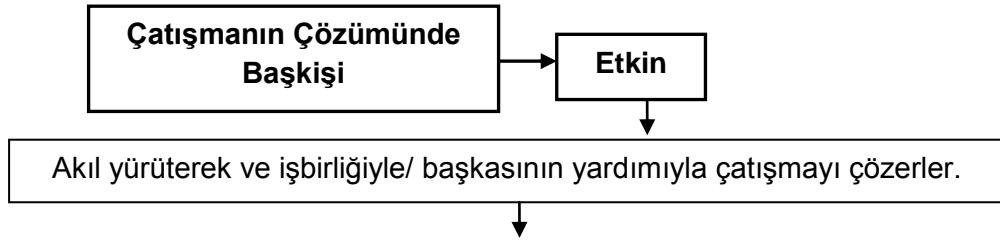
Romandan Alıntı: "Yener'in elindeki tek silaha başvurmaktan başka çaresi yoktu. Arka arkaya flaş patlatarak adamların resimlerini çekmeye başladı. Belki fotoğraflar bir kanıt olurdu. Flaş ışığı gözlerini kamaştırınca adamlar boşta bulunup bir anda çil yavrusu gibi dağıldılar. Oğuzcan Selimoğlu'nun baygın bedenini taşıyanlar da kaçıştığından zavallı adam, yere yuvarlandı. O arada Selin, kendisini adamın elinden kurtarıp Yener'in yanına koştu." (s.78)

2. Çatışma: Evren, apartmanda haydutlar tarafından yakalanır.

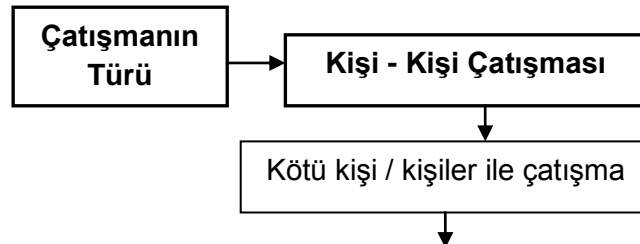
Romandan Alıntı: “Yeşil bereli adam, vakit kaybetmeden cebinden çıkardığı spreyi Evren’in yüzüne sıktı. Evren baygın yere yuvarlandı.” (s. 150) Evren okula dönmeyince Yener, arkadaşlarına “Evren’in başına bir şeyler gelmiş olmasından korkuyorum.” der. (s.152) Yener “Evren’i kurtarmak bir yana izini nasıl bulacaklarını bile bilmiyordu. Bıraksalar o da hüngür hüngür ağlayacaktı. Eğer Evren gece eve dönmezse her şey ortaya çıkacak ve hepsinin başı derde girecekti. O arada Evren’in başına neler geleceği ise meçhuldü.” (s.156)

2. Çatışmanın Çözümü: İpuçlarını değerlendirip işbirliği yaparak çatışmayı çözerler.

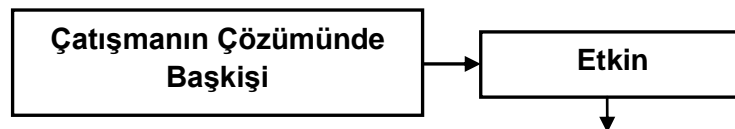
Romandan Alıntı: Oğuzcan Selimoğlu'nun çiftlik evine giderler. Yener, “İkiye ayrılalım. Elif, Sedat Amca ile gitsin. Selin benimle gelsin. İki yandan araştırmaya başlayalım.” der. (s.172) “Yener yerde kirli bir mendil gördü. Sessizce yaklaşip mendili eline aldı... Selin’e ‘Evren bize bir iz bırakmak istemiş.’ dedi.” (s. 173) “Yener birkaç kez sarsarak kapıyı zorladı. Kolay açılacağına benzemiyordu. Sağa sola bakınıp kapıyı kırmak için kullanabileceği bir alet ararken içeriden hafif de olsa bir ses duyar gibi oldu.” (s. 174) Sonunda kapıyı açar. “İçeride bir değil, iki kişi vardı! Elleri, ayakları sucuk gibi bağlanmış, ağzı gözü bantlı bu iki kişiden biri Evren’di. Öteki son bir hafta içinde neredeyse annesinden daha sık gördüğü Altay Şen’den başkası değildi.” (s. 174)

3. Çatışma: Yener, arkadaşını kurtardığı için sevinirken o da haydutlar tarafından yakalanır. Evren de Yener de tutsaktır.

Romandan Alıntı: “Yener şaşkınlığını henüz üzerinden atamamıştı ki arkasından gelen alaycı sesle irkildi... Arkasını döner dönmez konuşanların kim olduğunu anladı.” (s. 176) Yener haydutlar tarafından yakalanır. “Kendi aralarında tartışırken bir yandan da Yener’in ellerini ayaklarını sıkıca bağladılar.” (s. 176)

3. Çatışmanın Çözümü: Selin, gördüklerini Sedat Amca’ya anlatır; o da polisi arar.

Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.

Romandan Alıntı: Selin, Yener'e "Pencereden izlediğim adamın yerinden kalktığını görünce seni uyaracaktım ama kadın birden evden çıktı. Ben de kendimi belli etmemek için saklandım, sonra ikisinin senin bulunduğun yere doğru gittiğini görünce koşarak Sedat Amca ile Elif'i bulup haber verdim. Sedat Amca da cep telefonu ile polisi aradı." der. (s. 178)

Çizelge 12. "Süper Gazeteciler" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü, insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	

Bu romandaki çatışmalardaki merak öğeleri (Yener, Selin'i haydutların elinden kurtaracak mı?/ Evren kurtarılacak mı?/ Evren ve Yener kurtarılacak mı?) yeterince yapılandırılmıştır. Çatışmaların çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi olmamıştır. Çatışmaların birincisinde Yener, arkadaşı Selin'i haydutların elinden kurtarmak için fotoğraf makinesinin flaşını art arda patlatır. Flaş, haydutların gözlerini alır ve

haydutlar, çil yavrusu gibi dağılır. Böylece Selin de kurtulur. Flaşın haydutlar üzerinde bu denli etkili olması inandırıcı değildir. Diğer çatışmaların çözümü inandırıcıdır. Çatışmalarda izlenen yol, okurun sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Romanın başkişileri, özellikle erkek okurların özdeşim kurabileceği niteliktedir. Bu romanı okuyan çocuk, bir gizemi ortaya çıkarmada ipuçlarını değerlendirmenin, işbirliğinin ve akıl yürütmenin önemli olduğunu düşünebilir.

4.5. Çılgın Serüvenciler İz Peşinde

Yazarı: Zeliha AKÇAGÜNER

Yayınevi: Altın Çocuk

Basım Yılı: 2010 (1. Baskı: 2008)

Sayfa Sayısı: 135 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Özgür, Deniz ve Kâmil, yaz tatillerini aynı sitede geçiren çocuklardır. Bir gün ören yerine giderler. Orada tarihi eser kaçakçıları görürler. Kaçakçılar, onları yakalayıp ıssız bir adaya bırakırlar. Teknedeki bir kişi çocuklara gizlice bir çıkın ve biraz su verir. Çocuklar bir mektup yazıp bir şişenin içine koyarak denize bırakırlar, rüzgârın bu şişeyi sitelerinin olduğu kıyıya götüreceğini umarlar. Buradan nasıl kurtulacaklarını düşünerek adada bir gece geçirirler. Ertesi gün tekneleri bozulmuş iki Yunan balıkçı adaya çıkar. Balıkçılar, teknelerini Özgür'ün de yardımıyla tamir ederler; çocuklara yiyecek, su ve kibrit bırakarak giderler. Çocuklar ateş yakarlar. Çıkından çıkan deniz kabuğunu üfleyerek seslerini duyurmaya çalışırlar. Dostluk Sitesi sakinleri şişeyi bulurlar, deniz kabuğundan gelen sesi duyarlar, ateşi görürler, çocukları kurtarırlar. Ertesi gün kaçakçılar yakalanır. Çocuklara bir ödül verilir.

Romanın başkişileri. Özgür, Kâmil ve Deniz'dir. Yazar, kitabın başında karakterlerin özelliklerini art arda sıralar. Uzun bir tanıtım bölümünden sonra yaşanacak olaya geçilir. Her üç çocuk da durağan karakterlidir. Özgür, açık bir karakterdir.

Çizelge 13. Özgür'ün Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Özgür'ün Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Güzel, sevimli, ince, uzun yapılı on dört yaşında bir delikanlıdır.	"Capcanlı, kocaman yeşil gözleri, minik sevimli burnu, içten gülüşüyle herkesin dikkatini üstünde toplardı." (s. 13) "Özgür ince, uzun bir delikanlıydı." (s. 24)

Çizelge 13. Devam

<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Özgür'ün Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Elektronik araçlara ve makinelere ilgili bir çocuktur.	<i>"Her şeye ilgi duyan bu çocuk, özellikle makineler, elektronik aletler konusunda bir yetişkin kadar bilgiliydi. Onları incelemeye, olanak bulursa kurcalamaya, nasıl çalıştıklarını öğrenmeye bayılırdı."</i> (s. 14)
Özgür savaş oyunlarını oynamaktan hoşlanır.	<i>"Özgür on dört yaşında olmasına karşın hâlâ savaş oyunları oynamaktan hoşlanıyordu."</i> (s.30)

Kâmil: Açık bir karakterdir.

Çizelge 14. Kâmil'in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Kâmil'in Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Güçlü kuvvetli on üç yaşında bir çocuktur.	<i>"Belki de kışları sitede geçirdiği ve sürekli açık havada dolaştığı için yaşından daha gelişkindi. Sağlıklı, güçlü kuvvetli bir çocuktur."</i> (s. 14) <i>"Kâmil on üç yaşını dolduruyordu."</i> (s.43)
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Kâmil'in Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Yetenekli ve alçakgönüllü bir çocuktur.	<i>"Okumayı pek sevmezdi ama Özgür'ün okuduğu kitapları anlatmasını keyifle dinlerdi."</i> (s.14) <i>"Dümen tutmada, su altında uzun süre kalmada, bisiklet kullanmada, koşuda Özgür'e fark atıyordu. Ancak hiçbir zaman bu üstünlükleriyle böbürlenmezdi."</i> (s.14, 15)
Kâmil arkadaşları tarafından çok sevilir.	<i>"İyi huyu, yardımseverliği, yumuşak ve uzlaşmacı tutumu ve becerikli oluşuyla herkese sevdirmişti kendini. Bekçinin oğlu da sitenin çocuklardan biriydi elbette."</i> (s.44)

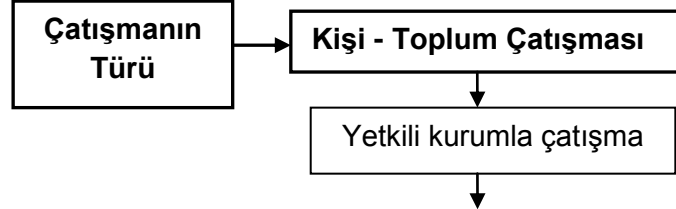
Deniz: Açık bir karakterdir.

Çizelge 15. Deniz'in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Deniz'in Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Zayıf, çelimsiz bir çocuktur.	<i>"Arkadaşlarından iki yaş küçük olan Deniz, çok zeki ve hazırcevap bir çocuktur. Kâmil'in gelişkin yapısına karşın Deniz, ufak tefek, kara kuru bir çocuktur. Annesi sıklıkla oğlunun iştahsızlığından yakınırdı."</i> (s. 15)
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Deniz'in Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Kimi zaman kekeleyen ve bilimsel konulara meraklı bir çocuktur.	<i>"Deniz de çok okurdu. O da Özgür gibi yaşına bakmadan bilimsel konulara merak sarmıştı."</i> (s.15) <i>"Fazla heyecanlı ve sıkılgan bir çocuk olduğundan konuşurken kekelere."</i> (s.15)

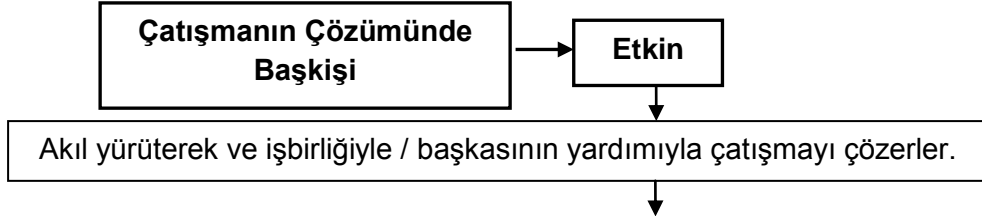
Başkişilerin Yaşadıkları Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Dostluk Sitesi'nde "Palamut Dede" dedikleri bir anıt ağaç vardır. Yetkililer, arıtma tesisi kurmak için bu ağacın kesilmesine karar verirler. Site sakinleri de çocuklar da ağacın kesilmesini istemezler.

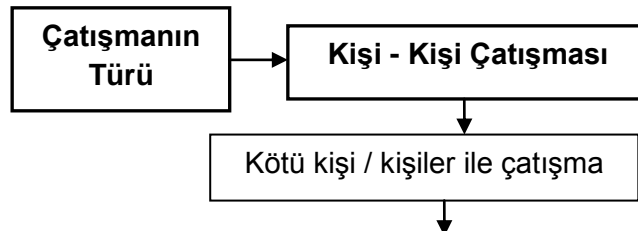
Romandan Alıntı: Oktay ağabey çocukları palamut ağacının gölgesinde toplar. "Sinan'ın babası belediyede çalışır. Arıtma çalışmalarında görevlidir. Yapılan projede büyük kanal tam buradan, palamudun olduğu yerden geçiyormuş. Bu yüzden ağacın kesilmesine karar verilmiş." deyince "Çocuklar 'Aaa! Olur mu? Ağacımızı nasıl keserler? Buna izin vermeyiz!' diye bağıştılar." (s.39, 40)

1. Çatışmanın Çözümü: Site halkı eylem yapmaya karar verir. Çocuklar da dövizler hazırlar, seslerini duyurmaya çalışırlar. İlçeye kadar yürüyüp projeyi yürüten yetkililerle görüşürler. Bakanlıklara telgraflar gönderilir. Sonunda ağacın kesilmesini önlerler.

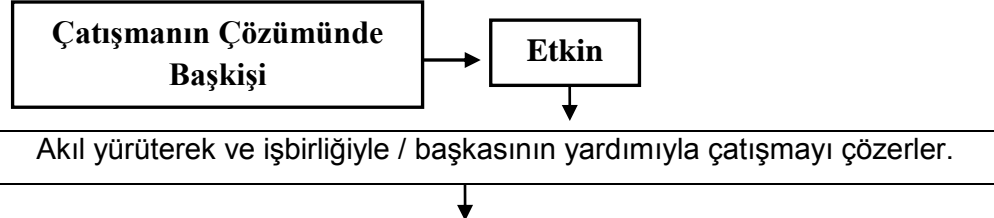
Romandan Alıntı: "Hemen kartonlar bulundu, kalemler hazırlandı, görev dağılımı yapıldı. Önce ağacın kesilmesini kınayan, palamut ağacının önemini, onun doğal anıt olduğunu anlatan sözler düşünüldü." (s.40) Ellerinde dövizlerle çocuklar büyüklerle ilçeye belediye başkanının yanına giderler. "Büyükler yetkililerle görüşürken çocuklar dövizlere yazılanları bir ağızdan bağıyorlardı." (s. 41) Gazetelere, televizyonlara haber verilir. Halkın bu konuda duyarlı olması sağlanır. "Sonunda başardılar. Bu zafer, Palamut Dede'nin kurtarılması olduğu kadar başta çocuklar olmak üzere Tüm Dostluk Sitesi'nin verdiği savaşımın zaferiydi." (s. 42)

2. Çatışma: Çocuklar bir gün ören yerine giderler. Orada iki tarihi eser kaçakçısıyla karşılaşırlar.

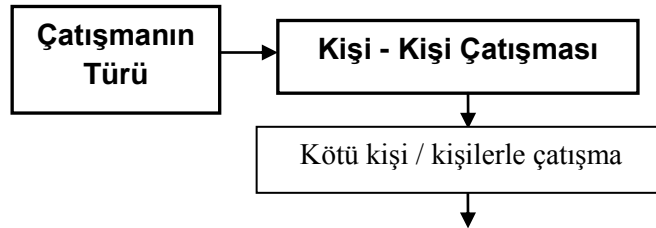
Romandan Alıntı: “Çocuklar iki kaçakçının yılan sütun başlığını götürmekte olduğunu görürler. Özgür, ‘Kaçakçı bunlar’ der.” (s.72) Kaçakçılar çocukları fark ederler. Onları yakalayıp bir geçidin içinden geçirirler. “Adamlar geçidin önünde korkuyla bekleyen çocukların ağızlarını sımsıkı bağladılar.” (s.75)

2. Çatışmanın Çözümü: Çocuklar kendi çabalarıyla bağlardan kurtulurlar.

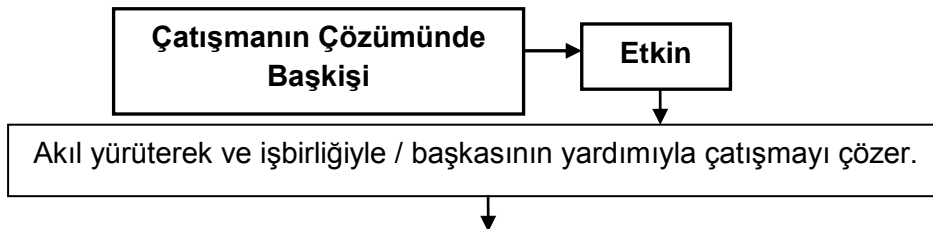
Romandan Alıntı: “Bu arada Deniz inanılmaz bir şey başarmıştı. Nasıl yaptıysa ağızındaki bağı gevşetmişti. Özgür başıyla kendisininkini de gevşetmesini istedi. Deniz dudakları ve dişlerinin yardımıyla arkadaşının bağını çözmek için uğraşırken ter içinde kalmıştı; ama sonunda başardı. Bu kez birbirlerinin ellerini dişleriyle çözmeye giriştiler.” (s.76) “Başarılarını sevinç çığlıklarıyla kutladılar.” (s. 76)

3. Çatışma: Çocukların sevinci uzun sürmez. Kaçakçılar çocukları yakalayıp tekneye bindirirler.

Romandan Alıntı: “Adamlardan biri çocukların ellerini, ağızlarını sımsıkı bağladı.” (s.78) Çocukları Kirpi Adası’na bırakırlar.

3. Çatışmanın Çözümü: Çocuklar, adada birbirlerine moral vererek oradan kurtulmanın yolunu düşünürler. Kaçakçıların bindiği tekneyi kullanan kişi ve adaya gelen Yunan balıkçılar çocuklara yardımcı olur.

Romandan Alıntı: “İki hırsız sandıkların içindekileri kontrol ederken dümenci arkalarından yavaşça çocuklara yanaştı, Kâmil’in elindeki düğümü gevşetti.” (s. 83) “Ali dümenin alt kısmından çıkardığı su dolu pet şişesini usulca kıyıda ki taşın altına bıraktı. Sonra kirliliğe sarılı çıkını arka taraftan hızla çalılıklara doğru fırlattı.” (s.84) Çocuklar, böylece su gereksinimlerini karşılarlar; çıkından çıkan ekmekle karınlarını doyururlar. Özgür “Şişeye bir mesaj yazıp denize bırakalım. Rüzgâr bizim siteye doğru esiyor. Dalgalar şişeyi kolayca oraya ulaştırabilir.” der. (s.100) Çıkının içinden çıkan deniz salyangozunu kullanarak seslerini duyurmaya çalışırlar. “Onu boru gibi üfleyerek bizimkilere duyurabiliriz.” (s.108) Adada kaldıklarının ikinci günü iki Yunan balıkçı, tekneleri bozulduğu için adaya çıkarlar. Ateş yakmaları için kibrit verirler. Site sakinleri “Ada... Kirpi Ada... Ateş! Bakın! Bakın, ateşle bize yerlerini gösteriyorlar.” derler. (s. 129) “Üç çocuk şenlikli kurtarıcıların adaya yanaştığını görünce ateşi beslemeyi bıraktılar. Sevinçle birbirlerine sarıldılar.” (s. 130)

Çizelge 16. “Çılgın Serüvenciler İz Peşinde” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü, insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	

Bu romandaki çatışmaların merak öğeleri (Anıt ağacın kesilmesi engellenebilecek mi?/ Çocuklar, hareket etmelerini engelleyen bağlarından nasıl kurtulacaklar?/ Adadan nasıl kurtulacaklar?) okurda okuma isteği ve

ilgisi uyandıracak niteliktedir. Çatışmaların çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Çatışmalarda üzücü ya da acıklı olaylara yer verilmemiştir. Çatışmaların çözümünde izlenen yolların tamamı inandırıcıdır. Çatışmaların çözümünde izlenen yol, insana ve doğaya saygılı; okurun özgürlük ve sevgi gereksinimine uygundur. Dostluk Sitesi'ndeki çocuklardan Deniz, Özgür ve Kâmil genel olarak olumlu özelliklere sahiptirler. Çocukların kişilik özelliklerinin anlatıcı tarafından uzun uzun anlatılması, karakterlerin toplu bir biçimde sunulması karakterlerin birçok özelliğinin aynı anda öğrenilmesine katkı sağlamaktadır. Ancak karakterlerin iç dünyalarına dönük belirlemelere neredeyse hiç yer verilmemesi okurun onlarla özdeşim kurmasını zorlaştırabilir. Romandaki birinci çatışma, çocukların buldukları toplumun yerel yönetimiyle yaşadıkları bir çatışmadır. Bu çatışmanın çözümünde çocuklar da yer alır. Ellerinden geleni yaparlar, doğaya karşı duyarlıklarını sergilerler. Bu çatışmanın çözümünde aldıkları rol ile başkışiler, okura ben daha küçüğüm ne yapabilirim ki dememek gerektiğini, çevreleri için çocukların da yapabilecekleri bir şey olduğunu düşündürmektedir. Çocukların adadan kurtulmak için birbirlerine destek olmaları ve umutlarını yitirmemeleri okuru da bir çatışmanın çözümünde işbirliğinin ve umudun önemi üzerine düşündürebilir.

4.6. Şeker Kız ve Büyülü Elma

Yazarı: Seza KUTLAR AKSOY

Yayınevi: Can Çocuk

Basım Yılı: 2010

Sayfa Sayısı: 78 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 10

Romanın Özeti: Şeker Kız, hiç meyve yemeyen bir çocuktur. Resim yapmayı çok seven Şeker, bir gün istediği gibi resim yapamadığını fark eder. Babası elma yerse resim yapmaya yeniden başlayacağını söyler. Bir gün Şeker, zeytin yerken son zeytinini tokluktan çiğneyemez ve ağzında tutar. Birden hafifler ve uçmaya başlar. Ağzındaki zeytin, Şeker ile konuşur. Yolculukları boyunca Şeker, zeytinin önemine ilişkin birçok olaya tanık olur. Sonra birden kendini karın ağrısıyla kıvrandırken yatağında bulur. Karnının ağrısı geçince çok güzel bir zeytin ağacı çizer. Akşam et yerken son lokmayı yutmaz. Yine ağzında bekletir. “Kuyruğu tut!” diyen bir ses duyar. Bu kez bir danayla yolculuğa çıkar. Yine birçok olaya tanık olur. “Yut canım” diyen bir ses duyar ve yeniden gerçek dünyaya döner. Ertesi gün servisteyken resim yapmak ister. Bir arkadaşı ona kâğıt verir ama ardından da hemen geri alır. Şeker, ağlar. Arkadaşlarından biri ona bir resim defteri, bir başkası da bir elma verir. Şeker, arkadaşını kırmamak için elmayı yer. Bu, yaşamında yediği ilk elmadır. Tadını çok sever. Resim defterine dünyanın en güzel elmasını çizer.

Romanın başkişisi. Şeker’dir. Düşgücü çok gelişmiş ve yaşadıklarını sorgulayan bir kız çocuğudur. Açık bir karakterdir.

Çizelge 17. Şeker Kız’ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Şeker Kız’ın Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Sekiz yaşında bir kız çocuğudur.	<i>“Şeker’in siyah saçlarında dans ediyordu gün ışıkları. Sekiz yaşındaki küçük kız büyük bir dikkatle elma resmi yapıyordu.” (s.9)</i>
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Şeker Kız’ın Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Resim yapmayı çok sever.	<i>“Resim yapmak onun en sevdiği şeydi.” (s.8)</i>
Düş gücü geniş	<i>“Şeker’in düş gücü, masal uydurma yeteneği farklı şeyler söylüyordu.” (s.15)</i>

Şeker Kız, devingen bir karakterdir. Hiç meyve yemeyen bir çocukken “Şeker hiç meyve yemez ki,’ dedi Ziya. ‘Kendi söyledi.’” (s. 18) romanın sonunda meyve yemeye başlar. “Hemen aceleyle, birkaç ısırık aldığı elmayı masanın üstüne yerleştirdi.” (s.78)

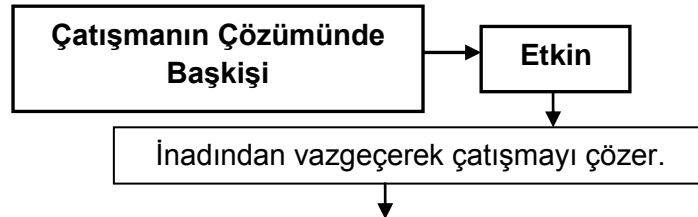
Başkişinin Yaşadığı Çatışma / Çözümü

1.Çatışma: Şeker Kız, resim yapmayı çok sevmektedir; ama bir gün birden bire resim yapamaz olur. Amacı yeniden resim yapabilmektir.

Romandan Alıntı: Şeker, elma resmi çizememektedir. “Küçük kız, özenle kar beyazı kâğıda yeni bir elma resmi çizmeye başladı. Fakat o da nesi! Bu kez kulaksız, at kuyruklu bir tavşan resmi çizdi. Bir sonraki annesinin yeni aldığı şapkaya benzedi. Çıldırarak üzereydi Şeker. Sanki biri elini itip yaptığını bozuyordu. Hayatta en sevdiği şeyi yapamamak... İşte küçük kızın başına gelen buydu.” (s. 12)

1.Çatışmanın Çözümü: Meyve yemek istemeyen Şeker Kız, arkadaşı Ziya'nın verdiği elmayı yer ve yeniden resim yapmaya başlar.

Romandan Alıntı: “Ziya elindeki kıpkırmızı elmayı Şeker’e uzatıp, ‘Bak bu hormonsuz elma’ dedi... Bunu yersen elma resmi bile yapabilirsin.’ Şeker elmayı alırken iç çekip güldü. Sonra hani Ziya üzülmesin diye, onun hatırı için kar beyazı dişlerini elmaya gömüp hırt diye ısırıldı.” (s.77) “Birgül’ün armağan ettiği defterine, dünyayı, yani yeryüzünün en güzel, en kırmızı, en kocaman ve en hormonsuz elmasını çizdi. İçine düşlerini, umutlarını, yarışmada birinci olduğunu, öğrendiklerini, küçük bir kızın yaşamak istediği evreni çizdi.” (s. 78)

Çizelge 18. “Şeker Kız ve Büyülü Elma” Romanındaki Çatışmayı Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantı ya da şansa yer verilmiş mi?</i>		
1. Çatışma		✓
<i>III. Çatışma olağanüstü bir güç tarafından çözülmüş mü?</i>		
1. Çatışma		✓
<i>IV. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
<i>V. Çatışmanın çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
<i>VII. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	

Bu çatışmadaki merak ögesi (Şeker Kız yeniden istediği gibi resim çizebilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Çatışma rastlantıyla, şansla ya da olağanüstü bir güç tarafından çözülmez. Bu romanda üzücü ve acıklı olaylara yer verilmemiştir. Başkişinin çatışmayı çözmede izlediği yol, inandırıcı; okurun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Şeker Kız, düşlem gücü geniş ve çok güzel resim yapan bir çocuktur. Yaşadıklarını ve duyduklarını sorgular. Yaşadığı çatışmayı sevdiği bir arkadaşı tarafından sunulan bir öneriyi kabul ettiği için çözer. Başkişinin çatışmayı çözme yolu, okuru bir çatışmanın çözümünde önerilere açık olma ve onları değerlendirme konusunda düşündürebilir.

4.7. Güvercin'in Saati

Yazarı: Seza KUTLAR AKSOY

Yayınevi: Pencere- Sey

Basım Yılı: 2003

Sayfa Sayısı: 115 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Güvercin'in büyükbabası saat tamircisidir. Büyükbaba, beyin enerjisiyle çalışan bir saat yapmayı başarır. Bu saat, sadece sorular soran, meraklı ve akıllı insanların kolunda çalışmaktadır. Güvercin de böyle bir çocuktur. Bir gün babaannesinin yemekleri kolay yemesi için bir buluş yapar, başka bir zaman ise kendi televizyon kanalını yapar. Bu buluşlar, ne yazık ki ailesini kızdırır. Büyükbaba saati Güvercin'den alır. Buluşuna patent almak ister ama kimse onun buluşuyla ilgilenmez. Bunun üzerine saati Güvercin'e vererek eşiyile memleketine döner. Bir süre sonra Güvercin okula başlar. Okuma yazma öğrenmekten çok mutludur; ancak anne babasının ve öğretmenin hoşgörüsüzlüğü, onu bir süre sonra soru sormaktan uzaklaştırır. Saat de çalışmaz olur. Güvercin onu takmaz. Aradan yıllar geçer ve Güvercin 4. sınıfa başlar. Saati koluna takar ve çalışmadığını görür. Saati okula götürüp arkadaşı Reyhan'a gösterirken bir ses duyarlar. Bu sesin bir cine ait olduğunu düşünürler. Korkuyla kaçarlar. Arkadaşları Yavuz'a yaşadıklarını anlatırlar. O günden sonra Yavuz, onları hem korur hem de onlara ders çalıştırmaya başlar. Güvercin, gündüzleri yanında Yavuz olduğu için rahattır; ama geceleri uyuyamaz. Büyükbabasını çağırır. Bir süre sonra büyükbaba ve babaanne gelirler. Büyükbaba, Güvercin'in sınıfının değiştirilmesini ister. Güvercin yeni sınıfında çok mutludur. Öğretmenin ilgisi sayesinde Güvercin'in saati çalışmaya başlar. Alper ile bir olup sesin sahibinin Yavuz olduğunu ortaya çıkarırlar.

Romanın başkişisi. Güvercin'dir. Birçok yönüyle tanıtıldığı için açık karakterdir.

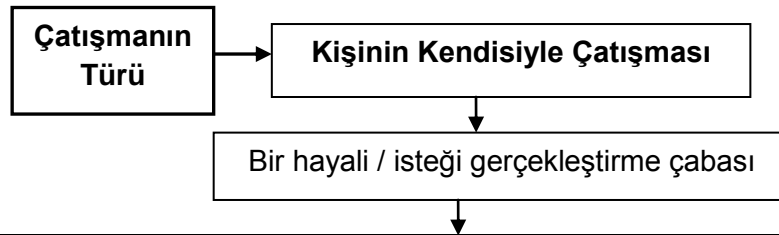
Çizelge 19. Güvercin'in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Güvercin'in Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Romanın ilk bölümünde Güvercin, henüz okula başlamamıştır. İkinci bölümde ise 10 yaşındadır.	“Uzun, siyah dalgalı saçlarını savurup yürüdü.” (s.6) “Güvercin ‘Ah! On sekizime bir bassaydım’ diye düşündü. Daha sekiz yıl vardı.” (s. 55)
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Güvercin'in Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Meraklı, sorgulayan bir çocuktur.	“Kuştan, kediden, bütün hayvanlardan daha akıllısın. Bu yetmez mi!.. Çünkü meraklısın, anlamadıklarını soruyorsun. Düşünüyorsun, konuşuyorsun, gülüyorsun.” (s. 17)
Zamanla çeşitli korkular edinir.	“Dünyada tuhaf şeyler oluyordu. Cin neden olmasın ki!” (s. 66) “Keşke gece de hiç gelmeseydi. Salondaki saatin tik takları sinir bozuyor. Tıkırtılar, tavanda oynayan tuhaf gölgelere eşlik ediyordu. Acaba cinin gölgesi olur mu? Şekli nasıldır acaba? Ay! Sakın şu, onun gölgesi olmasın? Olur mu? Olur.” (s.66, 67)

Güvercin, okula başlayana dek soru soran, meraklı bir çocukken okulla birlikte merak etmekten, sorgulamaktan vazgeçer. Birkaç yıl sonra yeniden sorgulayan bir çocuk olur. Bu nedenle devingen bir karakterdir.

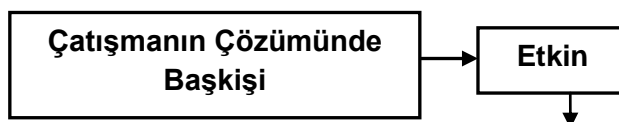
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Güvercin takma dişleri yüzünden yemek yerken zorlanan babaannesinin işine yarayacak bir buluş yapmak ister.

Romandan Alıntı: “Babaanneye yardım etmeli diye düşündü. Neden ona? Çünkü babaannesi yemek yerken çok yoruluyordu. Güvercin'in bir lokmada yediği çikolatayı, babaannesi bir türlü bitiremiyordu. Üstelik takma dişleri porselen tabaklar gibi tıkırdayıp duruyordu.” (s. 27, 28)

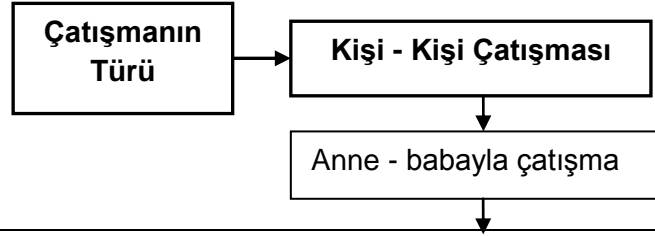
1.Çatışmanın Çözümü: Bir buluşu vardır; ancak bu işe yaramaz.

Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.

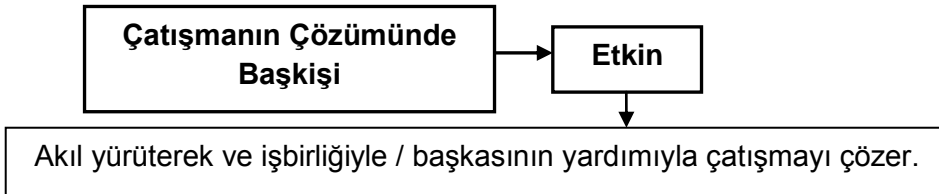
Romandan Alıntı: “Buluşun ön çalışması büyükbaba ile yapıldı. Boşaltılmış bir midyenin içine gerekli araçlar yerleştirildi. Hesap makinesinin pili, yürüyen civcivin minik motoru... Şimdi yapılacak tek şey aynı metodu buluşta yani takma dişlerde denemektir.” (s. 28) “Her şeyden habersiz uyanan babaanne dişini ağzına takınca tombul gövdesi dansözler gibi titremeye başladı. Ağzındaki buluşu çıkarmak isterken zıpladı. Koltuktan kanepeye sıçradı.” (s. 29) “Büyükbaba geldiğinde babaanne çoktan halıya serilmiş, gözleri kaymıştı.” (s. 29)

2. Çatışma: Güvercin’in ailesine sormak istediği sorular vardır. Bunun yolunu da televizyona çıkmakta bulur. Bu nedenle televizyonun arkasını boşalttırır. Televizyona çıkar.

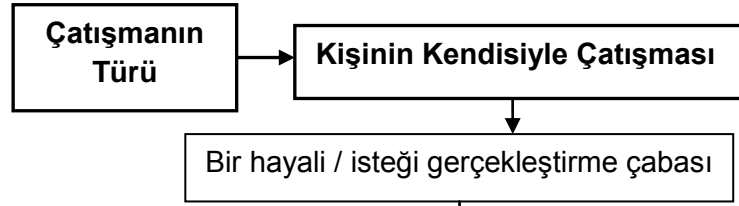
Romandan Alıntı: Güvercin büyükbabasıyla konuşur: “Ben soru sormak için kendi televizyonuma çıkacağım.’ ‘Ne sorusu?’ ‘Annem bana neden kırmızı pantolonu almadı sorusu. O çirkin siyahı istemem dedim. Annem yine de aldı. Ondan sonracağıma... Babam odama neden dolap yaptırdı? Odamın yarısı dolap oldu. Hem bana sormadan yaptırdılar. Dün de bana ceza verdiler. Çizgi film yok, dediler. Neden ama dedim. Bak! Hâlâ konuşuyor dedi babam.” (s.31)

2. Çatışmanın Çözümü: Güvercin televizyona çıkmıştır; ancak televizyon da kullanılmaz hale gelmiştir.

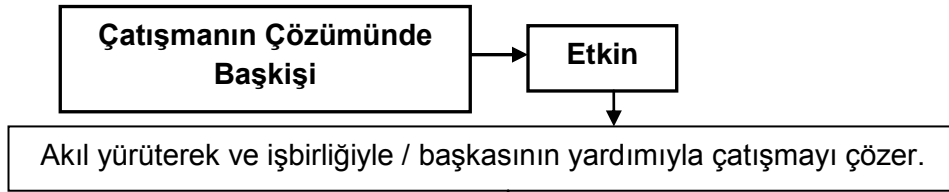
Romandan Alıntı: Güvercin, ailesi için büyükbabasına şöyle der: “Beni dinlemiyorlar ama... Televizyonu dinliyorlar. Annem o reklamlardaki deterjanı aldı. Babam da televizyona telefon etti. Biz sizi dinliyoruz, sizi çok seviyoruz, dedi. Ben televizyona çıkarsam beni de dinlerler.” (s.32) “Güvercin o gün Alper’in ağabeyine ‘Büyükbabam bana yardım etmeni istedi.’ demişti. ‘Bizim televizyonun arkasını boşaltacaksın. Yani içindeki her şeyi.’ (s. 33) “Güvercin el feneriyle televizyon kutusunun içinde görününce kızılca kıyametler koptu.” (s.33)

3. Çatışma: Güvercin korkularından kurtulmayı ve kafasının çalışmasını istemektedir.

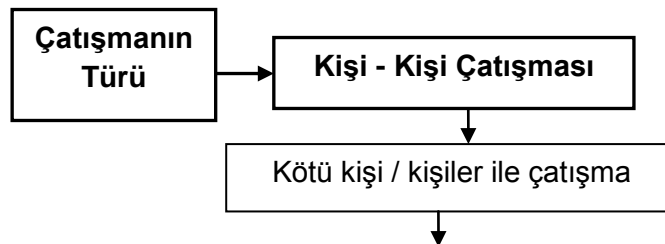
Romandan Alıntı: “Küçük bir kız sesinden korkulur mu? Evet, korkulur. Tek ayaklı yüzsüz bir yaratıktan kim korkmaz! Hangi köşeden, ne zaman çıkacak diye beklemek kolay mı?” (s. 75)

3. Çatışmanın Çözümü: Güvercin, sıkıntılarını büyükbabasıyla paylaşır. Güvercin’in sınıfı değiştirilir. Bu yeni sınıfındaki öğretmen, çocukları soru sormak için cesaretlendiren, onların yaratıcılıklarının ortaya çıkması için çabalayan biridir. Güvercin burada çok mutlu olur. Bu sınıfa gelmesiyle birlikte Güvercin de yeniden sorgulayan bir çocuk olur.

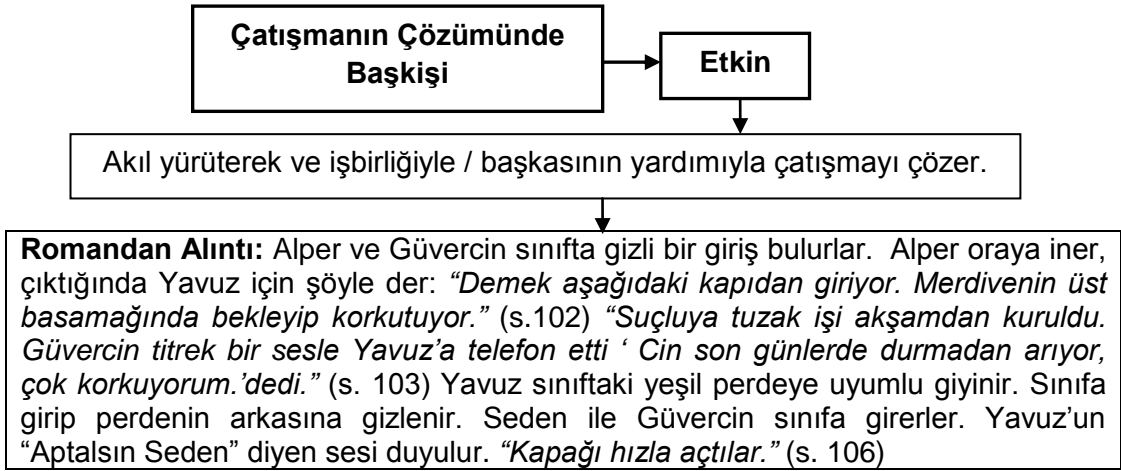
Romandan Alıntı: “Kafamın çalışmasını istiyorum. Ezberlemek istemiyorum büyükbaba.” (s.76) “Saati icat eden büyükbaba, Güvercin’in kafasını çalıştıramaz mı? O zaman ne cin kalır ne de korkular.” (s. 76, 77) Büyükbaba, Güvercin’in anne ve babasını Güvercin’in sınıfını değiştirmeye ikna eder. “Bu sınıfta her şey çok güzel!” (s.92) “ ‘Aptal değilim ki ben’ diye düşünüyor. ‘Belki her şeyi anlamadım ama... En azından neden anlamam gerektiğini anladım. Ne komik... Hiçbir şeyden korkmayacağım. Üstüne üstüne gideceğim. Anlayacağım. İşte” (s. 96)

4. Çatışma: Güvercin kendilerini kandıran Yavuz’un gerçek yüzünü ortaya çıkarmak ister.

Romandan Alıntı: “Yavuz’un masalının amacı başka korkutmak, para sızdırmak istiyor.” (s.100) “Ona öyle bir oyun oynamalı ki!” (s.100)

4. Çatışmanın Çözümü: Alper ile bir plan kurarlar ve Yavuz'u suçüstü yakalarlar.

Çizelge 20. “Güvercin’in Saati” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	

Bu çatışmalarda merak öğeleri (Güvercin, babaannesinin yemek yemesini nasıl kolaylaştıracak?/ Güvercin, televizyona nasıl çıkacak?/ Güvercin korkularından nasıl kurtulacak?/ Güvercin ve Alper, Yavuz'un gerçek yüzünü nasıl ortaya çıkaracaklar?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Çatışmalar rastlantı ve şansla çözülmez, çatışmaların çözümünde olağanüstü güçlerin de herhangi bir etkisi yoktur. Romanda üzücü olaylara yer verilmez. Başkişinin çatışmaları çözmede izlediği yol inandırıcı; insana ve doğaya saygılı; okurun özgürlük ve sevgi gereksinimine uygundur. Güvercin'in sorgulayan bir kişiliğinin olması, hatalar yapması, korkularının başkalarının tarafından beslenmesine izin vermesi onu, okurun gözünde inandırıcı kılmakta ve okurun onunla özdeşim kurmasını kolaylaştırmaktadır. Yaşadığı ilk iki çatışmada Güvercin, çocuksu bir saflıkla kendini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. 10 yaşındayken korkularıyla baş etmeye çalışması, kendini ve başkalarını kandıran bir arkadaşının gerçek yüzünü ortaya çıkarma çabası, okurun da yaşayabileceği çatışmalardır. Başkişi, çatışmalarda izlediği yolla okuru sorgulamanın ve işbirliğinin önemi üzerinde düşündürebilir.

4.8. Ufaklık Serüven Peşinde / İstanbul'da Tehlike

Yazarı: Tuncel ALTINKÖPRÜ

Yayınevi: Çilek Kitaplar

Basım Yılı: 2010

Sayfa Sayısı: 182

Seslendiği Yaş: 10 - 12

Romanın Özeti: Ufaklık, telefon ettiği mağazadan kendisi adına teknoloji harikası bir cep telefonunun ayrıldığı öğrenir. Babasının karne armağanı olarak kendisine böyle bir sürpriz yaptığını düşünmektedir. Arkadaşıyla yolda bir kazaya tanık olur. Televizyonda kazayı yapan kişinin “Ufuk Başarır” olduğunu duyunca kendisiyle aynı adı taşıyan bu kişinin telefonun gerçek sahibi olduğunu anlar. Bu kişi kazada ölmüştür. Eve gidip cep telefonunu açtıklarında bir video ile karşılaşır. Bu videoda bir operasyon gösterilmektedir. Görüntü bir kişinin üzerinde donup kalır. O sırada telefon çalar. Telefondaki ses, Ufaklık’a Ajan Z diye seslenir. Dünya Güvenlik Örgütü adına aradığını; görüntüdeki adamın Ajan X adında tehlikeli biri olduğunu söyler. Ufaklık’ın görevi Ajan X’i etkisiz hale getirmektir. Ufaklık arkadaşıyla Ajan X’in peşine düşer. Sonunda onu yakalar ve onun anlattıklarına inanır. Ajan X bir Türk’tür. Onunla birlikte İstanbul’u birçok tehlikeden korurlar.

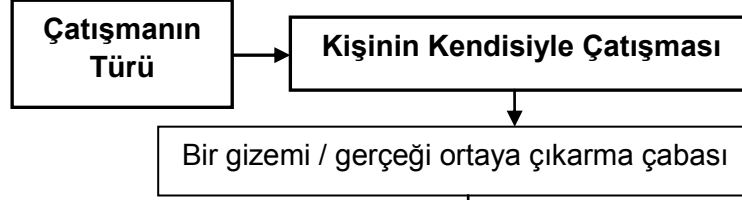
Romanın başkişisi. Ufaklık’tır. Çok akıllı, korkusuz, yaratıcı, serüven peşinde koşan bir çocuktur. Açık karakter olarak kabul edilebilir.

Çizelge 21. Ufaklık’ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Ufaklık’ın Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Kitabın başında dizinin kahramanları başlığı altında tanıtılır.	<i>“Gerçek adı Ufuk’tur. Ailenin en küçüğü olduğu için herkes onu Ufaklık diye çağırır. On üç yaşında, üstün atletik özelliklere sahiptir. (s.7)</i>
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Ufaklık’ın Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Serüven düşkünü bir çocuktur.	<i>Serüven düşkünü bir gençtir. Bilim ve tekniğe delicesine tutkundur. Zekâ oyunlarında ve her türlü doğa sporunda son derece yeteneklidir. En büyük ilgisi kimsenin üstesinden gelemediği gizleri çözmektir.” (s. 7)</i>

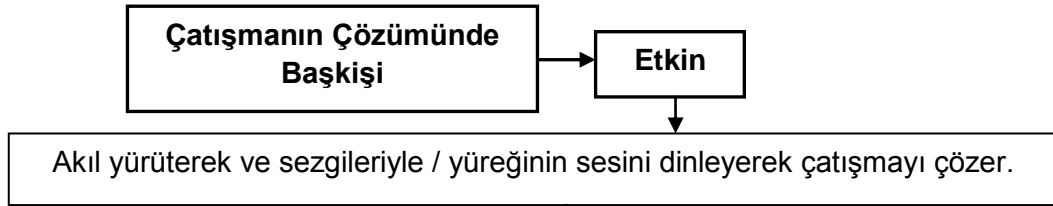
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Ufaklık, Ajan X'in peşine düşer. Onunla karşılaştığında ona güvenip güvenmeme konusundaki kararsızlık yaşar.

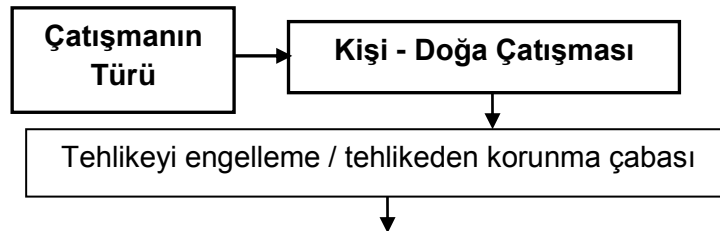
Romandan Alıntı: Ajan X'i bir kuyudan düşmek üzereyken bulur. *"Binbir güçlkle, tam dirseklerinin hizasına dek çekip çıkarmışlardı ki Ufaklık'ın cep telefonu çaldı."* (s. 48) Dünya Güvenlik Örgütü *"...Şimdi hemen elinizdeki telefonun X tuşuna basınız. Bu Ajan X'i tamamen etkisiz hale getirecektir."* deyince Ajan X *"Sakin o tuşa basma! Çünkü o aynı zamanda çok güçlü bir bomba. Planlarını bozacağımdan korkan teröristlerin beni öldürmek için hazırladıkları özel bir düzenek..."* (s. 48) der. Cep telefonundaki ses, X tuşuna basması için ısrar eder.

1. Çatışmanın Çözümü: Ufaklık ne yapacağını bilemez. Kimin doğru söylediğini anlamasını sağlayan Ajan X'in bomba patlayacakmış gibi yüzünü kapatması olur.

Romandan Alıntı: Ajan X *"Şu anda sözüme güvenmek zorundasınız. Çabuk fırlatıp atın şu telefonu."* der. (s.49) *"Adam bu sözlerini sanki kendisini olası bir patlamanın etkisinden korumak istemiş gibi, başını kollarının arasına gömerek söylemişti. İşte onun bu son hareketi, Ufaklık'ın kararını vermesine yardım etti. Elindeki telefonu ani bir hareketle en uzak noktaya doğru fırlatıverdi."* (s. 49)

2. Çatışma: Ufaklık, dışarıdaki cipin yanına gidip dikkatlice bakınca altına bir bomba yerleştirildiğini görür. Bombayı etkisiz hale getirmek ister.

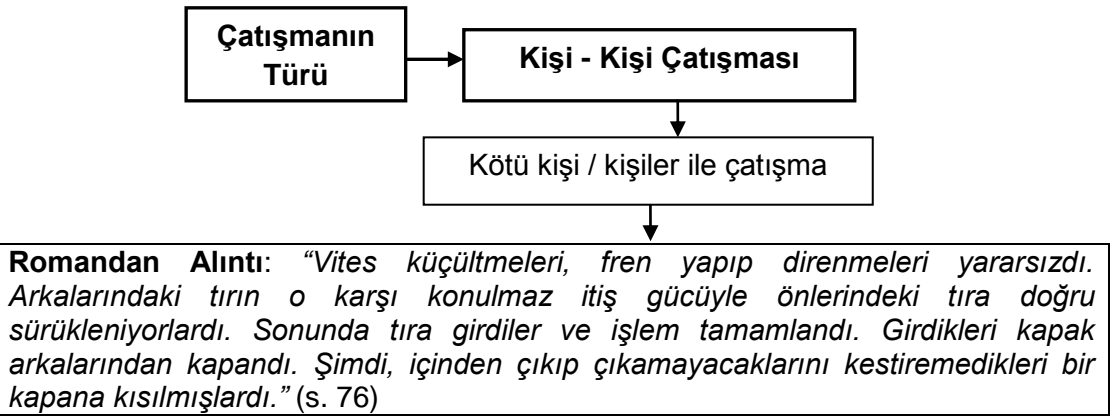

Romandan Alıntı: Ufaklık cipin altına eğilince bir telefon görür. *"Telefondan çıkan farklı renklerdeki dört kablo, onun az ötesindeki kara bir kutuya girip gözden kayboluyordu."* (s.70) *"Ufaklık, 'Arabaya bomba yerleştirmişler Gizem' diye bağırırdı."* (s. 70)

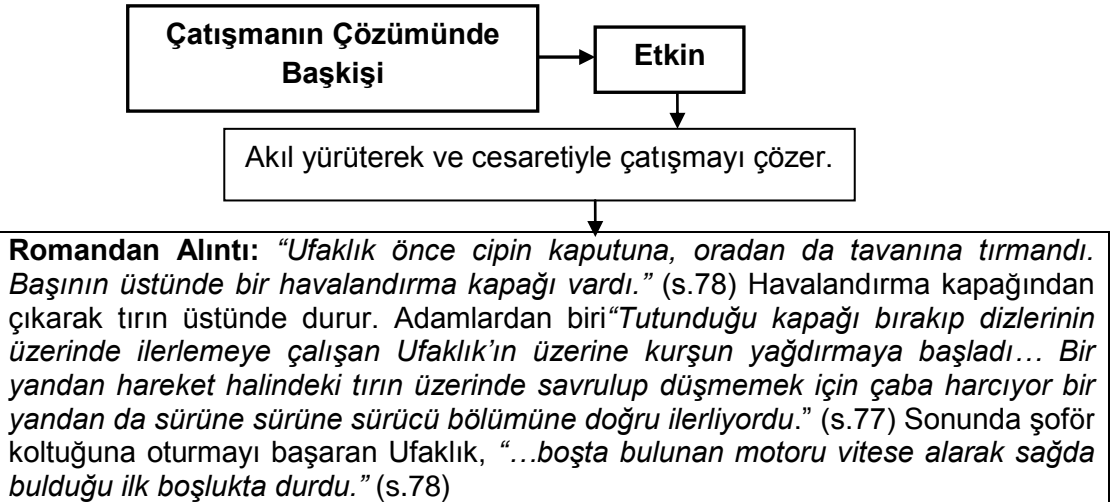
2. Çatışmanın Çözümü: Ufaklık bombayı etkisiz hale getirmeyi başarır.

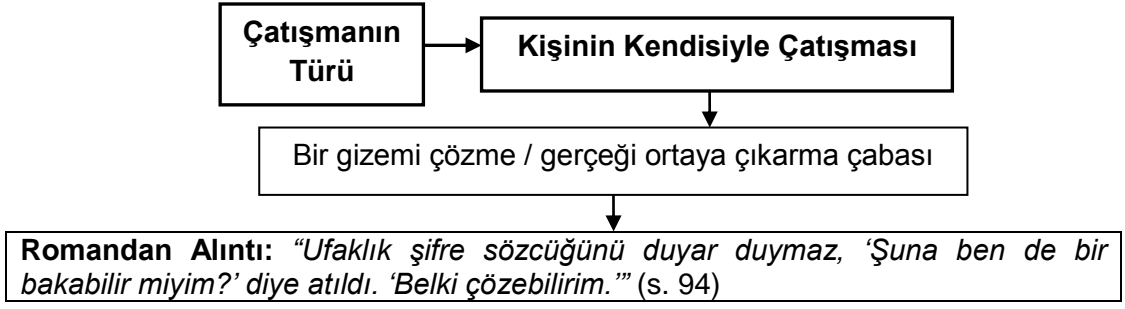
3. Çatışma: Ciple yola çıktıklarında üç tır tarafından sıkıştırılırlar.

3. Çatışmanın Çözümü: Ufaklık, çatışmayı cesaretiyle ve aklını kullanarak çözer.

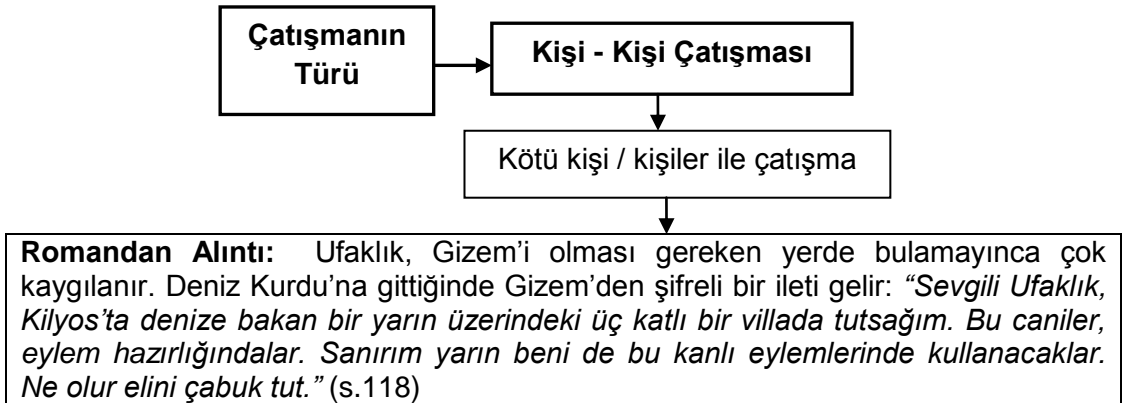
4. Çatışma: Ufaklık, Ajan X’in teröristlerden aldığı bilgisayara ve cep telefonuna gelen şifreli iletileri çözmek ister.

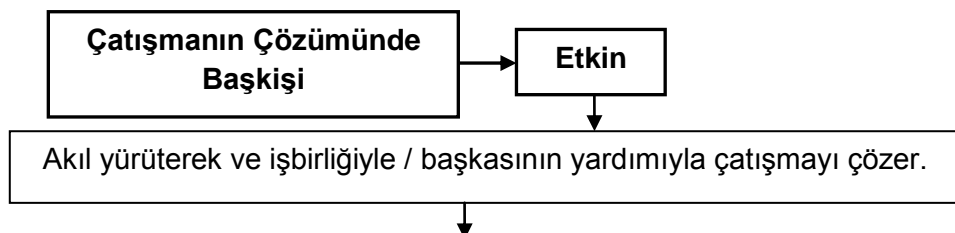
4. Çatışmanın Çözümü: Ufaklık, şifreleri çeşitli olasılıkları deneyerek ve akıl yürüterek çözer.

5. Çatışma: Ufaklık’a Gizem’den şifreli bir ileti gelir. Gizem nerede tutsak tutulduğunu yazmış ve ondan yardım istemektedir.

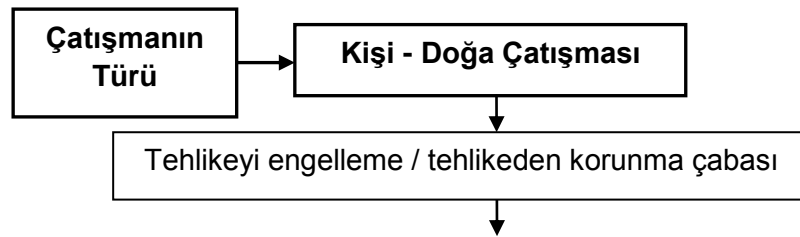

5. Çatışmanın Çözümü: Ufaklık, Gizem’in bulunduğu yere gider. Çita’nın yardımıyla Gizem’i kurtarır.

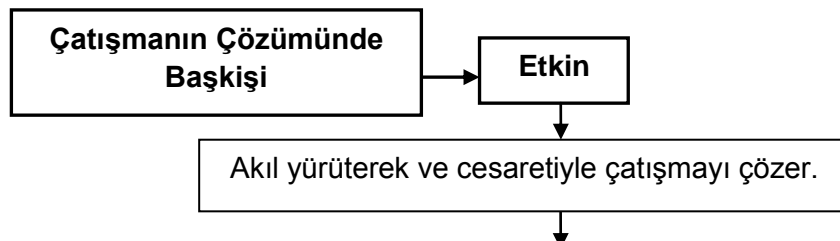
Romandan Alıntı: “Deniz Kurdu kayalıkların ardına girip demir attığı anda Ufaklık da botu denize indirdi.” (s. 119) “Bu yalçın kayalıklara ancak bir maymun tırmanabilirdi... Ufaklık yanında getirdiği tırmanma ipinin bir ucunu Çita'nın beline bağladıktan sonra ‘Haydi Çita, doğru yukarıya... Bunu, villanın balkon demirlerine sınımsız bağla!’” (s. 119) “Ufaklık kayalıkların dibinden açılmış, ‘O ipi demire bağlı Gizem’ diye bağırıyordu. ‘Sonra da hemen aşağıya gel. Sanırım herkes uykuda’” (s. 133) Seslerini duyan haydutlardan biri uyanır, onların peşine düşer. Haydut, “Yakaladım artık sizi!’ deyip tetiği çektiğinde Ufaklık tabancadan gelen ‘tık’ sesini işitti. İşte o zaman arkasını dönüp karşısına dikildi.” (s.134) Ufaklık'ın meydan okuması üzerine haydut, “Azgın bir boğa gibi çocuğun üzerine saldırıverdi. Ufaklık, bacakları ve kolları iki yana açık, onun üzerine gelmesini beklemekteydi. Büyük bir soğukkanlılıkla son ana kadar sabretti. Ama en sonunda, ayaklarını yerinden hiç kıpırdatmadan tüm bedeniyle sağ bacağının üzerine doğru yatıp yana çekildi.” (s.135) Haydut, Ufaklık'ın sol bacağına takılıp yere düşer. Ufaklık onu bağlar. Gizem'e hızlı olmasını söyler. Kendisi de hızla bota gider.

6. Çatışma: Siyah bir minibüsün, teröristlerin bir sonraki eylemi için bomba taşıdığını öğrenen Ufaklık ve Gizem, olay yerine giderler. Siyah minibüsü sürenin Ajan X olduğunu görürler. Ufaklık, bombaları etkisiz hale getirmesi gerektiğini düşünür.

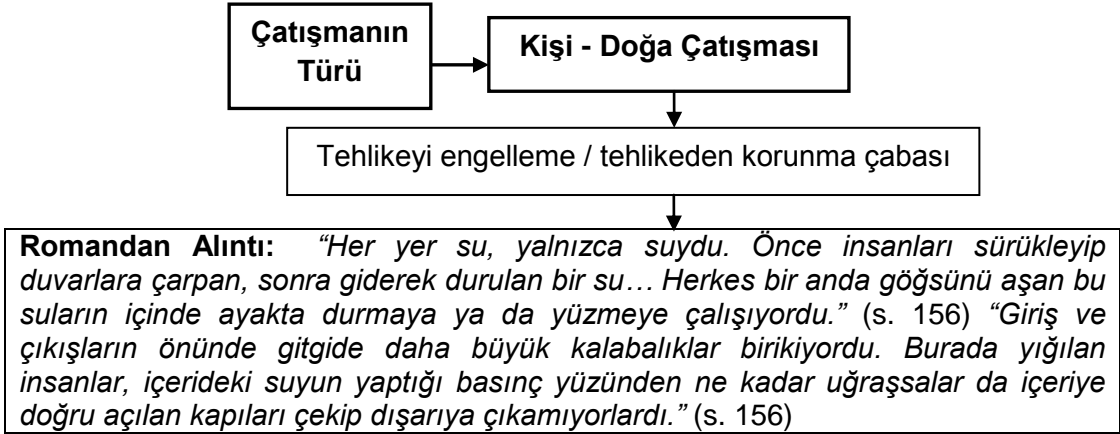
Romandan Alıntı: Ufaklık, siyah minibüsü süren Ajan X'in tüm gücünü kaybettiğini anlayınca minibüsün yanına gider. Ajan X'i minibüsten indirir. Gizem'e “ ‘Ben şu bombaları tünele bırakır bırakmaz yanımdayım.’ der. Bu sözleri söylerken zaten araca binmiş ve kapısını kapatmıştı. Motoru çalıştırırken kolundaki saate baktı. Patlamaya yalnızca 39 saniye kalmıştı.” (s. 146)

6. Çatışmanın Çözümü: Çatışmayı aklını kullanarak ve cesaretiyle çözer.

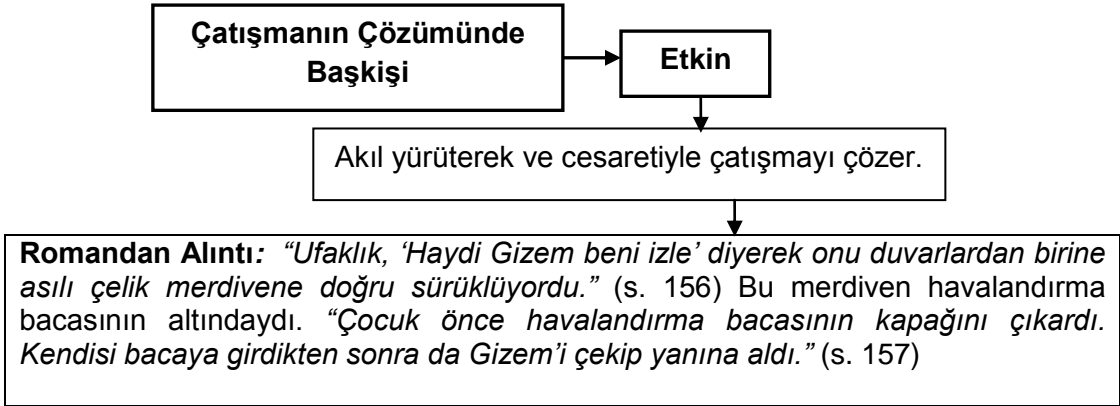

Romandan Alıntı: Ufaklık tünele girer. “Bulunduğu koltuktan fırlayıp minibüsün arka bölümüne doğru atıldı. Buradaki bombaların saatlerine baktı. 00.07... 00.06... Bunların üzerinden atlaya atlaya arkaya açılan kapılara ulaştı.” (s. 147) “Tünelin ucunda gördüğü o parlak ışıklara ulaştı.” (s. 147)

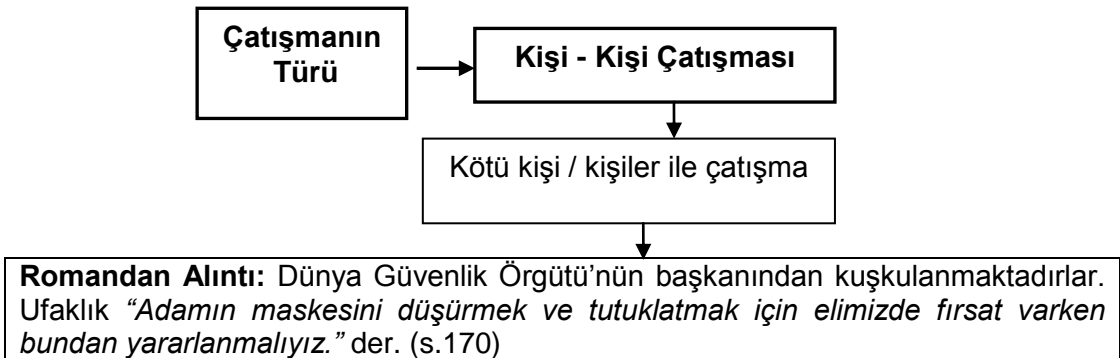
7. Çatışma: Teröristler, Gizem'i görünce ona ateş etmeye başlarlar. Dev akvaryumların camları kırılır ve her yer suyla dolar.

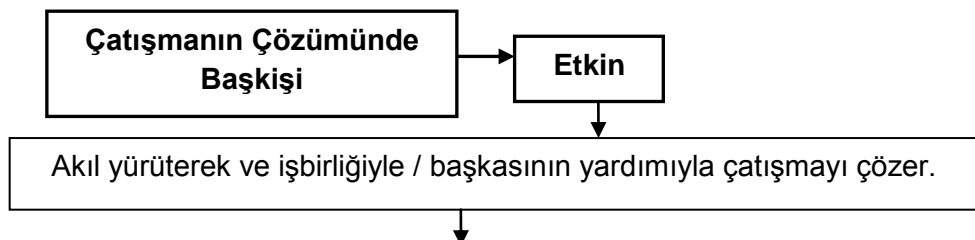
7. Çatışmanın Çözümü: Ufaklık bu zor durumdan da kurtulmayı başarır.

8. Çatışma: Dünya Güvenlik Örgütü’nün vereceği yemekte davetlilerin hepsinin zehirleneceğini öğrenen Ufaklık, arkadaşlarıyla bunu engellemenin yolunu arar.

8. Çatışmanın Çözümü: Bir plan yaparak çatışmayı çözer.

Romandan Alıntı: Başkanın odasına girerler. Orada başkanın tıpatıp yapılmış maskesini bulurlar. Ufaklık bunu takar. Başkanın konuşması sırasında salona girer. “Belinden çıkardığı tabancayı karşısında donup kalan sahte Davit Forest’e çevirerek ‘Dur bakalım, sahtekâr!’ diye haykırdı. ‘Sakin onu açmaya kalkışma! Şişedeki kimyasal gazla, bizleri öldürmene ve dünyayı asla içinden çıkamayacağı bir karmaşanın içine sürüklemene izin vermeyeceğim.’” der. (s.178) Sahte Davit Forest şişeyi yine de açar ama içinde kimyasal değil, gerçek şampanya vardır. Onu değiştiren Ajan X’tir.

Çizelge 22. “Ufaklık Serüven Peşinde / İstanbul’da Tehlike” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
5. Çatışma		✓
6. Çatışma		✓
7. Çatışma		✓
8. Çatışma		✓
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
5. Çatışma		✓
6. Çatışma		✓
7. Çatışma		✓
8. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
5. Çatışma		✓
6. Çatışma		✓
7. Çatışma		✓
8. Çatışma		✓

Çizelge 22. Devam

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol inandırıcı mıdır?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma	✓	✓
5. Çatışma		✓
6. Çatışma		✓
7. Çatışma		✓
8. Çatışma		✓
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
5. Çatışma	✓	
6. Çatışma	✓	
7. Çatışma	✓	
8. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insan ve doğaya saygılı mıdır?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
5. Çatışma	✓	
6. Çatışma	✓	
7. Çatışma	✓	
8. Çatışma	✓	

Bu çatışmalarda merak öğeleri (Ufaklık, Ajan X'e güvenecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Daha sonraki çatışmalarda merak öğeleri (Ufaklık bombayı etkisiz hale getirebilecek mi?/ Yokuş aşağı inmek üzere olan tırın içinden çıkmayı başarabilecek mi?/ Gizem'i kurtarabilecek mi?/ Bombaları etkisiz hale getirebilecek mi?/ Başkanı etkisiz hale getirebilecek mi?) çok yoğun heyecan içerdiği için abartılı; (Ufaklık şifreyi çözebilecek mi?/ Gizem'i ve kendini sulardan kurtarabilecek mi?) merak öğeleri ise yeterince yapılandırılmamıştır. Çatışmalar rastlantı ve şansla çözülmez, çatışmaların çözümünde olağanüstü güçlerin de herhangi bir etkisi yoktur; ancak başkışı olağanüstü denilecek nitelikte cesur ve yeteneklidir. Romanda üzücü olaylara yer verilmez. Çatışmalar, insana ve doğaya saygılı; okurun özgürlük ve sevgi gereksinimine uygundur. Bu romanda başkışının on üç yaşında olmasına karşın bombaları etkisiz hale getirmesi, arkadaşını teröristlerin elinden kurtarması, teröristleri etkisiz hale

getirmesi, bir maske takarak Dünya Güvenlik Örgütü'nün başkanı olduğuna insanları inandıracağını düşünmesi ve yokuş aşağı inmek üzere olan bir tırı durdurabilmesi onun inandırıcılığını azaltmaktadır. Başkişinin çatışmaları çözerken akıl yürütmesi, ipuçlarını değerlendirmesi ve kimi zaman işbirliği yapması okura olumlu örneklik oluşturmasına karşın, başkişinin çok akıllı, çok korkusuz ve çok yetenekli, bir anlamda "kusursuz" bir çocuk olması okurun onunla özdeşim kurmasını zorlaştırabilir

4.9. Mızıkacı

Yazarı: Yeşim ARMUTAK

Yayınevi: Güneş

Basım Yılı: 2009 (1. Baskı: 2005)

Sayfa Sayısı: 206

Seslendiği Yaş: 10 - 12

Romanın Özeti: Teo, şiddet yanlısı tavırlarından dolayı herkesin uzak durduğu Şeytan ile biyoloji projesi hazırlamak zorunda kalır. Biyoloji öğretmenin Şeytan'ın altı yıl önce babasını nasıl kaybettiğini anlatması ve aslında o çocuğun insanlara güvenmediği ve onlardan korktuğu için böyle davrandığını söylemesi üzerine Teo, Şeytan ile arkadaş olmaya çabalar. Bir gün yolda Gri adlı metruk birinin ona verdiği Mızıkacı adlı çizgi romandan çok etkilenir ve kendi çizgi romanını yazmaya başlar. Yine bir gün Şeytan'ın Gri'nin evine girdiğini görür. Şeytan'ın Gri ile niçin görüştüğünü merak eder. Gri, Şeytan'ın babasının öldürülmesine tanık oldan tek kişidir. Bu yüzden Şeytan, Gri ile arkadaşır. Gri, annesinin Almanya'da bir bombalama sonucu öldürülmesinden dolayı duygusal sorunlar yaşayan orta yaşın üstünde zararsız bir insandır. Teo, bir gün Gri'nin evinin önünden geçerken evin yandığını görür; Gri'yi yangından kurtarır. Bu olay, Şeytan ile yakınlaşmasına neden olur. Teo, Şeytan'ı arkadaş grubunun içine alır. Çok yakın arkadaşı Örümcek hastalandığında Şeytan ve Gri, Teo'ya yardımcı olurlar.

Romanın başkişisi. Teo'dur. Açık bir karakterdir. Duygusaldır, kendini ve çevresini sorgular. Zaman zaman ailesinin sadece notlarıyla ilgilendiğini düşünür. Kendine ait bir dünyası olmasını ister. Dağınık bir çocuktur. Çizgi roman okumaktan ve çizmekten; korku filmi izlemekte hoşlanır. Arkadaşlarına ve arkadaşlığa çok değer verir. Okullarına dönem ortasında gelen bir üst sınıftaki Kıvılcım'ı sever. Bu arkadaşlıkta çok çekingendir. Onu görünce eli ayağına dolanmaktadır. Ancak cesaretini toplayıp onunla görüşmek de onu çok mutlu eder.

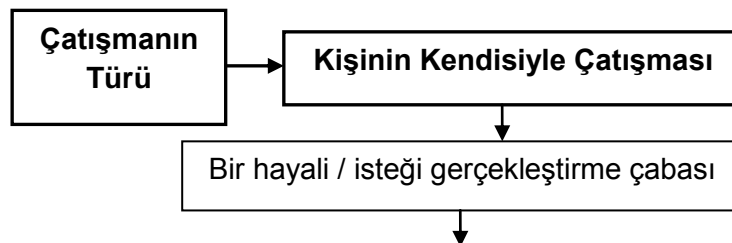
Çizelge 23. Teo'nun Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Teo'nun Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Kitapta Teo'nun fiziksel özelliklerinden söz edilmez.	
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Teo'nun Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Kendini şanssız bulur.	"Örümcek ve Tolga'nın hep söylediği gibi, aramızdaki en şanssız kişi bendim. Ben, şanssızlar kralı..." (s.17)
Dersleri çok iyi değildir ama kötü de değildir.	"Derslerim büyük başarılarından uzaktı; ama zayıf da sayılmazdı." (s.17)
Arkadaşları gibi o da inatçıdır.	Örümcek ve Tolga ile ilgili arkadaşlıklarını anlatırken benzer yönlerinden söz eder: "Üçümüz de çok inatçı olduğumuzdan, tartışmalarda kimse birbirini ikna edemezdi. Herkes kendi bildiğini okumaya devam eder ve ilk fırsatta da bunu ortaya koyardı." (s.21)

Teo, devingen bir karakterdir. "Okulda herkesin kendine göre bir iki yakın arkadaşı vardı. Bir kişi dışında: Şeytan. Kavga etmediği ya da birilerini sıkıştırıp canına okumadığı günlerin sayısı Kutuplar'da denize girilen günlerin sayısı kadar azdı." (s.22) diye betimlediği Şeytan'ı daha sonra arkadaş grubuna katar: "Şimdi derse gidiyorum. Sonra bizim çocuklarla buluşacağım. Gelmek ister misin?" (s. 154) Teo, okuduğu Mızıkacı adlı çizgi romandan o denli etkilenir ki sevmediği elmayı bile sever hale gelir. "Bir de sürekli elma yiyordu Mızıkacı. Elmadan nefret etmeme karşın, Mızıkacı'nın etkisiyle ona bile ilgi duymaya başlamıştım." (s. 50)

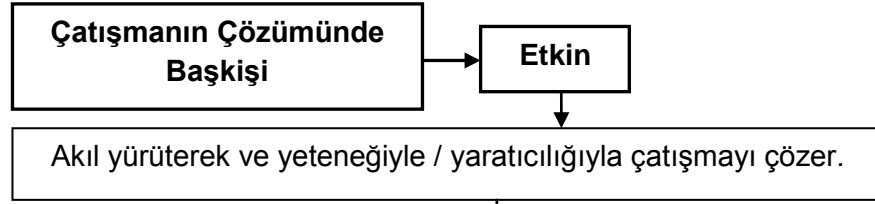
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Teo, kendine özgü bir uğraşı bulmak ister.

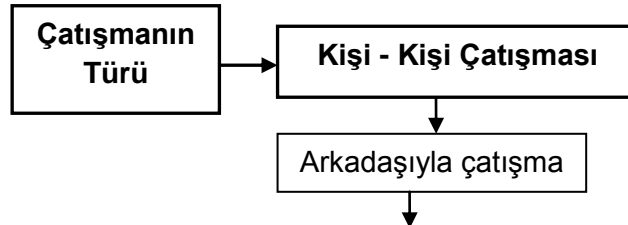
Romandan Alıntı: "Kendime bakıp şöyle düşünüyordum: 'Evet, Teo, söyle bakalım sende ne var? Uğraşırken mutlu olduğun ne var? Çiçekleri sulamak bile olabilirdi bu; ama yoktu işte. Çok derinlerde bir yerde, bana özgü bir dünyaya özlem duyduğumu hissediyordum. Benim de yapabileceğim bir şeyler olmalıydı. Ama ne?' (s.27)

1. Çatışmanın Çözümü: Kendi yeteneğinin ayırımına varır ve kendi kendine yetmenin yolunu bulur.

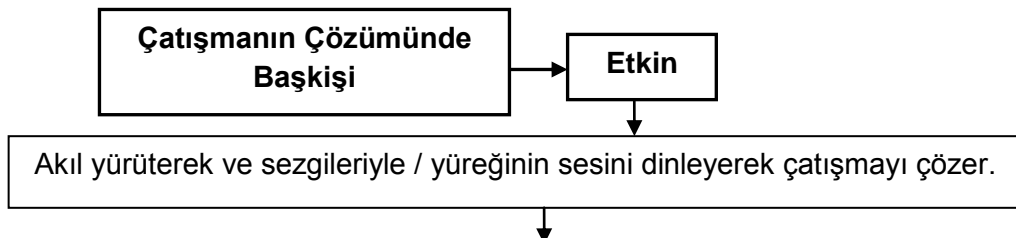
Romandan Alıntı: Yolda yaşlı bir adamın eline tutuşturduğu “Mızıkacı” dergisini günlerce okur. “Mızıkacı’yla ilgili yeni serüvenler yaratıp durmak yerine, neden kendi kahramanlarımı yaratmıyordum? Bu düşünce beni öylesine heyecanlandırdı ki hızla ayağa fırladım ve çarpma olasılığım olan her şeye çarpıp devirdim. Kapağındaki resme hayran olup aldığım, büyük boy resim defterimi çıkardım çabucak.” (s. 65) O akşam bir şey çizemez ama ertesi akşam “Kalemi elime aldım ve bu kez kalemim hareket etti. Yüzünü oluşturacak ilk çizgiyi çizdikten sonra elim benden ayrı bir akla sahipmişçesine kâğıt üstünde gezinmeye başladı. Sonunda, soluk soluğa kaldığımda onu gördüm - defterin sayfasından bana gülümseyen yüzünü ‘Merhaba’ diye fısıldadı.” (s. 69) O günden sonra Teo, bir çizgi romanı olacak kadar çok çizim yapar.

2. Çatışma: Teo, Şeytan ile bir biyoloji projesi hazırlayacaktır. Ancak Şeytan ile çalışmamaktadır. Öğretmeni ise onun tek başına bir proje yapmasına izin vermez. Şeytan ile çalışmaya devam etmesi gerekiyordur. Bu işi nasıl başaracağını bilemez.

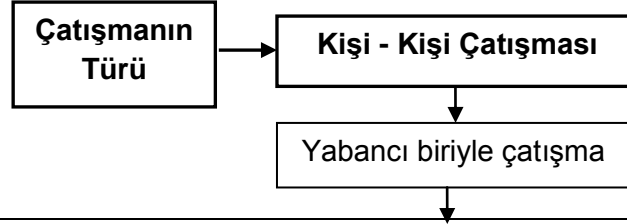
Romandan Alıntı: Biyoloji öğretmeni Teo ile Şeytan’ın birlikte bir proje hazırlamasını ister. “Dehşet dolu bir çılgılığı zor yuttum. Ben Şansızlar Kralı! Şeytan’la baş başa vermiş proje hazırlarken düşünemiyordum kendimi.” (s. 46) Projeye Şeytan hiç katılmaz. Hatta Teo’ya “Bitirdiğinde haber ver. Böyle çocuk oyunlarıyla uğraşamam.” der. (s.59) Öğretmeniyle konuşur. “Onunla bu iş olmayacak. Hiç çaba göstermiyor. Benimle konuşmuyor bile. Belki tek kişilik bir konu verebilirsiniz bana.” der. Öğretmen “Proje devam edecek. Yapabildiğiniz kadarıyla, anlaştık mı?” (s.78) diye yanıt verir.

2. Çatışmanın Çözümü: Teo, Şeytan ile çekinmeden konuşur. Ne düşünüyor ve ne hissediyorsa dile getirir. Böylece arkadaş olurlar.

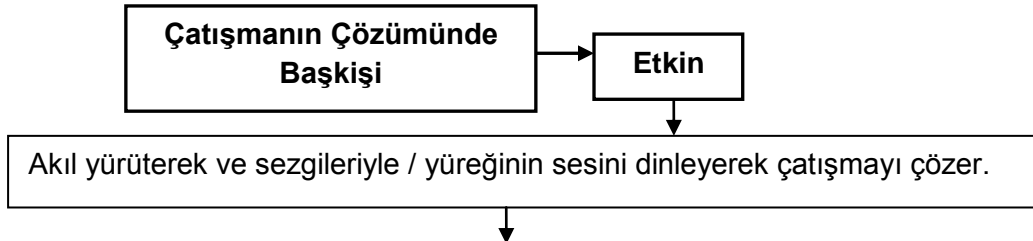
Romandan Alıntı: “Projenin tekrar başlayacağı ilk biyoloji dersinde şansımı denemeye kararlıyım; onu zorlayacaktım.” (s.111) Şeytan’a “Ben gerekli bilgileri topladım. Onları birleştirmek de sana düşünüyor.” (s. 113) diyerek Şeytan’a kafa tutar. Bir sonraki biyoloji dersinden sonra arkadaşı, Teo’ya “Şeytan’ı projeye dahil ettin ha! Vaay be!” der. (s. 133)

3. Çatışma: Teo, yanan evini terk etmek istemeyen bir adamı dışarı çıkarmaya çalışır.

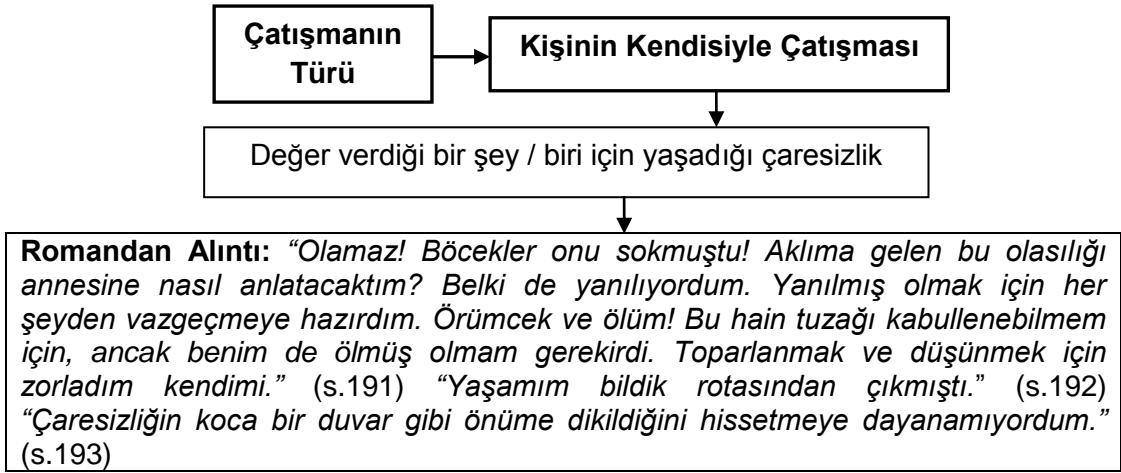
Romandan Alıntı: Mızıkacı dergisini aldığı adamın evine yaklaşırken dumanları fark eder. “Kara bir duman, hayalet gibi süzülerek bodrum kat penceresinden yeryüzüne ulaşıyordu. Birdenbire paniğe kapıldım.” (s. 116) Eve gider, kapıyı açar. Adam onu merdivenlerden yukarıya doğru iter. “Beni dışarı çıkarırsa, onun da evle birlikte yanacağını ve bunu umursamayacağını kavradım birden.” (s. 117)

3. Çatışmanın Çözümü: Evi yanan yaşlı adam, annesini Almanya’da II. Dünya Savaşı sırasında kaybetmiştir. O günden sonra dışarı çıkmak da çok zorlanmaktadır ve annesini unutamamıştır. Teo, karşısındakinin neler hissettiğini anlar, doğru sözcükleri kullanarak onun dışarı çıkmasını sağlar.

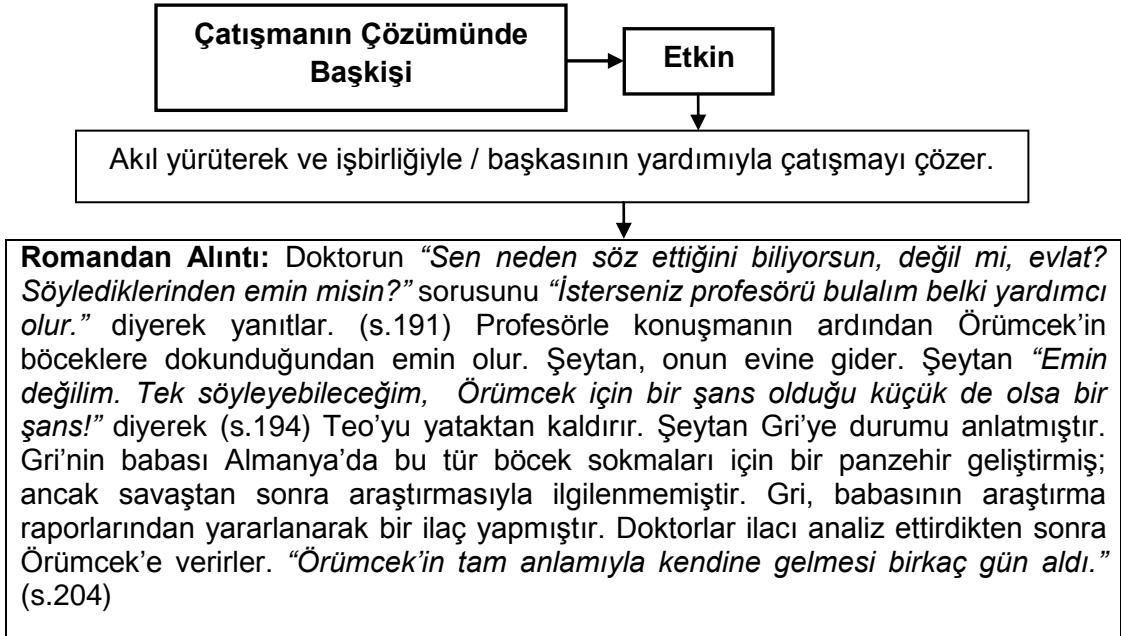

Romandan Alıntı: “Düşüncelerim ansızın berraklaştı. Onu evden çıkarmanın bir yolu olabilirdi -tek bir yolu belki de- ve ben bunu deneyecektim. ‘Annen dışarıya çıktı, seni bekliyor,’ dedim yumuşak bir sesle. ‘Annen seni bekliyor.’ Yüzüme baktı, Yorgun gri gözlerinde çocuksu bir sevinç parlayıverdi. ‘Kurtuldu mu? Annem kurtuldu mu?’ ‘Evet! O dışarıda. Hadi, gidelim.’ Küçük bir çocuk gibi elini uzattı.” (s. 118)

4. Çatışma: Örümcek hastalanır, hastaneye kaldırılır. Teo, ziyaretine gittiğinde Örümcek’in hastalandığı sabah, böceklerle ilgilenen bir profesörün laboratuvarına gittiğini öğrenir. Örümcek’in daha önce anlattığı bir olayı ansızın anımsar. Laboratuvardaki bir tür örümcek için Örümcek “Soktuktan sonra kurbanı bir hafta kadar yaşıyor; ateşler içinde, bilinçsiz.” (s. 190) demiştir.

4. Çatışmanın Çözümü: Örümcek’in ailesine Örümcek’in daha önce anlattıklarını söyleyemez. Bunu doktorla ve Şeytan ile paylaşır.

Çizelge 24. “Mızıkacı” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>1. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	

Çizelge 24. Devam

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	

Başkişinin yaşadığı çatışmaların merak öğeleri (Teo, kendini mutlu edecek bir uğraşı bulacak mı?/ Şeytan ile arkadaş olabilecek mi?/ Yaşlı adamı yangından kurtarabilecek mi?/ Örümcek'in iyileşmesine yardımcı olabilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Çatışmaların çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Romanda Şeytan'ın babasının bıçaklanarak öldürülmesi; annesini kaybettiği için Mızıkacı'nın dışarıdaki yaşamdan korkması gibi üzücü olaylar okurda aşırı duygusallık yaratacak bir biçimde ele alınmamıştır. Çatışmaların çözümü inandırıcı; okurun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun, insana ve doğaya saygılıdır. Teo (anlatıcı)' nun içtenliği, zaman zaman zayıflıklarını, yetersizliklerini, kaygılarını dile getirmesi okurun onunla özdeşim kurmasını kolaylaştırabilir. Teo, hem duygusal hem de duyarlı bir çocuktur. Yaşadığı çatışmaların ikisini aklını ve yüreğini kullanarak çözer. Okur da bir sorunu çözmede akıl yürütmenin ve duygulara güvenmenin

önemini düşünebilir. Teo'nun kendine özgü bir uğraşı bulma çabası onun gizilgücünü ortaya çıkarmasını sağlar. Teo'nun bu davranışı okuru da kendi yeteneklerini keşfetmeye yönlendirebilir. Teo'nun arkadaşı hastayken yaşadığı çaresizliği güvendiği insanlarla paylaşması, sorununu çözmede başkalarının katkı sağlamasını getirmiştir. Okur da bir çaresizlik yaşadığında güvenebileceği insanlarla bunu paylaşmanın doğallığını düşünebilir.

4. 10. Uçan Dalgalar

Yazarı: Mehmet ATILLA

Yayınevi: Tudem

Basım Yılı: 2009

Sayfa Sayısı: 134 / Resimli

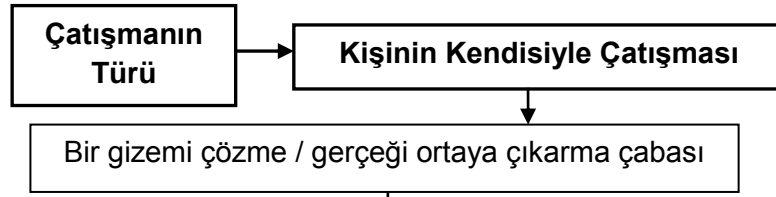
Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Tolga Tozan, o gün havanın erken kararması ve yağmurun yağması nedeniyle “bir şey olacak” düşüncesini aklından uzaklaştırılmaz. İşten erken çıkıp eve gider. Gerçekten de o akşam ilginç bir şey olur. Tozan ailesinin evine Tolga Tozan’ın kardeşi olduğunu iddia eden biri gelir. Bu kişi, sadece bir görüntüdür. Tolga Tozan, ömrü boyunca hep bir kardeşi olmasını istemiştir. Gelen kişi de Tolga Tozan’ın beyninden yayılan dalgaların yoğunlaşmasıyla oluşmuş bir dalga yığıdır. Onun bir adı yoktur. Ona ailedeki herkesin adı T harfiyle başladığı ve onun birden bire ortaya çıkmasından dolayı “büyü” anlamına gelen “Tansık” adını verirler. Tansık Tozan, kısa bir süre orada kalabileceğini daha sonra okyanusların ortasında arkadaşlarıyla yaşadığı küçük adasına dönmek zorunda olduğunu söyler. Ertesi gün görüşmek üzere evden ayrılır. O gece televizyonda Tolga Tozan’ın oğlu Tansel, haberleri izlerken arkadaşı Işın’ın kardeşinin kaçırıldığını öğrenir. O gün kentte aynı yaşlarda farklı anaokullarında okuyan beş öğrenci kaçırılmıştır. Tansel bu çocukların bulunması için amcasından yardım ister. Amcası, ilk önce bu anaokullarına gider yetkililerden aldığı bilgiler sayesinde bu çocukların hepsinin ‘esnek vücut yapısına sahip oldukları’ yorumunu yapar. Bu anaokullarında kısa bir süre önce bir kişi çocukların fiziksel özelliklerine yönelik bir araştırma yapmıştır. Tozan ailesi bu iki bilgiyi birleştirdiğinde bu çocukların bir sirk tarafından kaçırılmış olabileceğini düşünür. Tolga Tozan, kardeşiyle en büyük sirkin olduğu kente gider. İkisi, el ele vererek anaokullarında araştırma yapan kişiye ulaşırlar. Bu kişinin dışında bir dalga alıcısı vardır. Bu dalga alıcısı o kişinin düşüncelerini yönlendirebilmektedir. Onu etkisiz hale getirirler ve kişiye sinyalleri gönderenlerin adreslerini öğrenirler. Polisler çocukları kurtarır. Tansık Tozan gitme zamanının geldiğini söyler ve gider.

Romanın başkışileri. Tolga Tozan, Tansık Tozan ve Tansel Tozan'dır. Bu üç karakter de kapalı ve durağandır. Tolga Tozan, elektrik mühendisidir. Yaşamı boyunca bir kardeşinin olmasını istemiştir. İçgüdülerine güvenen, akıllı bir adamdır. Tansık Tozan, bir dalga yığındır. İyi niyetli, yardımsever biridir. Tansel Tozan, arkadaşı Işın'ı çok sevdiği için onun kardeşinin bulunmasını ister. Akıllı, yardımsever bir çocuktur.

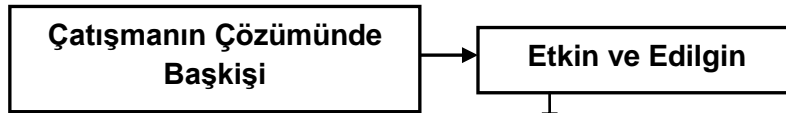
Başkışilerin Yaşadığı Çatışma / Çözümü

1. Çatışma: T ailesi kaybolan çocukları bulmak için bir çabanın içine girerler.

Romandan Alıntı: Tansık Tozan *“Benim aklıma gelen en kestirme yol şu: Siz bana bu çocukların isimlerini, hangi anaokullarında okuduklarını, hangi sokaklarda kaçırıldıklarını söyleyin, ben de en kısa zamanda bir araştırma yapıp çocukların ortak özelliklerini bulmaya çalışayım. Çünkü bu çocuklar rastgele seçilmiş olamazlar. Mutlaka benzer yanları vardır. Onları belirledikten sonra ikinci adımı atarız.”* (s.66,67)

1. Çatışmanın Çözümü: Tansık Tozan'ın olağanüstü güçleri çatışmanın çözümünde etkili olduğu kadar başkışilerin akıl yürütmeleri de çözümde etkili olmuştur.

Akıl yürüterek, olağanüstü güçlerle ve işbirliğiyle/ başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.

Romandan Alıntı: Tansık Tozan manyetik bir dalganın bir kişiye gönderildiğini anlar ve kardeşine *“Adamın bedeninde, büyük olasılıkla baş bölgesinde elektronik bir devre olmalı.”* (s. 86) der. Tolga Tozan, Adı Önder olan bu adamla görüşmeye gider. Tansık Tozan da Önder'e dişinin ağrımaya neden olacak sinyaller gönderir. Tolga Tozan, Önder'i daha önce ayarladığı diş hekimine gönderir ve diş hekimine şöyle der: *“Bir dileğim var sizden oradaki devreyi zarar vermeden alalım lütfen. Hastaya değil de bana verirseniz ayrıca sevinirim.”* (s. 112) Tolga Tozan bu çipi alır. *“Sonunda Tolga Tozan'ın bağlantı kurabileceği kişinin adı ve telefonu elde edilebildi.”* (s. 117) Eşini arar. *“Sana bir isim ve telefon numarası vereceğim şimdi. Bunu hemen Işın'ın babasına bildir. Polise gitsin. Onlar kısa sürede adamın izini bulurlar.”* (s. 118) Çocuklar bulunur.

Çizelge 25. “Uçan Dalgalar” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümün insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	

Başkişilerin yaşadığı çatışmanın merak ögesi (Kaçırılan çocukları bulabilecekler mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Romanda üzücü olaylara yer verilmemiştir. Tansık Tozan'ın olağanüstü güçlerinin olmasına karşın roman fantastik bir kurguya sahip olduğu için çatışmanın çözümü inandırıcıdır. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı; çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygundur. Başkişilerin kaçırılan beş anaokulu öğrencisini bulmak istemeleri, bir gizemi/ gerçeği ortaya çıkarma çabasıdır. Bu çabaları, onların kendi kişisel doyumları ile ilgilidir ve kendi kişiliklerinde şöyle karşılıklar bulur: Tansel Tozan, arkadaşı Işıl'a; Tansık Tozan yeni ailesine yardım etmiş; Tolga Tozan ise toplumsal sorumluluğunu yerine getirmiş olacaktır. Bu nedenle bu çatışma kişinin kendisiyle çatışmasıdır. Bir serüven kitabı niteliğinde olan bu kitapta başkişilerin kapalı ve durağan karakterler olması, okurun başkişilerle özdeşim kurmasını zorlaştırabilir. Okur, çatışmanın akıl yürütülerek ve işbirliği ile çözülmesini şöyle yorumlayabilir: İyi bir gözlemci olur, olaylar ve durumlar arasında bağlantı kurarsan bir sorunu çözebilirsin. Çatışmanın çözümü için işbirliğini yapan kişilerden birinin olağanüstü güçlerinin olması ise okuru kimi çatışmaların çözümü için olağanüstü güçleri olan birileri gerekir, diye düşündürebilir.

4. 11. Gezgin Dedektifler Palmiye Sokak No. 5

Yazarı: Almila AYDIN

Yayınevi: Altın Kitaplar

Basım Yılı: 2010 (1. Baskı: 2006)

Sayfa Sayısı: 126 / Resimli

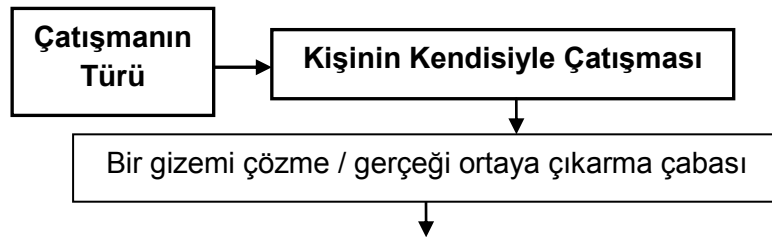
Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Yaz kampı arkadaşları olan Aylın, Aslı, Ale, Marco ve kız kardeşi Silvia, Andrew'un daveti üzerine yarıyıl tatilinde bir haftalığına Londra'ya giderler. Andrew'un evinde ailenin yeni tanıştığı Bay Campbell ile karşılaşılır. Bu kişiyi Marco'nun gözü hiç tutmaz. Londra'yı gezdikleri ilk gün Mitch adında biriyle tanışılır. Gittikleri başka yerlerde de karşılırlarına sık sık Mitch'in çıkması çocukları kuşkulandırır. Bir gece Marco ile Ale, ailenin şoförü Stan'in motosikletini gizlice alarak Campbell'in yaşadığı eve giderler. Campbell ile Stan'i bir arada görürler. Ertesi sabah Andrew'un annesi çok değerli bir kolyesinin çalınmış olduğunu söyler. Çocuklar, Ale'nin dayısı Komiser Masimo'ya bildiklerini anlatarak Masimo'nun hırsızları yakalamasına yardımcı olurlar.

Romanın başkişisi. Yaz kampı arkadaşları olan ve Gezgin Dedektifler diye adlandırılan Aylın, Aslı, Ale, Marco, Silvia, Andrew, Toku ve Yoku daha önce de birlikte bazı serüvenler yaşamışlardır. Bu kitapta ise Toku ile Yoku yoktur. Çocukların içinde en çok sözü edilen Marco olduğu için başkişi, Marco'dur. Marco, gizli saklı şeyleri ortaya çıkarma konusunda doğal bir yeteneği olan Marco kapalı ve durağan bir karakterdir.

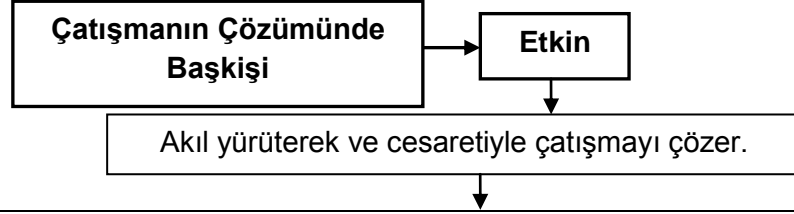
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Marco, Bay Campbell'a güvenmez, bu işte bir iş olduğunu düşünür.

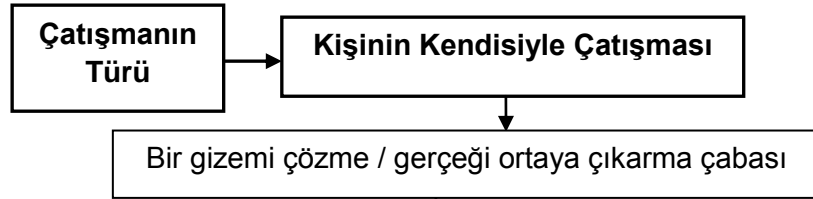
Romandan Alıntı: Marco, Ale'ye Campbell ile ilgili "Bu adamın, bu eve böyle sık gelmesi sadece bana mı tuhaf geliyor, yoksa sen de benimle aynı fikirde misin?" (70) diye sorar. Ale onunla aynı düşüncede olsa da bir kuşku üzerine harekete geçmeyi doğru bulmaz. Marco "Ama bir iş çevirip çevirmediğini anlamanın bir yolu olmalı." diye düşüncesinde ısrar etti." (s.70)

1. Çatışmanın Çözümü: Kuşularının doğruluğundan emin olur.

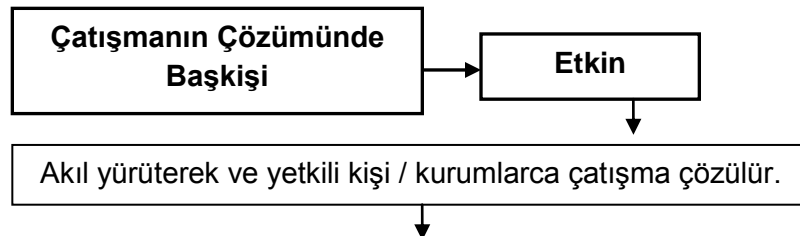
Romandan Alıntı: Marco ve Ale "Evin garajına girerek Stan'in küçük motosikletini alıp gecenin karanlığına karıştılar." (s.78) Bay Campbell'in evine giderler. "Gözlerine inanamıyorlardı. Gece yarısı kendilerini tehlikeye atarak dışarı çıkmışlar ve sadece dışından bile olsa Bay Campbell'in yaşadığı evi görmek istemişlerdi. Oysa şimdi Bay Campbell'in yanında gördükleri bu adam, Marco'nun şüphelerini doğrular gibiydi. Bay Campbell, Andrew'un ailesinin evini onlarla dost olmak için bu kadar sık ziyaret etmiyordu. Peşinde olduğu başka bir şey vardı. Bu, artık çok açıktı." (s.82)

2. Çatışma: Marco, Andrew'un kolyesini Bay Campbell'in çaldığını düşünmektedir. Bunu kanıtlamak ister.

Romandan Alıntı: Marco, Andrew'un annesine "Kolyenizi Bay Campbell çalmış olmalı." dedi. Marco "O adamın bu eve ait bir şeyin peşinde olduğunu hissediyordum. Şimdi ise evden değerli bir kolyenin çalınmış olması sadece bir tesadüf olamaz, öyle değil mi?" (s. 102)

2. Çatışmanın Çözümü: Marco, bildiklerini Komiser Masimo'ya anlatır. Komiser de çatışmayı çözer.

Romandan Alıntı: Komiser Masimo, kolyeyi çalanın Bay Campbell ve Stan olduğunu ortaya çıkarır. Kolyeyi bulur. Çocuklara "Marco ve Ale'nin Stan'i Campbell'la görmesi işimizi oldukça kolaylaştırdı." der. (s. 118)

Çizelge 26. “Gezgin Dedektifler Palmiye Sokak No. 5” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol, inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	

Başkişinin yaşadığı çatışmaların merak öğeleri (Marco'nun Bay Campbell'a ilişkin kuşkuları doğru mu?/ Marco, kolyeyi çalanın Bay Campbell olduğunu kanıtlayabilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Çatışmaların çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Romanda üzücü olaylara yer verilmemiştir. Çatışmaların çözümleri inandırıcı; çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Marco, sezgilerine güvenen ve cesur bir çocuktur. Bu özellikleri okurun Marco ile özdeşim kurmasında etkili olabilir. Marco kuşkularının doğru olup olmadığından emin olmak ister. Kuşkularının doğruluğunu ortaya çıkaracak kanıtları arayıp bulur, başka bir deyişle aklını kullanarak çatışmayı çözer. İkinci çatışma başkişinin gerçek hırsız ortaya çıkarmayı istemesidir. Ancak buna koşulları uygun değildir. O da yapabileceği en akıllıca şeyi yapar. Bildiklerini, gördüklerini yetkilerle paylaşır. Böylece çatışmanın çözümüne katkı sağlar. Marco ile özdeşim kuran okur, bir çatışmanın çözümünde akıl yürütmenin önemini düşünebilir.

4.12. Yaşamı Tartan Terazi

Yazarı: Bilsen BAŞARAN

Yayınevi: Pupa Çocuk

Basım Yılı: 2009

Sayfa Sayısı: 90 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Çerçeve öykü niteliğinde olan bu romanda Anlatıcı Çocuk, herkesin ve her şeyin çok iyi olduğu köylerinde dedesinin kara günler diye söz ettiği zamanları çok merak eder. Dedesi bir gün Anlatıcı Çocuk'a ve arkadaşlarına köylerinin geçmişte yaşadıklarını anlatır: Adının Şerbet Köy olduğu zamanlarda köyleri çalışkan, yardımsever ve paylaşımcı; toprakları verimli, nehirleri pırıl pırıldır. Bir gün altın arayanların kullandığı siyanür nedeniyle nehirleri kirlenir. Altın arayanlar köylülerin de kendileri için çalışmalarını isterler. Köylüler onların zenginliğini görünce altın arayanlara imrenirler. Onlar için ormandaki ağaçları keserler, tarlalarıyla ilgilenmezler ve zamanla tembelliğe iyice alışır. Gün geçtikçe huzurları da sağlıkları da bozular. Bir gün başlarına gelen kötülüklerden kurtulmak için eğlence düzenlerler, yerler, içerler. Yaktıkları ateş, ormandaki son ağaçları da evleri de yakıp kül eder. Artık kalacak yerleri de olmayan köylüler yola düşerler. Günlerce, haftalarca yolculuk ederler. En sonunda bir köye gelirler. Bu köyde çok iyi ağırlanırlar. Bir yılın sonunda evsahibi köylüler, onları köylerinden gönderirler. Yolları başka bir köye düşer. Bu köyün her tarafı farelerce istila edilmiştir. Köpek tüccarlarının başı, köylüleri yakalatır. Köylüler, bir yalan söyleyerek kendilerini kurtarırlar; ancak yalanları ortaya çıkacak diye de korkarlar. Bir gece köyden kaçmayı başarırlar. Haftalarca süren zorlu bir yolculuktan sonra bir uçurumun kenarına gelirler ve aşağıda uçsuz bucaksız verimli topraklar görürler; uzun uğraşlar sonunda oraya inmeyi başarırlar. Hatalarından yeterince ders aldıklarını düşünürler ancak iş, evlerini yapmaya gelince yine bencilce davranırlar. Köylülerden en bilge olanı, çocukların toplumdan ayrılmasına ve onların eğitimli kişiler tarafından yetiştirilmesine karar verir. Köylüler zamanla kendilerine çekidüzen verirler ve doğanın değerini bilerek çocuklarıyla mutlu bir biçimde yaşarlar.

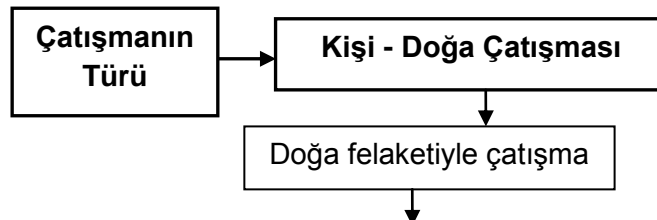
Romanın başkışisi. Köylüler'dir. Başlangıçta her şeyi paylaşan, çalışkan insanlarken altın, onların kişiliğini olumsuz etkiler. Bencil, yalancı, tembel olurlar. Birçok zorluktan sonra yeniden doğru yolu bulurlar. Köylüler hem açık hem de devingen karakterdedirler.

Çizelge 27. Köylüler'in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Köylülerin Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Çok sağlıklı kişilerden oluşmaktayken zamanla sağlıklarını kaybetmiş ve sonra sağlıklarına yeniden kavuşmuş insanlardan oluşmaktadır.	<p><i>"Dokuz ayına varmadan yürüyen, zıplayan çocukların; doksanına varan dede ve ninelerin yerleri inlete inlete yürümeleri çevre köylerde anlatılır dururmuş."</i> (s. 17)</p> <p><i>"Çocukların çehreleri solmuş, bacakları çarpılmış, bedenleri cılızlaşmış."</i> (s.35)</p> <p><i>"Her geçen gün köylülerin saldırganlıkları azalmış, sağlıkları düzelmiş, dostluk duyguları yeniden canlanmış."</i> (s. 84)</p>
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Köylülerin Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Doğaya karşı son derece saygılıyken sonra doğaya karşı acımasız olmuşlar ve bunun bedelini ödemek zorunda kalmışlardır. Yaşadıkları olaylar, onları yeniden doğaya karşı saygılı yapmıştır.	<p><i>"Köyün yamacındaki ormanı kutsal sayarlar, ne bir dal keserler ne de canlılarına zarar verirlermiş."</i> (s.17)</p> <p><i>"Doğanın katledilircesine yok edilmesini, zehirle altın arayışına destek vermelerini, kendi kendilerine yaptıkları kötülüklerin bile farkına varmadan onları lanetlendik diye anlatmaları dinleyenleri şaşkına çevirmiş."</i> (s. 42)</p> <p><i>"Çevrenin parmakla gösterilen tek köyü olmuşlar ve iki şeyi asla ihmal etmemişler. Çocuklarını ve doğayı."</i> (s. 88)</p>

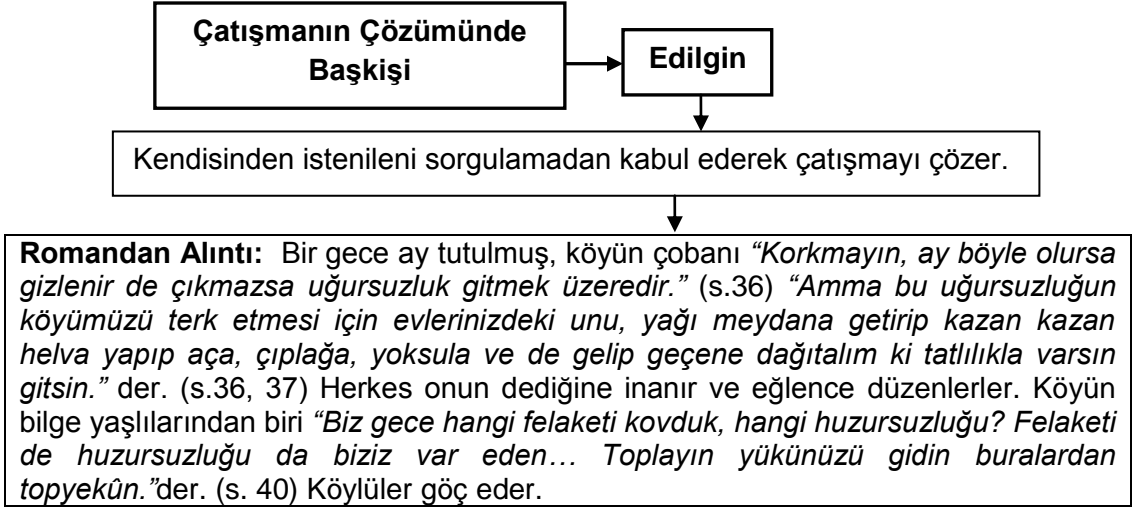
Başkışinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Bey, onlardan ormanı ister. Köylüler hiç düşünmeden verirler. Ağaçları keserek kısa sürede ormanı yok ederler. Bunun ardından birçok felaket yaşarlar: sel, kuraklık, yangın...

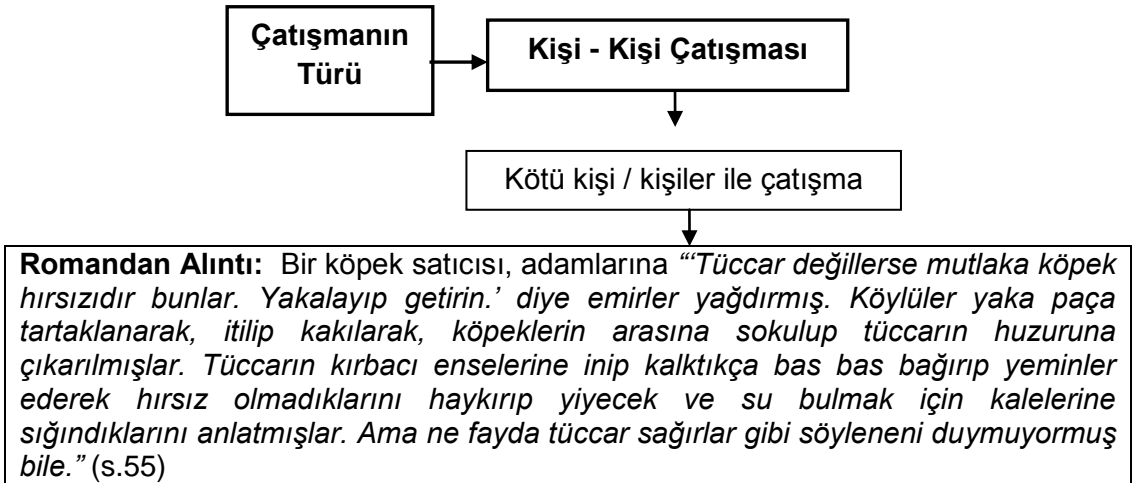

Romandan Alıntı: *"Üç beş dakikada bütün üzüm bağları, tütün tarlaları, ekili alanlar, altın sarısı başaklar, sulara gömülmüş."* (s. 32) *"Gel zaman git zaman sonra balçık örtüsünün altından köye doğru bir sinek bulutu yükselmiş. Sivrisinekler birer mızraklı süvari gibi delip geçmiş zavallıların her yanını."* (s. 33) *"Köylülerde renk beniz kalmamış, ağızlarını açıp selam verecek, hatır soracak güç bitmiş."* (s.33) *"Dalga dalga ilerleyen alevler bir anda evlere, ahırlara dalıvermiş."* (s.38)

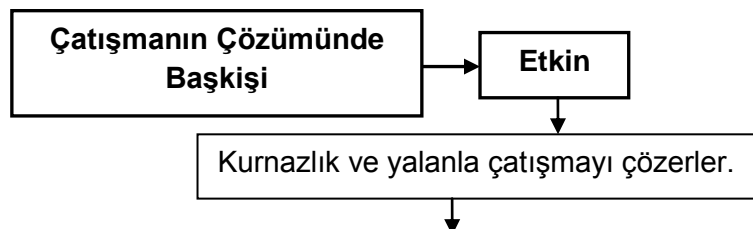
1. Çatışmanın Çözümü: İlk önce batıl inançlara sarılırlar, o da kurtuluş olmayınca artık kaybedecek hiçbir şeyleri kalmaz ve çözümü göç etmekte bulurlar.

2. Çatışma: Gittikleri ilk köyden bir yılın sonunda tembellikleri yüzünden gönderilince uzun ve yorucu bir yolculuğun ardından başka bir köye varırlar. Bu köyde farelerden korunmak için köpekler satılmaktadır. Bir köpek satıcısı, onların köpek hırsızı olabileceğini düşündüğü için köylüleri adamlarına yakalattırır.

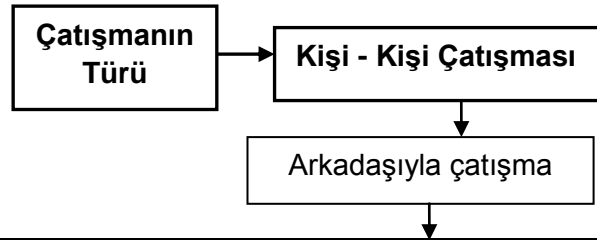

2. Çatışmanın Çözümü: Köylüler kurnazlıkla ve yalan söyleyerek çatışmayı çözerler.

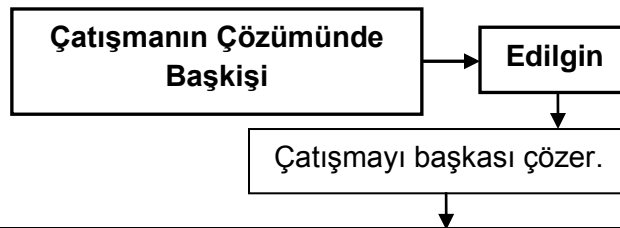
Romandan Alıntı: “İçlerinden en akıllı olanını, yaralarını temizleyip yırtık giysilerini onararak tüccarın huzuruna çıkmakla görevlendirmişler. Akıllı köylü ‘Efendimiz, bizler aslında savaşçılarız. Sizin mallarınızı, köpeklerinizi korumak, kalenin öteki yanında yaşayan fareleri yenerek kalenin tümünü ele geçirmenize yardım etmek için gönüllü geldik.’ demiş. (s.56) “Öylesine inandırıcı konuşuyor öylesine bilgili davranıyormuş ki tüccarın ikna olmaması olası değilmiş.” (s.57)

3. Çatışma: Çok yorucu bir yolculuktan sonra kendilerine yeni bir yer edinirler. Yaşadıkları acılardan bir ders çıkardıklarını düşünmektedirler; ancak içlerindeki kötülük henüz bitmemiştir. Köylüler, ormandaki ağaçlardan yararlanırken ormana zarar vermemek için ağaç sökücüler ve ağaç dikiciler diye iki grup oluştururlar; ancak ağaç sökücüler, ağaç dikicilere söktükleri ağaçlardan vermek istemezler.

Romandan Alıntı: “Ağaç sökme ve taşıma işleri bitmiş. Köylüler bir süre dinlenip evlerini yapmaya başlamışlar. Ancak ağaç dikicilere kendi kesip ayıkladıkları hiçbir yardım almadıkları kerestelerinden vermek istemeyince iş çığırından çıkmış. Köylüler ellerindeki aletlerle birbirlerine saldırıp yıllarca birlikte yaşadıklarını, göğüs geldikleri zorlukları, dostluklarını unutup kıyasıya kavgaya tutuşmuşlar.” (s.81)

3. Çatışmanın Çözümü: Bilge kişi, çocukları ailelerinden ayırıp onlara başka bir yerde eğitim vermek gerektiğini söyler. Çocuklarından ayrılmak köylüleri zamanla kendilerine getirir.

Romandan Alıntı: “Çekilen bunca sıkıntıdan sonra sağ kalmayı başarabilen on, on beş yavrumuzun hayatı ve geleceği sizin kaprisleriniz ve sorumsuzca davranışlarınız nedeniyle tehlikededir. O nedenle çocuklarınızı akıllı, bilgili üç beş kardeşimizin aklına, görgüsüne, disiplinine güvenerek onlara emanet edeceğiz. Onlar için bir barınak yapıp onları toplumumuzdan ayıracağız.” (s. 83) der. Zamanla “çevrenin parmakla gösterilen tek köyü olmuşlar ve iki şeyi asla ihmal etmemişler. Çocuklarını ve doğayı.” (s.88)

Çizelge 28. “Yaşamı Tartan Terazi” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol, inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü, insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma		✓
3. Çatışma	✓	

Köylülerin yaşadığı çatışmaların merak öğeleri (Doğa felaketlerinden nasıl kurtulacaklar?/ Köpek tüccarının elinden nasıl kurtulacaklar?/ Köylüler gerçekten birbirlerine ve doğaya zarar vermekten vazgeçecekler mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Romanda doğanın yok edilişi gibi üzücü olaylara yer verilse de bunlar okurda aşırı duygusallık yaratmaz. Köylülerin yaşadığı çatışmalardan birinin yalan söyleyerek, aldatarak çözülmesi insana saygılı bir çözüm değildir. Çocukların ailelerden uzaklaştırılarak ailelerini görmeden bir eğitimden geçmeleri insana saygılı bir çözüm değilse de bu uygulama, köylülerin insana ve doğaya saygılı olmalarına yol açar. Çatışmalar, okurun sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygundur. Köylüler yaşadıkları iki çatışmanın çözümünde edilgindirler. Bu edilginliğin bedelini ödemeleri, okuru da doğa ve ailenin önemi konusunda düşünmeye yönlendirebilir.

4.13. Parisli Fındık Faresi

Yazarı: Muharrem BUHARA

Yayınevi: Türkiye İş Bankası

Basım Yılı: 2010

Sayfa Sayısı: 107 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Bayram, İstanbul'da yaşayan bir kedidir. Bir gün yolda Paris'ten gelmiş bir fare ile tanışır. Onunla arkadaş olur. Bayram, Parisli Fındık Faresi Sofi' ye İstanbul'u gezdirir Sofi de Bayram'a Eysel Kulesini, Louvre Müzesini anlatır. Sofi alıngan bir faredir. Bayram ile tartışır ve Bayram'ın yanından ayrılır. Bayram, Sofi için endişelenir. İstanbul'un kedilerinin başı Cemal Abi'den yardım ister. Sofi'yi parfümünün kokusundan bulur. Sofi, Paris'i çok özler ve memleketine döner.

Romanın başkişileri. Parisli Fındık Faresi Sofi ve Bayram'dır. Sofi de Bayram da açık ve devingen karakterlerdir. Sofi, biraz nazlı, biraz kendini beğenmiş, biraz da inatçı bir faredir.

Çizelge 29. Sofi'nin Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Sofi'nin Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Gür ve tiz bir sesi vardır. Atletik yapılıdır.	Avaz avaz bağırarak Sofi için Bayram şöyle düşünür: <i>"Bu kadar minik bir fareden bu kadar gür ve tiz bir ses nasıl çıkıyor?"</i> (s.4) Sofi, Bayram'a <i>"Ben spor yapıyorum. Pek fark etmedin ama atletik yapılı bir fareyim ben."</i> der. (s. 24)
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Sofi'nin Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Kendini beğenen, meraklı ve sabırsız bir faredir.	Bayram Sofi'ye Bayan UFF diye seslenir. UFF <i>"Ukala Fındık Faresi"</i> demektir. (s. 5) Sofi, minareden düşmek üzereyken Bayram onu kuyruğundan yakalar. Kuyruğu sayesinde kurtulan Sofi, <i>"Her zaman kuyruğumla gurur duymuşumdur."</i> der. (s.32) Bayram Sofi'ye <i>"Sen hem meraklı hem de sabırsız bir fare misin Sofi?"</i> diye sorar. Sofi de <i>"Evet, nereden bildin?"</i> der. (s.34)

Sofi devingen bir karakterdir. Bayram ile tanışmadan önce bir kediyile arkadaş olmayı aklından bile geçirmeyen Sofi, not defterine şöyle yazar: *“Bayram benim kediler hakkındaki düşüncelerimi değiştirdi. Farelerle kedilerin arkadaş olabileceğini gösterdi.”* (s. 81)

Bayram: Sorumluluk sahibi, yaşadığı kenti seven, konuklarına değer veren, yardımsever, akıllı aynı zamanda da huysuz bir kedidir.

Çizelge 30. Bayram'ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Bayram'ın Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Güçlü bir kedidir.	<i>“Bayram'ın gücü ve etkisi İstanbul'un bütün kedileri arasında çok iyi bilinirmiş.”</i> (s. 8)
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Bayram'ın Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Huysuz bir kedidir.	<i>“Anlayacağınız biraz huysuz bir kediymiş Bayram. Ayrıca bu huysuzluğunu da saklamaya gerek görmezmiş, zaten bilenler bilirmiş. Arkadaşları arasında Huysuz Bayram'mış adı.”</i> (s. 3)
İstanbul'un Kültür başkentinin resmi kedisidir.	<i>“Ayasofya Müzesi'nin kedisiyim... Ayrıca ben İstanbul Avrupa Kültür Başkenti'nin resmi görevli kedisiyim.”</i> (s. 14)
İyi bir evsahibidir.	<i>“Yanında taa Fransa'dan, Paris'ten gelen bir konuğu varmış. Elbette onun sorumluluğunu da kendi omuzlarında hissediyormuş Bayram.”</i> (s.42)

Bayram devingen bir karakterdir. Sofi kaybolduğunda Bayram şöyle düşünür: *“Bir gün birisi gelse ve kendisine ‘Bir farenin hayatı için üzülür müsün Bayram?’ diye sorsa vereceği cevap şu olurmuş. Asla... bir fare için bir kedi neden üzülün ki? Ama, işte şimdi... o fareyle arkadaş olduktan sonra ‘asla’ demek çok zormuş... Hatta imkânsızmış.”* (s.74)

Başkişilerin Yaşadıkları Çatışmalar / Çözümleri

Bayram'ın Yaşadığı Çatışmalar/ Çözümleri

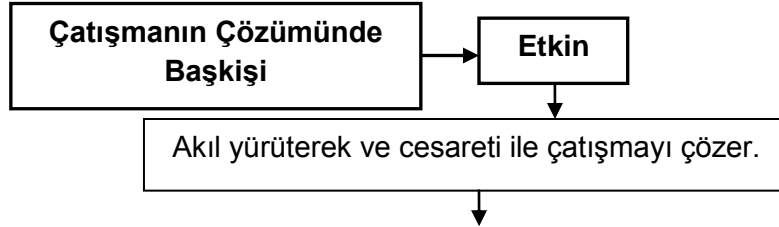
1. Çatışma: Bayram, yeni tanıştığı Parisli farenin hiç bilmediği İstanbul'da aniden kaybolmasına bir yandan sevinir bir yandan da uluslararası bir sorunun yaşanmasını istemez.

Duygularının çatışması

Romandan Alıntı: Sofi şöyle diyerek “Ben hiçbir kediye asla güvenmeeem... Hiçbir kedi de bana UFF diyemez.’ kendini caddeye atmış.” (s. 6) “Bayram iki dakikada kendisini çileden çıkaran bu sinir fareden kurtulduğu için sevinmiş aslında. Sevinmiş ama bir taraftan da Fransa’dan gelen bu davetsiz misafiri merak ediyormuş. Başına bir şey gelirse, gerçekten de Fransız Elçiliği hesap sorarsa...” Kedi Bayram’ı almış mı bir korku... Belki de dünyada ilk kez bir kedi, bir farenin hayatı tehlikede diye kaygılanıyormuş.” (s.6)

1. Çatışmanın Çözümü: Bayram, Parisli fareyi ararken onun çevresinin kedilerle çevrilmiş olduğunu görür. Kediler Bayram’dan çekinir. Böylece Parisli fare kurtulur.

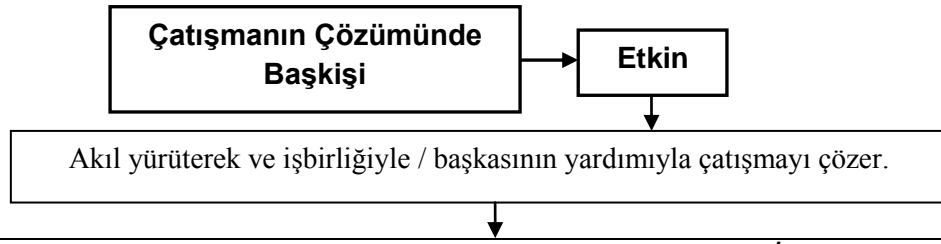
Romandan Alıntı: Bayram “...köşede bir sürü kedinin toplandığını görmüş. Ne olduğunu anlamaya çalışırken bir de ses duymuş... ‘Çekilin diyorum size... Ben Paris’ten geldim... Defolun hadi... Pissst, pist.’ Bayram sesi tanımış ve hemen koşmuş... Dağılın hemen, bu fare, bizim misafirimiz. Taa, Fransa’dan, Paris’ten geldi. Ona pençesini uzatan, yalayıp yutmak için ağzını açan karşısında beni bulur.’... Diğer kediler istemeye istemeye pençelerini yalayarak olay yerinden ayrılmışlar.” (s. 7, 8)

2. Çatışma: Bu çatışmada da Bayram, Sofi’yi aramaktadır. Ancak bu kez Sofi ile arkadaş olmuştur ve Bayram, onun için kaygılanmaktadır.

Romandan Alıntı: Sofi, Bayram’a küsüp alıp başını gider. Bayram o zaman “Dünyanın en büyük şehirlerinden birinde, koskoca İstanbul’da küçük bir fareyi nasıl bulacak ki? Bir taşın kenarına oturup kara kara düşünmeye başlamış.” (s.67)

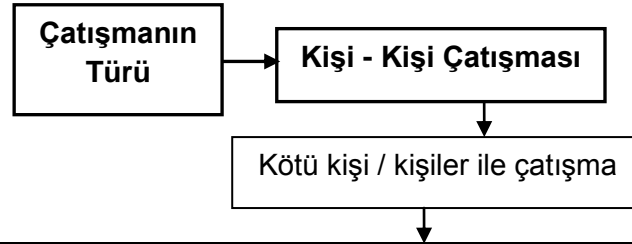
2. Çatışmanın Çözümü: Bayram, Sofi’yi bulmayı o kadar çok ister ki aklına gelen tüm yolları dener.

Romandan Alıntı: “Cemal Ağabeyinin yanına varmış. Cemal, İstanbul kedilerinin başıymış. İstanbul’un bütün kedileri Cemal’in izni olmadan bir şey yapamazmış.” (s. 68) Bayram Sofi’nin resmini yapar. Cemal bir afiş hazırlar, tüm İstanbul’a dağıttırır. Sofi’nin Bayram’a sığıdığı parfüm kokusunu alan Cemal, kokunun ne olduğunu sorar. Bayram “Haa, bu Sofi’nin parfüm kokusu.” diye yanıtlar. (s.80) “Bayram bunu söyler söylemez bir an donup kalmış. Koku... Bu çok özel bir kokuymuş... Sofi’nin kokusu...” (s. 80) Sofi’yi en son gördüğü yere giden Bayram, koklaya koklaya Sofi’nin geçtiği yerlerden geçer. “Kız Kulesi’ne dönmüş. O ne? Sofi... Gözlerine inanmamış...” (s. 82)

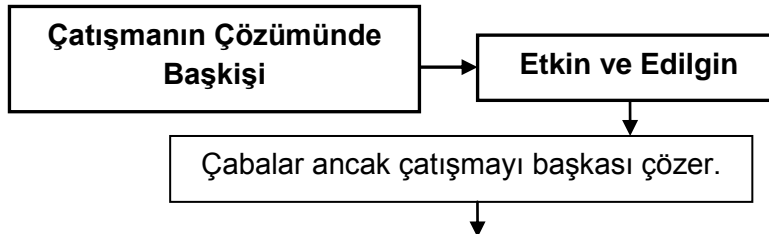
Sofi’nin Yaşadığı Çatışma / Çözümü

3. Çatışma: Sofi, Bayram ile kavga ettikten sonra İstanbul sokaklarında kaybolur. Bir kedi tarafından sıkıştırılır. Canının derdine düşer.

Romandan Alıntı: Sofi, afişte kendi resmini ve “Yalayıp yutmak kesinlikle yasaktır” yazısını yanına gelen kediye göstermiş. “Ama kedi sanki hiç duymuyormuş. Gözleri parlamış, bıyıkları titremiş... Sofi, son anda bu kedinin kendisini kurtarmaya değil, yalayıp yutmaya geldiğini anlayıp koşmaya başlamış. Kedi de arkasından... yine ölüm kalım koşusu başlamış...” (s. 78)

3. Çatışmanın Çözümü: Sofi, yaşamını tehdit eden tehlikelerle Bayram onu buluna kadar mücadele eder.

Romandan Alıntı: Bayram, Sofi’yi kokusundan bulmaya çalışır. “Takip ettiği koku, sonunda Bayram’ı kayıp afişin olduğu bir ağacın yanına götürmüştü... Bir iki adım ya atmış ya atmamış bir ses duymuş... Kız Kulesi’ne dönmüş. O ne? Sofi...” (s. 81,82) Sofi’yi Kız Kulesi’nde gören Bayram, Sofi’ye oraya nasıl geldiğini sorar. “İsteyerek gelmedim ki. Bir kedi peşime takıldı. Ben de durmadan kaçtım. Tam karşıda içi insanlarla dolu bir tekne kalkıyordu. Ben de can havliyle içine attım kendimi. Arkamdaki kedi geldiğinde tekne çoktan kalkmıştı. Sonunda buraya yanaştı işte” (s.82)

Çizelge 31. “Parisli Fındık Faresi” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak öğesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	

Başkişilerin yaşadığı çatışmaların merak öğeleri (Bayram, Sofi’yi bulacak mı?/ Sofi kendini tehlikelere karşı koruyabilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Romanda üzücü olaylara yer verilmemiştir. Çatışmaların çözümünde rastlantının ve olağanüstü güçlerin etkisi yoktur. Başkişilerin çatışmayı çözümünde izledikleri yol, inandırıcı; insana ve doğaya saygılı; okurun sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygundur. Sofi ve Bayram, bir fare ve bir kedi, onların arkadaş olması, insan ilişkileri bağlamında düşünüldüğünde, çocuk için dışlanan “öteki” olarak görülebilen bir kişiyle arkadaşlığı çağırıştırabilir. Sofi’nin Bayram’a küsmesi ve ilişkiyi bitirmesi, ikisinin de arkadaşlık üzerine düşünmelerine neden olur. İkisi de birbirini bulmaya çalışır. Bayram, arkadaşını nasıl bulacağına ilişkin akıl yürütür. Kedilerin başkanından yardım ister. Sonra aklına Sofi’nin parfüm kokusu gelir. Bu durum okura, bir sorun üzerine düşündükçe birden fazla

özüm yolu bulunabileceğini düşündürebilir. Sofi ve Bayram karakterleri, kendileri ile özdeşim kuran okura, arkadaş seçiminde “Bana benzemeyenlerle arkadaş olmam.” gibi bir önyargıyı sorgulatmakla birlikte çatışmaların çözümünde izlenen yollar bağlamında arkadaşlığın değerli olduğunu ve onu korumak için çaba göstermek gerektiğini düşündürebilir.

4.14. Güzelce'de Bir Kaçak Memo

Yazarı: Zeynep CEMALİ

Yayınevi: Günışığı

Basım Yılı: 2009 (1. Baskı: 2001)

Sayfa Sayısı: 208 / Resimli

Seslendiği Yaş: 10 - 12

Romanın Özeti: Ağabeyinin yanlışlıkla bir arkadaşını bıçaklayarak öldürmesi, Memo'nun köyünü terk etmesine neden olur. Töreye göre ağabeyinin öldürdüğü kişinin ailesi, Memo'yu öldürerek kanlarını yerde bırakmamalıdır. Bu yüzden Memo, sekiz yıl boyunca kaçar. Memo'nun yolu bir gün İnebolu'nun Güzelce kasabasına düşer. Ormanın içinde terk edilmiş bir kulübe bulur. Oraya yerleşir. Çok güzel zembiller yaparak geçimini sağlar. Memo köyün çocukları ile arkadaş olur. Memo, çocuklar ile kurduğu dostluğun, çocuklara zarar verebileceğini düşünerek gidip köyün muhtarına kim olduğunu açıklar. Köylüler kan davası gibi bir töreyi doğru bulmayan aydın kişilerdir. Memo'ya sahip çıkarlar. Bir gün, Hüsnü Ağa ile iki oğlu, Memo'nun izini bulurlar. Memo artık kaçmak istememektedir. Kaçmaktan yorulmuştur. Yazgısına razı olacağını söyler köylülere. Köylüler, çocukların çok üzüleceğini söyleyince Memo kulübesine gider. Çocuklar, onu korumak için gizlice bir plan yaparlar. Memo'yu kulübesinde bir tabureye sağlamca bağlarlar. Kulübenin çevresinde etten bir duvar olurlar. Hüsnü Ağa ve oğulları geldiğinde onlara Memo'yu vermeyeceklerini söylerler. Hüsnü Ağanın oğullarından Halil, Memo'nun en yakın arkadaşıdır. Babasına karşı çıkar ve bu davayı artık uzatmayacağını söyler. Kardeşi de onun yanında yer alır. Bunu kaldıramayan Hüsnü Ağa köyüne geri döner. Memo, Halil ve İbrahim bir süre Güzelce'de kalırlar. Güzelce'nin köylüleri ve çocuklarıyla beraber yarıyıl tatilinde köyelerine giderler. Halil ve İbrahim ailelerini köyde bulamazlar. Babaları her şeyi satıp Bursa'ya gitmiştir. Halil ve İbrahim, Bursa'ya giderken Memo ve ailesi de Güzelce'ye giderler. Memo evlenir, ikiz çocukları olur.

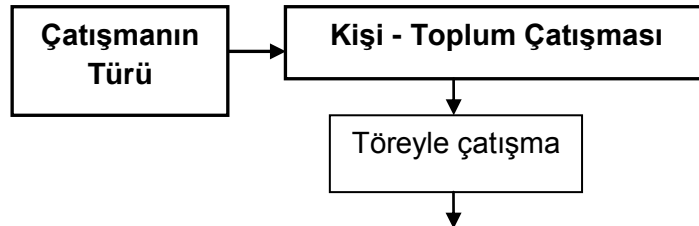
Romanın başkişisi. Memo'dur. Otuz yaşlarında çalışkan, özverili, çocukları çok seven biridir. Memo, açık ve durağan bir karakterdir.

Çizelge 32. Memo'nun Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Memo'nun Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Kıvırcık siyah saçlı, çakır gözlüdür. Uzun boylu, iri yarıdır.	Ulaş çok uzun süre, giden amcasını sık sık düşünde görür. <i>"O gideli öyle uzun zaman olmuştu ki gördüğü kıvırcık siyah saçlı, çakır gözlü, yakışıklı amcası mı diye kuşku duyuyordu bazen."</i> (s. 23) <i>"Güzelce ormanının devi, boynuna sarılan çocuklarla vedalaştığında ilk kez tasalandı."</i> (s. 69)
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Memo'nun Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Yaşam sevincini yitirmeyen biridir.	Memo kendi kendine şöyle der: <i>"Önünde bir gün, bir saat olsa da yalnız, yapayalnız olsan da yaşamak güzel be Memo."</i> (s. 45)
Yazgısının kaçmak olduğunu düşünür.	<i>"Kaçmak benim yazgım. Yavuklumdan, kanlımdan, sevdiklerimden!"</i> (s. 79)

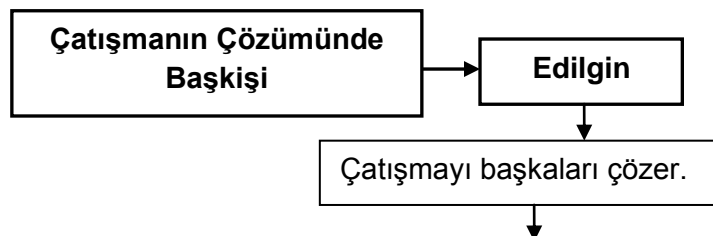
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Memo, Hüsnü Ağa ve oğullarının onun yerini bulacaklarını bilmektedir. Kulübesindeyken çocuklar gelir. Memo'yu bağlarlar ve kulübenin çevresinde etten bir duvar olurlar.

Romandan Alıntı: *"Kulübeyi yirmi otuz hayır, köyün bütün çocukları sarmıştı."* (s.120) *"Memo gemici düğümleriyle sedire bağlanmıştı."* (s. 120) *"Memo'nun kendini düşündüğü yoktu. Tüm tasası çocuklardan yanaydı ve hepsi de buradaydı. 'Aman Allah'ım!' diye geçirdi içinden. Bir kez daha anlatmayı deneyerek 'Bu benim sonum. Yıllarca bu günün geleceğini bilerek yaşadım.' dedi."* (s.121)

1. Çatışmanın Çözümü: Memo'nun çocuklarla kurduğu dostluk ve Hüsnü Ağa'nın büyük oğlu Halil ile olan dostluğu Memo'yu kurtarır.

Romandan Alıntı: Çocuklar, Hüsnü Ağa ile tartışırlar. “*Kendine gel, Atmaca Hüsnü, Biz Memo’nun bebeleri değil, arkadaşları, dostlarıyız.*” (s. 123) Hüsnü Ağa’nın oğulları da Hüsnü Ağa’ya karşı gelirler. Halil “*Töre dedin, kardeşimin kanı dedin, tutturdun. Şu çocuklardan utan, baba! Başımı kaldırıp yüzlerine bakamıyorum. Yokum! Ben yokum baba! İstersen beni de vur!*” der. Kardeşi de “*Bırak silahı baba! Ağabeyim haklı... Ben de yokum!*” der. (s. 125) Hüsnü Ağa oğullarının yüzüne tükürür ve gerisin geri döner. “*Bedenini devinimsiz bırakan iplerden Niyazi’nin tek parmak hareketiyle kurtulan Memo, ‘İnanamıyorum! İnanamıyorum!’ diye yineleyip duruyordu. Mustafa, Ali, Doğan ve kulübeye doluşan öteki çocuklar ağızları kulaklarında ‘Neye inanamıyorsun? Akıllı olduğumuza mı, yaşadığına mı? Yoksa Atmaca Hüsnü’yü benzettiğimize mi?’ diye hep bir ağızdan konuşuyorlardı.*” (s. 126)

Çizelge 33. “Güzelce’de Bir Kaçak Memo” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mıdır?</i>		
1. Çatışma	✓	

Başkişinin yaşadığı çatışmanın merak ögesi (Memo, yazgısını kabul edecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Romanda kan davası gibi üzücü bir olaya yer verilmiştir; ancak bu, okurda aşırı bir duygusallık yaratmamaktadır. Çatışma rastlantıyla, şansla ya da olağanüstü güçle çözülmez. Çatışmanın çözümünde izlenen yol, inandırıcı; insana ve doğaya saygılı; okurun sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygundur. Memo çalışkan, akıllı, sevgi dolu bir insandır; bir tür tutsaklık olan kaçak yaşamdan bıkmıştır ve törenin gereğini kabul eder. Çatışmanın çözümünde edilgin olmasına karşın, çatışmayı onu çok seven çocukların çözmesi okura dostluğun ne denli önemli olduğunu düşündürebilir.

4. 15. Badem Operasyonu

Yazarı: Melek ÇE

Yayınevi: Uğurböceği

Basım Yılı: 2010 (1. Baskı: 2008)

Sayfa Sayısı: 231 / Resimli

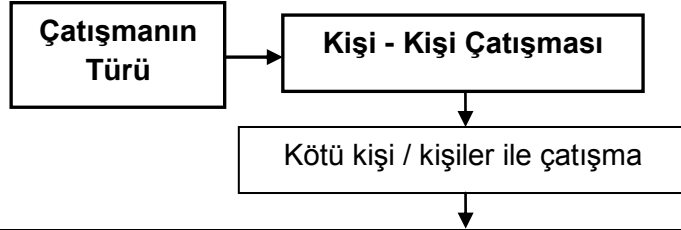
Seslendiği Yaş: 10 - 12

Romanın Özeti: Yaz tatili bitmek üzereyken sınıf arkadaşları bir araya gelerek Mete'nin evinde buluşurlar. Mete'nin evinde kime ait olduğunu bilmedikleri şifreli bir CD bulurlar. Daha sonra aynı CD'den Müge, Hamza ve Osman'da da olduğunu fark ederler. Evinde CD olan çocuklar, casus kılıklı kişiler tarafından takip edilmektedirler. Bu CD'leri onlara Bilim Merkezi'ndeki profesörün verdiğini anımsarlar. Birkaç günlüğüne Antalya'ya tatile giden arkadaşları Jankat, telefon eder ve profesörün kaldıkları otelde olduğunu söyler. Çocuklar da o günlerde profesörün kaçırıldığı haberini gazeteden okurlar. Okuldaki İzci Kulübü'nün Antalya'ya gezi düzenlediğini öğrenince çocuklardan beşi bu geziye katılır. Çocuklar, bir yolunu bulup profesörün kaldığı otele giderler. Hamza, profesör ile otele kaçmayı başarır. Otele girdiklerinden beri göremedikleri Yağmur ve Dilek'i merak ederler. Yağmur ve Dilek, peşlerine takılan kişileri atlatmak için bir ormana girerler. Casuslar onların yerini bulurlar. Bu sırada kızlar, arkadaşlarından yardım isterler. Sonunda da casusların yakalanmasını sağlarlar. Altı izcinin kayıp profesörü bulduğu, gazete manşetlerinde yer alır. Başbakan sınıfa gelir, çocukları kutlar. Çocuklara üstün hizmet madalyası verilir.

Romanın başkişisi. Antalya'ya giden izci grubu bu romanın başkişileridir: Hamza, Müge, Dilek, Yağmur, Osman, Jankat, Batuhan ve Mete. Bu çocuklar kapalı ve durağan karakterlerdir.

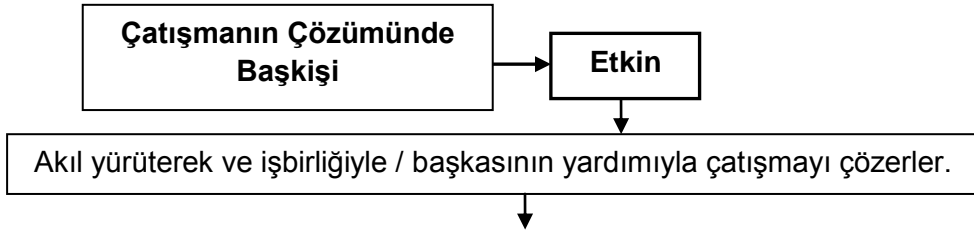
Başkişilerin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Çocuklar, profesörün kaçırıldığını öğrenirler. Bir arkadaşları profesörü Antalya'da bir otelde gördüğünü söyleyince Antalya'ya giderler. Profesörü kurtarmak için onu kaçırarak kişileri çatışırlar.

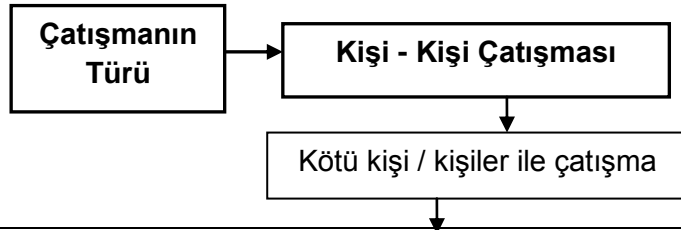
Romandan Alıntı: Hamza, profesörün tutulduğu odaya girmeyi başarır. “Adamlardan biri ‘Nerede bu küçük sıçan’ diye bağıırıyordu.” (s. 122)

1. Çatışmanın Çözümü: Profesörün hazırladığı kısa süreli bayılma özelliği olan küçük aletleri kullanarak Hamza ve profesör, profesörün kapatıldığı otel odasından çıkmayı başarılır.

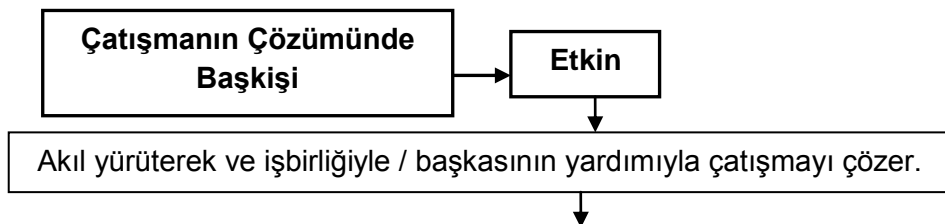
Romandan Alıntı: Hamza, profesörün odasına girmeyi başarır. Profesör hazırladığı küçük silahıyla adamları etkisiz hale getirmeyi planlar. “Sıraya dizdiği kürdanları ortadan ikiye bölerek dikkatle uçlarına birer iğne yerleştirip bantla yapıştırdı. İğnelerin ucunu sırayla uyku ilacına batırıp çıkardı. Hazırladığı bu küçük okların birkaçını ve bir pipet parçasını Hamza’ya verdi.” (s.128,129) Hamza bunları kullanarak nöbetçileri etkisiz hale getirir. “Kapıyı sıkıca kilitleyip odadan çıktılar.” (s.130)

2. Çatışma: Kötü adamlar, Dilek ve Yağmur’un peşindedir.

Romandan Alıntı: “Acaba Dilek ve Yağmur neredeydi?” (s.132) “Dilek ve Yağmur’u nasıl bulacağız? Şimdi bunu düşünmemiz gerekiyor, dedi Müge. ‘Adamlar silahlı bizimse hiç silahımız yok!’ dedi Jankat.” (s.152)

2. Çatışmanın Çözümü: Plastik topları, kıtır tabakları ve kürdandan yapılmış uyku ilaçlı okları vardır. Bunlarla arkadaşlarını kurtarmayı planlarlar.

Romandan Alıntı: Dilek ve Yağmur, casuslar tarafından takip edilince otelden çıkmayı başarırlar. Ormana saklanırlar. *“Dilek çantasından tırmanma halatını çıkardı. Bir planı vardı... Yerdeki yaprakların arasına gizlenmiş tırmanma halatı gerildi ve halata takılan adam kendini yerde buldu... Yağmur onun ağzına bir top kâğıt mendil tıktırdı. Dilek adamın elindeki telsizi alarak yardım istedi... Diğer adam çok uzaklarda olamazdı.”* (s. 175) *“Dilek iki avuç kuşburnu topladı... ‘Bunlarla şaka dükkânlarındaki kaşıntı tozlarından yapacağım.’ dedi.”* (s.175) İkinci adama kaşıntı tozlarını atarlar. O sırada Batuhan ve Jankat adamların araçlarını görürler. *“Gazoz şişelerini taşa çarparak kırdıktan sonra arka lastiklerinin önüne yerleştirdiler.”* (s.180) Böylece adamlar arabalarının yanına geldiklerinde kaçamayacaklardır. *“Casuslardan ikisi silahına davranmış ancak ellerine çarpan bumerang tabaklardan ve kürdan yağmurundan ateşleyememişlerdi. Böylece üç adam da uykuya dalarak yere serildi.”* (s.185) *“Casus yüzüne, gözlerine, burnuna ve ağzına isabet eden toplar yüzünden hareket edemiyordu. Etkisiz hale gelmişti.”* (s.189) *“Bu arada polisler aşağı doğru kaçan casusu bindiği arabada kısıvrak yakaladılar.”* (s.192)

Çizelge 34. “Badem Operasyonu” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol, inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü, insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	

Başkişilerin yaşadıkları çatışmalardaki merak öğeleri (Çocuklar profesörü kurtarabilecek mi? / Dilek ve Yağmur’u nasıl kurtaracaklar?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandıracak niteliktedir. Romandaki çatışmalar hem işbirliği hem de başkişilerin akıl yürütmeleri ile çözülür. Bu çatışmalar insana ve doğaya saygılıdır. Özellikle profesörü takip eden casusları kısa süreliğine etkisiz hale getirecek zararsız bir yöntemin kullanılması çözümün insana ve doğaya saygılı olduğunu göstermektedir. Bu romanda üzücü olaylara yer

verilmemiştir. Çatışmaların çözümü inandırıcı; okurun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygundur. Başkişilerin çatışmaları çözme yolları, okuru bir çatışmayı çözerken akıl yürütmenin ve işbirliğinin önemi üzerinde düşündürebilir.

4.16. Büyük Tuzak

Yazarı: Aslı DER

Yayınevi: Güneş

Basım Yılı: 2007

Sayfa Sayısı: 196 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Masallar Ülkesi'ndeki minik fare Pibo, Sesler Ülkesi'nin Prensi Milla'nın oyununa gelerek sözcüklerin masalını yer. Bu olaydan sonra halk, hızla sözcüklerini kaybeder. Dillerini unutma tehlikesiyle karşı karşıya olan Masallar Ülkesi'nin Prensi Hortim, Şeroks'tan sözcüklerle ilgili yeni bir masal yazmasını ister. Şeroks, Prensi Milla'dan gizli olarak bu işi yapar. Lutta ve masalı yiyen fare Pibo ona yardım eder. Sonunda masal yerine konur ve Masallar Ülkesi yine mutlu günlerine döner.

Romanın başkişisi. Şeroks'tur. Meraklı, akıllı, arkadaşlık ilişkilerine değer veren küçük bir cadıdır. Şeroks, romanda birçok yönüyle tanıtıldığı için açık bir karakterdir.

Çizelge 35. Şeroks'un Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Şeroks'un Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Küçük bir cadıdır. Gür saçları kimi zaman dağınıktır.	"Şeroks'un küçük bedeni rahatça hareket ediyordu; ama tünel yine de bir yetişkin biri için oldukça dar sayılırdı." (s. 86) "Zavallı Şeroks'un gözleri kızarmıştı; ıslanan kirpikleri pırlıl pırlıl parlıyordu. Saçları karman çorman olmuş, üstü başı kavgaya karışmış gibi yamulmuştu." (s. 93)
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Şeroks'un Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Hava güneşliken neşeli, kapalıyken mutsuz olan bir çocuktur.	"Hava güneşli olduğunda Şeroks'un neşesi yerinde olurdu. Arkadaşlarıyla oynar, çimenlerde dans ederdi. Oynayacak kimseyi bulamazsa, kendi kendine şarkılar söyler, yeni böcek türleri keşfetmek için ağaç diplerini araştırırdı. Ama eğer hava bulutlu, gökyüzü de griyse tüm neşesi uçup gider, içini nedenini bilmediği bir sıkıntı kaplardı." (s.21)
Karanlıktan korkar.	"Şeroks, korkak bir cadı sayılmazdı. Ama karanlık söz konusu olunca, nedense aklına tüyler ürpertici öyküler geliyor ve bir anda midesi bulanmaya başlıyordu." (s.85)

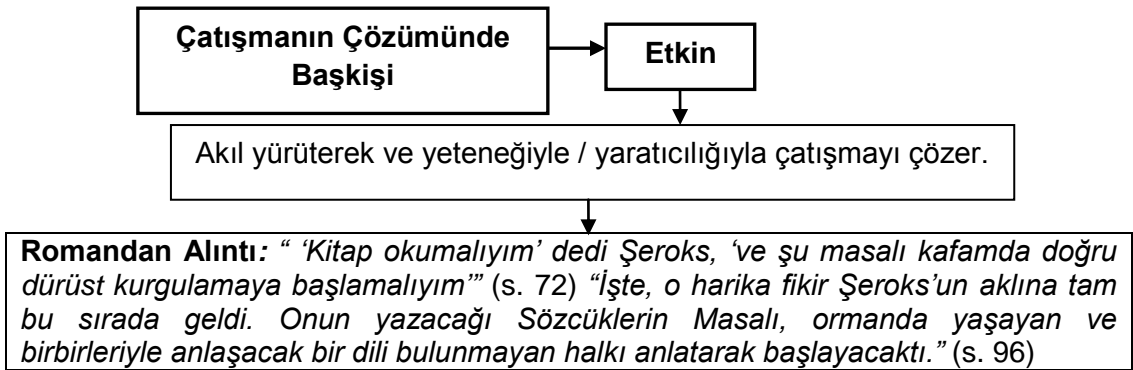
Şeroks devingen bir karakterdir. Sözcüklerin Masalı'nın yazamayacağını düşünürken çok güzel bir masal yazmayı başarır.

Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

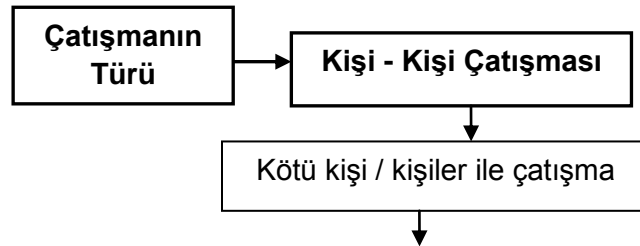
1. Çatışma: Şeroks, yeni bir masal yazmak ister ama nasıl yazacağını bilemez. Bir sanat ürünü ortaya koymanın, özgün ve yaratıcı bir çalışma yapmanın sancısıdır yaşadığı.

1. Çatışmanın Çözümü: Şeroks, çatışmayı çözmek için öncelikle okuması gerektiğine karar verir. Ardından masalın konusunu belirler.

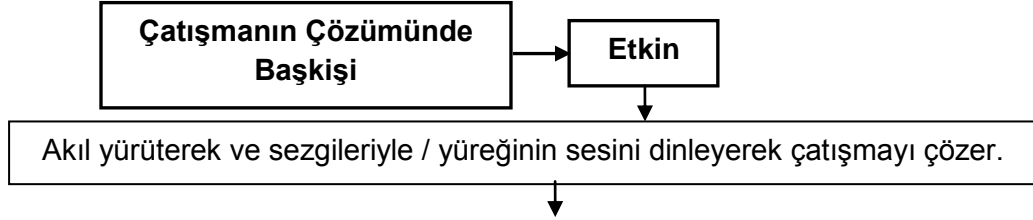

2. Çatışma: Şeroks, Prens Milla'nın gerçek yüzünü ortaya çıkarmak ister; ancak en güvendiği insanlar bile Prens Milla'ya inanmışlardır.

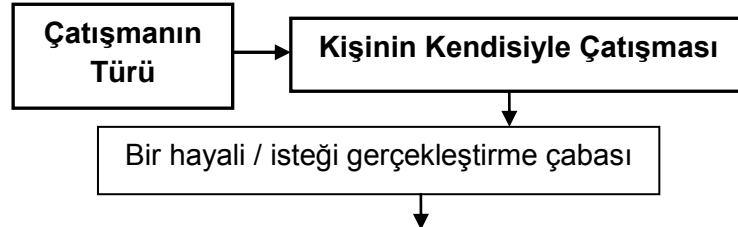
Romandan Alıntı: “ ‘Neler saçmıyor bu adam diye?’ diye düşündü Şeroks. Prensi hayretle izliyordu. O, Masallar Ülkesi halkına peş peşe övgüler sıralıyor, meydanda toplanan kalabalıksa hayretle onu izliyordu.” (s. 52) Fare Pibo, Şeroks’a “O utanmaz Prens herkese masalı senin yok ettiğini, benimse senin yandaşın olduğumu söylüyor.” (s.69) “Prens Milla’ya duyduğu öfkeden yüzü kıpkırmızı olmuş, saç dipleri acımaya başlamıştı.” (s.90)

2. Çatışmanın Çözümü: Şeroks, her zaman dürüst biri olduğu için Prens Milla ile ilgili söylediklerine çevresindekiler inanırlar.

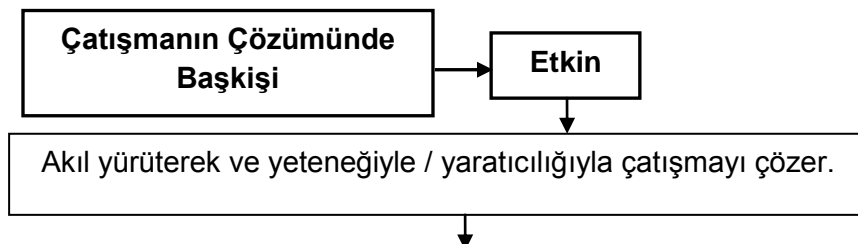
Romandan Alıntı: “ ‘Benim hiçbir suçum yok.’ diye anlatmaya başladı Şeroks. ‘Bütün yaşananların tek sorumlusu var: Prens Milla! Lütfen bana inanın... Doğruyu söylüyorum. Sözleriyle herkesi kandıran, benim suçlu olduğumu ilan eden... dost gibi davranıp, aslında Masallar Ülkesi’ni ele geçirmek isteyen o. Elbette kime isterseniz ona inanırsınız! Ama unutmayın, ben yalan söylemem! Bunu en iyi Alina bilir...’ ” (s. 157)

3. Çatışma: Şeroks’un masal yazması için Fare Pibo sözcüklerini ona vermiştir. Sözcüksüz kalan Fare Pibo’nun düşüncelerini paylaşamaması Şeroks’u üzer. Bu soruna bir çözüm bulmak ister.

Romandan Alıntı: “Şeroks, şaşkın, kızgın ve somurtkan bir halde odada kalmıştı. Fare Pibo’nun olanı biteni öğreneceğinden emindi. Ama öğrendiklerini nasıl anlatacağını merak ediyordu. Yine, ‘keşke sözcüklerini bana vermemiş olsaydı.’ diye geçirdi aklından. Konuşamamak amma zordu.” (s.106)

3. Çatışmanın Çözümü: Şeroks, arkadaşına harflerin yazılı olduğu bir düzenek hazırlayıp onun düşünce ve duygularını yazıyla anlatmasını sağlayarak çatışmayı çözer.

Romandan Alıntı: “Şeroks masaya geçer geçmez aklına harika bir fikir geldi. Minik farenin dönüşü için hazırlık yapacaktı. Gerekli olan her şey masanın üstündeydi zaten: Kâğıt ve kalem” (s. 107) “Küçük cadı, önce yirmi dokuz parça kâğıt hazırladı. Sonra her birinin üzerine alfabenin bir harfini kocaman yazdı. Bitirdiğinde elinde bir deste kâğıt tutuyordu ve neşeyle zıplıyordu. ‘Bildiklerini anlatması uzun sürse de, artık neler olup bittiğini öğrenebileceğim’ dedi kendi kendine. Sesler kaybolmuş olabiliirdi ama sözcüklerin bir anahtarı daha vardı: Harfler!” (s.107)

Çizelge 36. “Büyük Tuzak” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü, insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	

Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Şeroks yeni bir masal yazabilecek mi?/ Şeroks, Prens Milla'nın sahtekârlığını ortaya çıkarabilecek mi?/ Şeroks, Fare Pibo'nun konuşamama sorununu çözebilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Bu üç çatışma da rastlantı ya da şansla çözülmeyeceği gibi, herhangi bir olağanüstü güç tarafından da çözülmeyecektir. Bu romanda üzücü ya da acıklı olaylar aşırı duygusallık yaratmaz. Çatışmaların çözümünde izlenen yol, inandırıcı; insana ve doğaya saygılı; okurun özgürlük ve sevgi gereksinimine uygundur. Şeroks yeni bir masal yazabilirse Masallar

Ülkesi'ni kurtarabilecektir. Şeroks'un yeni bir şey yaratması gerekmektedir. Şeroks bunun sancısını yaşar. Kimi zaman kendine güvenini kaybeder kimi zaman çıkış yolu bulamaz ama sonunda düşündükçe ve okudukça masalı yazmayı başarır. Okur, Şeroks ile özdeşim kurduğunda yeni bir şey yaratma sürecinde zaman zaman umutsuzluğa kapılmanın doğal ve bu sürecin sancılı olduğunu sezerek bir işi başarmak için yılmamak gerektiğini düşünebilir. Şeroks, Prens Milla'nın gerçek yüzünü ortaya çıkarmak için kendi kişilik özelliklerinden yararlanır. O yalan söylemeyen biridir. Onun yalan söylediğine kimse tanık olmamıştır. O halde doğruyu söylemektedir. Bunu, Prens Alina ve Alina'nın annesine söylediğinde onlar Şeroks'a inanır. Fare Pibo'nun konuşamaması Şeroks ile anlaşmasını engellemektedir. Şeroks bu sorunu aklını kullanarak çözer. Bu çatışmanın çözümünde okur, "Bir sorunla karşılaştığımda onu çözmek için akıl yürütmeliyim." yorumunu yapabilir.

4.17. Beyaz Dua Evi Çocukları

Yazarı: Esra ELÖNÜ

Yayınevi: Kipat

Basım Yılı: 2005

Sayfa Sayısı: 124 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 – 12

Romanın Özeti: Harçi, on yıldır yaşadığı Beyaz Dua Evi'nden kötüyü de tanımak istediği için ayrılır. Adavari Okulu'na gelen Harçi, bu okulu hiç sevmez. Arkadaşı Pekiş ile bir trene atlayıp okuldan ayrılırlar. Bindikleri tren nefes ile çalışmaktadır. Bu nedenle bir süre sonra vagonlar tek tek kaybolur. Harçi, Pekiş'i bulmak için başka bir vagona gider. Orada Kel Kafalılar ondan nefesini isterler. Harçi onlara nefesini verdiği için zorda kalır ve gidip nefesinin konulduğu kavanozu kırar. Kavanozun sahibi Kel Kafalı ise küçülüp bir kâğıda dönüşür. Kâğıdın üstünde "Hapşırınlar Ülkesi" yazmaktadır. Tren durur ve Harçi kendini çölde ve bir devenin yanında bulur. Bu devenin hörgücü gazoz kapağı biçimindedir. Harçi, devenin içine girer ve birçok çocukla karşılaşır. Farkında olmadan birkaç sınavdan geçer. İcat Nine ile mor bir çizmenin içinde Afrika'ya, Kediler Ormanı'na ve Anneler Okyanusu'na giderler. Ölen annesini bir an bile olsa görme şansına sahip olur. Sonunda Adavari Okulu'na geri döner.

Romanın başkişisi. Harçi'dir. Gökyüzüne meraklı, yıldızları seyretmeyi çok seven bu yüzden de bir teleskopunun olmasını çok isteyen bir çocuktur. Kendisindeki değişimin ayrımında olan akıllı bir çocuktur. Harçi birçok yönüyle tanıtıldığı için açık bir karakterdir.

Çizelge 37. Harçi'nin Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Harçi'nin Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Romanda Harçi'nin bir kız çocuğu olması dışında görünüşü hakkında herhangi bir bilgi yoktur.	" <i>Etrafına şaşırarak bakan kız Harçi.</i> " (s.58)

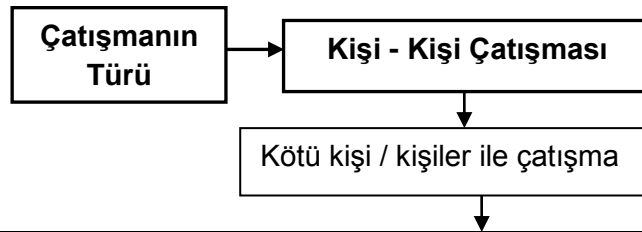
Çizelge 37. Devam

<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Harçi'nin Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Yıldızları çok sever, en çok istediği ise bir teleskopunun olmasıdır.	<i>"Gerçekten yıldızları çok seviyordum... Evet, bir teleskop almayı çok istemiştim."</i> (s.11)
Şarkı dinlemeyi seven bir çocuktur.	<i>"Ben ise her zamanki gibi şarkılara, şişko ve kocaman şarkılara dalmıştım."</i> (s.31)
Beyaz Dua Evi'ndeyken bir gün annesinin öldüğünü öğrenir. Annesini çok özler. İcat Nine'yi annesinin yerine koyar.	<i>"İcat Nine yolculuğumuz boyunca bana hep annemi hatırlatacaktı."</i> (s.79) <i>"Tıpkı annemin bana mutfaktan seslendiği gibi seslenmişti İcat Nine."</i> (s.79) <i>"İcat Nine başını diğer tarafa çeviriyor yanılmıyorsam ağlıyordu. Ben onu neşelendirmeye çalışıyordum, tıpkı anneme yaptığım gibi."</i> (s.86)

Harçi devingen bir karakterdir. İcat Nine ile yolculuğu sırasında Mor Çizme'yi siyah uçurtmadan kurtaran Harçi, Huysuz Yaşlıların Gezegenini gezme ile ödüllendirilir. Orada tanıştığı Bay Kırk Sayfa'dan sabrı öğrenir. *"Şimdi Bay Kırk Sayfa'nın bana öğrettiği sabırla yolculuğa devam ediyorum."* (s. 101) Harçi sabrın yanında merhameti de öğrenir. *"Huysuzlardan kaptığım en iyi huysa, beni o gece eve almalarını sağlayan merhametleriydi. İcat Nine'ye kaptığım bu iyi huyu saatlerce anlattım."* (s. 102)

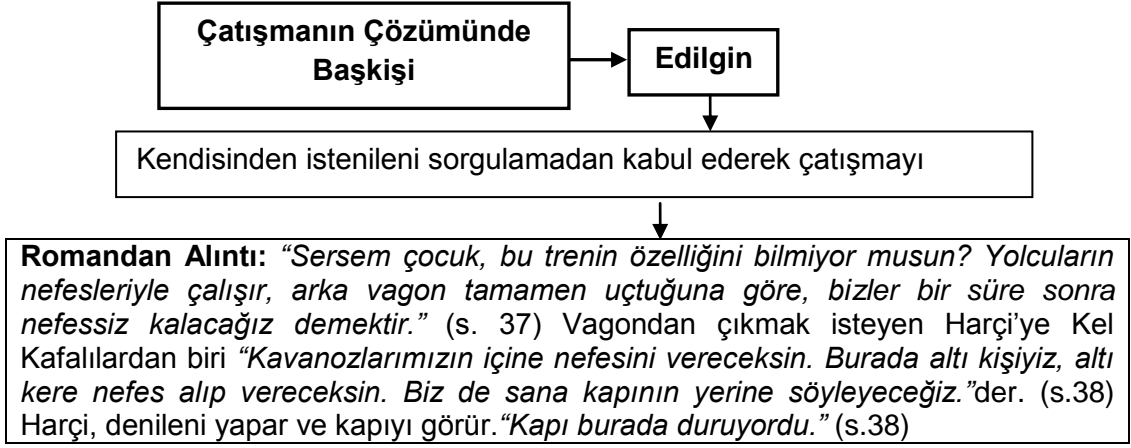
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Adavari Okulu'ndan Pekiş ile kaçıp trene bindikten bir süre sonra Harçi, Pekiş'i göremez ve onu merak eder. Pekiş'in diğer vagona olup olmadığını öğrenmek ister. Orada Kel Kafalılar ile karşılaşır. Karanlık bir yerdedir. Çıkış yolunu bulamaz.

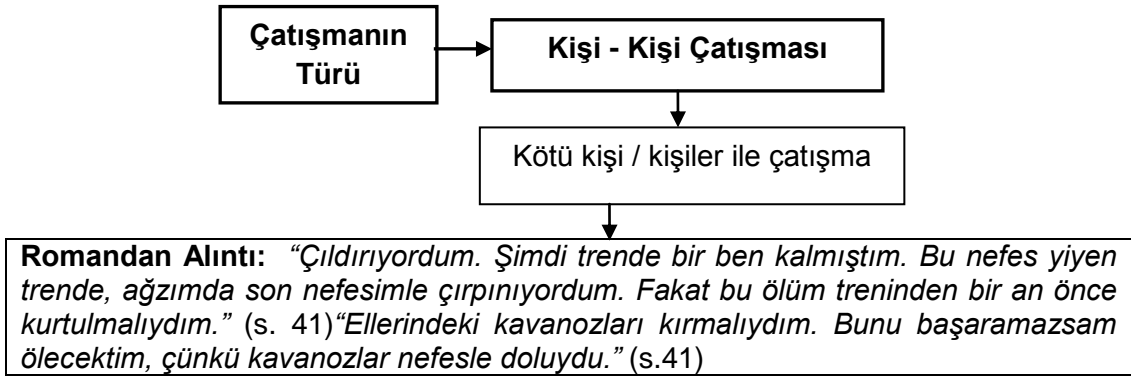

Romandan Alıntı: Arkadaşını ararken karanlık bir vagona kapalı kalır. *"Bu karanlık yerden kurtulmam lazım. Buradan kurtulmalıyım. Ellerimle kapı kolunu arıyordum. Nerede bu kapı kolu, kapı yok; çünkü kompartiman kapısı yok. Arkamı dönmeye korkuyordum. Çünkü arkamda, bir sürü karanlık kel adamın olduğunu biliyordum. Ama kapı nerdeydi? Bunu bilmiyordum."* (s. 36, 37)

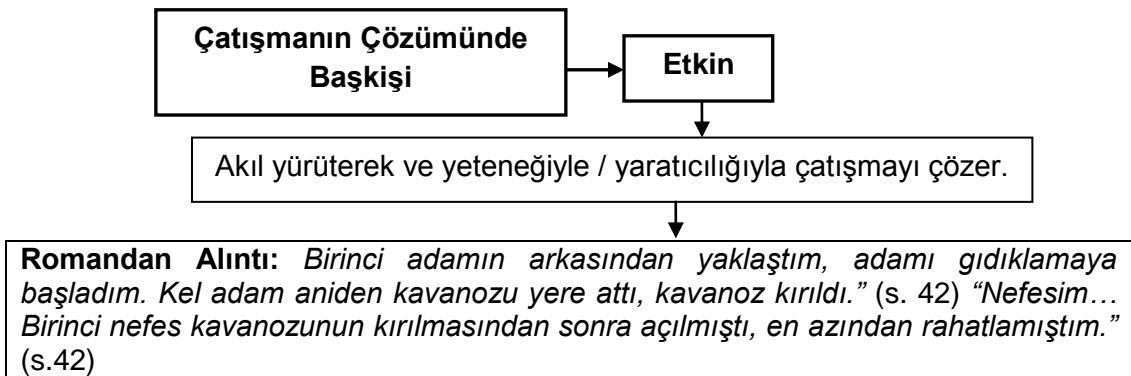
1. Çatışmanın Çözümü: Kel Kafalılar, istediklerini yaparsa ona kapıyı göstereceklerini söylerler. Onların önerisini kabul eder. Harçi, ondan istedikleri nefesi hiç düşünmeden verir.

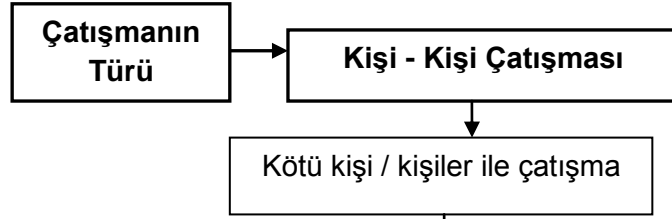
2. Çatışma: Trende nefessiz kalır ve yaşamak ister.

2. Çatışmanın Çözümü: Kel Kafalılardan nefesini geri alarak hayatta kalabileceğini düşünür.

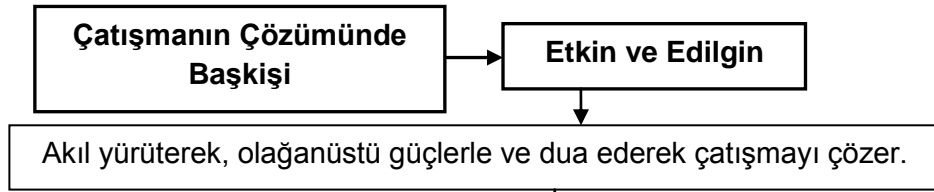

3. Çatışma: Harçi, İcat Nine'yi de onun Mor Çizme adlı taşıtını da çok sevmektedir. Mor Çizme'yi koruması gerektiğinde bunu bir sorumluluk olarak görür.

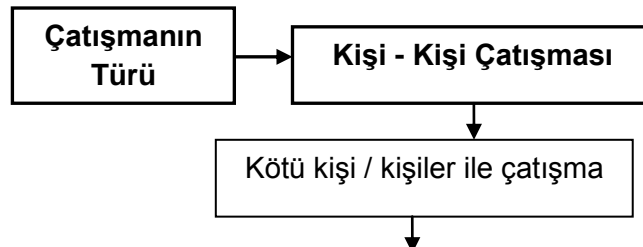
Romandan Alıntı: “Mor Çizme’den daha büyük siyah bir uçurtma, karşımızda göğün yolunu kapamaya çalışıyordu. Annem siyah kedi görünce saçlarını tutar, beni oradan uzaklaştırırdı. Siyah uçurtma gördüğümde ne yapacağımı bilmiyordum.” (s.83)

3. Çatışmanın Çözümü: Harçi, siyah uçurtmayı etkisiz hale getirmek için ilk önce akıl yürütür. Harçi'nin çatışmayı ateş böceklerini toplayıp uçurtmanın üstüne atarak ve duayla çözer.

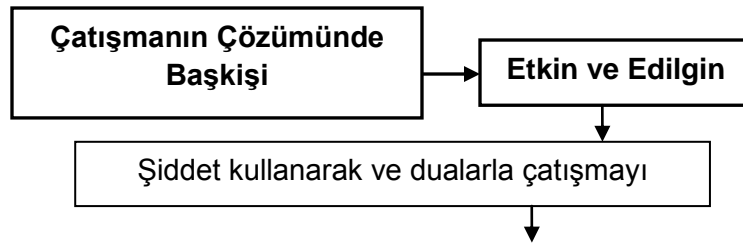
Romandan Alıntı: “Mor Çizme ile yere yakın uçuş yapmayı denedim ve bunu başardım. İpin kimin elinde olduğunu bulmalıydım.” (s.84) “Uçurtmanın ipini takip ettim. Uçurtma, birkaç kel adam tarafından uçuruluyordu... Trende fazla dua edememiştim ama şimdi bir sürü dua ve iyilik biliyordum. Hepsini birleştirip koca bir çocuk duası ortaya çıkarmalıydım. Bütün bunları düşünürken üç kel adam Mor Çizme'yi siyah uçurtmanın ağına düşürmeyi başarmıştı... İcat Nine diyerek bağırarak sesimle siyah uçurtmayı yırtmaya çalışıyordum. Yırtmak ya da yakmak, yakmak... Buldum, buldum. Ateşböceklerini toplayıp uçurtmanın üzerine salacaktım ve uçurtma yanacaktı. Ateş böceklerini topladım koca bir top haline getirdim. Bütün bunları yapmaya çalışırken hızla aşağı düştüğümü de fark ediyordum. Ateş böceklerinden yaptığım ateş topunu siyah uçurtmanın tam ortasına attım. Bu sırada, sesli sesli duamı yapmaya devam ediyordum. Siyah uçurtma ateşler içinde kaldı ve Mor Çizme'den ayrıldı.” (s. 85)

4. Çatışma: Harçi, Kediler Ormanı'ndayken İcat Nine'nin yüzüne yapıştırdığı çillerden birini düşürür. Çil bombasının patlamasını engellemesi gerekmektedir.

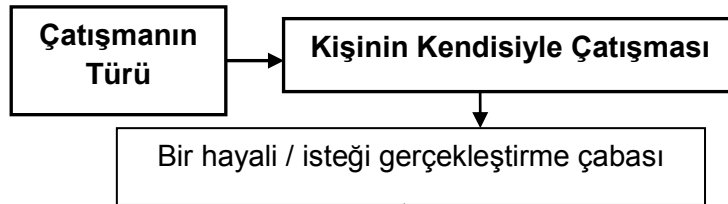
Romandan Alıntı: “Bütün kediler geri çekildi, kötü kedi kahkahalarla gülüyor elindekini göstererek ‘Patlasın çil bombası patlasın.’ Eyvah! Çillerin sahte olduğunu anlamıştı. İcat Nine bağıyordu ‘Hayır, Harçiii! Çil bombasını patlatmasına izin verme.’ ‘Bunu yapamam, patlamak üzere.’ ‘Hayır, Harçi, bunu yaparsan bütün dünya çocukları çillenecek.’ ‘Olamaaaaz’ ‘Evet, Harçi çillenecekleeer.’ Ne yapacağımı bilemiyordum. Kedinin kuyruğu elimdeydi. Kedi bombayı patlatmak üzereydi.” (s. 110)

4. Çatışmanın Çözümü: Harçi, kediyi şiddet kullanarak etkisiz hale getirir; ancak kedinin olağanüstü biçimde küçülmesinin nedeni Harçi'ye göre arkadaşlarının dualarıdır.

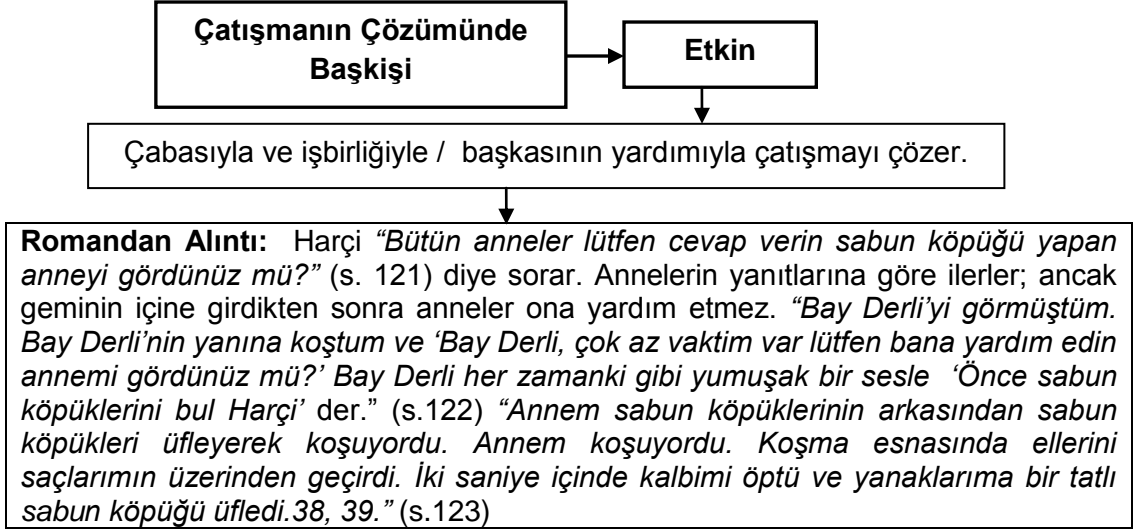
Romandan Alıntı: “Kedinin kuyruğunu bıraktım. Kedi yere düştü, kalkmak isterken kedinin kuyruğuyla kedinin kafasına vurdum ve kedi bayıldı. Kedi bayılınca çil bombası kendi etrafında döndü, döndü ve bir çil tanesine dönüştü. Buna inanamıyordum, çil bombası patlamamıştı. Buna kimlerin engel olduğunu biliyordum. Kedi bayılınca bomba da bayılmıştı. Buna bu gücü veren, Beyaz Dua Evi çocuklarıydı. Bunu biliyordum çünkü kötü kedi ile mücadele ederken kış duaları yaptığımız Bay Derli'nin sözleri kulağımda çınlamaya başlamıştı. Sözler çınlandıkça dua ettim dua ettikçe kedi zayıfladı, yorgun düştü. Bunu biliyordum. Beyaz Dua Evi çocuklarının benim için dua ettiklerini biliyordum.” (s. 111)

5. Çatışma: Harçi, ölen annesini çok özlemektedir. Onu görmeyi çok istemektedir.

Romandan Alıntı: İcat Nine Harçi'ye “O gemiye seni sadece kırk saniye bırakacağım Harçi. Kırk saniye sonra seni Mor Çizme'de bekleyeceğim. Kırka kadar sayacaksın aynı zamanda anneni bulmaya çalışacaksın.” der. (s. 116)

5. Çatışmanın Çözümü: Harçi, annesinin öbür dünyada çocuklar için sabun köpüğü yaptığını ve bu köpüklerle çocukların çamaşırlarını yıkadığını bilmektedir. Bu bilgiyi kullanarak kırk saniye içinde annesini bulmaya çalışır.

Çizelge 38. “Beyaz Dua Evi Çocukları”. Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
5. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
5. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
5. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
5. Çatışma	✓	

Çizelge 38. Devam

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma		✓
5. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü, insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma		✓
5. Çatışma	✓	

Çatışmalardaki merak öğeleri (Harçi, trenden çıkabilecek mi?/ Mor çizmeyi koruyabilecek mi?/ Çil bombasının patlamasını engelleyebilecek mi?/ Annesini görebilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Başkişinin yaşadığı birinci çatışma arkadaşı Pekiş'i bulmaya çalışırken kötü kişilerle karşılaşmasıdır. Çatışma, başkişinin kötü kişilerin kendisinden istediklerini sorgusuzca kabul etmesiyle çözülür. Başkişi çatışmanın çözümünde edilgindir; ancak bu edilginliği onun yeni bir çatışma yaşamasına neden olduğu için okur şöyle düşünebilir: "Sorgulamadan kabul ettiğimiz istekler, bizi zor durumda bırakabilir." Başkişi yaşadığı ikinci çatışmayı çözmek için aklını kullanırken üçüncü çatışmanın çözümünde duaların etkili olduğunu düşünür. Bu çatışmanın çözümünde "dua" gibi dinsel bir olgunun yer alması henüz somut işlemler döneminde olan okur için anlamlandırılması zordur ve inanç bağlamında yönlendirici niteliktedir. Harçi'nin yaşadığı dördüncü çatışma ise, dünyadaki çocukların çillenmemesi için çil bombasının patlamasını engellemektir. Bu çatışmada çilli olmanın olumsuz bir özellik olarak sunulması, okura çilli olmanın kötü bir şey olduğunu düşündürtebilir. Başka bir deyişle, çilli olanları ötekileştirmeye dönük bir önyargı geliştirebilir. Başkişinin çil bombasının patlamasını engellemek için şiddet kullanması ve bu çatışmanın çözümünde de duaların etkili olduğunu düşünmesi, okurun aklını karıştırabilir. Başkişinin yaşadığı son çatışmanın çabasıyla ve başkasının yardımıyla çözülmesi, okuru "çatışmaları çözmek için çabalamak ve başkalarından yardım almak" üzerine düşündürülebilir. Harçi'nin çil bombasını ve uçurtmayı etkisiz hale

getirmesinde, olağanüstü bir gücün etkisi vardır. Romanın fantastik bir kurgusu olmasına karşın romandaki diğer çatışmalar rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisiyle çözülmez. Romanda Hiya'nın ve Harçi'nin annelerinin ölümü gibi üzücü ve acıklı bir durumdan söz edilse de bu, aşırı duygusallık yaratacak biçimde ele alınmamıştır. Çatışmaların birinde çözümün şiddet içermesi doğaya saygılı olmadığı gibi çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine de uygun değildir. Başkişinin yaşadığı iki çatışmanın duaların etkisi ile çözüldüğünü düşünmesi olağanüstü güçlerin bu çatışmaların çözümünde etkili olduğunu göstermektedir. Diğer çatışmaların çözümlerinde izlenen yollar, insana ve doğaya saygılı, çocuğun sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygundur.

4.18. Kırmızı Pelerinli Kurtçuk

Yazarı: Mehmet GÜLER

Yayınevi: Nesin

Basım Yılı: 2010

Sayfa Sayısı: 79 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 10

Romanın Özeti: Kırmızı Pelerinli Kurtçuk, biraz büyüyünce annesi ona yaşamını artık tek başına sürdürmesi gerektiğini söyler. Kırmızı Pelerinli Kurtçuk, ilk önce bir kirazın, sonra bir vişnenin ardından da bir eriğin içinde yaşar. Bir gün dut yerken dudakları yapışır. Onu bu zor durumdan bir derenin yanına götürerek Topal Karınca kurtarır. Kıp kırmızı Pelerinli Kurtçuk adlı bir oğlan ile tanışır. Birbirlerinden hoşlanırlar; ancak o günden sonra bir daha birbirlerini göremezler. Kırmızı Pelerinli Kurtçuk sık sık annesini ve Kıp kırmızı Pelerinli Kurtçuk'u düşünür. Bir gün yaşlıca bir teyze görür, onun annesi olduğunu anlayınca birbirlerine özlemle sarılırlar. O sırada bahçede ilaçlama yapılır. Annesi bunun zehir olduğunu söyler. Çocuğunu korumaya çalışır. İlaçlama sonucunda birçok börtü böcek gibi annesi de ölür. Bir gün uzun uğraşlar sonunda bir cevizin içine yerleşir. Bir karga gelip cevizi kapıp kışa hazırlık yapmak için onu saklar. Kış mevsimi geldiğinde cevizi nereye sakladığını anımsayamaz. Kırmızı Pelerinli Kurtçuk kış boyunca cevizin içinde yaşayabilmeyi ve Kıp kırmızı Pelerinli Kurtçuk'u bulmayı; ceviz, toprağa tutunup ilkyazda yeşermeyi; karga ise cevizi bulmayı umut eder.

Romanın başkişisi. Kırmızı Pelerinli Kurtçuk'tur. Yaşama sevinci olan, meraklı, sorgulayan küçücük bir kurtçuktur. Açık bir karakterdir.

Çizelge 39. Kırmızı Pelerinli Kurtçuk'un Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Kırmızı Pelerinli Kurtçuk'un Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Al yanaklı, güzel mi güzel bir kurtçuktur.	Annesi, Kırmızı Pelerinli Kurtçuk'a "Al al yanaklarınla, kırmızı pelerininle kirazlardan hiç de geri kalmazsın." der. (s.6) "Kurtçuğun başından başlayan kırmızılık tıpkı pelerin gibi sırtına doğru uzanıyordu. Adını da oradan alıyordu. Rüzgâr estiğinde pelerini dalgalanıyor, güzelliğine güzellik katıyordu." (s.6)

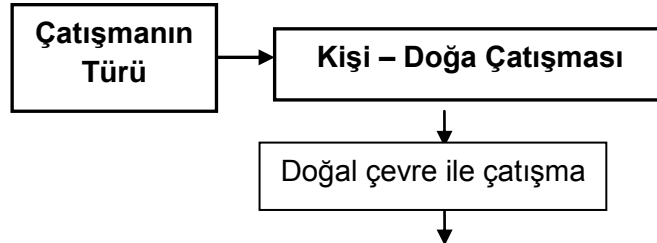
Çizelge 39. Devam

<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Kırmızı Pelerinli Kurtçuk'un Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Şakacıdır, ölümden korkmaz.	"Kurtçuk şakacıydı biraz. Hem de ölümlle şakalaşacak, onu alaya alacak kadar." (s. 7)
Kendini güzel bulur.	"Dönüp üzerindeki pelerine baktı kurtçuk. Övündüğü bir güzelliği idi o." (s. 18)
Özgün olmak ister.	"Cırcır böcekleri gibi değil, kendim gibi şarkı söylemeliyim. Sesim kötü, şarkım çirkin olsa da." (s. 35)
Çevrecidir.	Bir arkadaşıyla konuşurken Kırmızı Pelerinli Kurtçuk "Ben çevreciyim." der. (s.40)

Kırmızı Pelerinli Kurtçuk devingen bir karakterdir. Evden ayrıldıktan sonra birçok deneyim kazanır. Doğayı ve doğanın yasalarını kabullenir. Örneğin, annesinin ölümüne ne denli üzülse de bunu, doğanın bir kuralı olarak görür ve yaşamına kaldığı yerden devam eder.

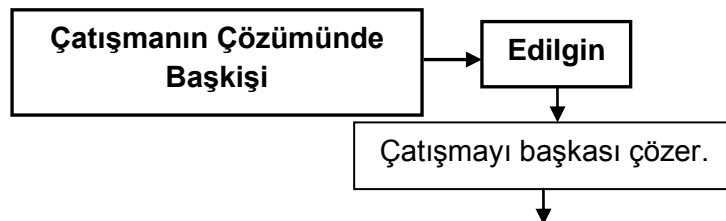
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Dut yüzünden dudakları yapışır. Bu durumda ne yapacağını bilemez.

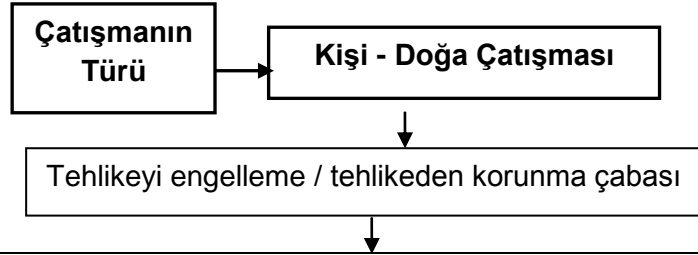
Romandan Alıntı: Kırmızı Pelerinli Kurtçuk ilk kez dut yediğinde dudakları yapışır: "Daha bir iki kez duta uzanmıştı ki iki dudağının birbirine yapıştığını fark etti. Bu da neydi? Dudaklarım yapıştı, diye bağırmaq istedi. Ama bağıramadı. Beni kurtarın demek istedi. Ama söyleyemedi. Beni bir hastaneye yetiştirin demek istedi. Ama diyemedi. Buraya bir ambulans çağırın demek istedi. Ama onu da beceremedi" (s.30)

1. Çatışmanın Çözümü: Topal Karınca'nın yardımıyla çatışmayı çözer.

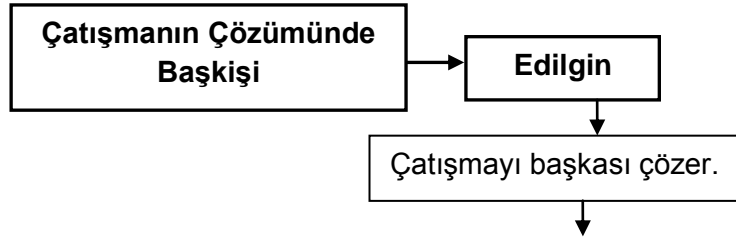
Romandan Alıntı: “Çevresinde bulunanlara bir şeyler söyleyemeyince, el kol hareketleriyle başına gelenleri anlattı.” (s.30) Her kafadan bir ses çıkar ama kimse Kırmızı Pelerinli Kurtçuk’u bu durumdan kurtarmaz. Topal Karınca gelir. “Arkamdan gel Kırmızı Pelerinli Kurtçuk, dedi Topal Karınca, seni kurtarayım da görsünler.” (s. 33) Bir derenin yanına giderler. “Topal Karınca Kırmızı Pelerinli Kurtçuk’un başından tutup suya eğdi. Dudaklarını bol suyla yıkadı. Suyun etkisiyle şeker çözüldü. Çözülünce de Kırmızı Pelerinli Kurtçuk’un dudakları açıldı.” (s.33)

2. Çatışma: İnsanlar tarafından sıkılan böcek ilacından nasıl kurtulacağını bilemez

Romandan Alıntı: Kırmızı Pelerinli Kurtçuk, annesiyle karşılaştığı sırada bahçeye böcekleri öldürmek için ilaç sıkılır. “Tam bu sırada müthiş bir duman içinde kaldılar. Üstlerine gökyüzünden kara, zehirli bir bulut indi. Zehir sıkıyorlar, diye bağırdı annesi.” (s. 61) “Kırmızı Pelerinli Kurtçuk’un böyle bir şey ilk kez başına geliyordu. Şaşırdı. Eli ayağı dolaştı.” (s.61)

2. Çatışmanın Çözümü: Annesinin söylediklerini uygulayarak ilacın zehrinden korunur.

Romandan Alıntı: “Anne kurtçuk, koşup geldi. Kızını kucaklayıp elmanın sapındaki çukurluğa çekti. ‘İşte böyle göm kafanı. Elinden geldiğince az nefes al. Yoksa ölürsün.’ dedi” (s.61) “Kırmızı Pelerinli Kurtçuk epeyce sonra başını gömdüğü çukurdan çıkarttı.” (s.62) Ölmekten kurtulmuştu.

Çizelge 40. “Kırmızı Pelerinli Kurtçuk” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
1. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	

Çizelge 40. Devam

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	

Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Kırmızı Pelerinli Kurtçuk dudaklarındaki yapışkanı nasıl çıkaracak?/ Böcek ilacından korunabilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Çatışmaların çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Çatışmaların çözümü, inandırıcı; okurun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Kırmızı Pelerinli Kurtçuk'un eğlenceli, kendine özgü, meraklı, sorgulayan bir kişiliği olması okurun onunla özdeşim kurmasını kolaylaştırabilir. Onun yaşama sevinci, okuru da etkileyebilir. Başkişi iki çatışmanın çözümünde de edilginlik, onun yaşam deneyiminin yetersizliğindedir. Başkişinin kişilik özellikleri ve yaşadığı çatışmaların çözümündeki konumu, okuru bazı şeylerin üstesinden tek başına gelemeyebilirim, zaman zaman başkalarının desteğine gereksinim duyabilirim ama hiçbir şey içimdeki yaşama sevincini, yaşama umutla bakmamı engelleyemez, sonucuna ulaştırabilir.

4.19. Murat'ın Düşü

Yazarı: Ekrem GÜNEŞ

Yayınevi: Tudem

Basım Yılı: 2010 (1. Baskı: 2002)

Sayfa Sayısı: 127 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 10

Romanın Özeti: Gündelikçilik yapan annesiyle yaşayan Murat, ekonomik zorluklar nedeniyle okuldan sonra annesinden gizli olarak simit satmaya başlar. Bir süre çalışıp para biriktirir. Yeterince para biriktirene kadar yaptığı işi annesinden saklamaya karar verir. Annesine okul takımına seçildiği için eve geç geldiğini söyler. Annesi paraları görünce onların okulun kooperatif paraları olduğunu söyleyen Murat, yalanlarının bir gün ortaya çıkmasından korkmaktadır. Okuldaki başarısı da düşünce epey gergin bir çocuk olur. Yağmurlu bir günde sokaklarda saatlerce dolaştıktan sonra zatürre olur ve annesine gerçeği söyler. İyileştikten sonra da simit satmayı sürdürür.

Romanın başkışisi. Murat'tır. Açık bir karakterdir.

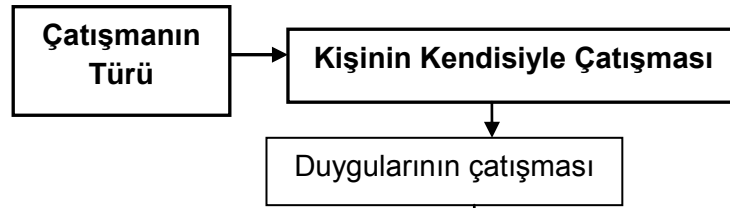
Çizelge 41. Murat'ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Murat'ın Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Zayıf ve çevik bir çocuktur.	<i>"Hafif sivri başlı, kumral saçlı, çakır gözlü, ince yüzlü, çelimsiz bir çocuktur." (s. 7) "Genç bir asker çevikliğiyle yere atladı." (s. 25)</i>
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Murat'ın Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Babası olmadığı için annesine çok naz yapmaktadır.	<i>"İsteği yerine getirilmeyince hemen küserdi." (s.6) "Mızızlanması, huysuzlanması bitmiyordu. Çoğu zaman ne isteyip ne istemediğini kendisi de bilmiyordu." (s.7)</i>
Çalışkan bir öğrenciyken başarısız olmak onu çok üzer.	Murat en sevdiği ders olan matematik yazılısında başarılı olamayınca kendine kızar. <i>"Oysa o soğukkanlı bir çocuktur, pek telaşa kapılmazdı. Kendi kendine kızıyor, kafasını yumruklayası geliyordu." (s.40)</i>
Hayvanları çok sever.	<i>"Murat bir hayvanseverdi. Nerede bir hayvan görse, sevmeden, okşamadan geçmez; aç olanları doyurur, üşüyenleri ısıtırdı." (s.59)</i>

Murat devingen bir karakterdir. Derslerinde çok başarıyla simit satmaya başladıktan sonra başarısı düşer. Kendi içinde gelgitler yaşar. Bir yandan annesine istekleri için derttirken bir yandan da annesinin ekonomik gücü olsa ondan bir şey esirgemeyeceğinin de ayrımıdır. Annesinden hiçbir şeyi gizlemeyen bir çocukken ona yalan söylemeye başlar.

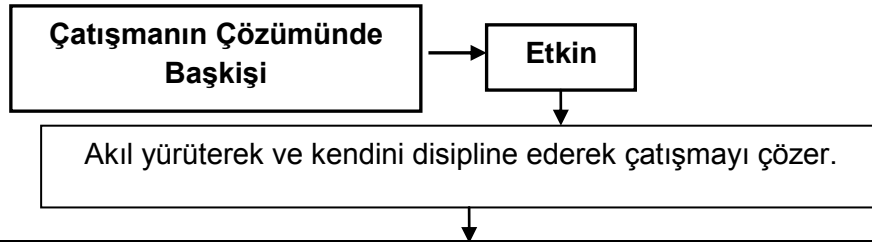
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Murat, hem derslerinde başarılı olmak hem de para kazanmak ister. Ancak iki karpuzu bir koltuğa nasıl sığdıracağını bilemez.

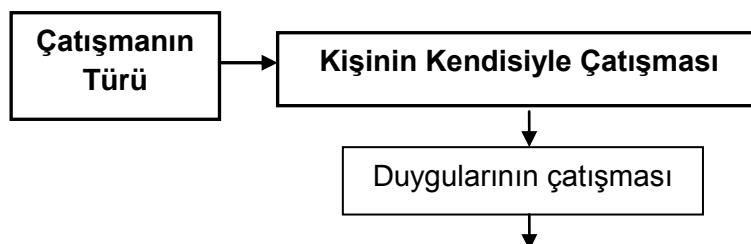
Romandan Alıntı: Murat para kazanmak ister. Bunun için de aklına simit satmak gelir. Simit satmaya başladıktan sonra derslerindeki başarısı düşer. *“Bir yandan dersler, bir yandan işi... İyi bir başlangıç değildi. Kafaya koymuştu. İkisinden de vazgeçemedi. Daha şimdiden arada sıkışıp kalmıştı.”* (s.44)

1. Çatışmanın Çözümü: Sorunu, simit satarken bir yandan da ders çalışarak çözer.

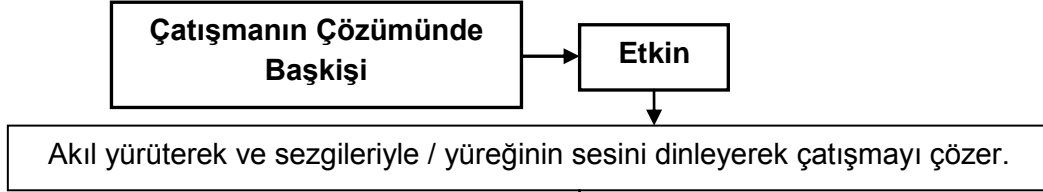
Romandan Alıntı: *“Açgözlü olmamalı, dinlenmeye, ders çalışmaya da zamanı kalmalıydı. Simit satmaya çıkarken kitaplarını, defterlerini de yanına almalı, sokak başlarında beklerken ödevlerini yapmalıydı.”* (s.50)

2. Çatışma: Murat, bir yandan annesini üzmemek istemez öte yandan da onu üzmemeyi sürdürür. Bu ikilem onu çok bunaltır.

Romandan Alıntı: “Annesini düşünüyordu. Tek dayanağı, çok sevdiği bir tanecik annesini... Onu her üzüşte kendi kendine kızıyor, bir daha yapmayacağına söz veriyor, çabuk unutup bunu. Elinde değildi. Bir saat önce yine üzmüştü işte. Tüm bunlar içinde sakladığı gizli hesabı, söylediği yalanları açıklayamadığı için oluyordu.” (s.47) Annesine gerçeği söyleyememek Murat’ı tedirgin eder. “Ne yapmalı, nasıl açıklamalıydı? Doğruyu mu söyleseydi, yine bir yalan mı uydursaydı?” (s. 64)

2. Çatışmanın Çözümü: Sonunda gerçeği söyleyerek çatışmayı çözer.

Romandan Alıntı: Annesi Murat’ın öğretmeniyle konuşunca çocuğunun kendisine yalan söylediğini öğrenir. Eve gelip Murat’ın sakladığı paraları bulur. Murat geldiğinde ona bir hırsız olduğunu söyler. “O bir hırsız değildi. Bu söz beynine bir balyoz gibi inmişti. ‘O paraları alımın teriyle kazandım! Ben hırsız değilim anne!’” diye ağlayarak gerçeği annesine anlatır. (s.105)

Çizelge 42.“Murat’ın Düşü” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü, insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	

Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Murat, hem para kazanıp hem de derslerindeki başarısını sürdürebilecek mi?/ Murat annesine gerçeği söyleyecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir.

Çatışmaların çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Çatışmaların çözümü, inandırıcı; okurun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Murat'ın duygularında çelişkiler yaşaması ve bunların romanda gerekçeleriyle sunulmuş olması, okurun onu inandırıcı bir karakter olarak görmesini sağlamaktadır. Murat yaşadığı birinci çatışmanın çözümüyle okura, sorumluluklarını yerine getirmenin zor olduğu koşullarda yılmamak gerektiği iletisini verir. Murat, annesine yalan söylediği için rahatsız olur. Annesine gerçeği söylediğinde onun çalışmasına izin vermeyeceğini düşündüğü için de yalanını sürdürür. Bu yüzden Murat zaman zaman pişmanlık duyar, içi rahat etmez ve sonunda da annesine gerçeği itiraf eder. Benzer bir çatışma yaşayan okur, doğruyu söylemenin bir çözüm yolu olabileceğini düşünebilir.

4.20. Bir Kutu Tebeşir İstiyoruz

Yazarı: Hüseyin GÜNEY

Yayınevi: Bilgi

Basım Yılı: 2003

Sayfa Sayısı: 98 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 10

Romanın Özeti: Tonguç Bey, otuz yıl öğretmenlik yaptıktan sonra köyüne döner. Köye mevsimlik işçi olarak gelen ailelerin küçük çocukları öğretmencilik oynamaktadır. Aileleri çalıştığı için bu çocuklar okula iki ay geç gitmektedir. Tonguç Bey, derslerinden geri kalmamaları için çocuklara ders vermeye karar verir. Eşi de emekli öğretmendir ve o da yardımcı olacağını söyler. Bu sırada işçilerden biri doğum yapmak üzeredir. Tonguç Bey arabasıyla onları hastaneye götürür Tonguç Bey ile işçiler arasında kurulan bu ilişki, bir açık hava okulunun kurulmasını da kolaylaştırır. Tonguç Bey, köydeki okulda kullanılmayan eşyaları alıp açık hava okulunda eğitime başlar. İşçiler, Tonguç Beyin çocuklarına ders vermesinden çok memnundurlar. Gün geçtikçe öğrencilerin sayısı artmaktadır. Yaşı biraz daha büyük çocuklar da bu okula gelmeye başlarlar. İşçi çocuklarını ucuza çalıştıran patron ise bu durumdan hiç memnun değildir. Jandarmaya Tonguç Beyi şikâyet eder. Jandarmalar, Tonguç Bey dersteyken gelirler. Tonguç Beyi çocukların gözü önünde alıp götürürler. Çocukların karşısında bu duruma düşen Tonguç Bey çok üzülür. Çocukların bir daha okula gelmeyeceğinden kaygılanır. Bir müfettiş, köyün okulundaki öğretmenlere okul eşyalarını izinsiz vermelerinden dolayı soruşturma açmaya gelir. Tonguç Beyin açık hava okulunu öğrenince onunla tanışır. Çabaları için ona teşekkür eder. Müfettiş daha sonra kaymakama giderek Tonguç Beyden övgüyle söz eder. Çocuklar yeniden okula başladığında kaymakam ve müfettiş okula gelerek çocukların yanında Tonguç Beye ve eşine teşekkür ederler. Çocukların ailelerinin oradaki işleri bittiğinde okul da kapanır. Tonguç Bey işçileri götüren otobüsün peşinden koşar ve okulları için çocuklara bir kutu tebeşir verir.

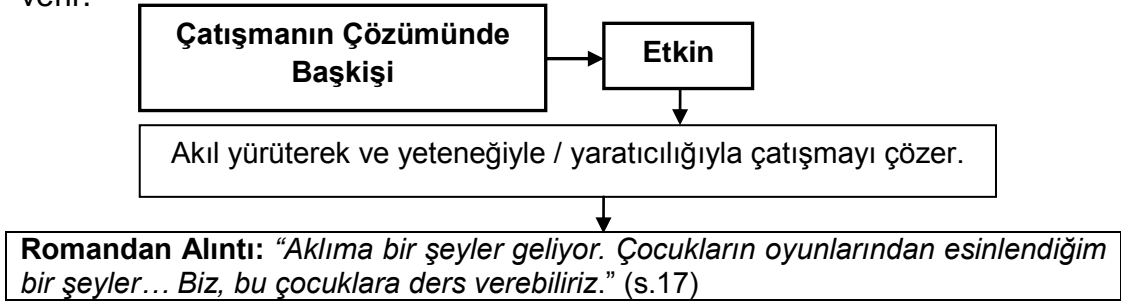
Romanın başkişisi. Tonguç Bey'dir. Kapalı ve durağan bir karakterdir.

Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

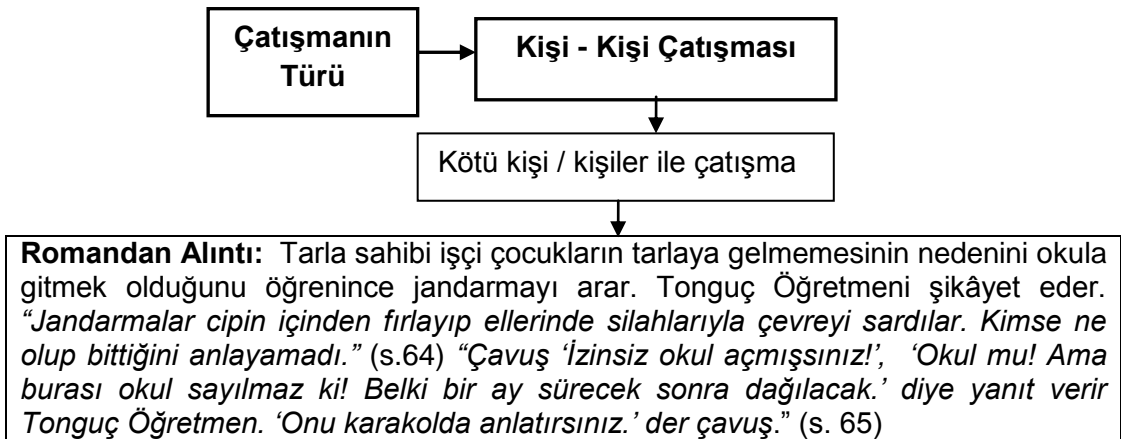
1. Çatışma: İşçi ailelerin çocuklarının okulculuk oyunlarını izleyen Tonguç Bey, bir gün öğretmenin değiştiğini ve yeni öğretmen çocuğun çocuklara sözünü dinlemediğini görür. O günden sonra çocuklar bir daha okulculuk oynamaz. Tonguç Bey, onların eğitimlerinden uzak kalmalarına çok üzülür. Onlar için bir şeyler yapmak ister.

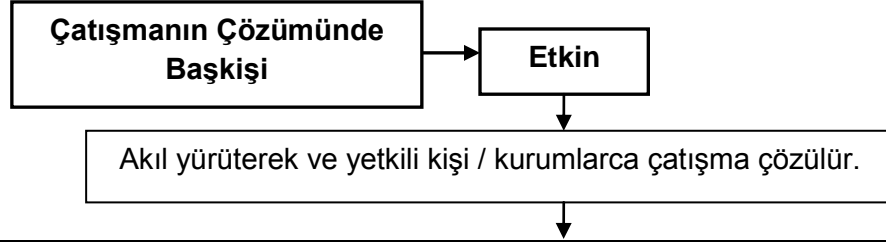
1. Çatışmanın Çözümü: Tonguç Bey, çocuklara kendisi ders vermeye karar verir.

2. Çatışma: İşçilerin patronu okulun kapatılmasını istemektedir. Bunun için Tonguç Beyi şikâyet eder.

2. Çatışmanın Çözümü: Tonguç Beyin çocuklar için yapmak istedikleri yetkililer tarafından anlaşılınca çatışma da çözülmüş olur.

Romandan Alıntı: Karakol komutanına Tonguç Bey, “*Oturup rahatımıza bakacağımıza, ülkemizin çocuklarına eğitim vermek suç mu?*” diye sorar. Karakol komutanı ilgi ve saygıyla dinlese de Tonguç Beyin savcılıktan karar gelene kadar okulu kapalı tutmasını ister.” (s. 69) Köy okulunu soruşturmaya giden müfettiş, öğretmenlerden Tonguç ve Yıldız Öğretmenin yaptıklarını öğrenince onların iyi niyetini anlar. Onları tebrik eder. “*Siz hiç tasalanmayın öğretmenim. Bundan bir şey çıkmayacağına yüzde yüz güvence verebilirim. Ben ilçeye dönünce kaymakamla görüşüp durumu anlatacağım. Kaymakam aydın bir insan. Göreceksiniz, bu olaya pek sıcak bakacak. Kaymakamın yaklaşımı üzerine savcılığın da olayın üstüne gideceğini sanmıyorum.*” (s. 76) “*Ertesi gün Tonguç Öğretmeni telefonla aradı müfettiş: ‘Tonguç Öğretmenim gözünüz aydın! Kaymakam beyle görüştüm. O, sizin dersleri sürdürmenizi istiyor. Yakında sizinle tanışmak için köyünüze gelecek. Savcılık da soruşturmaya gerek duymadı.’* der. (s. 78) Tonguç Bey ve Yıldız Hanım da öğrencilerine yeniden kavuşurlar.

Çizelge 43. “Bir Kutu Tebeşir İstiyoruz” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak öğesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>VI Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	

Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Tonguç Bey çocuklar için bir okul açabilecek mi?/ Tonguç Beyin iyi niyeti anlaşılabilir mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Çatışmaların çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Çatışmaların çözümü, inandırıcı; okurun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Tonguç Bey, yüreği sevgiyle dolu emekli bir öğretmendir. Çocukların eğitim alması için verdiği uğraş, okuru da çevresine karşı duyarlı olmaya yönlendirebilir. Tonguç Beyin okulun kapatılmaması için izlediği demokratik yol, okuru da toplumsal sorunların çözümünde demokratik yolların izlenmesinin doğruluğu üzerinde düşündürebilir.

4.21. Kırlangıçlar Yapar Yuvayı

Yazarı: Hüseyin GÜNEY

Yayınevi: Bilgi

Basım Yılı: 2004

Sayfa Sayısı: 106 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 10

Romanın Özeti: Özgür, iki kırlangıcın apartman kapısının üstüne yuva yapmaya çalıştıklarını görür. Bu iki kırlangıç Alıngan ile Atılğan'dır. Onlar yeni eş olmuşlardır ve bu sene ilk kez yuvalarını yapacaklardır. Alıngan yakında yumurtlayacaktır. Canla başla yuvalarını yaparken apartman yöneticisi, yuvayı görür ve onu yıkar. Alıngan çok üzülür, Atılğan onu avutur ama ne yapacaklarını da bilemezler; Alıngan'ın yumurtlaması için çok az zaman kalmıştır. İki kırlangıç yeniden yuva yapmak için uygun bir yer ararlar ve aynı apartmana giderler. Bu kez apartmanın çatısının altında bir yer bulurlar; ancak çamur alacakları yer çok uzaktadır. Kırlangıçların döndüğünü gören Özgür çok sevinir. Bu sevincini arkadaşlarıyla paylaşır. Hep beraber yuvayı görmeye giderler. Kırlangıçların çamur bulmak için çok uzak bir yere gittiklerini görürler. Onlara yardım etmek için bir küçük çukur kazıp içini suyla doldururlar. Böylece kuşlar yuvalarını zamanında yapabilir.

Romanın başkişisi. Alıngan'dır. Adından da anlaşılacağı üzere, çok hassas, kırılğan genç bir kırlangıçtır. Açık bir karakterdir.

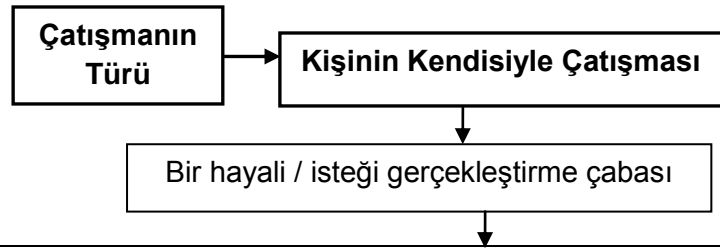
Çizelge 44. Alıngan'ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Alıngan'ın Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Genç bir dişi kuştur.	Annesi Alıngan'a "Artık çocuk değilsin; genç bir kız oldun." der. (s.9)
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Alıngan'ın Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Alıngan biridir.	Annesi Alıngan'a çıkışır: "Ne yapıyorsun sen? Neden böyle alıngansın? Hiç şaka kaldırmıyorsun! Aklın bir karış havada!" (s.8) "Atılğan, Alıngan'ın kendisinde olmadığını büyük bir üzüntüye kapıldığını gördü. O, buluttan nem kapardı. Ufacık olumsuzluklardan bile etkilenirdi. Pek duyarlı bir yapısı vardı." (s.29)

Alingan ile Atılgan eş olduktan sonra romanda yuva yapımı boyunca her ikisinden “kırlangıçlar”, “bizimkiler” diye söz edilir; ancak başkişi Alingan’dır.

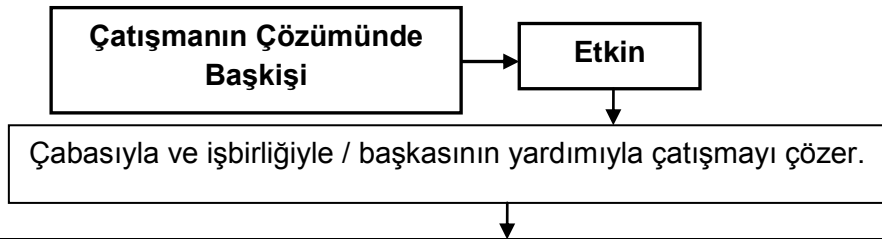
Başkişinin Yaşadığı Çatışma / Çözümü

Çatışma: Emek vererek yaptıkları yuvanın yıkıldığını görmek, Alingan’ı çok üzer. Yeniden ev yapacak enerjisi kalmamıştır; ama umuda sarılmaktan başka da çaresi yoktur.

Romandan Alıntı: Apartman yöneticisi kırlangıçların yapmaya çalıştığı yuvayı yıkar. “O sırada kırlangıçlar havada göründüler. Yuvalarının yerinde olmadığını, bir adamın elindeki sılıkla duvardaki, çamur artıklarını kazımakta olduğunu gördüler. Deliye döndüler.” (s.27) “Alingan ve Atılgan can evlerinden vurulmuşlardı. Koyu bir üzüntü denizinde yüzüyorlardı sanki. Nereye gittiklerini bilmeden, öylece bir süre uçtular. Artık yuvaları yoktu.” (s.29)

Çatışmanın Çözümü: Başkalarının verdiği destek ve moral ona yeniden güç verir.

Romandan Alıntı: “Düşündüler taşındılar, akıllarına anne babaları geldi. Onları bulmalı, akıl danışmalıydılar. Onların engin deneyimlerinden yararlanmalıydılar. Gerekirse yardım istemeliydiler.” (s. 33) Anne babaları yeni bir yuva yaptıkları için, onlara işleri bitince yardım edeceklerini; arkadaşları serçeler de çamur taşıyamasalar da çöp taşıyabileceklerini söylediler. “Biz çöpleri saçağın altındaki çukura bırakırız. Gereklikçe oradan alırsınız.” (s. 48) Çocuklar ve öğretmen de kırlangıçların yuvası için çamur hazırlamaya karar verirler. Sevim Öğretmen “Evet birkaç gün içinde, kırlangıçlar burada işlerine yarayacak çamur olduğunun ayırdına varacaklar.” (s. 58) “Akşama doğru, kırlangıçlar, yanlarına serçeleri de alarak yuvalarına doğru uçtular. Anne- babalar, işlerini bitirmişlerdi. Yuva yapılmış pırıl pırıl onları bekliyordu.” (s.76)

**Çizelge 45. “Kırlangıçlar Yapar Yuvayı” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan
Öğelerin Değerlendirilmesi**

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i> 1. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i> 1. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i> 1. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i> 1. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i> 1. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i> 1. Çatışma	✓	

Bu çatışmanın merak ögesi (Alınan eşiyile yeniden bir yuva yapabilecekler mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Çatışmanın çözümü, inandırıcı; okurun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Alınan, kaygıları yüksek, alınan biri olmasına karşın sevdiklerine güvenen, onların sevgisi, güvenilir konuşmaları ve davranışlarıyla sakinleşen, amacına ulaşmak için sevdiklerinden güç alan biridir. Okur, başkışinin kaygılı biri olmasına karşın yılgınlık göstermeyip çabalamasına öykünebilir.

4.22. Eyvah! Ağabeyim Kopyalandı

Yazarı: Melek GÜNGÖR

Yayınevi: Altın Kitaplar

Basım Yılı: 2009 (1. Baskı 2007)

Sayfa Sayısı: 152 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 12

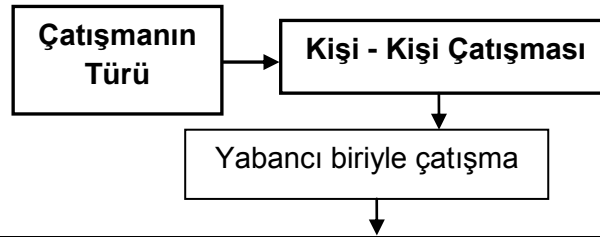
Romanın Özeti: Mete, bahçeye çıktığında ağabeyi Sinan'ın paralel evrenlerden gelen iki kopyası ile karşılaşır. Bunu duyan Sinan eve gelir ve onlarla kavga ederken bir kolu şeffaflaşır. Mete, arkadaşı Pelin'in bilimkurguya meraklı olan ablası Gülçin'i arayıp eve çağırır. Kopya Sinan'ları bir odaya kilitleyip Gülçin'in üniversitede paralel evrenler üzerinde çalışmış olan hocası Profesör Aralda'ya, oradan da profesörün asistanı Esen'in yanına giderler. Esen'i bir uçuruma yuvarlanmış ve yaralanmış olarak bulurlar. Onu hastaneye götürürler. Esen, çalışmalarının üniversitedeki odasında bir dolapta kilitli olduğunu söyler. Üniversitenin bahçesinde Mete ve Pelin, Esen'in kopyasını görürler. Sinan'ın kopyalarını onun getirdiğini öğrenirler. Konuşma sırasında bu kişi, birden bayılır. Esen'in arkadaşı Caner'in evine kopya Esen'i bırakırlar. Bu sırada kopya profesör de hastanede Esen'i zehirlenmiştir. Bunu öğrenen Gülçin hastaneden ayrılmamaya karar verir. Caner'i ararlar ancak Caner'in telefonu yanıt vermez. Mete, Pelin ve Sinan Pelinlerin evindedirler. Meraklı komşulardan biri, bir an Sinan'ın şeffaf kolunu görür, çocuklar koşarak evden çıkarlarken Pelin'in yurt dışından gelen babası Ergün Bey ile karşılaşılırlar. O da bu işin içindedir. Üniversitenin tuvaletinde profesörü kilitli olarak bulan Ergün Bey, hem onu kurtarır hem de Esen'in dosyalarını alır. Çocuklar hastaneye gittiklerinde kopya profesör onları silah zoruyla bodruma kilitletler. Mete, bodrumdan kurtulmanın bir yolunu bulur. Yeniden Esen'in yanına gelirler. Kopya profesör gelir onları öldürmekle tehdit eder. Herkes şaşırılmış bir durumdayken Profesör Aralda odaya girip kopyasıyla çarpışır ve ikisi de yok olur. Sinan'ın kolundaki şeffaflığın kaybolduğunu görürler. Caner sayesinde kopya Esen ve kopya Sinan kendi evrenlerine dönmeyi başarırlar.

Romanın başkişisi. Mete'dir. Kapalı bir karakterdir. On iki yaşında akıllı, sakin ve cesur bir çocuktur.

Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

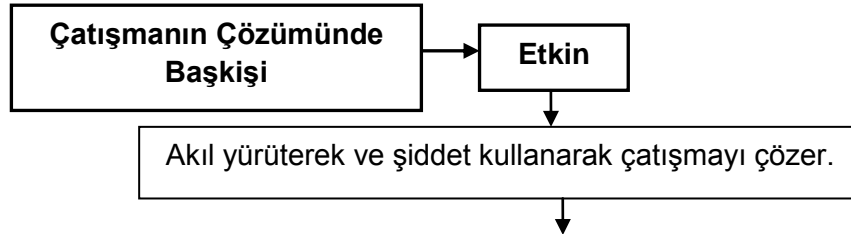
Romanda birçok çatışma vardır; ancak Mete'nin yaşadığı çatışma üç tanedir.

1. Çatışma: Mete, ağabeyinin ve kopyalarının şeffaflaşmaya başladıklarını görünce ağabeyini bir an önce kurtarması gerektiğini düşünür.

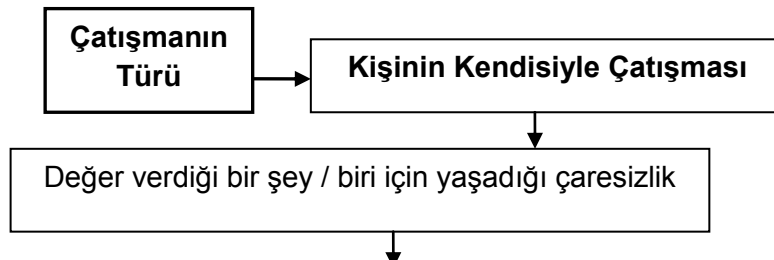
Romandan Alıntı: Sinan kopyalarıyla kavga ederken hepsi de şeffaflaşmaya başlar. Mete “*Bu gidişle yakında görünmez olup yok olacaklar!*” dedi dehşet içinde kendi kendine. *‘Durun, yapmayın!’ diye bağırdı onlara. ‘Görmüyor musunuz, yok olmak üzeresiniz. Buna bir çare bulmak gerek!’... ‘Bir şeyler yapmalıyım, yoksa ağabeyim kopyalarıyla birlikte kaybolacak’ diye düşündü.*” (s. 17)

1. Çatışmanın Çözümü: Mete, Amerikan filminde gördüğü bir çocuğa öykünerek çatışmayı çözer.

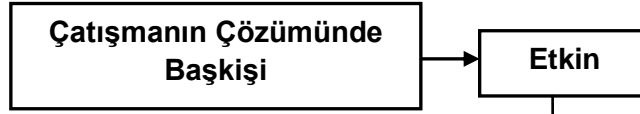
Romandan Alıntı: “*Mete aslında kavgayı hiç sevmeyen bir çocuktü ama şimdi kavgaya karışması gerekiyordu.*” (s. 18) “*Mete, babasının alet kutusundan aldığı bir çekiçle yavaşça yanlarına sokuldu. Yere uzanarak elinde çekiç, dikkatli bir şekilde kavgayı izlemeye başladı. Amacı, televizyondaki Amerikan filminde gördüğü çocuk gibi, kopya ağabeylerin ayakkabılarının üstüne vurarak hiç değilse birini kavga dışı bırakmaktı. Sonunda bunu başardı.*” (s.18)

2. Çatışma: Ağabeyinin şeffaflaşmaya başlaması Mete’yi çok korkutur.

Romandan Alıntı: Mete, ağabeyine evdeyken “*Burada bekleyemeyiz, mutlaka bir şeyler yapmamız gerekli!*” der. (s.21)

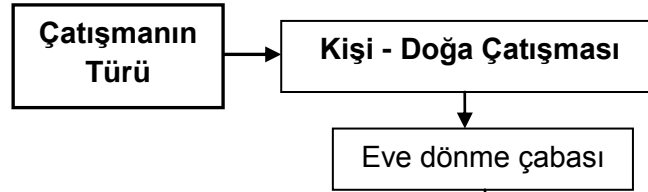
2. Çatışmanın Çözümü: Mete, arkadaşının bilimkurguyla ilgilenen üniversite öğrencisi ablasını arayıp yardım ister.

Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.

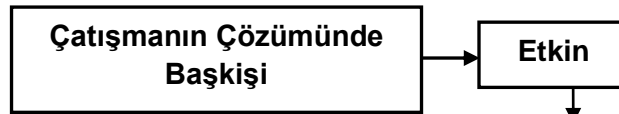
Romandan Alıntı: Mete, Gülçin ablayı arar ve onu eve çağırır. “Sorunumuza sana nasıl anlatacağımı bilemiyorum. Ama senden başkasının da bizi anlayabileceğini sanmıyorum.” der. (s.23) Onun yönlendirmesiyle Profesör Aralda’nın evine giderler. Profesör Aralda “Eğer başarabilirsem kopyaları kendi evrenlerine göndereceğim. Ama bunun için zaman çok kısıtlı... Ama her şey Asistan Esen’in bana daha önceden söz ettiği çalışmalarını okumama bağlı.” (s.40) der. Birçok olaydan sonra Caner, kopyaları kendi evrenlerine göndermeyi başarır.

3. Çatışma: Mete, kopya profesörün onları bodruma kilitlemesi üzerine oradan kurtulmanın çarelerini arar.

Romandan Alıntı: “Kopya profesörün onları tehditle buraya hapsedmesine müthiş öfkeleniyordu. ‘Gülçin abla, şimdi bir plan yapalım ve ne yapabileceğimizi görelim. Buranın mutlaka bir çıkış olmalı.’ dedi. Mete.” (s. 134)

3. Çatışmanın Çözümü: Mete, Esen’in köpeğini görür. Ondan yardım ister.

Akıl yürüterek ve sezgileriyle / yüreğinin sesini dinleyerek çatışmayı çözer.

Romandan Alıntı: “‘Haydi oğlum, birilerine haber ver, bizi buradan çıkarsınlar’ diye haykırdı Mete.” (s.137) “Mete birden elinin yalandığını hissetti. Köpek bir yerlerden içeri girip yanlarına gelmeyi başarmıştı. ‘Bu o! bu o! Asistanın köpeği. Bir yolunu bulup içeri girmiş!’ diye haykırdı çocuk.” (s.137) “‘Haydi oğlum, bize buraya nasıl girdiğini göster. Her şey sana bağlı.’ dedi. Baştan beri Mete’yi çok sevmiş olan köpek sanki ne dediğini anlamış gibi belli bir yöne doğru yürümeye başladı”. (s. 138) Köpeğin çıktığı yerden onlar da çıkar.

Çizelge 46. “Eyvah Ağabeyim Kopyalandı” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	

Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Mete, ağabeyini kopya Sinan'ların elinden kurtarabilecek mi?/ Mete ağabeyinin şeffaflaşmasını engelleyebilecek mi?/ Mete kilitlendikleri bodrumdan çıkmanın bir yolunu bulabilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Çatışmaların çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur; ancak romanda genel olarak rastlantılara yer verilmiştir. Pelin'in babasının da bu işin içinde olması, komşunun casus olması vb. Romanda üzücü ya da acıklı olaylara yer verilmez. Mete, çatışmaların birinde Amerikan filmlerindeki çocuğa öykünür ve eline bir çekiç alıp birinin canını acıtarak çatışmayı çözer. Her ne kadar çatışmanın çözümünde etkin de olsa bu, insana saygılı bir çözüm yolu değildir. Diğer çatışmaların çözümü, okurun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Mete'nin ağabeyini kurtarmak için yardım alması okuru, bazı sorunların çözümünde yardım almak doğaldır, düşüncesine ulaştırabilir. Bodrumda kilitliken Mete'nin “Bir

“çözüm yolu mutlaka vardır.” diye düşünmesi ve yılmadan çıkış yolunu bulmaya çalışması ise okurun yaşadığı her çatışmanın bir çözümü vardır, diye düşünmesine neden olabilir.

4.23. Dostum Çino

Yazarı: Nilgün ILGAZ

Yayınevi: Çınar

Basım Yılı: 2010 (1. Baskı: 2005)

Sayfa Sayısı: 125

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Anıl, köpekleri çok sevmektedir. En büyük isteği de bir köpeğinin olmasıdır. Ailesinden köpek almalarını istese de büyük bir sorumluluk gerektirdiğini düşündükleri için anne ve babası evde köpek beslemeye sıcak bakmamaktadır. Anne ve babası, kitap fuarında yoğun çalışmaları gerekeceği için Anıl bir haftalığına teyzesinde kalır. Anıl, teyzesinde kalacağı için çok mutludur; çünkü onların üç köpeği vardır. Bu bir haftalık süre, Anıl'ın köpek sahibi olma isteğini daha da artırır. Bir gün amcası Anıl'a bir köpek armağan eder. Anıl'ın annesi ameliyat olacaktır bu nedenle Çino, iki gündür kaldığı Anılların evinden yine iki günlüğüne hayvan hastanesine götürülür. Annesi hastaneden çıktıktan bir hafta sonra Anıl'a anne ve babası Çino'nun onlarla kalamayacağını çünkü annesinin tüylere karşı alerjisi olduğunu söylerler. Anıl üzülür çok zor da olsa Çino'nun gitmesini kabullenir.

Romanın başkişisi. Anıl'dır. Açık bir karakterdir. Tek çocuktur ve köpekleri çok sever. En çok istediği şey bir köpeğinin olmasıdır. Anıl, roman boyunca bir anlamda büyür, olgunlaşır. Bu nedenle devingen bir karakterdir.

Çizelge 47. Anıl'ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

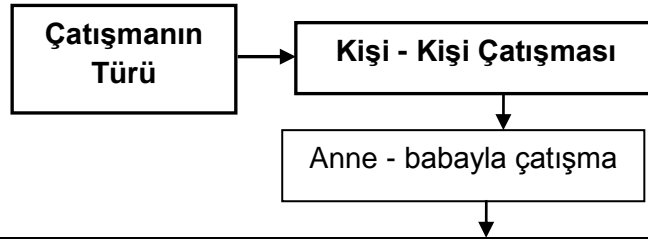
<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Anıl'ın Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Çok zayıftır ama yüzücü olduğu için kaslı bir vücudu vardır.	Köpekleri gezdirmeye çıkardığında arkadaşına zorlandığını söyleyince arkadaşı " <i>Sürüklerler seni oğlum. Tüy gibisin.</i> " der. (s.20) Anıl dört yıldır yüzdüğü için " <i>Vücudum çok güzel gelişti. Gelişmiş kaslarımı görenler bayılıyor.</i> " (s.85)

Çizelge 47. Devam

Kişilik Özellikleri	Romandan Anıl'ın Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar
Hayvanları özellikle köpekleri çok sever. Çino'yu ailenin bir bireyi olarak görür. Ondan ayrılmak Anıl'a çok zor gelir.	Çino ile konuşurken Anıl şöyle der: "Sen canlı bir varlıksın. Bu evde ben ne isem, sen de osun." (s. 67) "Senin için canımı bile veririm! Anlıyor musun beni?" (s. 72) Çino'nun gitmesi gerektiğini öğrenince "Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım." diye anlatır duygularını okura. (s.110)

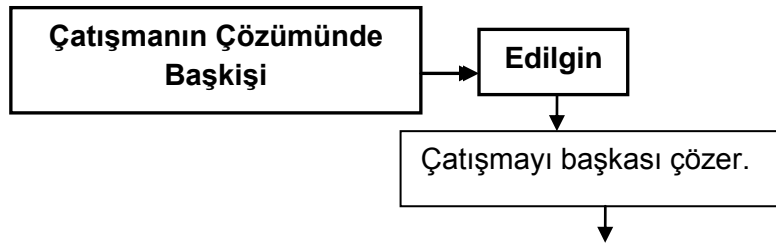
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Anıl, anne ve babasını köpek alma konusunda ikna etmek ister; ama bunu nasıl yapacağını bilemez.

Romandan Alıntı: Teyzesiyle konuşurken annesi için "Şu köpek işine bir tamam dese daha iyi olacak." (s.22) der. Bir gün annesiyle tartışır. "Ben kuş falan istemiyorum; köpek istiyorum, köpek! Sen istediğin kadar "Hayır" de... Para biriktiriyorum köpek almak için." der. "Oğlum, evimizi küçük, nerede besleyeceksin köpeği? Hem küçük köpek de sevmiyorsun, büyük olsun diyorsun..." (s. 41)

1. Çatışmanın Çözümü: Bir yetişkin tarafından oldubittiye getirilerek çözülür.

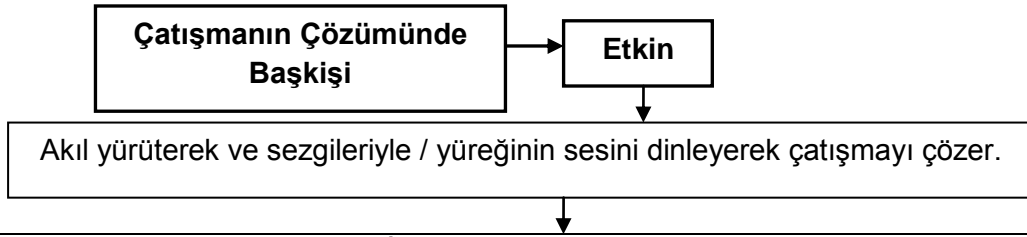
Romandan Alıntı: "Yaşasın! Oldu bu iş! Bu kadar kolay olacağını rüyamda görsem inanmazdım! Abdullah amcam işi biliyor! Birdenbire, 'Sana köpek buldum!' deyiverdi. Böyle yapmasaydı, bekle babam bekle... Kim bilir daha ne kadar beklerdim." (s. 48)

2. Çatışma: Ameliyattan yeni çıkmış olan anne, bir türlü iyileşemez. Doktor, anneye hayvan tüylerine karşı alerjisi olduğunu söyler. Çino'nun gitmesi gerekmektedir. Anıl buna bir çözüm bulmak ister.

Romandan Alıntı: Annesi, Anıl'a "Oğlum, baban tahlil sonuçlarımı getirdi. Bunu sana söylemek çok zor; ama... Çino artık bizimle kalamayacak. Yani ben Çino ile aynı evde kalamayacağım bundan sonra. Evde herhangi tüylü bir hayvan olmaması gerekiyormuş." der. (s.109) Anıl, annesi ile Çino'nun aynı evde kalamayacağını öğrenince çok üzülür. "Hiçkırıklar boğazımı tikiyor, nerdeyse boğulacağım. Tanrım, yardım et bana! Annem girdi içeri. O da ağlıyor. Demek o da üzülüyor. Çino'nun gidişine. Bir çıkış yolu bulunamaz mı acaba?" (s. 110)

2. Çatışmanın Çözümü: Çino'dan ayrılmak çok zor gelse de annesini daha fazla üzmemek için köpeğinden ayrılmayı kabul eder.

Romandan Alıntı: Annesinin "İstersen ben gideyim evden?" önerisini "Tamam sen gidebilirsin anne, biz otururuz burada." (s.110) diyerek kabul eder. Bir süre sonra annesinin ağlama seslerini duyar. O zaman düşünür. "Hay Allah! Nasıl bu kadar düşüncesiz olabildim! Çino'yu anneme tercih etmişim! Nasıl da hemen kabul ettim annemin önerisini! Çok kırılmış olmalı, birden çok kötü hissettim kendimi, annemin yanına koştum, boynuna sarıldım." (s.111) "Ben kararımı verdim anne Lütfen sen gitme. Çino'ya çok iyi bakacak bir aile buluruz." (s.112)

Çizelge 48. "Dostum Çino" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	

Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Anıl'ın köpeği olacak mı?/ Anıl, Çino'dan ayrılabilir mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Çatışmaların çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Annenin hastalanması, ameliyat olmak zorunda kalması, Anıl'ın Çino'dan ayrılması üzücü olaylardır; ancak bunlar romanda aşırı duysallık yaratacak bir biçimde ele alınmamıştır. Çatışmaların çözümünde izlenen yol, inandırıcı; okurun özgürlük ve sevgi gereksinimine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Anıl, hayvanları özellikle köpekleri çok sever. Ben anlatım diliyle yazılan bu kitapta Anıl'ın çelişkileri, duygularını içtenlikle anlatması okurun Anıl ile özdeşim kurmasını kolaylaştırabilir. Birinci çatışmanın amcanın bir köpek getirmesiyle çözülmesi Anıl'ı çatışmanın çözümünde edilgin yapmıştır. İkinci çatışma ise Anıl'ın bir gerçeği kabul etmesi sürecinde yaşadığı sarsıntıdır. Annesinin “O zaman ben gideyim.” önerisini kabul eder; Çino'dan ayrılmayı hiç ama hiç istememektedir. Bu öneriyi kabul etmekle annesini ne denli incittiğinin ayırımına vardığında onun gönlünü alır ve Çino'nun gitmesini kabullenir. Okur, bu çatışmanın çözümünde izlenen yolla ilgili şöyle bir sonuç çıkarabilir: Sevdiklerimizden ayrılmamız çok zordur; ama ailenin bir arada yaşaması için gereken de yapılmalıdır.

4.24. Bintepe'nin Hayaleti

Yazarı: Nur İÇÖZÜ

Yayınevi: Altın Kitaplar

Basım Yılı: 2008

Sayfa Sayısı: 167 / Resimli

Seslendiği Yaş: 10 - 12

Romanın Özeti: Kafadenkler Grubu, sene sonunda Bintepe'ye düzenlenen proje gezisine birlikte giderler. Sades antik kentine gittiklerinde Kafadenklerden birinin bazı sütunların altında gördüğü rakamlar ilgisini çeker. Arkadaşlarıyla gördüklerini paylaşır. Bunlar, sonradan parlak kalemle Latin alfabesiyle yazılmış rakamlardır. Çektikleri fotoğraflarda birinin onları gizlice takip ettiğinin ayırımına varırlar. Bir gün bir höyüğü özel izinle gezerken yine çektikleri fotoğraflarda aynı gizemli kişiyi görürler. Çocuklar hem rakamların gizini hem de bu adamın kim olduğunu öğrenmek isterler. Peşlerindeki adamın kampta yaşanan hırsızlıklarla bir ilgisi olup olmadığını merak ederler. Rakamların her birinin harflerle simgelendiğini düşünerek anlamlı bir tümce oluşturmaya çalışırlar. Gittikleri bir kahvede gördükleri harita onlara rakamlarla ören yerleri arasında bir ilişki olduğunu düşündürür. İçlerinden biri rakamları toplayarak 45 sayısına ulaşır. Bir gün Sades antik kentini gezerken 45 numaralı ahşap bir ev görürler. Öğretmenlerinden gizlice, gece oraya giderler. Kaçak antik eserleri bulurlar. Ancak bu sırada kaçakçılara yakalanırlar. Onlardan kurtulmayı başarırlar. Çocuklara yardım eden ise fotoğraflarda gördükleri gizemli adamdır. O, müzenin eski bekçisidir. Müzeden çok değerli bir eser kaçırıldığı için işinden uzaklaştırılan bu adam, gerçek kaçakçıların peşindedir. Çocuklar sayesinde hem gerçek suçlular yakalanmış hem de bekçi, eski işine geri dönebilmiştir. Okullar açıldığında elliye yakın ülkenin katıldığı uluslararası yarışmada Kafadenkler Grubu yaptıkları projeye birinci olduklarını öğrenirler.

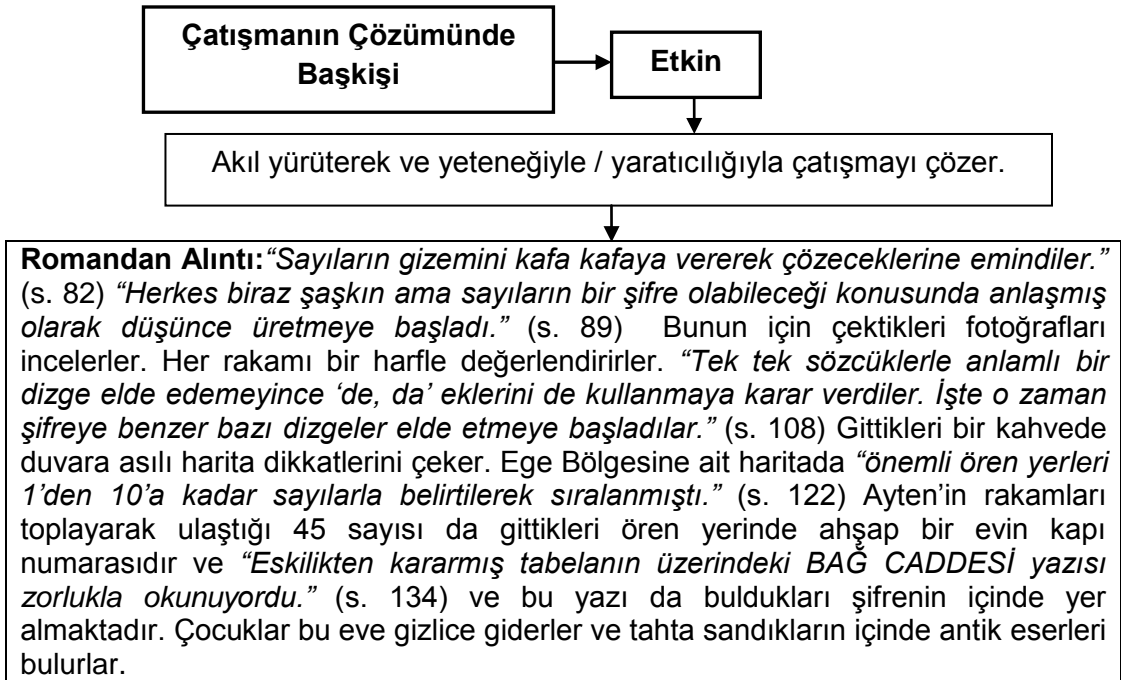
Romanın başkışisi. Kafadenkler Grubu'dur. Kitabın ilk sayfasında resimleri ve özellikleriyle tanıtılır. Kafadenkler Grubu kapalı ve durağan karakterlerdir.

Başkişilerin Yaşadığı Çatışmalar/ Çözümleri

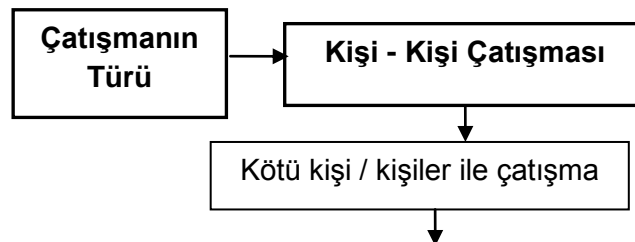
1. Çatışma: Kafadenkler Grubundan Melek, sütunların altında parlak kalemle Latin harfleriyle yazılmış rakamları arkadaşlarına gösterir. Grup, bu rakamların anlamını çözmek ister; ancak bunu nasıl yapacaklarını bilemezler.

1. Çatışmanın Çözümü: Çatışma, çocukların kafa kafaya verip her olasılığı değerlendirmeleriyle çözülür.

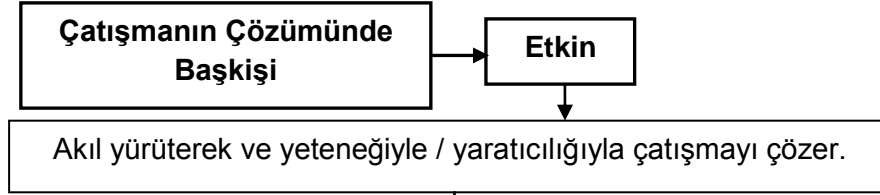

2. Çatışma: Çocuklar, kaçak antik eserleri buldukları anda kaçakçılar tarafından yakalanırlar.

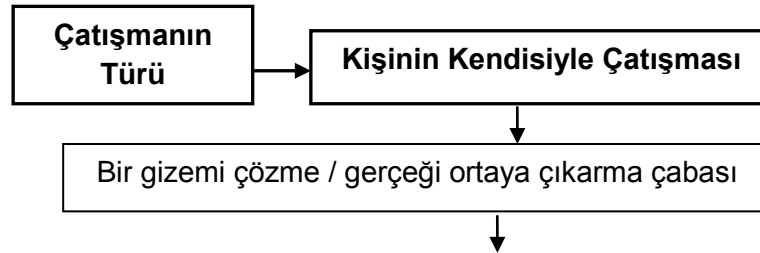
Romandan Alıntı: Sandıkları açtıklarında arkalarından bir ses duyarlar. “Demek ki altın Eros’umuzu buldunuz sonunda...” (s.150) Çocuklar kendilerine ne yapacaklarını sorduklarında “Sizi çok merak ettiğiniz höyüklerden birine götüreceğiz. Hem de en büyüğüne... Şansınız varsa labirentlerden çıkış yolu bulursunuz... Bugüne değin bunu başaran olmadı ya!” (s. 153)

2. Çatışmanın Çözümü: Çocuklar, akılları ve yetenekleri sayesinde hem canlarını kurtarırlar hem de kaçakçıları yakalatmayı başarırlar.

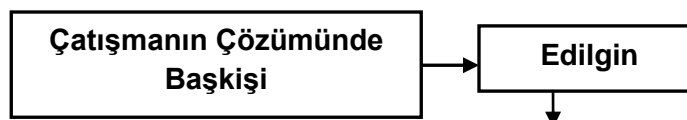
Romandan Alıntı: “İki genç Serkan’la Ercan’ın kollarına yapışırken, Bıdık Ahmet bir hamlede Dazlak’ın kolunun altından sıyrıldı. Kaşla göz arasında üst üste birkaç perendeyele köşeye ulaştı. Ercan’ın kolunu bırakan gencin Ahmet’i kovalamaya başlamasıyla, kurtuluş için beklenmedik bir fırsat çıktı. Ercan, her zaman beline kemer gibi bağladığı çengelli tırmanma ipini çözdüğü gibi, adamın ayaklarına doğru fırlattı.” (s. 154) “Can, Cemil Usta’nın göbeğine dirseğiyle vurup kurtuldu.” (s.154) “Yakalayın şu haydudu’ sözü Ayten’i harekete geçirmeye yetti. Patenleriyle bisikletlileri bile kolayca geçebilen genç kız için Dazlak’ın önüne kesmek hiç de zor değildi.” (s. 155)

3. Çatışma: Çocuklar, fotoğraflarda bir adamın kendilerini izlediğinin ayırımına varırlar. Bu adamın kim olduğunu öğrenmek isterler.

Romandan Alıntı: “Arkadaşlar, bakın şurada Melek’i izleyen biri var.’ Parmağıyla gösterdiği noktada bir sütun, sütunun ardında da yarı gizlenmiş bir adam görünüyordu.” (s.89) “Toplantıya başladıklarında yalnızca sayılarla ilgili bir problem çözeceklerini sanıyorlardı. Oysa şimdi karşlarına bir sorun daha çıkmıştı. Bu adam kimdi?” (s. 90) Özel izinle girdikleri höyükte çektikleri fotoğrafta yine aynı kişiyi görürler. “Sardes’ten beri peşlerinde olan adam, bu kez Alman televizyoncuların çektiği filmde ortaya çıkmıştı.” (s. 128)

3. Çatışmanın Çözümü: Çocuklar kendileri takip eden adamın kim olduğunu bir rastlantı sonucu öğrenirler.

Çatışma rastlantıyla çözülür.

Romandan Alıntı: Çocukları yakalayan kaçakçılar onları dışarıda bekleyen minibüse bindirmek isterler. “*Can ile Serkan, Cemil Usta’yı kısıkvrak yakaladı. Aynı anda minibüsten atlayan hayalet, uçar gibi aşçıbaşının karşısına geçti. Hızla yüzündeki maskeyi çıkardı.*” (s.156) Bu adam, çocukları takip eden kişidir. “*Adam Uşak Arkeoloji Müzesi’nin eski bekçisi. Kanatlı Denizatı hırsızlığı ortaya çıktığında ilk ondan kuşkulandı. Oysa kazibilimine gönül vermiş birisi.*” (s. 162)

Çizelge 49. “Bintepe’nin Hayaleti” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak öğesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma	✓	
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	

Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Kafadenkler, rakamların gizemini çözebilecekler mi?/ Kaçakçıların elinden kurtulabilecekler mi?/ Fotoğraflardaki gizemli adamın kim olduğunu öğrenebilecekler mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Romanda üzücü ya da acıklı olaylara yer verilmemiştir. Çatışmaların çözümünde izlenen yol, inandırıcı; okurun özgürlük ve sevgi gereksinimine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Romanda başkişi bir gruptur. Gruptaki her bir kişinin kendine

özgü belirgin bir özelliği vardır. Birinin dağcılıkla ilgilenmesi, diğerinin çok iyi paten kayması, başka birinin ünlü bir modacı olmayı istemesi ve çevresine hep o gözle bakması gibi. Bu kitabı okuyan çocuk, gruptaki kişilerden birini kendine yakın bulabilir; ancak roman kişilerinin kapalı ve durağan olması; olayların ve tarihsel bilgilerin ön plana çıkarılması okurun kendine yakın bulunduğu kişiyle ilgili ayrıntılar yakalamasına olanak vermemektedir. Çocukların yaşadıkları çatışmayı çözene kadar işin peşini bırakmamaları ve akıllarını ve yeteneklerini kullanmaları okuru da yaşadığı çatışmalarda benzer yollar izlemesine neden olabilir. Çocukların her birinin özgün yeteneği, ikinci çatışmanın çözümünde etkili olmuştur. Bu durum, okuru beğendiği bir becerisini geliştirmeye yönlendirebilir. Üçüncü çatışmanın rastlantı sonucu çözülmesi ve o kişinin çocuklara yardım etmek isteyen biri olduğunun anlaşılması okuru kimi zaman bir çatışma beklenmedik bir biçimde çözülebilir sonucuna ulaştırabilir.

4.25. Okumak İstiyorum

Yazarı: Hasan KALLİMCİ

Yayınevi: Kafdağı

Basım Yılı: 2006

Sayfa Sayısı: 77 / Resimli

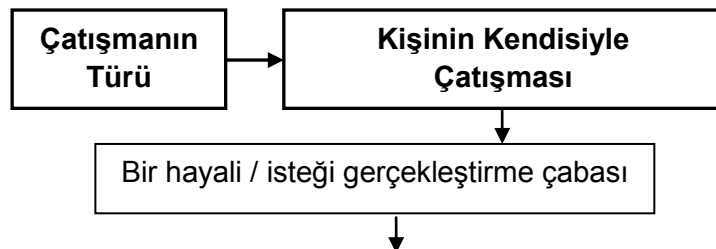
Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Bu roman, çok zor koşullar altında okuyan Halil Toga adlı birinin yaşamından esinlenerek yazılmıştır. Roman 1957 yılında başlar. Halil, o yıl on iki yaşındadır. Yaşadığı köyde de okul yoktur. Halil okul yapılıncaya okula gider. Beş yılın sonunda muhtarın yardımıyla yatılı okul sınavlarına girer. Ziraat okulunu kazanır. Bu okulu bitirince de liseyi okumak için çok çabalar. Bu roman, Halil'in okuma çabasını anlatır.

Romanın başkişisi. Halil'dir. Altı yaşındayken annesini kaybeder. Ninesi, kız kardeşi, ağabeyi ve babasıyla yaşamaktadır. Halil, zamanını ya evdeki işleri yaparak ya da keçi güderek geçirir. Büyüklerine karşı saygılı, aklına koyduğunu yapan biridir. Kapalı ve devingen bir karakterdir. Okula gitmeden önce küçücük bir dünyası olan Halil okudukça hakkını aramayı da öğrenir. Yaşının büyüklüğünden dolayı sınava alınmadığında Halil ne yapacağını şöyle anlatır. *"Mahkemeye başvurur, öyle bir iki ay değil, tam iki yaş bile küçültebilirdim. Ben, dört - beş yıl önceki yer gök bilmez Halil değildim."* (s.43)

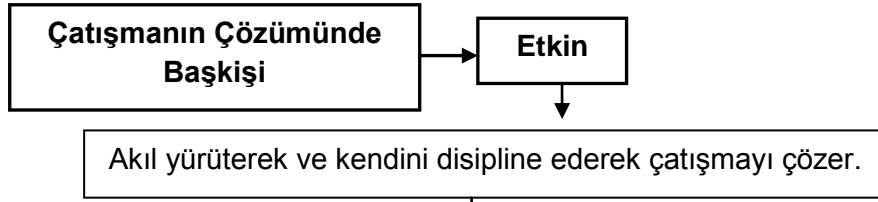
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: İlkokulu bitirince muhtar, okulun en iyi on öğrencisinin sınavlara girmesine yardımcı olur. Halil, girdiği sınavların hiçbirini kazanamaz. Buna çok üzülür. Bir yıl sonra ne olursa olsun bir sınavı kazanmayı aklına koyar.

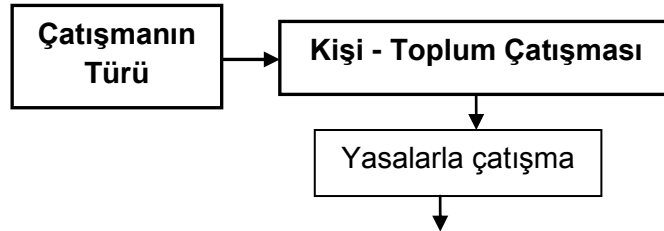
Romandan Alıntı: “Ben diğer çocuklar kadar yok muyum? Neden açıkta kaldım? Sınavlardan birini olsun niçin kazanamadım?” diye kendi kendini sorguluyor, hırslanıyordum. ‘Seneye mutlaka bir sınavı kazanacağım ben de okuyacağım!’ diye kendime söz verdim. Fakat önümde kocaman bir sene vardı ve nasıl geçecekti?” (s.33)

1. Çatışmanın Çözümü: Bir yıl sonra iki sınava başvurur ancak bunların ikisi de aynı gün ve aynı saattedir. Köyündeki arkadaşlarından birinin okuduğu okulu arkadaşının isteğiyle seçer ve bu sınavı kazanır.

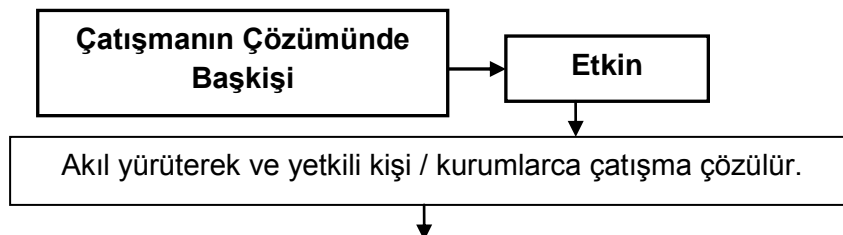
Romandan Alıntı: “Ahmet ‘Sen ziraat okulu sınavına gir.’ der. Ahmet’in dediği gibi yaptım. Beydere Teknik Ziraat Okulu sınavına girdim. Sınava köyden üç arkadaş birlikte gittik. İçlerinden yalnız ben kazandım. Bir koca yıl, evde olsun dağda keçi ve koyun güderken olsun dördüncü ve beşinci sınıf kitaplarımı yanımdan ayırmamıştım. Konuları tekrar tekrar okumuş, problemleri tekrar tekrar çözmüştüm. Çalışmamın karşılığını da böylece almıştım.” (s. 37)

2. Çatışma: Halil, liseyi okumak için başvurduğu okulun sınavına yaşının büyüklüğü nedeniyle alınmaz. Okumak istemektedir; yasalar önünde engeldir.

Romandan Alıntı: “Sınava kabul edilmiyordum. Yaşım, bu okula girebilme şartına uymuyordu. Tam otuz sekiz gün büyük gelmiştim. Otuz sekiz gün...Ne talihsiz bir insandım ben; şimdi ne yapacaktım? Köyüme ilkokul geç açıldıysa, ilkokula geç başladıysam suçlu ben miydim?” (s.42, 43)

2. Çatışmanın Çözümü: Mahkemeye başvurur. Yaşını küçültür.

Romandan Alıntı: “Tek çıkış yolu vardı, yaşımı küçültebilirdim.” (s. 43) Bir avukat ona yardımcı olur. “Avukat duruşmayı adli yılın ilk gününe aldırdı. Yaşım iki yaş daha küçültüldü... Erzincan Ziraat Lisesi sınavının yapıldığı ve otuz sekiz gün büyük olduğum için sınava kabul edilmediğim o gün elimde iki yaş küçük olduğumu bildiren evrakla köyüme döndüm.” (s.45)

Çizelge 50. “Okumak İstiyorum” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	

Bu çatışmaların ikisinde de merak ögesi (Halil sınavı kazanabilecek mi?/ Halil liseyi okuyabilecek mi?) zayıftır. Yazarın önsözde bu romanın gerçek bir kişinin yaşamından yola çıkarak kurgulandığını söylemesi, kitabın adının “Okumak İstiyorum.” olması okurun, Halil’in okuyacağını öngörmesine neden olmaktadır. Çatışmaların çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Halil’in altı yaşındayken annesini kaybetmesi, ailesinin onu okutacak ekonomik gücünün olmaması üzücüdür; ancak bunlar aşırı duygusallık yaratacak bir biçimde ele alınmamıştır. Başkişinin çatışmaları çözümede izlediği yol, inandırıcı; okurun özgürlük ve sevgi gereksinimine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Bu romanda başkişinin sadece okuma tutkusundan ve yoksulluktan dolayı ne denli zor koşullarda okuduğundan söz edilir. Başkişi çalışkanlık, kararlılık, yılgınlığa

düşmemek gibi sadece olumlu özelliklerle donatılmıştır. Başkişinin kusursuz özelliklerle donatılmış olması okurun başkişiyle özdeşim kurmasını zorlaştırabilir. Başkişinin yaşadığı çatışmalarda yılgınlığa düşmemesi okuru da yaşadığı çatışmalarda yılgınlığa düşmemek konusunda güdüleyebilir.

4.26. Çetin'in Merakı

Yazarı: Hasan KALLİMCİ

Yayınevi: Kafdağı

Basım Yılı: 2005

Sayfa Sayısı: 88 / Resimli

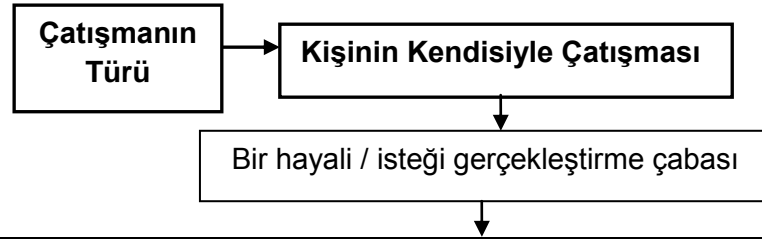
Seslendiği Yaş: 9 - 11

Romanın Özeti: Çetin, kitap okumayı çok seven bir çocuktur. Babası da bir yazardır. Bir gece Çetin, babasının yazar olmaya nasıl karar verdiğini merak eder. Babası ona bir dosya verir. Bu dosyada bir yazarın çocukluğundan yetişkinliğine değin yazar olma serüveni anlatılmaktadır. Çetin merakla dosyayı okumaya başlar: Tuğrul, kitap okumayı çok seven bir çocuktur. Ailesi yoksul olduğu için sadece kütüphaneden kitap alıp okuyabilmektedir. Kitap okudukça kendi de bir şeyler yazmaya başlar. İlçede düzenlenen tutumlu olmakla ilgili kompozisyon yarışmasına katılır. İlk yıl ödül alamaz. İkinci yıl, hemen herkesin aklına gelebileceği biçimde yazar. Bu kez yarışmada ikincilik ödülünü alır. Tuğrul yazdığı şiirleri kitap haline getirmek ister. Müdür, Tuğrul'a okul dergisinde şiirlerini yayımlamayı önerir. Tuğrul, ortaokulu bitirdikten sonra yatılı öğretmen okulunu kazanır. Yazmayı sürdürür. Öğretmenliğinin ikinci yılında ilk şiir kitabını maaşıyla bastırır. Kitaplarının ancak yarısını satabilir. Bir gün bir derginin düzenlediği piyes yarışmasına katılır. Yayınevi tarafından piyes kitabı basılır ülke çapında dağıtımı yapılır. Yazar olma yolunda tüm yaşadıklarını gözden geçiren ve özeleştirisini veren Tuğrul, bir öğretmen olarak çocuk edebiyatı alanında eserler vermeye karar verir.

Romanın başkişisi. Kitabın adından romanın başkişisinin Çetin olduğu akla gelmektedir. Ancak Çetin'den kitabın ilk dört sayfası dışında söz edilmez. Romanın başkişisi Tuğrul'dur. Kapalı bir karakterdir. Tuğrul kitap okumayı, şiir yazmayı seven ve kitaplarını bastırmayı çok isteyen biridir. Tuğrul devingen bir karakterdir. Yazar olmayı istemekte, kitaplarını eline aldığı anı düşlemektedir. Yazar, romanın sonuna değin, sorgulamaktan uzak bir kişilik sergiler. Romanın sonunda ise yazarlığı, bir yazarın hedef kitesinin ne olması gerektiği gibi konular üzerinde akıl yürütür. Kendini eleştirir ve hedefini belirler.

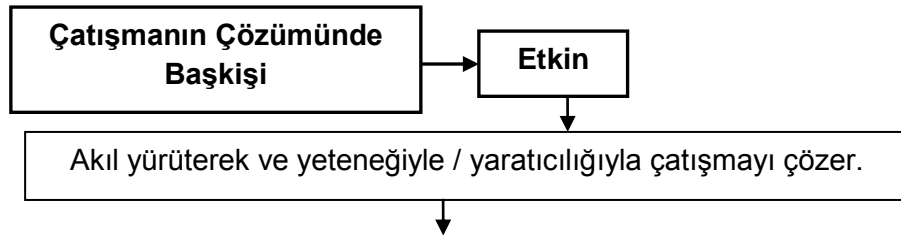
Başkişinin Yaşadığı Çatışma / Çözümü

1. Çatışma: Tuğrul kendini sorgular ve yazarlık alanında doğru yolu bulmak ister.

Romandan Alıntı: “Tuğrul mutlu değildi. İki tane kitap sahibi, şair ve yazar biri olarak sevinemiyordu. Kendinde eksiklikler görüyordu. Bu sebepten sık sık, ‘Yazarlık bu değil!’ diye söyleniyordu. Bir taraftan da ‘Yazarlık nedir, ne olmalıdır?’ sorusuna cevap arıyordu.” (s. 84)

1. Çatışmanın Çözümü: Başkişi, yaşadıklarını sorgulayarak gerçekten ne istediğine karar verir.

Romandan Alıntı: Yazar kendi kendine “Bir kişi, bir yazar, aynı zamanda hem şair hem hikâyeci hem de romancı olamaz. Olurum derse kendini aldatır. Sonra bunları yazarken, büyükler için mi yazacaksın? Çocuklara mı hitap edeceksin? Hangi yaştakiler için yazacaksın? Öncelikle bunu tespit etmelisin.” (s.86) der. Bir sorgulama içinde olan yazar, bir anısını anımsar. İlkokul sıralarında kütüphaneye gittiğinde masal kitapları okumak istemiştir. “Arkadaşları da masal kitapları okumak istemişti. Öğretmen onlara dört kitap vermişti: Heidi, Pinokyo, Fareli Köyün Kavalcısı, Kırmızı Şapkalı Kız. Tuğrul düşüncelerinden sıyrıldı yeniden kendisiyle söyleşmeye daldı: Yazar Efendi! Tuğrul Bey! Sen ki öğretmensin ve de yazarsın. Söyle bakalım, neden o dört kitap? Neden Heidi, neden Pinokyo? Neden Fareli Köyün Kavalcısı ve Kırmızı Şapkalı Kız? Sen çocuktun, ufacıktın, bu masallarla büyüdün. Artık öğretmensin. Çocuklarına yine bu masalları veriyorsun. Neden hep bu masallar okunsun? Bunlar güzel... Fakat hepsi başka milletlerin masalları. Hani bizimkiler? Hani bizim masallarımız, hikâyelerimiz, romanlarımız, piyeslerimiz? Neden az, neden?” (s. 87) Bu sorgulamalar sonucunda Tuğrul kararını verir ve çocuklar için yazar. “Tuğrul, çocuklar için yazmaktan büyük mutluluk duyuyordu. O, edebiyattaki dalını seçmiş, yerini almıştı artık...” (s.88)

Çizelge 51. “Çetin’in Merakı” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma		✓
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	

Bu çatışmanın çözümünde merak ögesi (Tuğrul yazarlıkla ilgili kendine nasıl bir yol çizecek?) zayıftır. Çünkü okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilmekten uzaktır. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi olmaz. Tuğrul’un kitap alacak parasının bile olmaması üzücüdür; ancak Tuğrul’un yoksulluğu aşırı duygusallık yaratacak bir biçimde ele alınmamıştır. Başkişinin çatışmayı çözmede izlediği yol, inandırıcı; okurun özgürlük ve sevgi gereksinimine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Bu romanda başkişinin yazarlık konusunda kendini sorgulaması, okura bir hayali gerçekleştirmek için kişinin kimi zaman kendisini de sorgulaması gerektiğini düşündürtebilir.

4.27. Sayısal Çocuk

Yazarı: Hidayet KARAKUŞ

Yayınevi: Bilgi

Basım Yılı: 2007 (1. Baskı: 2007)

Sayfa Sayısı: 136 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 10

Romanın Özeti: Saygı, gördüğü her şeyi saymak istemektedir. Bu durum bir süre sonra anne ve babasının Saygı adına kaygılanmasına neden olur. Çocukları hakkında görüşmek için okulun rehberlik servisine giderler. O günden sonra evde birtakım şeyler değişmeye başlar. Babasının halk oyunlarında çok başarılı olduğunu öğrenen Saygı, okulun halk oyunları kursuna yazılır. Babasının müzik öğretmeninden keman kursu almaya başlar. Saygı günde kaç adım attığını ölçen bir aygıt geliştirmek istemektedir. Hatta bu düşüncesini arkadaşlarıyla da paylaşır. Evdeki çalışmayan saatlerle adım sayan bir aygıt yapmaya uğraşsa da başarılı olamaz. Babasına bilgisayar alması için ısrar eder. Babası da kemanla bir şeyler çalmayı başarır alacağına söz verir. Bu nedenle Saygı, kemana dört elle sarılır. Bir gün evde küçük bir konser verir. Babası ertesi gün ona bilgisayarı alır; ancak Saygı bilgisayar kullanmayı bilmiyordur. Bu yüzden bir bilgisayar kursuna yazılır. Kısa sürede bilgisayarı kullanmaya başlar. Adım sayan aygıtı geliştirmek için bilgisayar malzemeleri satan yerden aldığı bir pilli gözden yararlanır. Sınıfında da buluşunu paylaşır. Arkadaşları ona Sayısal Çocuk adını takarlar.

Romanın başkışisi. Saygı'dır. 10 yaşındadır ve 4. sınıfa gitmektedir. Ailenin tek çocuğu olan Saygı, birinci sınıfta babasının aldığı sayıboncuğunu çok sevmiştir. O günden beri de sayılara düşkün olmuştur. Gördüğü her şeyi saymaktan kendini alamaz. Bir günde kaç adım attığını, kolunu kaç kez hareket ettirdiğini, gözlerini kaç kez kırptığını öğrenmek için bunları sayabilen bir aygıt yapmak ister. Meraklı ve saygılı bir çocuktur. Saygı açık bir karakterdir.

Çizelge 52. Saygı'nın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Saygı'nın Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Başkişinin fiziksel özelliklerine romanda yer verilmez.	
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Saygı'nın Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Annesiyle gezmeyi sever.	<i>"Annesiyle birlikte gezmeye gitmeyi seviyordu."</i> (s.13)
Saymaya meraklıdır.	<i>"Ben saymaya meraklıyım. Karşıma çıkan her şeyi sayarım."</i> (s.18)
Kavgadan hiç hoşlanmaz.	<i>"Saygı, kavgayı sevmeyen bir çocuktur. Takımlardan birini tutarsa arkadaşlarıyla tartışmaktan, tartışmanın kavgaya dönüşmesinden korkuyordu."</i> (s.27)
Sürekli tasarımlar yapan bunları da ailesiyle paylaşmayı seven bir çocuktur.	<i>"Annesiyle babasına sınıfta olanları değil de kendi tasarımlarını anlatmayı daha doğru buluyordu."</i> (s. 68)

Saygı devingen bir karakterdir. Gördüğü her şeyi saymaktan kendini alamayan çocuk, edindiği keman çalmak, halk oyunları oynamak, bilgisayar kullanmak gibi yeni becerilerle *"Odasındaki eski saatleri unutmuştu... Saymayı da çoğu kez unutuyordu."* (s. 104) Saymaya olan sevgisi azalmasa da saymaktan başka şeyler yapmaya da başlamıştır.

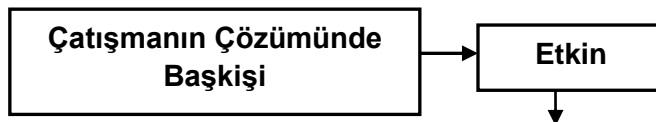
Başkişinin Yaşadığı Çatışma / Çözümü

1.Çatışma: Yeni bir şey icat etmek ister; ama bunu nasıl yapacağını bilemez.

Romandan Alıntı: Saygı, tanıdıklarından topladığı çalışmayan saatlerle bir şey yapmayı düşünür. *"Düşündüğü sayacı mutlaka bulmak, yapmak istiyordu. Saatleri onun için toplamıştı. Ancak işin içinden nasıl çıkacağını bilmiyordu. Her şeyi saymak istiyor, bunun için makineye gereksiniyordu."* (s. 69)

Çatışmanın Çözümü: Aklını kullanarak adım sayma aletini yapmayı başarır.

Akıl yürüterek ve yeteneğiyle / yaratıcılığıyla çatışmayı çözer.

Romandan Alıntı: “Bilgisayarını açtı. Pili gözünü ayağından çıkardı. Arkasındaki küçük ekrana adını, bilgisayarı açma şifresini yazdı. Tamam, düğmesine bastı. Bilgisayarda küçük bir göz simgesi belirdi. Saygı simgeyi tıkladı. Sayıların sıralandığı küçük bir pencere açıldı sayfada. Pili gözünü ayağına yeniden bağladı. Salona kadar gidip geldi. Küçük pencerede 22 sayısı belirmişti. Saygı bilgisayara bakarak odanın içinden ileri geri gitti geldi. Penceredeki sayı gittikçe arttı. Saygı, odanın içinde yerinde sayarak koşmaya başladı... Sayılar yükseldikçe kabına sığamaz oldu Saygı.” (s.121)

Çizelge 53.“Sayısal Çocuk” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı? 1. Çatışma	✓	
II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı? 1. Çatışma		✓
III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu? 1. Çatışma		✓
IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı? 1. Çatışma	✓	
V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu? 1. Çatışma	✓	
VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı? 1. Çatışma	✓	

Bu çatışmadaki merak ögesi (Saygı, saygıtı yapabilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Bu çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Romanda üzücü ya da acıklı bir olaya yer verilmez. Çatışmanın çözümünde izlenen yol, inandırıcı; okurun özgürlük ve sevgi gereksinimine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Saygı'nın saymaya olan merakı onda sayma ile ilgili bir aygıt geliştirme isteği uyandırır. Saygı bu aygıtı “saygıt” adını verir. Adı belli olan bu aygıtı nasıl yapacağı ile ilgili bol bol düşünür, düşleri bile saygıt ile ilgili olur. Saygı ile özdeşim kuran çocuk, aklımıza koyduklarımızdan vazgeçmemeliyiz, bir sorunun çözümünde farklı yollar izlemek de daha önce çözüm olarak gördüğümüz bir düşünceden vazgeçmek doğaldır vb. çıkarımlarda bulunabilir.

4.28. Komutan Anti Başka Karıncalar Diyarı

Yazarı: Erdoğan KÂHYAOĞLU

Yayınevi: Can

Basım Yılı: 2006 (1. Baskı:2003)

Sayfa Sayısı: 117 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Kırmızı karıncalar bir yandan yiyecek sıkıntısı çekmekte bir yandan da her yağmur döneminde yüzlerce kayıp vermekteler. Bu nedenle yeni bir yuva bulmak için Komutan Anti ve birkaç karınca yola çıkarlar. Bir köprüden geçerken bir örümcek, Anti'yi ağlarının içine alır. Arkadaşları, Anti'yi kurtarırlar. Bu sırada dengesi bozulan Örümcek, nehre düşmek üzereyken Anti ve arkadaşları onu kurtarır. Örümcek Sidra, hayatını onlara borçlu olduğunu, bunu hiçbir zaman unutmayacağını söyler. Nehrin karşı kıyısına geçip bir tepeye ulaşırlar. Burada Köleci Leptotlarla karşılaşılır. Köleci Leptotlar, yiyeceklerini işçi karıncaları çalıştırarak sağlayan savaşçı karıncalardır. Anti, Leptotların yaptığı bu haksızlığa öfkelenir ve arkadaşlarıyla onlara karşı savaşır. Leptotları yenerler. Bu sırada yaşlı bir karınca ortaya çıkar ve işçi karıncaların sorununu Anti ile paylaşır. Onlar, uzun süredir Köleci Leptotların kölesidirler. İçlerinden hiçbiri asker olmadığı için kendilerini savunamamaktadırlar. Anti'den kendilerine savaşmayı öğretmelerini isterler. Anti, onlara üç gün boyunca savaş tekniklerini öğretir. Üç günün sonunda hep birlikte Leptotlara saldırırlar. Savaşı yöneten Anti, zafere ulaşır; ancak çok sevdiği arkadaşı Entu savaşta ölür. Anti ve arkadaşları buna çok üzülür. Yeni bir yuva aramak için yola çıkacakları sırada yaşlı karınca, onlara Leptotların yuvasına yerleşebileceklerini söyler. Bu öneri herkese mantıklı gelir. Dönüş yolunda korkunç bir yağmura yakalanırlar. Arkadaşlarından biri yaralanır. Anti onu sırtında taşır. Yağmur suları onları sürükler. O sırada Örümcek Sidra onları kurtarır ve yuvasına götürür. Yağmur dinince Anti ve arkadaşları yuvalarına ulaşırlar. Yağmurdan sağ kurtulanlarla yeni yuvalarına doğru yolculuğa çıkarlar.

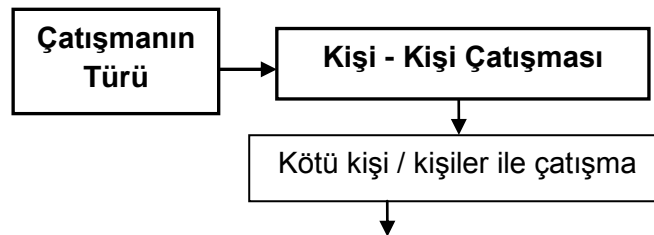
Romanın başkışısı. Komutan Anti'dir. Kırmızı karıncaların komutanıdır. Güçlü, deneyimli, zorluklardan yılmayan, cesur, akli başında, sorumluluk sahibi, adil ve yardımseverdir. Anti, okura birçok özelliğiyle tanıtıldığı için açık ve durağan bir karakterdir.

Çizelge 54. Komutan Anti'nin Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Komutan Anti'nin Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Komutan Anti'nin bir komutandan beklenen liderlik özelliği ile fiziksel özellikleri örtüşür. Gür sesli ve çevik biridir.	"Sonra herkesin tanıdığı gür sesi meydanı doldurdu." (s.23) "Genç bir asker çevikliğiyle yere atladı." (s.25)
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Komutan Anti'nin Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Anti yuvasına bağlıdır, orayı terk edeceği için hüzünlenir.	"Evet, burası artık ailelerin geleceği için güvenli değildi. Ama Anti yuvasını seviyordu. Odasını seviyordu. İçini hüzün kapladı." (s.20)
Örümcek Sidra ölüm ile yaşam arasında gidip gelirken Anti onunla empati kurar.	Örümcek Sidra'nın bakışları ile karşılaşan Anti, "Onun gözlerinden fışkıran çaresizlik, öfke, acı ve gurur sinyallerini tek tek algıladı... Çaresizlik duygusunu tanıyordu. Öfkenin çaresizlik duygusunun ikiz kardeşi olduğunu da. Acı çekmenin ne demek olduğunu biliyordu. Gururun, acının ilacı olduğunu da." (s.29)

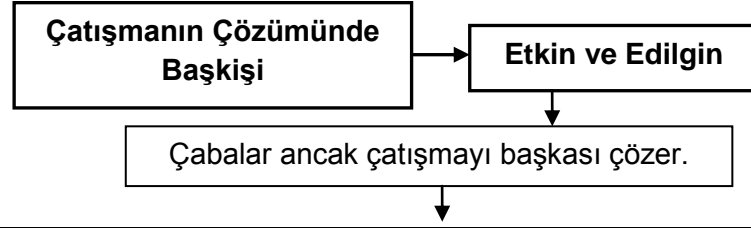
Başkışının Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Anti, bir nehrin üstündeki köprüden geçerken bir örümcek, ağlarıyla Anti'nin bedenini onun hareket etmesini engelleyecek biçimde sarar.

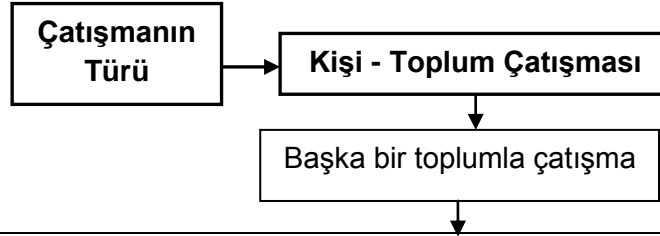
Romandan Alıntı: " O anda karşısında kıllı bacaklı, iri, siyah bir örümcek belirdi." (s. 27) Anti, örümceğe "Bırak yolumuza gidelim. Seninle işimiz yok!" dese de örümceğin "...ağzından fışkırttığı incecik iplik gibi şeyler, Anti'nin kollarına ve bedenine dolanarak onu hareketsiz bıraktı." (s.28)

1. Çatışmanın Çözümü: Anti, örümcek ağından arkadaşları sayesinde kurtulsa da bir an olsun mücadeleden vazgeçmez.

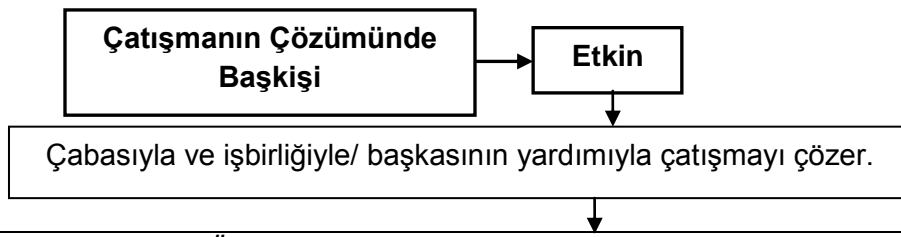
Romandan Alıntı: “Anti güç durumdaydı. Kendisini kurtarmak için bütün gücüyle çabalıyordu.” (s. 28) “Tarta ve Dino hemen Anti’nin yanına koşular. Süratle ellerindeki bıçaklarla onu saran yapışkan sargıyı parçalamaya başladılar.” (s.29)

2. Çatışma: Anti, Leptotların işçi karıncaların emeğini sömürmelerine tepki gösterir. Bu haksızlığı kabullenemez ve onlara karşı arkadaşlarıyla birlikte savaşı.

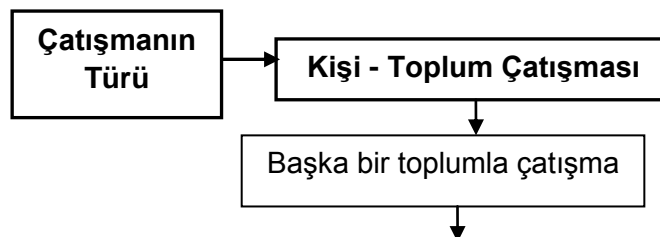
Romandan Alıntı: Köleci Leptotların işçi karıncaların yiyeceklerini aldıklarını ve onlara şiddet uyguladıklarını gören Anti “Adi hırsızlar! Rezil yaratıklar!” (s. 42) diye bağırır. Leptotlar ne olduğunu şaşırırlar. Anti “Karıncalar kendi yiyeceklerini kendileri toplar. Karıncalar başka karıncaları aşağılamaz. Karıncalar başka böceklerle bile böyle aşağılık şeyler yapmaz.” (s.43) diye bağırır. Leptotlar, Kırmızı karıncaların üstüne yürür ve dövüşürler.

2. Çatışmanın Çözümü: Arkadaşları onun liderliğinde hareket ederler. Hep beraber Leptotları yenerler.

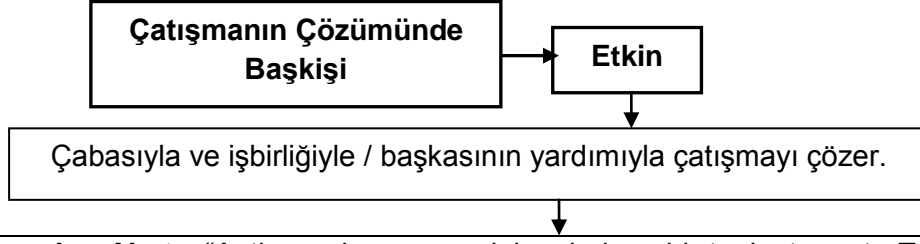
Romandan Alıntı: “Üzerlerine akan kırmızı öfke seli siyah karıncaları ürkütmüştü... Hepsi bir anda yok oldu. Anti hiç konuşmadan kılıcını beline soktu.” (s. 44, 45)

3. Çatışma: Anti, Köleci Leptotların işçi karıncalara yaptığı haksızlığı ortadan kaldırmanın yolunun onlarla savaşmaktan geçtiğine inanır.

Romandan Alıntı: “Hey hırsız karıncalar! Ben Komutan Anti! Sizden hesap sormaya geldim!” (s.72) “ ‘Hey hırsız karıncalar! Bugüne kadar yaptıklarınızın hesabını verme zamanı geldi. Çıkin dışarıya!’ Çok geçmeden yuvadan yüzlerce savaşçı çıktı.” (s.73)

3. Çatışmanın Çözümü: Savaşmayı bilmeyen işçi karıncalara savaş tekniklerini öğreten Anti, onlara özgürlüklerinden başka kaybedecek bir şeyleri olmadıklarını duyumsatır. Savaşın sonunda işçi karıncalar barış ve huzur içinde yaşarlar.

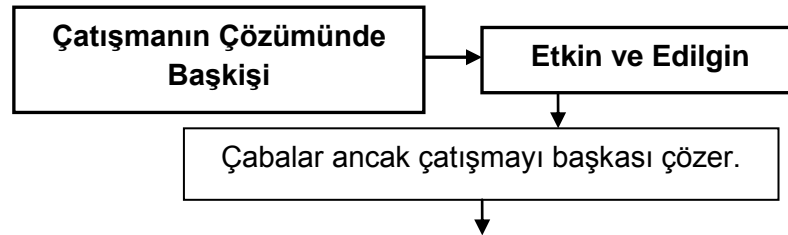
Romandan Alıntı: “Anti, grupların sorumlularıyla kısa bir toplantı yaptı. Toplantının sonunda artık herkes ne yapacağını çok iyi biliyordu.” (s. 71) Leptotlar “Aniden karşı konmaz bir emir almışlarcasına dağıldılar. Kaçıyorlardı.” (s. 78)

4. Çatışma: Başkışı ve arkadaşları yuvalarına dönerken “korkunç yağmur” ile mücadele etmek zorunda kalırlar.

Romandan Alıntı: “Bugüne kadar korkunç yağmurda yuva dışında kalıp da geri dönen hiç kimse olmamıştı. Korkunç yağmur yerlerde sürüklenmek demektir. Dallara dikenlere çarpıp parçalanmak demektir.” (s.98) “Bir kez daha nehre sürüklendiklerinde, birbirlerine sahip çıkamayacaklarını çok iyi anlamışlardı.” (s.104)

4. Çatışmanın Çözümü: Anti, “korkunç yağmur” ile mücadelede bir an bile yılgınlığa düşmez; diyerek arkadaşlarına moral verir. Zamanında yaptığı iyiliğin karşılığı sayesinde de yaşamda kalır.

Romandan Alıntı: Anti, arkadaşlarına “Başaracağız! Ailemizi mutlaka oraya götüreceğiz.” der. (s.102) Onları gören “Örümcek Sidra hemen işe koyuldu. Büyük bir dikkat ve beceriyle kalın bir ağ örerek adım adım aşağıya sarktı... Sidra onlara ulaştığında önce Lado’yu ağzından fıskırttığı iplikçiklerle sarıp sarmaladı... Sonra Dino, Tarta ve en sonunda Anti, Sidra’nın ördüğü ağa tırmanıp yukarı çıktılar.” (s.107)

Çizelge 55. “Komutan Anti Başka Karıncalar Diyarı” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	

Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Anti, örümcek ağından kurtulabilecek mi?/ Anti Leptotları yenecek mi?/ Anti, işçi karıncaların Leptotları yenmesini sağlayabilecek mi?/ Anti ve arkadaşları nehirden kurtulabilecekler mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandıracak niteliktedir. Bu çatışmalar rastlantı ya da şansla ya da olağanüstü güçle çözülmez. Romanda üzücü ya

da acıklı olaylar, aşırı duygusallık yaratmaz. Örneğin, Entu'nun ölümü Anti'yi çok üzer; ama Anti yaşamın devam ettiğini bilir ve buna göre davranır. Çatışmaların çözümünde izlenen yol, inandırıcı; okurun özgürlük ve sevgi gereksinimine uygun; insan ve doğaya saygılıdır. Başkişi ile özdeşim kuran okur, yaşanan bir çatışmanın çözümünde adil olmanın, akıl yürütmenin, cesaretli olmanın ve yeteneklerini kullanmanın önemli olduğunu düşünebilir.

4.29. Gizli Formül Hangi Zarfıta!

Yazarı: Gülsevin KIRAL

Yayınevi: Güneş Kitaplığı

Basım Yılı: 2010 (1. Baskı: 2007)

Sayfa Sayısı: 112 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Öğretmen Formülcü Hasan, sınıftan çıkarken zarfını düşürür. Bu zarfın üstünde “çok özel” yazmaktadır. Engin, zarfı öğretmenine götürürken Ayna Mualla zarfı elinden alınır. Engin, bir gün sonra Ayna Mualla’da da bir zarf görünce iki öğretmenin de gizli bir örgütün üyeleri olduğunu düşünür. Engin’e göre öğretmenleri uluslararası bir örgüt için çok gizli ve tehlikeli bir silahın yapımına ilişkin gizli bir formül geliştirmişlerdir. Onları takip eder. Gizli gizli buluştuklarına tanık olur. Arkadaşı Emir ile ikinci dönem dersaneye gider. Orada Formül Hasan’ı ve Ayna Mualla’yı müdürün odasında görür. Bunun üzerine Engin, müdürü de takip etmeye başlar. Engin bir gün müdürün odasında gördüğü iki kişiden kuşkulandır. Onları takip eder. Onların müdürden aldıkları çeki bozdurmak için bir bankaya girdiklerini görür. Dersaneye döndüğünde müdürün odasında bir zarf dikkatini çeker. Bu zarfın içindekini merak eder. Arkadaşı Emir’in yardımıyla zarfı alır. Zarfı açtıklarında içinde ülke genelinde yapılacak olan 8. sınıf sınav sorularının olduğunu görürler. Bunu ailesiyle paylaşan Engin, babasıyla polise gider. Müdür yakalanır. Formül Hasan bir gün yine zarfını düşürür. Bu zarfı açan Engin, Ayna Mualla ile Formül Hasan’ın birbirlerine aşk mektupları yazdıklarını anlar.

Romanın başkışisi. Engin’dir. Kuşkucu ve meraklı bir çocuk olan Engin, açık bir karakterdir.

Çizelge 56. Engin’in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Engin’in Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Heyecanlandığında sesini ayarlayamamaktadır	Hoşlandığı kız arkadaşını karşısında görünce sesini ayarlayamaz. “ <i>Sesim çok ayarsız çıkmıştı. Ablamın deyişiyle çatlak zurna gibi</i> ” (s.34)

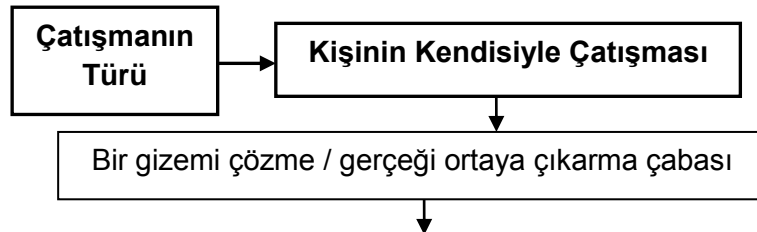
Çizelge 56. Devam

<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Engin'in Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Anne ve babasının kendisine güvenmemesi onu üzer.	Engin, anne babasının kendine inanmayacaklarını düşünür. <i>“Anne babalar böyledir işte, kendi yetiştirdikleri çocuklara inanacaklarına, hiç tanımadıkları yabancılara inanmayı tercih ederler.”</i> (s. 32) <i>“Ben çocuklara inanmayan babalardan olmayacaktım.”</i> (s. 32) Annesiyle babasının ona inanmamaları Engin'i çok üzer: <i>“Annemle babama çok kırılmıştım, gene bana inanmamışlardı.”</i> (s.88)
Yetişkinlerin kendisine inanmasını ister.	Komisere olanları anlatınca komiserin inanmayan gözlerle bakması üzerine <i>“...sanırım artık, büyüklerin bana inanmasını, dünyayı tehdit eden silahlardan daha fazla önemsiyordum.”</i> (94)
Düş gücü geniştir. Ailesi ve çevresi tarafından önemsenmek ister.	<i>“Cumhurbaşkanının, başbakanın ve genelkurmay başkanının bizim eve telefon ettiklerini düşündüm. Annemle babama beni övüyorlar, benim ve arkadaşlarımla çabalarıyla ülkemizin ve dünyanın büyük korkunç bir tehlikeden kurtulduğunu söylüyorlar.”</i> (s. 43)

Engin devingen bir karakterdir. Engin iki öğretmeninde de aynı zarftan olduğunu görünce bu zarfların içindekiler için *“Belki de gizli bir silahın formülüydü. Evet evet, mutlaka öyleydi! Dünyayı tehdit edecek, sahip olana sonsuz güç verecek gizli bir silah”* (s. 23) diye düşünür. Zamanla bu düşüncesinden emin olur. Yaşananlar sonucunda ise şöyle düşünür: *“Nasıl olmuştu da öğretmenimizden şüphelenmiştim? Onun gizli örgüt üyesi olduğunu, yabancılar için çalıştığını düşünmüştüm? Hem de yalnızca sınıfta düşürdükleri bir zarf yüzünden.”* (s. 100)

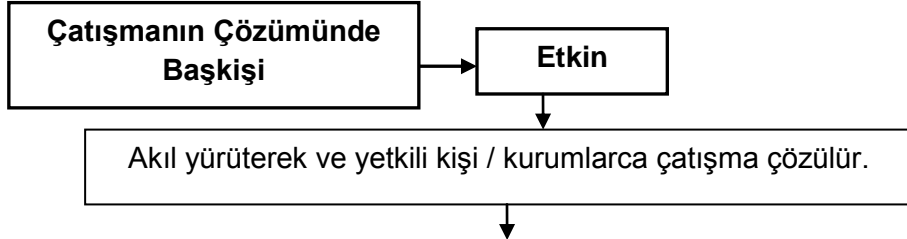
Başkişinin Yaşadığı Çatışma / Çözümü

1. Çatışma: Engin, iki öğretmenin gizli bir iş çevirdiğini düşünmektedir. Bu gizi ortaya çıkarmayı ister.

Romandan Alıntı: “Zarfı ne yazıyor olabilirdi? Ayna niye kendisi vermek istemişti ve vermemişti?” (s. 17) “‘Dikkatli olmalıyız’ dedim Emir’e ‘Bu oyunu bozabiliriz belki!’” (s. 24)

1. Çatışmanın Çözümü: Engin, kuşkularında yanılıyordur ama başka bir gerçeği ortaya çıkarır. Dersane müdürü 8. sınıfların gireceği sınavın sorularını ele geçirmiştir.

Romandan Alıntı: Engin, dersane müdürünün odasındaki iki kişiden kuşkulanır. Onları takip eder. “Acaba bu meymenetsizleri takip etsem, zarfı ele geçirebilir miydim? Denemekten başka çarem yoktu.” (s.66) Onların bankaya girdiklerini görür. “Sonunda bankaya girmekten başka çarem olmadığına karar verdim.” (s. 67) Onların bankada müdürden aldıkları çeki bozdurmaya çalıştıklarını görür. Banka memuru, adamlara “Bu çok yüksek bir miktar, şu an şubede bu kadar nakdimiz yok” der. (s. 68) Bir gün müdürün elindeki zarfı kastederek Engin (s.73) “Emir’e ‘Hadi gel’ dedim. Gidip alalım şu zarfı.” (s. 74) Zarfı alır. Zarfın içinden “Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı 2008 Yılı Sekizinci Sınıf Soruları” (s. 75) çıkar. Durumu ailesine anlatır. Ailesi polise haber verir. Müdür yakalanır. “Baktım, kolları kelepçeli değildi, ama polisler onu sıkıca tutuyordu.” (s.104)

Çizelge 57.“Gizli Formül Hangi Zarfı” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı? 1. Çatışma	✓	
II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı? 1. Çatışma		✓
III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu? 1. Çatışma		✓
IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı? 1. Çatışma	✓	
V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu? 1. Çatışma		✓
VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı? 1. Çatışma		✓

Bu çatışmanın merak ögesi (Engin, gizli formülü öğrenebilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırmaktadır. Çatışmanın çözümünde

rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Romanda üzücü ve acıklı olaylara yer verilmemiştir. Çatışmanın çözümünde izlenen yol, inandırıcıdır. Başkişinin bir şey çalarak çatışmayı çözmesi okurun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun olmadığı gibi, insana da saygılı değildir; ancak bu eylem sonunda da yapılacak olan büyük bir haksızlığı engellemiştir. Engin, düşlem gücü çok geniş bir çocuktur. Ailesinin ve diğer yetişkinlerin kendine inanmasını, ciddiye almasını çok önemser. Okur da benzer duygular içinde olabilir. Bu anlamda okur, Engin ile özdeşim kurduğunda Engin'in neler duyumsadığını algılayabildiği gibi, onu kendine yakın da bulabilir. Başkişinin çatışmanın çözümünde kendine ait olmayan bir şeyi alması, okur için olumsuz bir örneklik oluştururken bildiklerini ailesiyle ve yetkililerle paylaşması ise olumlu bir örneklik oluşturmaktadır.

4.30. Kulak Üretme Çiftliği

Yazarı: Aysel KORKUT

Yayınevi: Altın Kitaplar

Basım Yılı: 2010

Sayfa Sayısı: 159 / Resimli

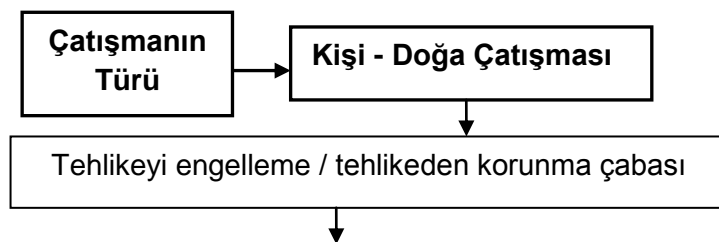
Seslendiği Yaş: 10 - 12

Romanın Özeti: Gen mühendisi Çıray Çıngıray, çeçe sineklerinin sokması sonucu işitme yetilerini kaybeden insanların sorununu çözmek için çeşitli deneyler yapar. Sonunda çeçe sineklerine karşı bir aşı geliştirir. Bu sırada eşi Turay Tunguray banyo yaparken kaybolmuştur. Onu bulmaları için tuttuğu dedektifler işe yaramaz. 3121 yılından gelen Kuark Kâzım Yokkütle, Turay Tunguray'ın atomlarını bir araya getirmeyi başarır. Çıray Çıngıray ile Turay Tunguray da kütlesi olmayan Kuark'ın yeniden kütlesi olmasını sağlarlar. İnsanların işitmelerini de yıldızların görünmesini de engelleyen naylon torbaların çoğalmasdır. Bunun üzerine bu üç profesör, uzaydaki naylon torbaları bir araya getirip onların bir volkan gibi patlamasını sağlarlar. Böylece evren, naylon torbalardan kurtulur.

Romanın başkışisi. Çıray Çıngıray'dır. O bir dâhidir. Gen mühendisidir. Çok çalışkan, yılgınlığa düşmeyen; çok çalıştığı için kimi zaman ailesiyle yeterince ilgilenmeyen biridir. Kapalı ve durağan bir karakterdir.

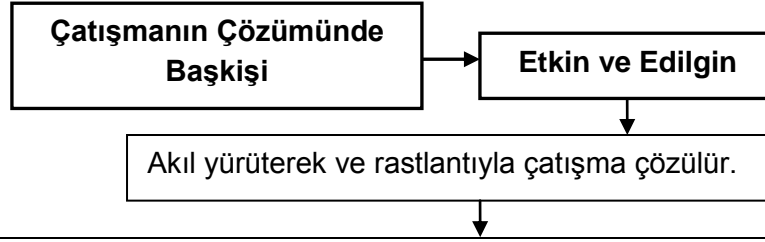
Başkışinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Bir gün Çıray Çıngıray, çeçe sineklerini incelerken onların DNA'larını oluşturan ikili sarmal moleküllerden birinin naylona dönüştüğünü fark eder. Çeçe sineklerinin soktukları kulaklar da naylonlaşmakta, işitmemektedir.

Romandan Alıntı: “Çıray Çingiray, iyice yaygınlaşmış olan ‘uyuyan kulak’ sorunuyla boğuşmaktaydı. Durmadan düşünüyor. ‘Bu böyle olmaz!’ diyordu. ‘Bir şeyler yapmalı. Ama ne?’” (s.18)

1. Çatışmanın Çözümü: Sorunu çözmek için Çıray Çingiray birçok deney yapar. Her bulduğu çözüm bir süre sonra geçersiz olur. En sonunda bir aşı geliştirir.

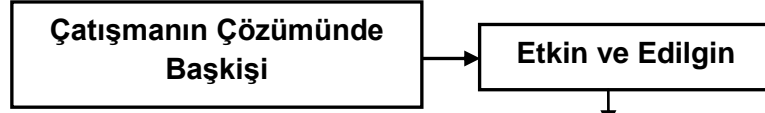
Romandan Alıntı: Birçok yol deneyen Çıray Çingiray “Acele etmeli ve yeni bir çözüm aramalıydı. İşitme kaybına uğrayan insanların bedenlerini nanorobotlarla incelemeye nihayet karar verdi.” (s.56) “Profesör Çıray Çingiray, nanorobottan bir sonuç alamayacağını anlayınca kök hücrelerle yeni kulaklar üretmeye karar verdi.” (s. 65) Kulak üretme çiftliği kurar. “İnsanların görüntüsü yeniden normale dönmeye başlamıştı.” (s. 69) “Kulak üretme çiftliği tam kapasite çalışıyordu.” (s.69) “Çıray Çingiray’ın kök hücre ile tedavi ettiği insanlardan birçoğu yeniden işitmeye başladı. Bunun üzerine aşı geliştirme çalışmaları yapar. Çeçe 1 ve Çeçe 2 aşıları başarısız olur. Yine olumlu bir sonuç alamadı. Fakat hiç moralini bozmadı. Son derece kararlıydı, bu işi başarmadan laboratuvarından çıkmayacaktı.” (s. 97) Seray Serinay babasının laboratuvarında çalışırken bir patlama olur. Sesi duyan annesi gelir. Seray’ı görünce bayılır. “Düşerken elindeki tüp kırılmış, kırık cam parçaları parmaklarını kesmişti. Tüpün içindeki kesik yerlerden girerek vücuduna yayılmıştı. Eh, onca gün uyuduğuna göre demek ki Çeçe 5 aşısı işe yaramıştı.” (s.101)

2. Çatışma: Çıray Çingiray, banyo yaparken ortadan kaybolan eşi Turay Tunguray’ı bulmak ister.

Romandan Alıntı: “Fakat içeride hiç kimse yoktu. Profesör Turay Tunguray sanki buharlaşmıştı. Herkes kendisini banyoda sanıyorken ve şarkı söyleyen sesi şimdi bile banyoyu çınlatıyorken o belki de hiç orada olmamıştı. Kim bilir?” (s.42)

2. Çatışmanın Çözümü: Çıray Çingiray, dedektiflerden yardım ister. Onlar bir şey yapamazlar. 3121’den gelen bir profesör, Turay Tunguray’ı bulup eski haline getirmeyi başarır.

Çabalar ancak çatışmayı başkası çözer.

Romandan Alıntı: İlk önce iki dedektiften yardım ister; ancak onlar Turay Tunguray'ı bulamaz. Kuark Kâzım Yokkütle, 3121 yılından gelerek Turay Tunguray şöyle der: *“Ben sizi kuarklarınıza ayırıp sonra birleştireceğim. Böylelikle her ikimiz de birbirimize yardım etmiş olacağız. Çünkü ben kuarklarıma ayrılmış birisini tekrar nasıl bütünleştireceğimi öğreneceğim. Böylelikle her ikimiz de eski bedenlerimize kavuşacağız.”* (s.112) Turay Tunguray kurtulur.

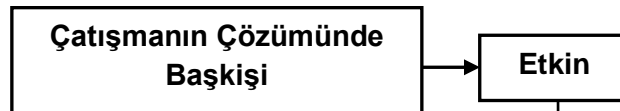
3. Çatışma: Kuark Kâzım Yokkütle, küçük parçalar halindedir. Bu yüzden görünmezdir. Çıray Çingiray ve Turay Tunguray onu yeniden görünür yapmak isterler.

Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası

Romandan Alıntı: Kuark Kâzım yenido görünür olmak için Turay Tunguray ve Çıray Çingiray'dan yardım ister. *“Kuark Kâzım yeniden kendisi olabilecek miydi? Onunla yüz yüze bakabilecekler miydi? Hepsinin aklında yığınla soru işareti oluştu.”* (s. 130)

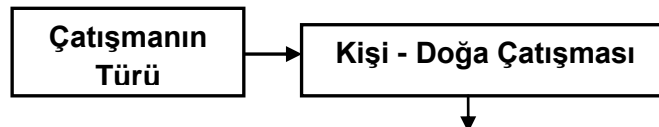
3. Çatışmanın Çözümü: Üç profesör işbirliği ile Kuark'ı eski haline getirirler.

Akıl yürüterek ve işbirliğiyle/ başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.

Romandan Alıntı: *“Profesörler, Çıray Çingiray'ın laboratuvarında tam dört gün kaldılar. Çıray Çingiray ve Turay Tunguray, bunca günde sadece Kuark Kâzım ile kopyasını birbirlerinden ayırabilmişlerdi. Ve Kopya Kâzım'ı 3121 yılına göndermeye karar vermişlerdi. Kopya Kâzım gidecek ve Kuark Kâzım'ın ışınlama aygıtını alıp gelecekti. Çıray ve Turay, o aygıtla Kuark Kâzım'ı tekrar bir araya getirebileceklerine inanıyorlardı. Kuark Kâzım'ı da buna ikna etmişlerdi.”* (s.132) Kuark Kâzım'ı görünür kılmayı başarırlar.

4. Çatışma: Naylon torbalar evrenin dört bir yanını sarmıştı. Çıray Çingiray, Turay Tunguray ve Kuark Kâzım bu sorunu çözmek isterler.

Tehlikeyi engelleme / tehlikeden korunma çabası

Romandan Alıntı: “Profesör Turay Tunguray, Çıray Çingiray ve Ordinaryüs Profesör Kuark Kâzım - artık Varkütle- yeni bir deneyle uğraşmaktaydılar: Naylon volkan deneyi.” (s.151)

4. Çatışmanın Çözümü: Naylonları bir araya toplayarak bir volkan gibi patlatmaya karar verirler.

Çatışmanın Çözümünde
Başkişi

Etkin

Akıl yürüterek ve işbirliğiyle/ başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.

Romandan Alıntı: “İçlerinden birisi Venüs’ün çevresine kadar ulaşan poşet sürülerini uzayın derinliklerine götürecektir ve orada imha edecektir.” (s.151) “Gökyüzünde ışıklı yangın günlerce sürdü. Naylon volkanı, günlerce lav fışkırttı. Bu olay, yeryüzünün her köşesinden izlenebildi ve tam güneş tutulmasından daha çok izleyici topladı. Naylon volkanı durduğunda yeryüzü ve uzay, poşet sürülerinden kurtulmuş oldu. İnsanlar, yıldız topu toplama hayallerine kaldıkları yerden devam edebileceklerdi artık.” (s.152)

Çizelge 58. “Kulak Üretme Çiftliği” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	

Çizelge 58. Devam

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>IV. Çatışmanın çözümünde başkışı etkin ise bu çözüm insana ve doğaya saygılı mıdır?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	

Bu romanda başkişinin dışındaki kişilerin yaşadığı çatışmalar da vardır; ancak bu çalışma, sadece başkişinin yaşadığı çatışmalara odaklandığı için diğer çatışmalar incelenmemiştir. Başkişinin yaşadığı ilk iki çatışmanın merak öğeleri (İnsanların yeniden işitebilmesi için Profesör Çıray Çıngıray bir yol bulabilecek mi?/ Profesör Turay Tunguray nerede ve nasıl bulunacak?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Son iki çatışmanın merak öğeleri (Kuark Kâzım yeniden görünür olabilecek mi?/ Evren naylon torbalardan nasıl kurtulacak?) yeterince yapılandırılmamıştır. Çatışmaların sadece birinde rastlantıya yer verilmiştir. Profesör Çıray Çıngıray çeçe sineğinin olumsuz etkilerine karşı geliştirdiği aşının işe yaradığını, düştüğü sırada aşı dolu şişenin kırılması ve bu aşının Çıray Çıngıray'ın bedenine girmesi sonucu anlar. Buradaki rastlantı, biliminsanlarının çalışmalarında kimi zaman yaşadıkları rastlantılara benzemektedir. Romanda üzücü ve acıklı olaylara yer verilmez. Çatışmaların çözümünde izlenen yol, inandırıcıdır. İnsanlığı bir felaketten kurtarma, bir insanın isteğini gerçekleştirme ve evreni yaşanabilir kılma, okurun sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygundur. Bu romandaki çatışmaların çözümleri insana ve doğaya saygılıdır. Çatışmaları çözmek için başkişinin yılmadan çalışması, işbirliği içinde olması okuru da yaşadığı çatışmalarda yılgınlığa düşmemenin ve işbirliğinin önemi üzerinde düşündürebilir.

4.31. Küçük Tay

Yazarı: Hamdullah KÖSEOĞLU

Yayınevi: Çınar

Basım Yılı: 2007

Sayfa Sayısı: 148

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Gürbüz, bir tayın doğumuna tanık olur. Bu tayı çok sever. Ona Tayfun adını verirler. Gürbüz, yağmurun çok yağdığı bir gün Tayfun hastalanabilir düşüncesiyle yilkının olduğu yere gider. Sele kapılır. Annesi Gürbüz'ü kurtarır; ancak çocuk uzun süre iyileşemez. Gürbüz'ün yaşadığı bölgede at yarışları çok önemlidir. Bir çocuk büyüdüğünü bu at yarışlarına girerek kanıtlamaktadır. Gürbüz de at yarışına girmeyi ve birinci olmayı çok ister. Bunun için önce babasını ikna etmesi gerekmektedir. Babası ile yaptığı at yarışında onu yenince yarışa katılmasına izin verilir. Gürbüz yarışta birinci olur. Tayfun'un başarısı at tüccarlarını harekete geçirir. Babası Gürbüz'ün çok üzüleceğini bildiğinden Tayfun'u satmamak için bir süre dirense de sonunda satar. Gürbüz'ün bundan haberi olmaması için birlikte dedesinin yaşadığı köye giderler. At tüccarları satın aldıkları Tayfun'u yakalamak için yilkının olduğu yere gelirler. Tayfun yakalanmamak için çok direnir, at tüccarlarının elinden zor da olsa kurtulur; ancak yilkının lideri olduğu için yilkıyı yalnız bırakmak istemez ve geri döner. At tüccarları da onu beklemektedirler. Onu uçuruma doğru sürüklerler. Tayfun özgürlüğü seçer.

Romanın başkişileri. Gürbüz ve Tayfun'dur. Gürbüz, ele avuca sığmayan, sabırsız, gözü kara, arkadaş grubunun lideri olan duygusal bir çocuktur. Açık ve durağan bir karakterdir.

Çizelge 59. Gürbüz'ün Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Gürbüz'ün Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Uzun sarı saçlı bir oğlan çocuğudur.	<i>"İslanmasına karşın uzun sarı saçları savrulup dağıldı yüzüne."</i> (s. 42)
Zayıf ve kısa boyludur.	<i>"Bir deri, bir kemikti."</i> (s.52) <i>"Diğerlerine göre boyu kısa, adımları küçüktü."</i> (s.100)

Çizelge 59. Devam

<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Gürbüz'ün Fiziksel Özellikleri İlgili Alıntılar</u>
Oyun dışında kalmayı hiçbir zaman kabul etmez. Grubun lideridir.	<i>"Her şeye dayanır; ama oyun dışında kalmaya, dışlanmaya dayanamazdı."</i> (s.20) <i>"İçlerinde yaşça da, boyca da büyük olanlar vardı; ama liderleri Gürbüz'dü. Oyunları o seçer, o yönlendirir, o kurardı."</i> (s. 96)
Nazlı bir çocuktur.	<i>"Evin küçüğü olduğu için biraz şımartılmıştı. Önüne konan her yemeği yemezdi. Nazlanır, mızızlanırdı. Annesi dayanamaz, önündekini alır, istediğini, sevdiğini getirirdi."</i> (s. 30)
Herkes tarafından sevilen, akıllı bir çocuktur.	<i>"Tanıdık, bildik herkes severdi onu. Herkese söz yetiştirecek kadar diri, yırtık, cingöz bir çocuktü. Ara ara büyük adamlar gibi konuşur dinleyenleri şaşırtırdı."</i> (s.30, 31)
Sabırsızdır.	<i>"Beklemeyi sevmiyordu. Tez canlı biriydi. Ne olacaksa bir an önce olsundu."</i> (s. 83)
Hayvanları çok sever.	<i>"Hayvanları çok seviyordu. Kendine acımaz, hayvanlara acırdı."</i> (s. 134)

Tayfun: Sezgileri güçlü, özgürlüğüne ve kendisini sevenlere düşkün, cesur bir taydır. Açık ve durağan bir karakterdir.

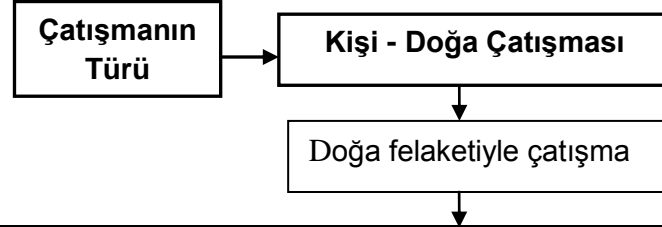
Çizelge 60. Tayfun'un Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Tayfun'un Fiziksel Özellikleri İlgili Alıntılar</u>
Güçlü ve diri bir hayvandır.	<i>"Tayfun daha genç olduğu için daha çevik, daha diri, atak ve ölçüsüzdü."</i> (s. 139)
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Tayfun'un Kişilik Özellikleri İlgili Alıntılar</u>
Özgürlüğünü kısıtlayan hiçbir şeyi sevmez.	<i>"Sınırları sevmiyordu. Önünde hiçbir sınır, engel, yasak kalmayacak kadar koşmak istiyordu. Yerleşik sınırları aşmak istiyordu."</i> (s.88) <i>"O düzlükleri severdi. Ufukları severdi. Sonsuzluğu severdi. Doğallığı, özgürlüğü severdi."</i> (s. 143)
Gürbüz'ün mutlu olmasını önemser.	<i>"Tayfun sevildiğini biliyordu. Sürücüsünü sevindirmek için vargücüyü koşuyordu."</i> (s. 118)
Cesurdur.	<i>"Korkusuz ve sakınmasızdı. Ne getirir, ne götürür diye düşünmezdi. Kendisini kollamazdı."</i> (s.139)
Çocukları çok sever.	<i>"Deneyimli bakıcıların, eke sürücülerin yaklaşmadıkları bu soylu at, çocukları çok seviyordu."</i> (s.140)
Grubunun lideridir.	<i>"O bir liderdi. Lider gibi davranması gerekirdi. (s.144)</i>

Başkişilerin Yaşadıkları Çatışmalar / Çözümleri

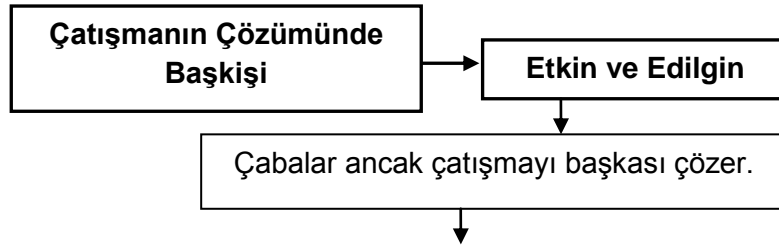
Gürbüz'ün Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Gürbüz yağmurun çok yoğun yağdığı bir anda Tayfun'u bulmak ister. Sele yakalanır. Sel sularına gücü yetmez.

Romandan Alıntı: “Sel, Gürbüz'den daha diri, daha çılgın, daha hızlıydı. Atlıyor, sıçırıyor, savruluyordu. O güne değin böylesi bir sel görülmemişti.” (s.45)

1. Çatışmanın Çözümü: Gürbüz mücadeleden hiç vazgeçmez. Annesinin yardımıyla selde boğulmaktan kurtulur.

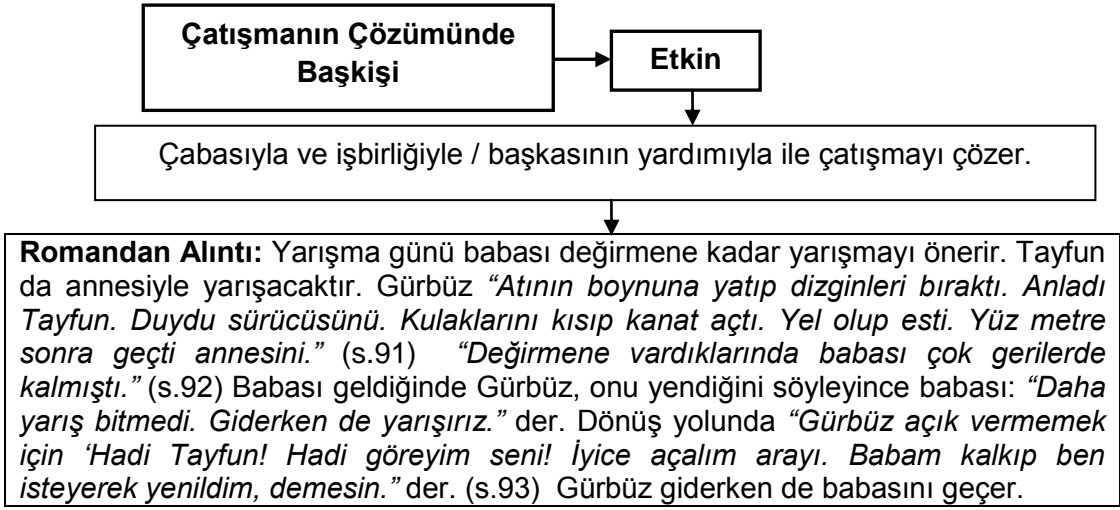
Romandan Alıntı: “Gücü, direnci kırılıp düştü Gürbüz. Düştü; ama durmadı. Düştü; ama oturup beklemedi. Düştü ve kalktı. Koşmasını sürdürdü. Kurtulacaktı. Kurtulması gerekirdi. Yaşamaları gerekirdi. Yeniden Tayfun'un boynuna sarılmak için. Yeniden annesine kavuşmak için. Arkadaşlarıyla oynamak için...” (s. 46) Gürbüz'ün annesi çocuğunun Tayfun'u bulmak için dağa çıktığını duyunca onun peşinden gider. Oğlunu sel sularının içinde görür. “Suna Hanım, selin önünden kapıp aldı oğlunu. Aldı ve geriye dönüp koşmaya başladı. Anne koştu, sel koştu.” (s. 48) “Sel suları giderek sağa sola yayıldı, sığlaştı, azaldı.” (s.48)

2. Çatışma: Gürbüz ve babası atlarını yarıştırlar. Bu yarış iki kişi arasında olsa da aslında çocuk, bir hayali / isteği gerçekleştirme çabasıdır.

Romandan Alıntı: Gürbüz babasına: “Yarın atlarımıza binip dağlara doğru sürelim. Beni geçersen yarışa sen katıl. Geçemezsen ben katılayım.” (s. 78) Babası yarışmayı kabul eder. Gürbüz Tayfun'a şöyle der: *Bilmiyorsan söyleyeyim. Bugün babamla yarışacağız. Eğer onları geçerse büyük yarışa katılmamıza izin verecek.*” (s. 84)

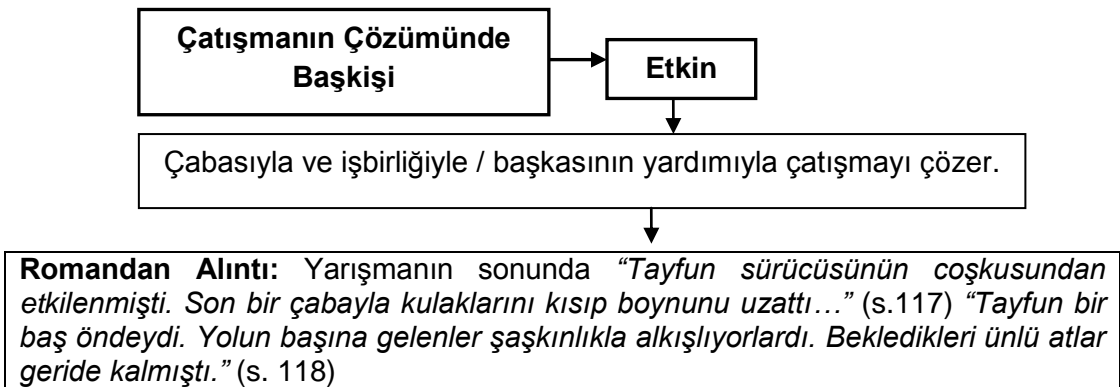
2. Çatışmanın Çözümü: Gürbüz, Tayfun ile beraber verdiği mücadele sonunda yarışmayı kazanır.

3. Çatışma: Gürbüz yaşadığı toplumun bir geleneği olan at yarışında birinci olmak ister.

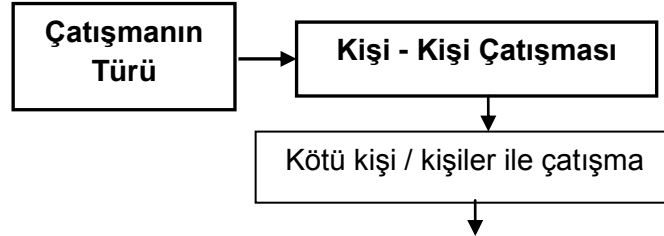

3. Çatışmanın Çözümü: Gürbüz yarışmada birinci olmak için Tayfun ile tek vücut olur. İki de ellerinden geleni yaparlar.

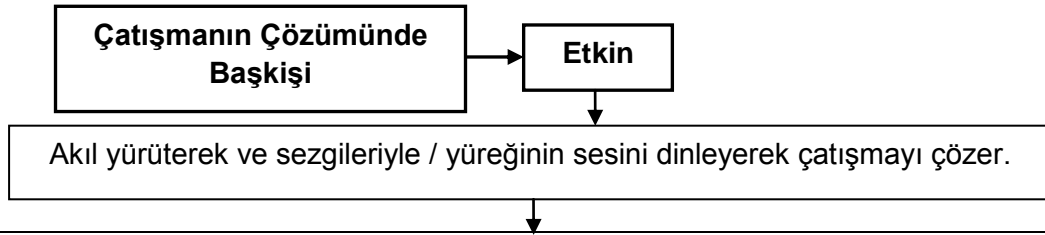
Tayfun'un Yaşadığı Çatışma / Çözümü

4. Çatışma: Gürbüz'ün babasının Tayfun'u satması üzerine at tüccarları Tayfun'u yakalamaya gelirler. Tayfun ise yakalanmamak için mücadele eder.

Romandan Alıntı: Onu yakalamaya gelen kişilerin attığı ipten boynunu kurtarır “Kuyruğunu dikip uzaklara koştu.” (s.143) “Olmadı, duramadı. Yılıksını bırakıp gidemezdi. O bir liderdi. Lider gibi davranması gerekirdi. Yerini koruması gerekirdi.” (s.144)

4. Çatışmanın Çözümü: Tayfun, yılıksını bırakmak istemez, tutsaklığı da kabul etmez.

Romandan Alıntı: Tayfun geri döner. Yılıksını bırakmamak ve iki adama yakalanmamak için elinden geleni yapar. Adamlar ipi boynuna geçirmeyi başarsalar da ipten kendini kurtarır; ancak bu kez adamlar onu uçuruma doğru sürükler. “Bir uçuruma baktı Tayfun, bir ipe. ‘Tutsak yaşamaktansa...’ dedi.” (s.147) “Sıçrayıp uçtu uçurumdan aşağı. Son sesiyle, son gücüyle kişnedi.” (s. 148)

Çizelge 61. “Küçük Tay” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓

Çizelge 61. Devam

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	

Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Gürbüz, selden kurtulabilecek mi?/ Gürbüz babasını at yarışında geçebilecek mi?/ Gürbüz, geleneksel at yarışında birinci olacak mı? / Tayfun, at tüccarlarının elinden kurtulabilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Çatışmaların çözümünde rastlantı, şans ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Tayfun'un at tüccarlarıyla mücadelesi sırasında at tüccarlarının acımasızlığı üzücü bir olay olsa da aşırı duygusallığa neden olmamaktadır.

Çatışmaların çözümünde izlenen yol, okurun özgürlük ve sevgi gereksinimine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Gürbüz, duygusal, sevgi dolu bir çocuktur. Tayı Tayfun ile olan ilişkisi bir dostluk ilişkisidir. Duyguları, zayıflıkları, güçlü yanları tayına olan bağlılığı gibi nedenlerle okur, Gürbüz ile özdeşim kurabilir. Gürbüz ile Tayfun'un dostluğu okuru da dostluğun ne denli değerli olduğu üzerine düşündürebilir. Gürbüz'ün gücü doğaya yetemese de Tayfun'a olan sevgisinin bir göstergesidir doğayla girdiği çatışma. Yarışmaya katılmak ve birinci olmak isteği de dostu Tayfun içindir. İkisinin işbirliği sayesinde yarışmayı kazanırlar. Bu çözüm yolu, okura rekabete dayalı bir çatışmada işbirliği yapmanın önemli olduğunu düşündürebilir. Tayfun'un yakalanmamak ve yilkısına sahip çıkmak için tanımadığı iki kişiyle yaşadığı

çatışmanın çözümünde Tayfun, tutsaklıktansa özgürlüğü seçer. Tayfun ile özdeşim kuran okur, özgürlüğün önemi; onurlu olmak, cesur olmak, bildiği doğrulardan vazgeçmemek gibi yaşam ilkeleri oluşturabilir.

4.32. Çevreci Karıncalar

Yazarı: Sara GÜRBÜZ ÖZEREN

Yayınevi: Damla

Basım Yılı: 2010

Sayfa Sayısı: 160 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Taha ve kardeşi yaz tatilinde babaanne ve dedelerinin yaşadığı köye gelirler. Bu, zorunlu bir gelişir; çünkü anne ve babaları Amerika'ya gitmiştir. Annesi gitmeden önce Taha'ya güzel bir günlük armağan eder. Taha yaşadıklarını bu deftere yazar. Okur da yaşananları bu günlükten Taha, naylon torbaların doğada yok olması için bir çare düşünür. Naylonları incelterek karıncaların yemlerine katar. Bir gün arkadaşı, çekirgelerin çok obur olduğunu onlara da naylon yedirmesini önerir. O günden sonra Taha hem karıncaları hem de çekirgeleri naylon karışımı yiyeceklerle besler. Bir gün topluca gittikleri kır gezisinde karıncalarına ve çekirgelerine farklı çiçekler bulmak isterken kaybolur. Geceyi bir mağarada geçirir. Ertesi gün tepeye çıkarak bir ateş yakar. Bu ateş sayesinde bulunur. Taha'nın kaldığı mağaranın varlığından ilk kez haberdar olan köylüler, yetkililerin de yardımıyla mağarayı turistlere açarlar. Taha, karıncaları ve çekirgeleri naylona alıştıırıp alıştııramadığından emin olamasa da bulduğu mağara nedeniyle özel biri olduğunu düşünür.

Romanın başkişisi. Taha'dır. On iki yaşındadır. Deney yapmaktan, çevresini gözlemlemekten hoşlanan bir çocuktur. Taha açık bir karakterdir.

Çizelge 62. Taha'nın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Taha'nın Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Köyde kalırken fiziksel olarak güçlenir.	<i>"Köy havası yaramış, kuvvetim artmış, daha çevik olmuştum. İştahım da açılmıştı."</i> (s.64)

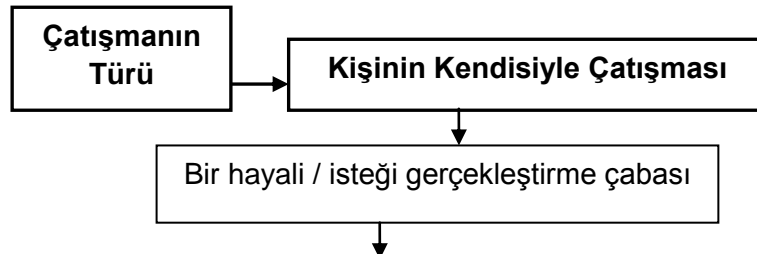
Çizelge 62. Devam

<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Taha'nın Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Doğaya karşı duyarlıdır.	<i>"Ya bir gün toprağın yüzeyi gerçekten naylonla kaplanırsa!" (s. 40) "Bir gün bu toprakların naylonlarla kaplı olacağını düşünmek insana acı veriyordu." (s. 85)</i>
Bir kahraman olarak tanınmak ister.	<i>"Eğer bir gün onlara naylon yemeyi öğretirsem nasıl olsa gazeteler fotoğrafımı ön sayfaya basacaklardı ve annem haberi okuyunca sevinçten havaya uçacaktı. Ah, bunu hayal etmek ne güzel!" (s.100)</i>
Dini duyguları güçlü bir çocuktur.	<i>"Allah'a şükrederek tepeye tırmanmaya başladım." (s.111) O kayb olduğunda dedesi ve ninesi çok üzülür. Taha onlar için şöyle der. "Tarif edilemez acılarla geçirilen bir gecenin ardından bana kavuşmuş olmaları onlar için bir mucizeydi ve Allah'a ne kadar şükretseler azdı." (s. 120)</i>

Taha devingen bir karakterdir. Romanın başında köyde olmaktan çok sıkılırken daha sonra köyü çok sever. *"Dedemin bağı evine geleli tam üç uzun gün oldu. Sıkıntıdan patlıyorum. Burada kalacağım günleri düşündükçe boğazıma bir şeyler düğümleniyor, göğüs kafesim daralıyor."* (s. 6) *"Her şeye rağmen burada olmak bana zevk veriyordu."* (s.54) *"Akşamın serinliğinde yanan ateşe karşı oturduğumuzda burada olmaktan ne kadar mutlu olduğumu hissettim."* (s. 73)

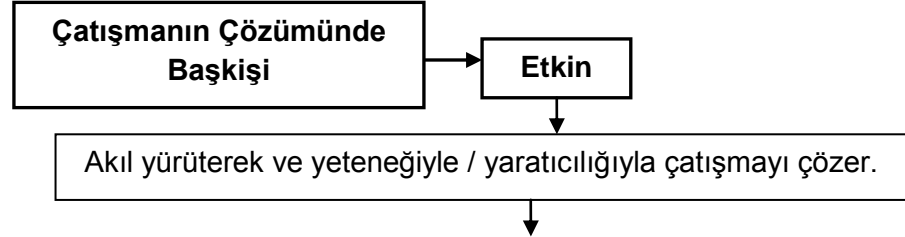
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Taha, toprağı naylonlardan kurtarmayı ister. Karıncaların şekere olan ilgisini görünce bu sorunu çözmek için bir yol düşünür.

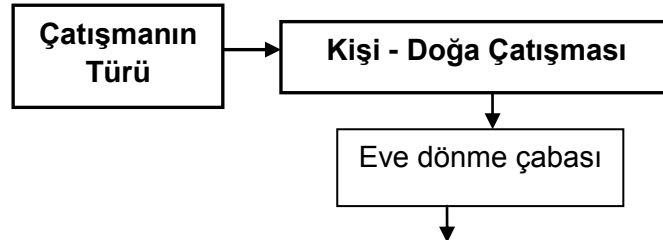
Romandan Alıntı: *"Acaba karıncalara naylon yemek öğretilse doğayı bu pislikten kurtarabilirler miydi?" (s.45) "Karıncaları naylon yemeye alıştırmak! Zor iş... Hatta imkânsız... Hemen pes etme oğlum! Jules Verne 'Aya Seyahat'i yazdığı zaman kim böyle bir şeyin gerçekleşeceğine inanıyordu? Hayallerine gem vurma Taha! Başarabilirsin! Karıncalara naylon yedirmeyi başarabilirsin!" (s. 46)*

1. Çatışmanın Çözümü: Taha, bilimsel düşünce basamaklarını uygulayarak karıncaları naylon yemeye alıştırmaya çalışır. Karıncaların naylon yemeye alışıp alışmadığından emin olamaz ama naylonlara karşı doğayı korumak adına kendince bir buluş yapma çabası onun çatışmanın çözümünde etkin olduğunu göstermektedir.

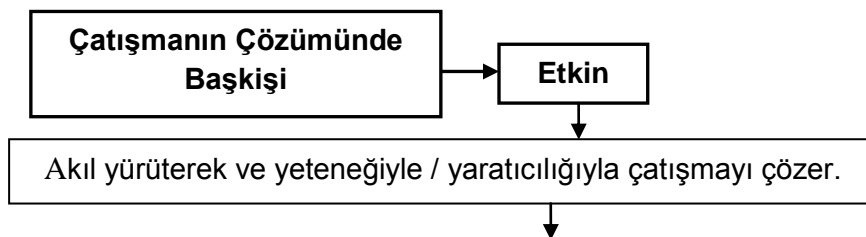
Romandan Alıntı: “İlk önce birbirinden uzak üç karınca yuvası tespit edecektim. Her bir yuvaya bir ad koyacak ve başlarına levha dikerek bu adı kazıyacaktım. Her bir yuvaya değişik şekilde hazırlanmış naylon şeker karışımını verecektim. Her hafta sonu hazırladığım bulamacın naylon oranını biraz artıracaktım. Sonra da çalışmalarımın sonucunu defterime günü gününe kaydedecektim.” (s.50) “Karıncalardan vazgeçmemek üzere çekirge eğitmeye karar verdim. Kim bilir belki çekirgeler naylonu umduğumdan daha çok severler ve toprak anayı kurtarmış olurum.” (s. 84) Karıncalara farklı çiçekler toplamak isterken kaybolan Taha bir mağara keşfeder. “Belki karıncalara ve çekirgelere naylon yemeyi öğretememiştim; ama muhteşem bir mağarayı gün yüzüne onlar sayesinde çıkarmıştım. Bu bile başarısız olmadığımın bir kanıtı olabilirdi.” (s.130)

2. Çatışma: Kayalığın üstündeki çalılıklara tutunarak ilerlerken çalılık kopar ve Taha düşer, geldiği yönü karıştırdığı için kaybolur.

Romandan Alıntı: “Keçi yolağına inince ne tarafa gideceğimi şaşırdım. Bu, korkunç bir şeydi! Buraya hangi taraftan geldiğimi bir türlü kestiremiyordum. Çünkü değişik çiçek bulma peşinde olduğumdan etrafa dikkat etmemiştim. Hava kararmak üzereydi. Ne kadar bağırsam bağırayım, kimse beni duymuyordu.” (s.106)

2. Çatışmanın Çözümü: Taha geceyi bir mağarada geçirir. Ertesi gün ise yerini belli etmek için ateş yakar.

Romandan Alıntı: Taha düşerken tuttuğu çalının koptuğu yerde bir delik görür. Bu deliğin bir mağaranın girişi olduğunu anlar. Yağmur yağmaktadır. *“Daha fazla ıslanmamak için hızla mağaraya tırmandım.”* (s.108) Geceyi mağarada geçirir. *“Beni aramaya çıktıklarından emin olduğum için yerimi belli etmenin en iyi çaresi ateş yakmaktı.”* (s. 111) Kibrit kutusunda üç kibriti vardır; ancak bunları yakamaz. Başka bir çözüm yolu düşünür. *“Esrarlı Ada’ya düşen kahramanlar ateş yakmak için çareler ararken içlerindeki mühendis, saat camını mercek olarak kullanıyor ve ateşi tutuşturuyordu. Kolumdaki saate sevgiyle baktım.”* (s.113) Saat camı düz olduğu için ateşi yakamaz. *“Camı bir taşın üzerine koydum. Küçük küçük darbelerle kırdım. Şimdi elimde iki cam parçası tutuyordum. Kendi merceğimi kendim yapmak üzere cam parçalarını üst üste koydum ve güneşe tuttum... Başarmıştım!”* (s.115) Ateşi gören köylüler Taha’yı bulurlar.

Çizelge 63. “Çevreci Karıncalar” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak öğesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>III. Çatışmada üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	

Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Taha, karıncalara naylon yemeyi öğretebilecek mi?/ Kaybolan Taha evin yolunu nasıl bulacak?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Çatışmaların çözümünde rastlantı ve şansın etkisi yoktur. Çatışmalar olağanüstü güçler tarafından da çözülmez. Romanda üzücü ve acıklı olaylara yer verilmemiştir. Başkişinin çatışmaları çözümede izlediği yol, inandırıcı, okurun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Okur, deney yapmaya meraklı, açık ve devingen bir karakter olan başkişi ile özdeşim kurabilir.

Başkişinin atışmanın çözümünde izlediği yol, okuru bir çatışmanın çözümünde akıl yürütmenin, yeteneğini ve yaratıcılığını kullanmanın önemi üzerinde düşündürebilir.

4.33. Beyaz Evin Gizemi

Yazarı: Canan TAN

Yayınevi: Altın Kitapları

Basım Yılı: 2011(1. Baskı: 2003)

Sayfa Sayısı: 110 / Resimli

Seslendiği yaş: 9 +

Romanın Özeti: Eraylar o yaz, yazlık evlerinin olduğu siteye taşınırlar. Bu sitenin hemen yanında beyaz bir ev vardır. Çocuklara göre, bu ev gizemlidir. Bu gizemi çözmek için evi gözlerler. Evin sahibi İpek Hanım ile tanışan Eray, bir gün arkadaşı Korhan ile eve davet edilir. Evde kendi yaşlarında yürüyemeyen bir çocuk vardır. Bu çocuk, İpek Hanımın oğlu Murat'tır. İpek Hanım oğlu Murat'a destek olmaları için çocuklardan yardım ister. Murat, iki yıl önce geçirdiği kazadan dolayı yürüyememektedir. İlk ameliyatında çok acı çektiği için ikinci kez ameliyat olmak istememektedir. Eray ile Korhan her gün Murat'ın yanına giderler; Murat ile konuşmaya çalışırlar. Bir gün bir konuşma sırasında Eray, Murat'a çok şımarık olduğunu, yoksul ve yürüyemeyen birçok çocuğun onun yerinde olmayı isteyeceğini söyler. Bu sözler Murat'ı çok etkiler. Ameliyat olmaya karar verir ve ameliyat başarıyla gerçekleşir. Murat da arkadaşlarıyla koşup oynamaya başlar.

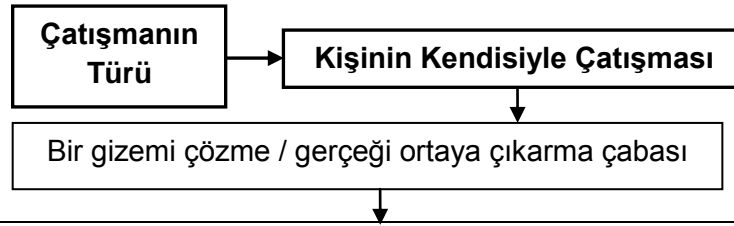
Romanın başkişisi. Eray'dır. Dördüncü sınıfa giden, kitap okumayı çok seven bir çocuktur. Eray açık ve durağan bir karakterdir.

Çizelge 64. Eray'ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<p><u>Fiziksel Özellikleri</u></p> <p>Biraz kısa boyludur. Güçlü bir çocuk değildir.</p>	<p><u>Romandan Eray'ın Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u></p> <p>Kolileri taşıırken zorlanan Eray <i>“Zorlandığımı belli etmedim. Adım zaten ‘Bıcırık’ tı. Bir de ‘güçsüz Bıcırık’ mı olsundu.”</i> (s.10) diye düşünür.</p>
<p><u>Kişilik Özellikleri</u></p> <p>Kimi zaman kendini akıllı bulmamaktadır.</p>	<p><u>Romandan Eray'ın Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u></p> <p>Korhan beyaz ev hakkında yorumlar yapınca Eray, <i>“Korhan mı çok akıllıydı, yoksa ben mi aptaldım? Neden ben de kafamı onun gibi çalıştıramıyordum?”</i> diye düşünür. (s. 20)</p>

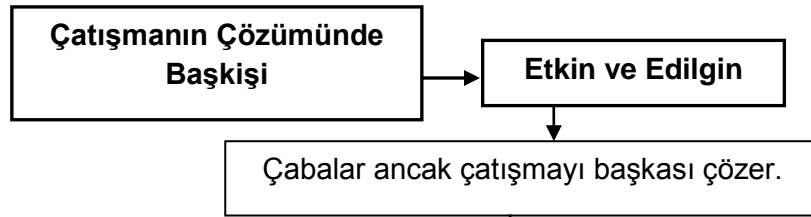
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Eray, yazlık siteye geldiğinde arkadaşları beyaz evin gizemli olduğunu söylerler. Zamanla Eray da bu evin gizemli olduğunu düşünür.

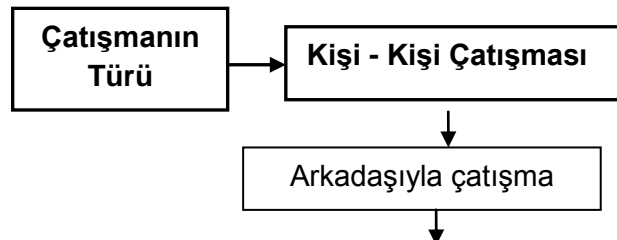
Romandan Alıntı. Eray beyaz evde neler olup bittiğini merak eder. *“İçimden bir ses, o evde farklı bir şeyler olduğunu söylüyordu.”*(s.16) Eve giren çıkan birileri olduğunu görünce ablası ortada çözülecek bir sorun olmadığını, söyler. Eray ise *“Gerçekten her şey görüldüğü kadar sıradan ve olağan mıydı?”* diye düşünür. (s.34)

1. Çatışmanın Çözümü: Beyaz evdeki kadınla tanışır. Onun daveti üzerine beyaz eve gider.

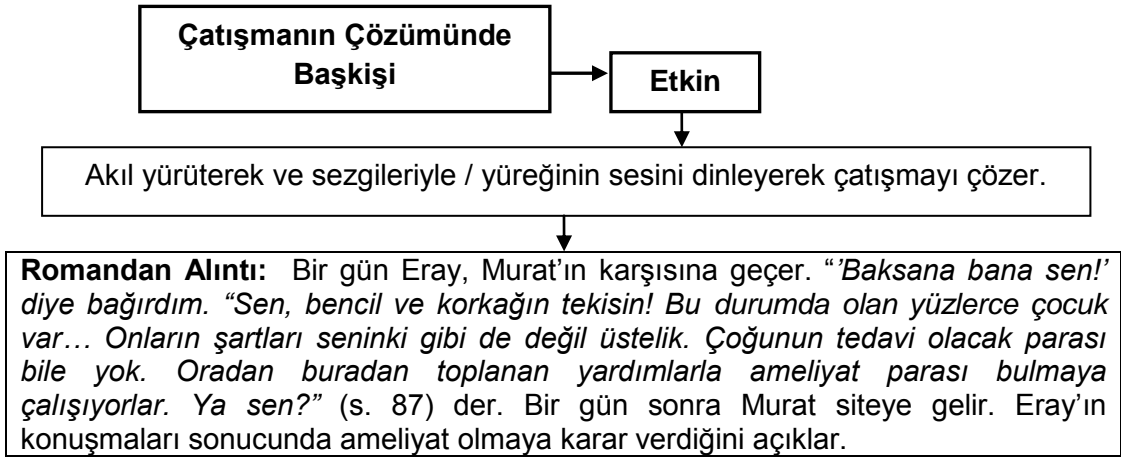
Romandan Alıntı: Eray, beyaz evin sahibi İpek Hanım ile tanışır. Onunla aynı saatlerde bakkaldan alışveriş yapmaya dikkat eder. Böylece ev hakkında daha fazla bilgi edineceğini düşünür. İpek teyze onu bir gün evine davet eder. *“Eray,” dedi İpek teyze, her zamanki sevecenliğiyle. “İçeri gelip bir meyve suyu içmek ister misin?”* (s. 53) Eray kahvaltıdan sonra geleceğini söyler. İpek teyze Korhan’ı da getir deyince bir saat sonra Korhan ile beyaz eve gittiklerinde İpek teyze *“Biliyorum burayı, beyaz evi çok merak ediyordunuz. Hatta gizemini çözmeye çalışıyordunuz... Gördüğünüz gibi, burası da normal bir ev, biraz büyük, biraz da dışa kapalı...”* der. (s.63) Bahçede tekerlekli sandalyede bir çocuk görürler. İpek teyze *“İşte çocuklar, beyaz evin gizemi bu! Murat... Benim biricik oğlum.”* der. (68)

2. Çatışma: Eray, Murat ile iletişime geçmek ve onu ameliyat olmaya ikna etmek ister.

Romandan Alıntı: İpek teyzenin çocuklardan bir ricası olur. *“Murat’ın psikolojik tedavisinde, bana yardımcı olur musunuz?”* (s.72) Beyaz evden çıkarken Eray şöyle düşünür: *“Evet, sonunda beyaz evin gizemini çözmüştük! Ama geride çözülmesi gereken öyle çok sorun vardı ki!”* (s.73)

2. Çatışmanın Çözümü: Eray ile Korhan her gün Murat'ın yanına giderler. Murat ile konuşmakta çok zorlanırlar. Murat "yürümek" sözüne dayanamamaktadır. Onları yalnız bırakıp "yoruldum" diyerek içeri gitmek istemektedir. Ancak Eray Murat ile konuşma konusunda kararlıdır ve bunu başarır.

Çizelge 65. "Beyaz Evin Gizemi" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmanın çözümünde izlenen yol, inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	

Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Beyaz evdeki gizem nedir?/ Eray, Murat'ı ameliyat olmaya ikna edebilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi

uyandırabilecek niteliktedir. Çatışmaların çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü güçlerin etkisi yoktur. Murat'ın yürüyememesi üzücü bir olaydır; ancak bu, aşırı duygusallık yaratacak bir biçimde sunulmamıştır. Başkişinin çatışmaları çözmede izlediği yol, inandırıcı; okurun özgürlük gereksinimine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Eray, sorgulayan bir çocuktur. Murat için bir şeyler yapmak ister. Onunla konuşmaya çalışır. Onun kitap okumaktan hoşlandığını görünce kendi kitaplarından getirir. Böylece bir konuşma ortamı yaratır. Murat'ın "yürümek" sözünü duyar duymaz odasına gitmek istemesine kızar ve içinden ne geliyorsa açıkça söyler. Söyledikten sonra da onu üzdüğü için, içi içini yer. Eray ile özdeşim kuran okur da dürüst olmak, dürüst olmanın bedeli gibi konular üzerine düşünebilir. Özellikle ikinci çatışmanın çözümünde Eray'ın etkin olması, Murat ile iletişime geçmek için yollar araması, gerçekleri söylemesi, okuru bir sorunun çözümünde gerçekleri dillendirecek cesarete sahip olmanın önemi üzerinde düşündürebilir.

4.34. İncili Kavak

Yazarı: Ayşe YAMAÇ

Yayınevi: Bu

Basım Yılı: 2004

Sayfa Sayısı: 94 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 10

Romanın Özeti: Mıcık, bir gözü görmeyen, bir ayağı da aksayan yoksul bir köy çocuğudur. Bahçelerinde İncili Kavak adında bir ağaç vardır. Dedesi ölmeden önce bu ağaca iyi bakmalarını öğütler. Mıcık, o ağaçla arkadaş olur. Bir gece ağaç, Mıcık'ın gözünü ve ayağını iyileştirir. Ona bir inci verir. Çok sıkıntıda olduğunda bunu yüreğinin üstüne koyup iki kez ovarsa dileğinin gerçekleşeceğini söyler. İncili Kavak'ın içinde kötü tohumlar da vardır. Bu tohumlar, sonbaharda güçlerini göstermeye başlar ve köydeki evlere yıldırım düşmesine neden olurlar. Köylüler İncili Kavak'ı kesmek isterler. Bu işle görevlendiren köylü tam ağacı keserken donakalır. O günden sonra da kimse ağacı kesmeye cesaret edemez. Mıcık, İncili Kavak'tan incisini almasını ve köylüleri rahat bırakmasını ister. Böylece İncili Kavak incisini alır ve köylüler rahata kavuşur. Plüton'da yarı insan yarı bilgisayar olan hologramların anası A-1, C-43'ü dünyada Avrupa ve Amerika ülkelerinin yoksul; Afrika ve Asya ülkelerinin ise çok zengin olmalarının nedenlerini araştırmakla görevlendirir. C- 43 dünyaya geldiğinde Vendi ile tanışır. Birlikte İncili Kavak'ı görmeye giderler. İncili Kavak'ı gördüklerinde ona hayran olurlar. Ertesi gün yine gittiklerinde İncili Kavak'ın üzerinde hiç inci kalmamıştır ve Mıcık çok mutsuzdur. C- 43, Vendi'nin ona taktığı adla Mutlu, incileri bulmaya karar verir. Vendi'yi, Mıcık'ın yanında bırakıp hırsızların peşine düşer. İncileri bulur, sadece bir inciye alamaz. İncileri Mıcık'a getirir. Diğer inciye almaya gittiğinde hırsızlar tarafından paramparça edilir. C-43'ün arkadaşları aldıkları sinyallerden yola çıkarak C- 43'e yardıma gelirler. Onun parçalarını toplarlar. Mıcık ve Vendi'yi de alıp Plüton'a giderler. Çocuklar orada bir hafta kalır. C- 43 onarılır. Bu sırada hologramlar incileri incelerler. Bunların özlerinde barış, mutluluk ve sevgi tohumları taşıdıklarını bulurlar. Hologramlar onları çoğaltarak evrenin dört bir yanına dağıtırlar. Mıcık da İncili Kavak'ın incilerini

ağacına geri verir. Annesi ve babasını trafik kazasında kaybeden Vendi'yi Mıcık'ın ailesi evlat edinir. C-43, çocuklara her yaz geleceğine söz verir.

Romanın başkişileri. Mıcık ve C- 43 (Mutlu)'tür. Her ikisi de kapalı ve durağan karakterlerdir.

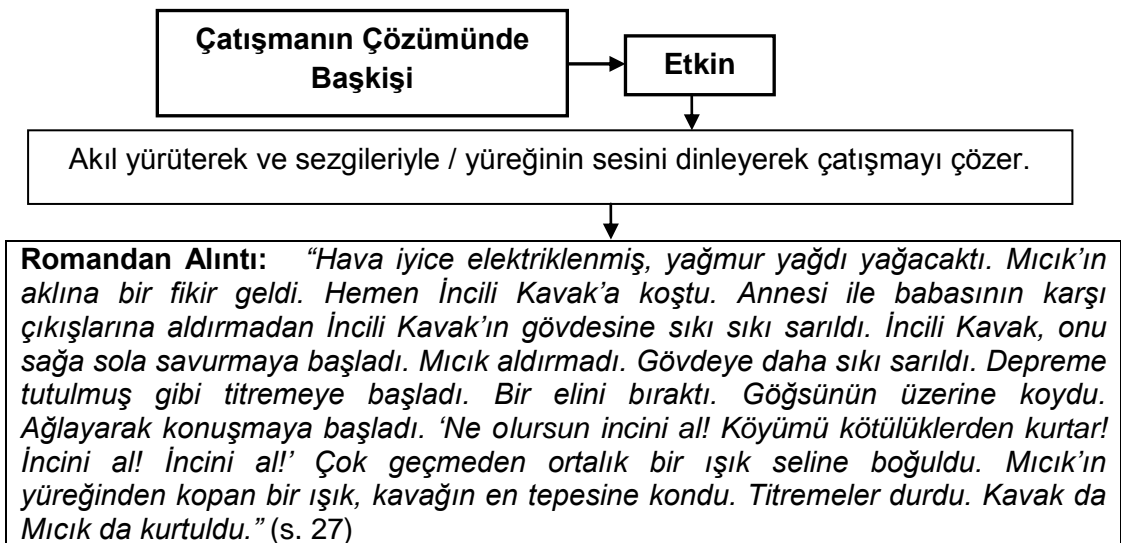
Başkişilerin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

Mıcık'ın Yaşadığı Çatışmalar

1. Çatışma: Mıcık'ı iyileştiren İncili Kavak, köyde birçok felakete neden olmaktadır. Mıcık, İncili Kavak'ın yeni felaketlere neden olmasını engellemek ister.

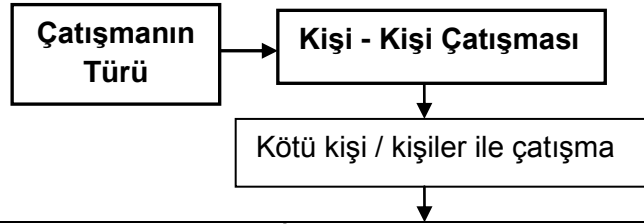

1. Çatışmanın Çözümü: İncili Kavak'a sevgisini göstererek çatışmayı çözer.

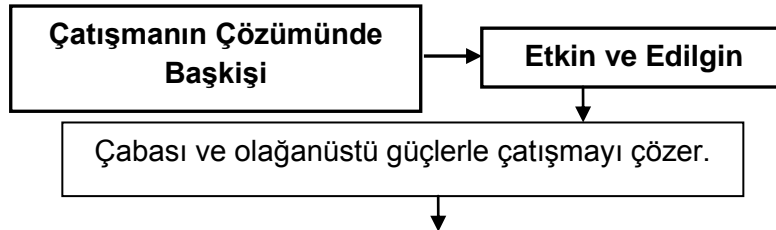
Mutlu (C- 43)' nun Yaşadığı Çatışmalar /Çözümleri

2. Çatışma: İncili Kavak'ın incileri çalınmıştır. Mutlu'nun görevi onları bulmaktır; ancak bunu nasıl yapacağından emin değildir.

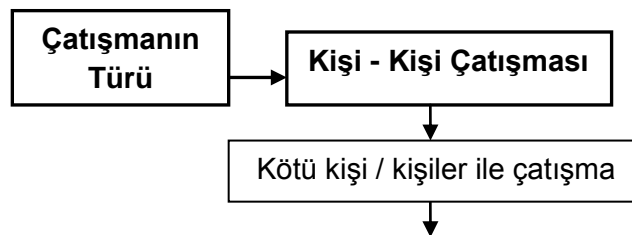
Romandan Alıntı: A-1, C- 43'e "İncileri bul, yeter! Kendine de dikkat et!" (s. 56) der. Bu görevi alan C- 43 "İncileri nasıl bulabileceğini düşünmeye koyuldu. Hemen sinyalleri çalıştırdı. Sinyaller çok zayıftı. Anlaşılan, çok uzaklardan geliyordu. Her biri, değişik yerlere dağılmış olmalıydı. İşi, epey uzun süreceğe benziyordu." (s. 56)

2. Çatışmanın Çözümü: Kendisine gelen sinyaller, incilerin yerin göstermektedir. Kimseye yakalanmadan incileri almayı başarır.

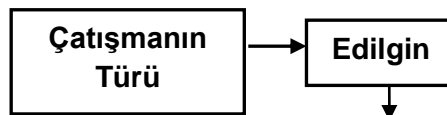
Romandan Alıntı: Sinyaller sayesinde incilerin yerini bulan Mutlu "incilerle birlikte kendini ışınlayabilirdi. Ancak, yukarıdaki inciyi şimdi alamazdı. Onun için, gece yarısından sonra yeniden gelmesi gerekecekti. Üstelik polise de haber vermeliydi. Bu insanlar cezasız kalmamalıydı. Bu düşüncelerle sepeti kucakladı. Kendini Mıcıkların bahçesine ışınladı." (s.65)

3. Çatışma: Mutlu, kalan inciyi de alıp gelmek ister.

Romandan Alıntı: Mutlu, incinin bulunduğu salondaydı çok fazla silahlı adam olduğunu görür. "Arkasında bir ses duydu. Ne olduğunu anlamak için döndü. Aynı anda da üzerine silahlar boşaldı."(s.67)

3. Çatışmanın Çözümü: Mutlu yeniden incinin olduğu yere gider; ancak bu kez yakalanır onu arkadaşları kurtarır.

Çatışmayı başkası çözer.

Romandan Alıntı: Mutlu'yu arkadaşları bulur ve onu kurtarırlar. O son inciye de alırlar. *“Yaratıklar, hep birden içeri ışınlandılar. Silahlı adamları kısıkvrak yakaladılar. Özenle Mutlu'nun parçalarını topladılar.”* (s. 73)

Çizelge 66. “İncili Kavak” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	

Bu romanda çatışmalardaki merak öğeleri (Mıcık, İncili Kavak'ın köylülere zarar vermesini engelleyebilecek mi?/ Mutlu (C- 43), incileri geri alabilecek mi?/ Mutlu, hırsızların elinden nasıl kurtulacak?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandıracak niteliktedir. Mutlu kendisindeki olağanüstü güçler sayesinde incilerin yerini bulur ve onları geri getirir. Mutlu'nun arkadaşları olağanüstü güçleri sayesinde Mutlu'yu bulurlar. Romanda Mıcık'ın engelli olması, Vendi'nin anne ve babasını kaybetmiş olması aşırı duygusallık yaratacak bir biçimde sunulmamıştır. Romanın fantastik kurgusundan dolayı çatışmaların çözümünde izlenen yol, inandırıcı olarak yorumlanabilir.

Çatışmaların çözümünde izlenen yol, çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Mıcık, engelli ve engelli olduğu için de çok mutsuz ve yalnız bir çocuktur. Romanda bu duruma dönük bir çatışmaya yer verilmez; ancak Mıcık bir mucize ile engellerinden kurtulur. Böyle bir şeyi düşlememiştir, beklememektedir; ama İncili Kavak onun engellerini yok eder. Mıcık ile özdeşim kuran okur, engelli olmak, kötü bir şey ve engellileri ancak bir mucize kurtarabilir, diye düşünebilir. Bu iletinin engelli çocuklara ve engelli çocuklarla arkadaşlık edenlere olumsuz etkileri olabilir. Mutlu da İncili Kavak gibi olağanüstü güçlerle donatılmıştır; ancak o yaşadığı çatışmaları çözmek için son ana kadar çabalar. Okur, onunla özdeşim kurduğunda evren adına iyi bir şey yapmak için çabalamanın önemini düşünebilir.

4.35. Gezegenler Arasında Yolculuk Bölüm 1

Yazarı: Ayşe YAMAÇ

Yayınevi: Bu

Basım Yılı: 2011 (1.Baskı: 2008)

Sayfa Sayısı: 111 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 10

Romanın Özeti: Erkin ve Evren çok iyi iki arkadaştır ve 2295 yılında Eskişehir’de bir yaşam kolonisinde yaşamaktadırlar. Erkin ve Evren yaz tatilinde bir haftalığına aileleriyle Pembeay’a giderler. İki arkadaş, Pembeay’daki teknoloji parkında zaman makinesini görünce onu kullanarak geçmişe gitmeyi, dünyanın eski halini görmeyi çok isterler. Başkanlık Konutuna gittiklerinde orada da bir zaman makinesi görürler. Başkan, zaman makinesini her gün görmeye gelebileceklerini söyleyince tatillerinin son üç gününü Başkanlık konutunda geçirirler. Son gün zaman makinesini çalıştırmayı başarırlar. Dünya’ya gidecekleri zamanı kodlarken Erkin 2005 yılı yerine yanlışlıkla 2050 yazar. Kendilerini sel ve fırtınanın içinde bulurlar, zorlukla oradan kurtulurlar ve Eskişehir’in 2005 yılına gitmeyi başarırlar. Çok eğlenirler. Zamanı öyle bir ayarlamışlardır ki gidip geldiklerini kimse anlamayacaktır. Ancak düşündükleri gibi olmaz. Geri döndüklerinde Başkan onları beklemektedir. Başkan izinsiz böyle bir tehlikeye atıldıkları için onlara ailelerin izniyle derslerinden kalan zamanlarda Eskişehir’deki uçandaire ve zaman makinesi üreten bir fabrikada çalışma cezası verir. Bu işte başarılı olurlarsa ertesi yıl için Başkan zaman makinesi ile yolculuk yapmalarına izin verecektir. Çocuklar bu cezaya çok sevinirler.

Romanın başkişisi. Erkin’dir. Açık bir karakterdir.

Çizelge 67. Erkin’in Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Erkin’in Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Erkin kısa boylu, tombul, kaş ve kirpikleri çok az olan, ela gözlü bir çocuktur.	<i>“Tüm yaşlıları gibi, kısa boylu ve tombulcaydı. Başında saç yoktu, gözleri küçüktü. Özenle bakılmayınca gözlerinin ela rengi bile tam olarak ayımsanmazdı. Kaş ve kirpikleri de - herkesinki gibi - yok denecek kadar az ve sarıydı.” (s. 11)</i>

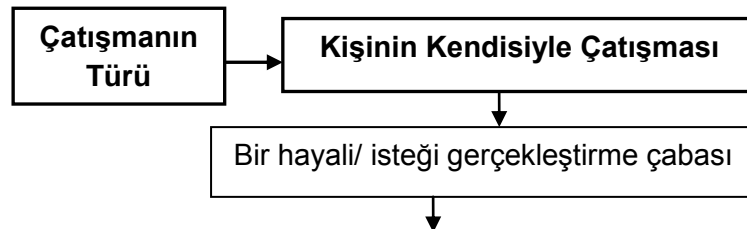
Çizelge 67. Devam

<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Erkin'in Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Yirminci yüzyıl çocuklarına özenmektedir.	Erkin, bilgisayarı İzi'ye şöyle der: <i>"Yaşamım çok sıkıcı. Yirminci yüzyıl çocukları gibi yaşamak istiyorum."</i> (s.30)
Uzay yolculuklarını çok sever.	<i>"Erkin uzay yolculuğunu çok seviyordu."</i> (s. 33)
Hatasını kabul eden ve arkadaşına karşı sorumluluklarını bilen bir çocuktur.	Zaman makinesiyle yolculukları sonucunda yeryüzüne indiklerinde Erkin <i>"Sadece kendini değil, Evren'i de tehlikeye atmıştı. Ona bir şey olursa kendini asla bağışlamayacaktı."</i> (s. 73) <i>"Erkin derin bir 'Of!' çekti. Kendine kızıyordu. Yaptığı hata bağışlanamazdı. Aceleyle yanlış kod girmişti demek."</i> (s. 83)

Erkin'in devingenliği karakterindeki bir değişim değil, yaşamındaki bir değişimdir. Kitabın başında hayali olan bir çocukken kitabın sonunda hayalini gerçekleştirmiş bir çocuktur artık.

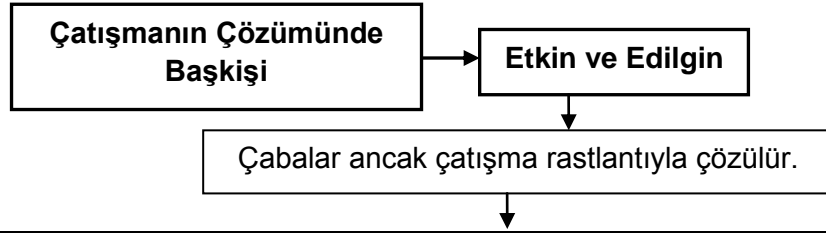
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Erkin, zaman makinesiyle yolculuk yapmayı çok ister; ama bunun olanaksız olduğunu düşünmektedir.

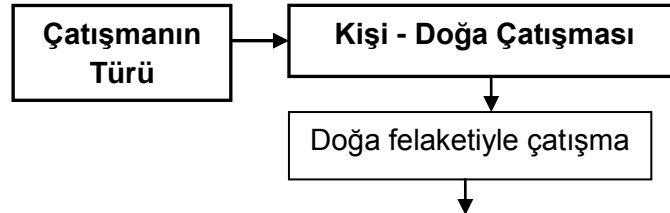
Romandan Alıntı: *"Öyle bir an geldi ki eski dünyadan başka bir şey düşünemez oldu Erkin."* (s.25) Bilgisayarı İzi'nin ekranından sık sık eski dünyanın görüntülerini izleyen Erkin kendi kendine konuşur: *"Bir gün zaman yolculuğuna çıkacağım. Ekrandaki görüntülerin gerçeğini göreceğim."* (s. 29) *"En çok da eski dünyaya gitmek isterdi. İzi'nin gösterdiği güzellikleri izlemek, onları doyasıya yaşamak isterdi. Ama olanaksızdı işte! Asla böyle bir makine almaya güçleri yetmezdi. Ne ailesinin ne de kendisinin..."* (s. 46) Teknoloji parkında zaman makinesini gördükten sonra Erkin ve Evren'in düşüncelerini anlatıcı şöyle dile getirir: *"Ah bir de zaman makinesine binebilselerdi! İşte o zaman tatilin tadına doyum olmazdı. Yaşam boyunca torunlarına bile anlatacakları önemli bir anıları olurdu. Ama... Olanaksızdı işte! Ne kadar düşünseler de akıllarına bir çözüm yolu gelmiyordu."* (s. 49)

1. Çatışmanın Çözümü: Erkin, zaman makinesine binmekle kalmaz onunla yolculuğa da çıkabilir.

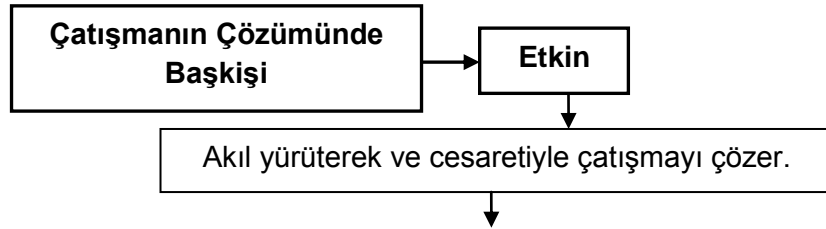
Romandan Alıntı: Tatillerin bitmesine üç gün kala gittikleri Başkanlık Konutunda Başkan, Erkin ve Evren'e "Söyleyin bakalım benden bir isteğiniz var mı?" (s. 55) diye sorar. "Erkin hemen atıldı: ' Zaman makinelerine binmek istiyoruz, izniniz olursa tabii.'" (s.56) Başkan bu isteği kabul eder. Zaman makinesine bindiklerinde aracın dokunmatik olduğunu anahtara olmadan çalışmadığını öğrenirler. Üç gün boyunca zaman makinesinde anahtarı ararlar. Son gün "Birden inanılmaz bir ses duydular. Açılan küçük bir çekmecenin sesiydi bu. İçinde altın renkli orta parmak büyüklüğünde bir anahtar pırl pırl parlıyordu." (s. 65)

2. Çatışma: Erkin ve arkadaşı zaman makinesiyle yanlış bir zaman dilimine giderler ve selle mücadele etmek zorunda kalırlar.

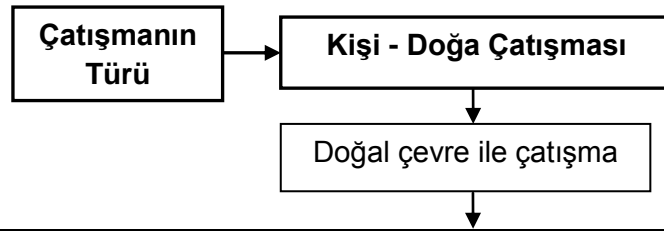
Romandan Alıntı: Zaman makinesiyle yolculukları sonucunda 2050 yılına giderler. "Dışarıda korkunç bir fırtına vardı; hem de bugüne dek hiç tanıdık olmadıkları cinsten." (s. 69) İki çocuk zaman makinesinden dışarı çıkar. "Erkin birden nasıl olduğunu anlayamadı, fırtınanın savurmasıyla dağdan aşağıya yuvarlanmaya başladı. Onu kurtarmak için peşinden koşmaya çalışan Evren de aynı duruma düştü. İki kişi birden beş on metre arayla sürükleniyorlardı. Birkaç dakika yuvarlandıktan sonra sel sularının tepenin eteklerinde oluşturduğu gölete düştüler. Suda batıp çıkmaya başladılar." (s. 73)

2. Çatışmanın Çözümü: Çevresini gözlemleyerek ne yapabileceğini düşünerek çatışmayı çözer.

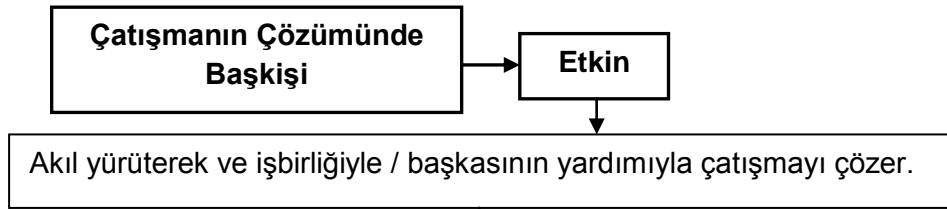
Romandan Alıntı: "Sonunda kıyıya doğru yüzmeyi akıl edebildiler." (s. 73) Erkin "Uzun uğraşlardan sonra kıyıda bir ağacın gövdesine sarılmayı başardı. Biraz dinlenip Evren'e yardıma gitmeyi düşünüyordu ki onun da ağaca tutunduğunu gördü. Derin bir nefes aldı." (s. 74)

3. Çatışma: Erkin ve arkadaşı, selin ulaşamadığı bir yere gitmek isterler.

Romandan Alıntı: “Şimdi kurtulmuşlardı ama yukarı nasıl çıkacaklardı?” (s. 74)

3. Çatışmanın Çözümü: Çabaları sonuç verir ve selden tamamen kurtulurlar.

Romandan Alıntı: “Erkin tüm gücünü toplayıp bağırdı: ‘ El ele tutuşup yukarıya tırmanmalıyız. Bu şeklide daha fazla kalamayız.’ (s. 74) “Birbirlerini elini bırakmadan ağacın tepeden yana olan kısmına yürüdüler. Tam oraya gelirken ellerini ayırmak zorunda kaldılar. Yoksa ağacın çevresinde dönüp duracaklardı. Ağacın gövdesine sıkı sıkı sarılarak istedikleri yere ulaştılar. Sonra yeniden el ele tutuştular. Tepeye doğru emeklemeye başladılar. Pek de kolay bir iş değildi bu. Çamurda sık sık kayıp başlangıç noktasına geri dönüyorlardı.” (s. 75)

Çizelge 68.“Gezegenler Arasında Yolculuk 1” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
I. Merak öğesi yeterince yapılandırılmış mı?		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	

Çizelge 68. Devam

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	

Bu romanda çatışmalardaki merak öğeleri (Erkin, zaman makinesiyle yolculuk yapabilecek mi?/ Erkin ve arkadaşı selden kurtulabilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandıracak niteliktedir. Çatışmalardan sadece birinin çözümünde rastlantının etkisi vardır. Zaman makinesinin anahtarı bir çekmecenin birden açılmasıyla ortaya çıkar. Diğer çatışmaların çözümünde şansın, rastlantının ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Romanda üzücü ve acıklı olaylara yer verilmemiştir. Çatışmanın çözümünde izlenen yol, inandırıcı; çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Erkin bir hayalin peşinden giden bir çocuktur. En çok istediği şey, eski dünyayı görmektir. Bunu gerçekleştirmek ona başlangıçta olanaksız gibi görünse de önüne çıkan olanakları değerlendirerek amacına ulaşır. Başkana zaman makinesine binmek istediklerini söylemesi, okura “istediklerini, düşüncelerini özgürce söyle” iletisini vermektedir. Erkin’in anahtarı bulmak için üç gün boyunca arkadaşıyla uğraşması, anahtarı bulunca da istediği tehlikeli bir şey de olsa bu tehlikeyi göze alması onun cesur bir çocuk olduğunu göstermektedir. Bu anlamda okur, Erkin ile özdeşim kurduğunda “kararlı ve cesur olduğunda istenilen şey başlangıçta olanaksız gibi görünse de elde edilebilir” çıkarımına ulaşabilir.

4.36. Işık Hızıyla Mars'a Yolculuk

Yazarı: Aydoğın YAVAŞLI

Yayınevi: Bulut

Basım Yılı: 2010 (1. Baskı: 2002)

Sayfa Sayısı: 87 / Resimli

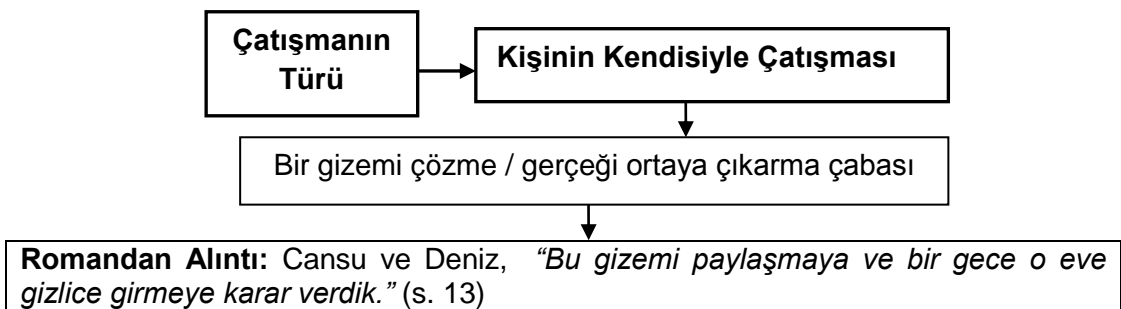
Seslendiği Yaş: 9 - 10

Romanın Özeti: Deniz ve Cansu mahallelerine yeni taşınan adamı merak ederler. Gizlice evine girerler. Bilim Bey, onları yakalar ve onlara bir bilim insanı olduğunu ışık hızıyla Mars'a gitmek için bir uzay aracı geliştirdiğini söyler. Deniz ve Cansu'dan kendisine asistanlık yapmasını ister. Bir süre birlikte çalışırlar. Mars'a giderler. Mars'ta daha önce bir yaşam olduğuna ilişkin kanıtlar bulup Dünya'ya dönerler.

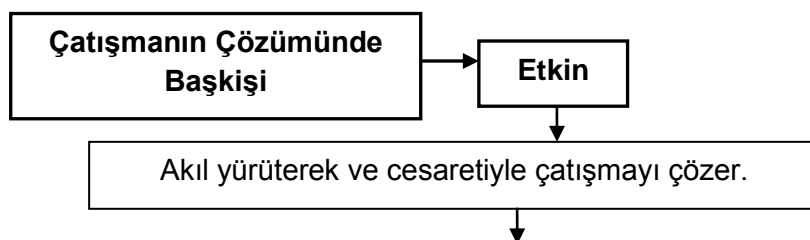
Romanın başkişileri. Deniz ve Cansu'dur. İkisi de kapalı ve durağan karakterlerdir.

Başkişilerin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Cansu, mahallelerine yeni gelen kişiyi merak eder ve onu gözlemler. Evinin alt katının bir laboratuvar olduğunu ve orada da bir uzay mekiği bulunduğunu görür. Deniz'e gördüklerini anlatır. Bu gizemli evi yakından görmek isterler.

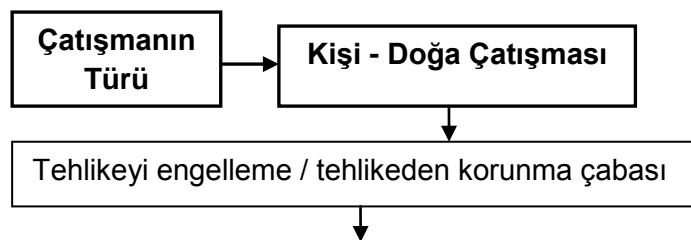

Çatışmanın Çözümü: Eve girerler.

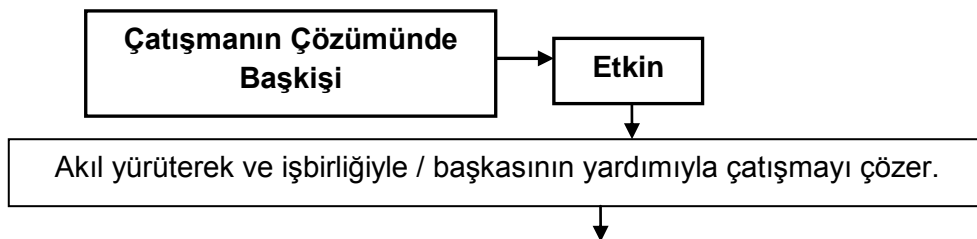
Romandan Alıntı: Bu kararlarını uygulamaktan emin olamaları da en sonunda bir gece evin bahçesine girerler. “Evet, ama içeri nasıl girecektik?” ‘Yan taraftaki şu ikinci pencereden,’ dedi Cansu, ‘O pencere pek sağlam değil. Azıcık zorlamayla belki...’ Bunu nerden biliyordu? ‘Peki, ya adam tamir etmişse...’ ‘Deneyeceğiz.’ İçeri girerler. Gerçekten de bir uzay mekiği görürler ve uzay mekiğinin içine girerler. “Mekiğin içine girdiğimizde bir kez daha hayretler içinde kaldık. Çünkü mekiğin içi de dışarı kadar karışıktı.” (s. 23) Bilim Bey onları bulur ve onların kendisinin asistanı olmasını ister.

2. Çatışma: Mars’tayken bilinmeyen bir uzay cisminden kendilerine gamma ışınları gönderilir.

Romandan Alıntı: Cansu “Bilinmeyen bir uzay cisminden gamma ışınları alıyoruz. Felaket! Felaket!” diye bağıırır. Gamma, dalga boyu çok kısa olan bir ışındır. Üstelik çok büyük enerji ile yüklüdürler. Dünya’nın atmosferi tarafından tutuldukları için bize zarar vermiyorlar. Fakat şimdi ne yapacaktık? ‘Bunu hiç beklemiyordum, lanet olsun!’ diye bağırdı Bilim Bey.” (s. 54)

2. Çatışmanın Çözümü: Deniz’in aklına manyetik kalkanı kullanmak gelir. Deniz Cansu’ya da ne yapacağını söyler ve çatışmayı çözer.

Romandan Alıntı: “Koruyucu manyetik kalkanı kullanmak zorundayım.’ dedim. ‘Evet, hiç durma. Hemen çalıştır onu. Yoksa halimiz harap. ‘Bana yardım et Cansu! Üstteki monitöre dikkat et. Sarı ışığı görür görmez bana bildir.’ ‘Tamam, anlaşıldı.’ Koruyucu manyetik kalkanın kolunu kendime doğru çeker çekmez sarsıntı durdu. ‘Sarı ışığı görüyorum!’ diye seslendi Cansu. ‘Evet, galiba kurtulduk çocuklar.’ ‘Kurtulduk... Kurtulduk’” (s. 56)

Çizelge 69. “Işık Hızıyla Mars’a Yolculuk” Adlı Romandaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma		✓
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma	✓	

Bu romandaki çatışmaların merak öğeleri (Mahalleye yeni taşınan kişi ne yapmaktadır?/ Gamma ışınlarından nasıl kurtulacaklar?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilir. Çatışmaların çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Çatışmalarda üzücü ya da acıklı olaylara yer verilmemiştir. Birinci çatışmanın çözümünde izlenen yol, inandırıcı; ancak çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun değildir. Bir kişinin evine gizlice girmişlerdir. Bu nedenle çatışmanın çözümü insana saygılı değildir. İkinci çatışmanın çözümü, çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun, insana ve doğaya saygılıdır; ancak çözüm inandırıcı değildir. Ömrünü bilime adanmış bir yetişkin varken çatışmayı çocuklar çözer. Manyetik kalkanın ne olduğunu bildikleri gibi onu nasıl kullanacaklarını da bilmektedirler. Birinci çatışmanın çözümünde izlenen yol, okurun “eğer çok merak ediyorsan başkasına ait bir yere gizlice girebilirsin” diye düşünmesine neden olabilir. İkinci çatışmanın çözümünün inandırıcılıktan uzak olmasına karşın çatışmanın çözümünde başkişilerin işbirliği içinde olmaları okuru da bir çatışmanın çözümünde işbirliğinin üzerinde düşündürebilir.

4.37. Adı: Mavi Zamanlar

Yazarı: Mavisel YENER

Yayınevi: Tudem

Basım Yılı: 2008 (1. Baskı: 2003)

Sayfa Sayısı: 198

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: İlköğretim öğrenciler için düzenlenen öykü yarışmasında derece alan öğrencilerin ödülü, Alyanoi arkeolojik kazı alanında bir haftalık tatildir. Birce, yola çıkmadan önce eski kitapların satıldığı kitapçıdan aldığı "Gizli Geçitleri Bulmanın Yolları" adlı kitabı da yanına alır. Dolunay Masalcısı'nın masalını anlatan bu kırmızı kapaklı kitabı okurken yazılanlarla yaşadıklarının örtüştüğü durumlara tanıklık eder. Kitaptaki şifreleri birlikte çözebilmek için eski masal kitabının sırrını arkadaşlarına açar. Kitap, şifreler çözülmeye kadar okunmasına izin vermez. Birinci şifreyi kazı alanında yaşayan Gilman, Dolunay masalcısı olan ninesinden dinlediği masal sayesinde çözer. Bu sırada Mısır'a su getirebilmek için Alyanoi'deki manyetik alana ulaşmak isteyenler oraya bir görevlilerini gönderirler. Bu kişi köylülerden birini yanına alarak gizli geçide girer. Çocuklar da o gece gizli geçide girerler. Çocuklar onların bir felakete neden olmasını şifreleri çözerek engeller ve Alyanoi'yi kurtarırlar. Yıllar sonra Gilman arkeolog olur ve Birce'nin kızı Superisi, Alyanoi'ye gelip Gilman ile karşılaşır. Gilman, yaşadıkları serüveni anımsar, Birce'ye Superisi aracılığıyla selamını gönderir.

Romanın başkişileri. Birce ve Gilman'dır. Her ikisi de açık ve durağan karakterlerdir. Birce, sekizinci sınıfa geçmiştir. Okumaya, yazma ve tarihe meraklı bir çocuktur.

Çizelge 70. Birce'nin Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Birce'nin Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Uzun sarı saçlı, ela gözlüdür.	"Birce neredeyse beline uzanan saçlarını at kuyruğu yaptı." (28) "Aslında küçükken daha sarıydı; ama gittikçe koyulaşiyor." (s.42) "Ela gözleri gülmekten yaşarmış, yeşile dönmüştü." (s. 26)

Çizelge.70. Devam

<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Birce'nin Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Kitaplara düşkündür.	"Kitapların hepsini gözden geçirmek, tek tek incelemek istiyordu." (s.6) Babasına ona "kitap kurdu" diye seslenir (s. 8)
Düş gücü geniştir.	"Birce, Alyanoi'de yaşayan görünmez çocuklarla saklambaç oynadıklarını düşündü. Kendisi de gönüllü ebe olmuştu oyunda. Az sonra saklandıkları yerden çıkacaklardı belki de..." (s. 29)

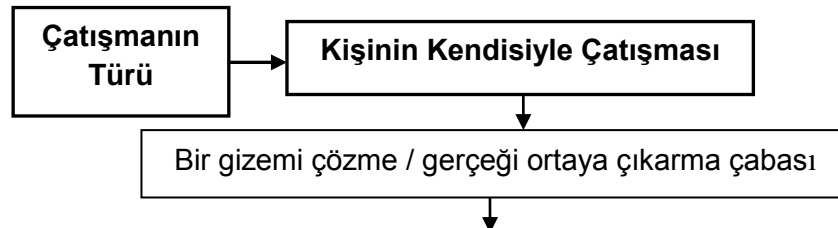
Gilman, orta üçe geçmiştir. Köyde yaşamaktadır. Meraklı ve korkusuz bir çocuktur.

Çizelge 71. Gilman'ın Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Gilman'ın Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Gür ve kıvrıkcık saçları vardır.	"Gilman gür kıvrıkcık saçlarını yeniden at kuyruğu yaparken.." (s. 49)
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Gilman'ın Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Cin gibi bir çocuktur.	"Gilman buraya gelenlerin niçin geldiklerini bir bakışta anlar, gözünden bir şey kaçmazdı." (s. 72)
Arkeolog olmak ister ve olur.	"Ben de burada kazı yapacağım." (s.32) "Arkeolog Gilman Atılman bilgi veriyordu." (s. 194)
Korkusuz bir çocuktur.	Arkadaşları gizli geçitte korkup geri dönmek isteyince "İsteyen dönsün, ben gidiyorum! Zaman kaybedemeyiz" der. (s. 175)

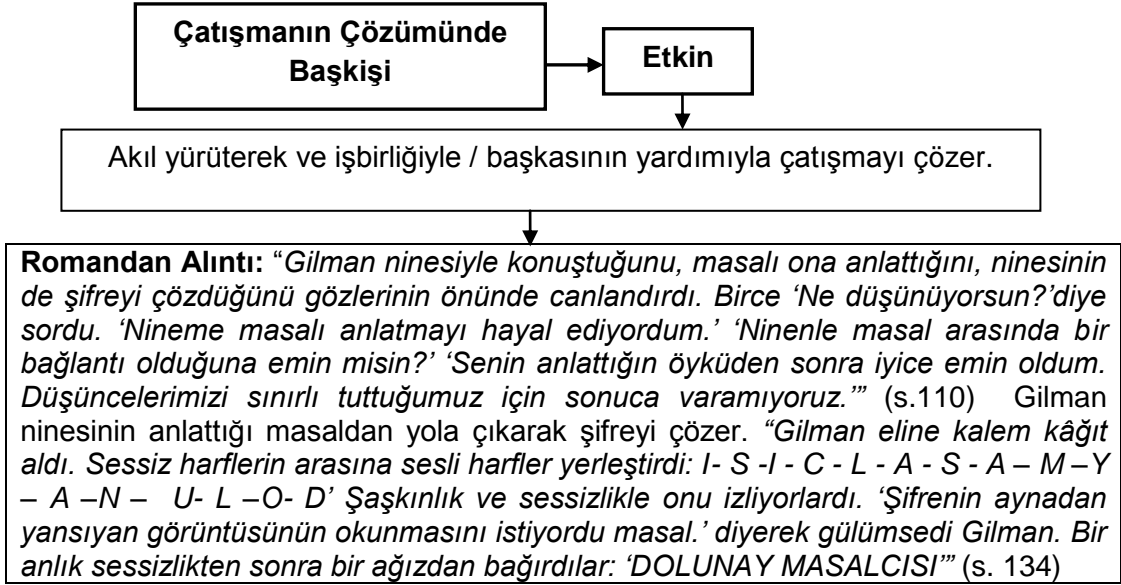
Başkişilerin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Birce, gizemli işaretlerin anlamını çözmek ister; ancak çözüp çözemeyeceğini bilemez.

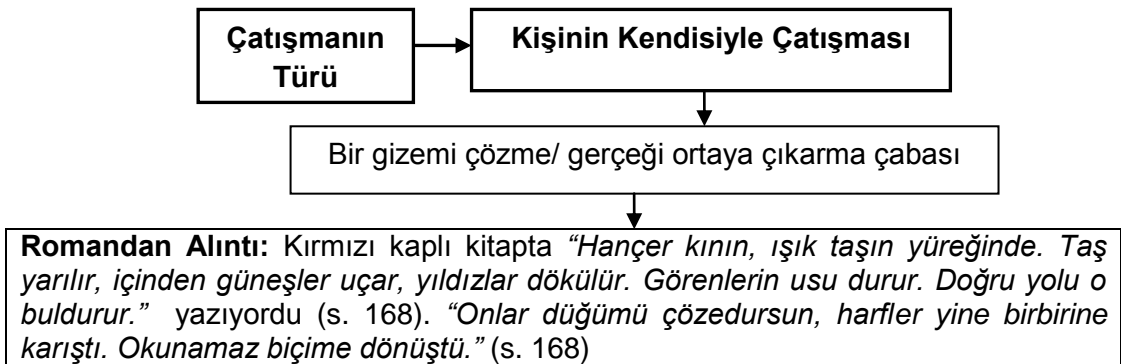

Romandan Alıntı: Birce "Gizemli işaretlerin bize ne söylemeye çalıştığını bulmalıyız. Türkçe söylenişleri ile harfleri yineledi: 'S, C, L, S, M, Y, N, L, D.'" dedi. (s.70)

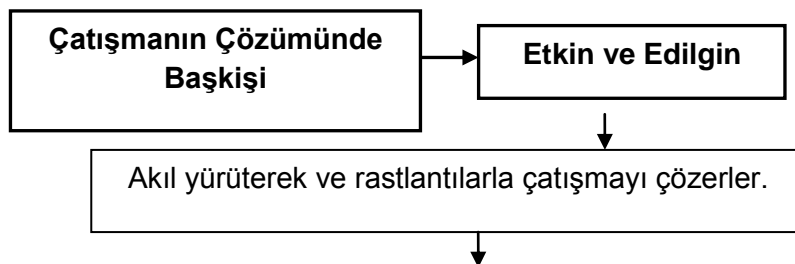
1. Çatışmanın Çözümü: Birce de Gilman da şifreyi çözmek için çabalarlar. Gilman ninesinin anlattığı masal sayesinde şifreyi çözer.

2. Çatışma: Birce ve Girman kırmızı kaplı defterdeki şifreleri çözmek isterler. Kitaptaki masal, şifreler çözüldükçe okunabiliyordu. Birce ve Gilman da kitabı sonuna kadar okumak istiyorlardı.

2. Çatışmanın Çözümü: Kitap, Birce ve Gilman’dan Alyanoi’yi kurtarmalarını istemektedir. Kızlar, şifreleri tek tek çözerek bunu başarırlar.

Romandan Alıntı: Masalda sözü edilen yeşil böcekler ortaya çıkınca Gilman “Arkadaşlar bunlar bize yol gösterecek yeşil billur böcekler olmalı.” (s. 169) dedi. Böcekleri izlerler. Böcekler duvarda çizilmiş resimdeki masanın üzerinden ayrılmaz. “Birce birden soluğunun kesilir gibi olduğunu duyumsadı. Titreyen parmaklarını resimdeki masanın üzerinde dolaştırdı.” (s. 169) Gilman masadaki çekmeceyi gözden geçirir. “Gilman elini çekmeceye sokmaya kararlıydı. ‘Bunu yapmazsak hiçbir şey öğrenemeyiz. Unutma! Yeşil böcekler gösterdi bu çekmeceyi bize.’” (s. 70) der ve çekmeceyi gri bir taş çıkarır. Masalda taşın parçalanması gerektiği yazılıdır. “Bir elin yumruğundan büyük olmayan gri taşı nasıl kırabileceklerini konuştular. Yanlarında bu iş için gerekli hiçbir alet yoktu. Zor soruların kolay çözümleri de vardı. Gilman’ın elinden kayıp yere düşmesiyle taş ikiye bölünürdü.” (s.171) Eflatun renkli bir ışık onlara yol gösterir. Gilman “Dolunay Masalcısının görevi dünyayı kurtarmaksa burada bir görevimiz olmalı. Masalın gösterdiği yolda ilerlemeliyiz. Ben her şeyi göze alıyorum.” der. (s. 174) Yola devam ederler ve mavi bir kapıdan geçerler. Birce elindeki taşı su perisinin deniz kabuğuna atar. “Bir anda sular duruldu. Yerdeki sular buhar olup uçuverdi” (s. 187)

Çizelge 72. “Mavi Zamanlar” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma	✓	
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	

Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Birce ve Gilman şifreyi çözebilecekler mi?/ Kırmızı kaplı defterin şifresi çözülebilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. İkinci çatışmanın çözüm sürecinde ise rastlantı ve şansın etkisi vardır. Romanda üzücü ve acıklı olaylara yer verilmemiştir. Bu romanda okurun özdeşim kurabileceği

özelliklere sahip olan başkişilerin çatışmaları çözmeye izlediği yol, okurun özgürlük gereksinimine ve insana saygısına uygundur. Bu çözümler okura, bir soruna odaklanırsan sorunun çözümünü de bulabilirsin iletisini vermektedir.

4.38. Dolunay Dedektifleri Dehşet Mektuplar

Yazarı: Mavisel YENER

Yayınevi: Bilgi

Basım Yılı: 2010 (1. Baskı: 2003)

Sayfa Sayısı: 165 / Resimli

Seslendiği Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Birce sahaflardan aldığı bir kitabın içinde sararmış kâğıtlar bulur. Bunlar Breyl alfabesi ile yazılmış mektuplardır. Birce bu mektuplarda yazılı olanları merak eder. Birce'nin kardeşi Ece ailesinin sözlü tarihini araştırıp soyağaçlarını oluşturmaya çalışırken Alliano'i'yi gezer ve burayı korumaya yönelik bir proje geliştirir. Projesi birinci olur ve Efes'teki bir haftalık uluslararası bilim kampına katılmaya hak kazanır. Kampa arkadaşları Bilgecan ve Ada da katılır. Ece, arkadaşlarına ablası Birce'nin bulduğu mektuplardan söz eder. Arkadaşları da mektupları merak ettiği için Birce'den isterler. Uluslararası kampta Portekizli görme engelli Gago adında bir çocuk vardır. Gago bir gün Breyl alfabesinden söz edince ona mektupları verirler. Kamp sona ermek üzereyken çocuklara Socrates programında yer aldıkları, üç aylığına Barcelona'da dil kursuna katılma hakkı kazandıkları söylenir. Barcelona'da Gago bilgisayarına yüklediği özel bir programla bu mektupları deşifre eder. Mektuplarda genetik alanında yapılan çok gizli bir araştırmadan söz edilmektedir. Çocuklar bu kez de mektuplaşanların kimler olduğunu ve araştırmanın içeriğini merak ederler. Bu mektuplar ateşe dayanıklıdır ve ateşe tutulunca görünmez mürekkeplerle yazılmış şifreler ortaya çıkmaktadır. Mektuplar Barcelona'da yaşayan bir bilim insanı olan Bay Brickel tarafından Türk bilim insanı Ali Kılıç'a yazılmıştır. Ece ve arkadaşları Bay Brickel'in kızına ulaşmayı başarırlar. Ancak Bayan Brickel'in sahtekâr bir yeğeni vardır ve bu mektuplarda yazılı olanları pazarlamak ister. Bunu gerçekleştirilmeden yakalanır. Çocuklar bir sırrı daha çözmüş olarak ülkelerine dönerler.

Romanın başkişileri. "Dolunay Dedektifleri" denilen ve beş kişiden oluşan bir gruptur. Bu grubun kimlerden oluştuğu kitabın başında yazılıdır: Birce, Ece, Oğuz, Bilgecan ve Ada. Ancak bunlardan sadece Ece açık

karakterdir. Ece, Dolunay Dedektifleri üyesidir. Araştırmaya meraklı, akıllı ve duyarlı bir çocuktur.

Çizelge 73. Ece'nin Fiziksel ve Kişilik Özellikleri

<u>Fiziksel Özellikleri</u>	<u>Romandan Ece'nin Fiziksel Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Ece'nin fiziksel özelliklerinden sadece kitabın başında kişilerin tanıtıldığı sayfada söz edilir.	"Sekiz yaşında. Yüzü ablası Birce'ye benziyor." (s.5)
<u>Kişilik Özellikleri</u>	<u>Romandan Ece'nin Kişilik Özellikleriyle İlgili Alıntılar</u>
Sezgileri kuvvetlidir. Yaratıcı ve muziptir.	"Altıncı hissi çok kuvvetli. Çok yaratıcı. Muziplik yapmaya bayılıyor." (s.5)
Sevgi dolu bir çocuktur.	Yalnız yaşayan ninesini ziyaret ettiğinde "Ece'nin içinde ılık bir şeyler aktı, ninenin yalnızlığına hüznünlendi. 'Yakında otursaydık, her gün gelirdim ona' diye düşündü." (s.31)

Ece devingen bir karakterdir. Gittikleri dil okulunun temizlik görevlisi Pau için "Altıncı hissim o adamda bir gariplik olduğunu söylüyor" der. (s. 102) Ece arkadaşlarıyla bir akvaryumu gezerken kaybolur. Çıkış yolunu ararken yanında küçük bir çocukla Pau'yu görür. Pau, onu arkadaşlarının yanına götürür. Pau'nun yanındaki çocuğun kimsesiz olduğunu ve Pau'nun her izin gününde bu çocuğu eğlendirdiğini öğrenir. Ece, "Önyargı denen sözcüğün gerçek anlamını sonunda kavradığını düşündü. Önyargıyı aşmanın ne denli güç olduğunu da... O, aşmıştı işte. Ama ya, Pau'yu o gün yanında küçük çocukla görmeseydi?" (s. 121)

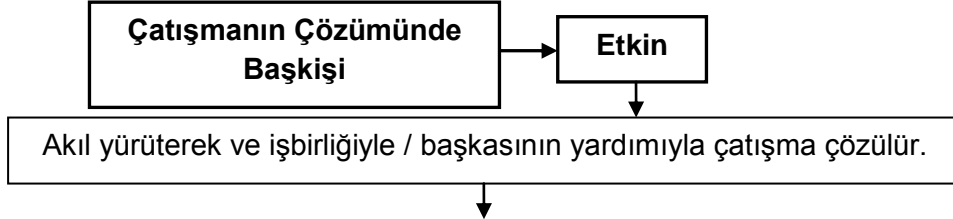
Başkışilerin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Ece, ablasının bulduğu mektuplarda yazılı olanları diğer Dolunay Dedektifleri ile birlikte çözmek ister.

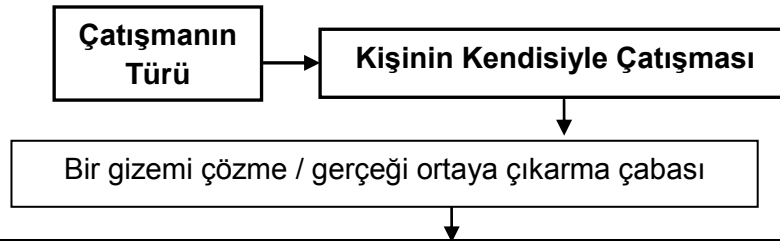
Romandan Alıntı: “Birce'nin bulduğu kâğıtları Ada, Bilgecan'la Ece aralarına konuşup durdular, hepsi de merak içindeydi.” (s. 53)

1. Çatışmanın Çözümü: Kamptaki görmeyen arkadaşı Gago, Breyll alfabesiyle yazılmış yazıları okuyabildiği için ondan yardım isterler.

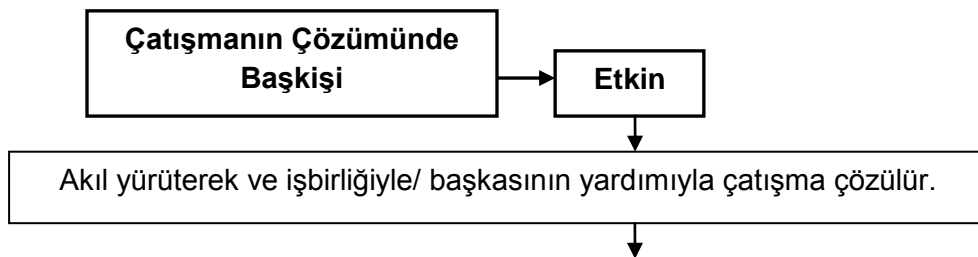
Romandan Alıntı: Ece ablası Birce'ye telefonda “Kampta görmeyen Portekizli bir çocuk var, kâğıtları buraya getirsenize, ona okuturuz belki.” der. (s. 54) Gago'nun bilgisayara yüklediği program Breyll alfabesiyle yazılmış yazıyı Almanca olarak sesli hale dönüştürmektedir. “Jutta, ‘Yoksa çözüldü müüü?’ diye bir çığlık attı ” (s. 88) “Jutta Türkçeye çevirirken Bilgecan da yazıya geçirmişti.” (s. 91)

2. Çatışma: Çocuklar mektupların genetik bir araştırmayla ilgili olduğunu öğrenirler; ancak şimdi de bu araştırmanın ayrıntılarını bilmek isterler.

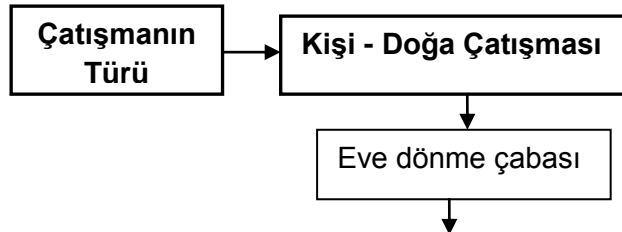
Romandan Alıntı: “Bu anların gelmesini sabırsızlıkla beklemişlerdi ama yine de çözülmek şöyle dursun, karşılarında daha da büyümüş soru yumağı duruyordu.” (s.91)

2. Çatışmanın Çözümü: Sivil polisler ile işbirliği yaparak çatışmayı çözerler.

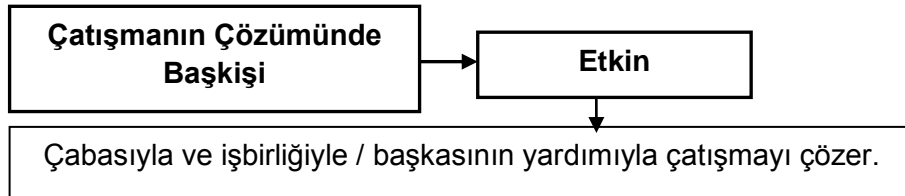
Romandan Alıntı: Bayan Brickel'in evine giderler. Sorularını sorarlar ama bir şey öğrenemezler. Sivil polisler çocuklara işbirliği önerirler. Sivil polisler olayın iç yüzünü ortaya çıkarırlar ve Bayan Brickel'in tek mirasçısı olan yeğenine “Bu çocuklar onları bulmamış olsalardı, sen bir yandan mektupları arıyor öte yandan da Bayan Brickel'e üç yıldır her gün verdiğini sandığın arsenik zehrini içirmeye devam ediyordun.” derler. (s. 160, 161)

3. Çatışma: Ece, gittikleri bir akvaryumda kaybolur. Yabancı bir ülkede olduğu için de yolu sorabileceği kimse yoktur.

Romandan Alıntı: “Ece arkasına bir döndü ki kimseler yok... Sağına soluna bakındı, arandı; arkadaşlarını göremedi.” (s. 113) “Birine durumu anlatıp yardım istemeyi düşündü ama burada kimse onu anlamazdı ki herkes İspanyolca konuşuyordu.” (s. 113)

3. Çatışmanın Çözümü: Ece, tanıdığı birinden yardım ister.

Romandan Alıntı: “Yürüyen merdivenlerden birine adımını atıp soğukkanlı olmaya çalıştı.” (s.114) “Merdivenlerde, kendine bakmakta olan birinin varlığını duyumsadı. Yanlış gördüğünü sandı önce, sonra doğruluğundan emin oldu. Dil okulunun temizlik sorumlusu Pau, küçük bir çocuğu elinden tutmuş ona bakıyordu.” (s.114) Pau’ya durumunu anlatmaya çalışır. “Pau neler olduğunu anladığını belirten bir baş hareketi yaptı... Birlikte çıkış salonuna gittiler.” (s. 114, 115)

Çizelge 74. “Dolunay Dedektifleri Dehşet Mektuplar” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma	✓	
III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	

Çizelge 74. Devam

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	

Bu çatışmalarda merak öğeleri (Şifreli mektup ne hakkındadır?/ Şifreli mektuptaki genetik araştırmasıyla ilgili formül nedir?/ Ece, kayb olduğu alışveriş merkezinde arkadaşlarını bulabilecek mi?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek niteliktedir. Ece'nin kayb olduğu alışveriş merkezinde yaşadığı çatışmanın çözümünde rastlantının etkisi vardır. Diğer çatışmaların çözümünde rastlantı, şans ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Romanda üzücü ve acıklı olaylara yer verilmemiştir. Bu romanda çatışmaların çözümünde izlenen yollar, insana ve doğaya saygılı; okurun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygundur. Kitapta anlatılan olayların çoğu sadece Ece'nin başından geçmektedir. Öte yandan kitabın adı Dolunay Dedektifleri'dir. Kitabın başında bu kahramanlar tanıtılır. Romandaki üç çatışmadan ikisini Dolunay Dedektifleri yaşar. Bu nedenle romanın başkişisi hem Ece hem de Dolunay Dedektifleri'dir. Ece, çevresine karşı duyarlı, sevgi doludur. Ece 8 yaşındadır. 8 yaşında bir çocuğun üç ay boyunca başka bir ülkede ailesinden ayrı yaşaması karakterin inandırıcılığını azaltmaktadır. Yaşından daha olgun ve daha sorgulayıcıdır. Kendini önyargı konusunda sorgulaması, okurun da önyargı üzerinde düşünmesine neden olabilir. Mektuplarla ilgili gizemin çözümünde yardım istemesi okurun bir çatışmayı çözerken çevremizde güvendiğimiz kişilerden yardım isteyebiliriz diye düşünmesine neden olabilir. Ece, akvaryum gezisinde kayb olduğunda çıkış yolunu bulmaya çalışırken sakin olmaya çalışır. Okur da bu tür durumlarda sakin olmak önemlidir, yorumunu yapabilir.

4.39. Canım Öğretmenim

Yazarı: Mustafa YILMAZKAYA

Yayınevi: Kafağı

Basım Yılı: 2003

Sayfa Sayısı: 144

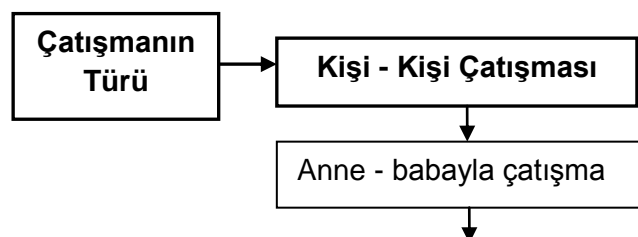
Seslendiği Yaş: 9-12

Romanın Özeti: Kadir, ailesini geçindirmek için sokaklarda sakız satan bir çocuktur. Bir gün bir fabrikatör sokakta ona rastlar. Onunla konuştuğunda çocuğun okuma isteğini görür. Kadir'in sabahtan akşama kadar kahvede kâğıt oynayan babasına fabrikada bir iş verir. Kadir'i de okula yazdırır. Kadir, fabrikatör Süleyman amcaya söz verdiği gibi çok çalışkan bir öğrenci olur. Öğretmeni böyle giderse onun bir üst sınıfa geçirileceğini söyler. Bu sözün üstüne zaten çok çalışkan Kadir daha da çok çalışmaya başlar. Bu kadar ders çalışmayı kaldıramaz ve hastalanır. Hastaneye kaldırılır. Hastanede Süleyman amca, babası ve öğretmeni onunla yakından ilgilenir. Kadir bir süre sonra iyileşir. Öğretmenlerinin yaptığı sınav sonucunda bir üst sınıfa geçer.

Romanın başkişisi. Kadir'dir. Romanın başında sekiz yaşında, ailesini geçindirmek için sakız satıcılığı yapan bir çocuktur. Bir yıllık bir sürecin anlatıldığı romanda Kadir tamamen olumlu özelliklerle donatılmıştır. Derslerinde çok başarılı, hırslı, dürüst, çalışkan, yardımsever; tek kötü huyudur o da iştahsız olmak. Kapalı ve durağan bir karakterdir.

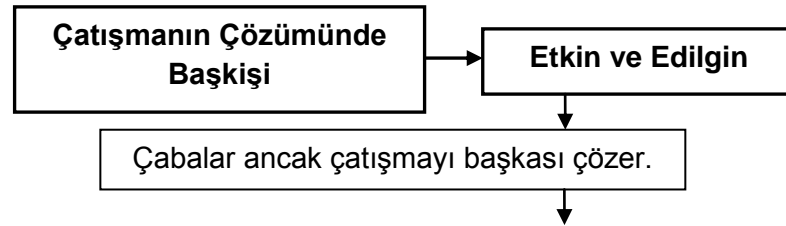
Başkişinin Yaşadığı Çatışma / Çözümü

1. Çatışma: Kadir okula gitmek isterken babası onun sakız satıcılığını sürdürmesini istemektedir. Süleyman amca Kadir'i okutabileceğini söyledikten sonra okula gitme şansını yakalayan Kadir, babasını nasıl ikna edeceğini bilemez.

Romandan Alıntı: Süleyman amca Kadir'in annesine "Okula gitmek için can atıyor." der. (s. 12) Anne ise "Evin geçimini bu çocuğun getirdiği para ile karşılıyoruz." diye yanıt verir. (s.12) Anne ile Kadir arasında baba hakkında şöyle bir konuşma geçer: "Benim okula gitmemi istemiyor değil mi?" "Hayır, istemiyor! Çalışsın üç beş kuruş kazansın diyor." (s.24)

1. Çatışmanın Çözümü: Kadir, babasını ikna etmenin yolunu Süleyman amcadan yardım alarak bulur. Süleyman amcanın fabrikasına gider. Süleyman amca Kadir'in babasının olduğu kahveye bir adamını göndererek onu fabrikaya getirtir. Süleyman amca ile Kadir, babayı konuşarak ikna ederler.

Romandan Alıntı: Süleyman amca Kadir'in babasına fabrikasında iş teklif eder. Kadir babasına "Ne olur sana yalvarıyorum baba. Süleyman amcaya evet de. Hayatımız senin evet demenle değişecek. Sen bir işte çalışacaksın. Ben de okuyacağım." (s. 34) Babası evet, der.

Çizelge 75. "Canım Öğretmenim" Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı? 1. Çatışma	✓	
II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı? 1. Çatışma		✓
III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu? 1. Çatışma		✓
IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı? 1. Çatışma		✓
V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu? 1. Çatışma	✓	
VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı? 1. Çatışma	✓	

Romanda Kadir'in babası Kadir'in okumasına izin verecek mi? sorusunun yanıtı okuru meraklandırır. Çatışmada üzücü olay, başkışının sekiz yaşında olmasına karşın iki kardeşini, anne ve babasını geçimini sağlamak için çalışmak zorunda olmasıdır; ancak romanda bu, aşırı

duygusallık yaratacak bir biçimde yer almamıştır. Çatışmanın 144 sayfalık romanın ilk 34 sayfa içinde yaşanıp bitmesi okurun romanın devamını okumaya karşı ilgisini azaltabilir. Çatışmanın çözümü insana saygılıdır. Kadir'in hastalanması bir çatışma olarak düşünülse de Kadir'in hastalığı boyunca romanda sadece Kadir'in çevresindekilerin yaşadıkları anlatıldığı için bu durum bir çatışma olarak kabul edilmemiştir. Kadir'i öğretmenleri, arkadaşları onu çok sever. Çok yardımseverdir, çok çalışkandır. Kadir'in iştahsızlığı dışında hiçbir kusuru yoktur. Başkişinin bu denli olumlu özelliklerle donatılmış olması okurun başkişiyle özdeşim kurmasını zorlaştırabilir. Başkişinin yaşadığı çatışmayı çözmesinde zengin ve iyi niyetli bir yetişkinin etkisi vardır. Okur da yoksul ve okumak isteyen çocuklar ancak zengin ve iyi niyetli bir insan sayesinde amaçlarına ulaşabilir, çıkarımında bulunabilir.

4.40. Acıları Yenen Çocuk

Yazarı: Mustafa YILMAZKAYA

Yayınevi: Kafkağı

Basım Yılı: 2003

Sayfa Sayısı: 176

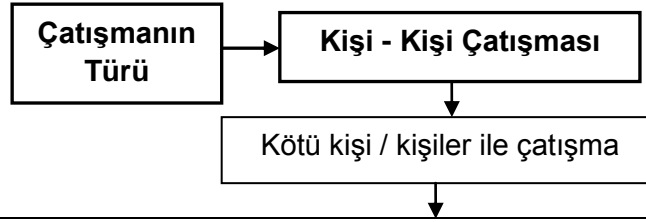
Seslendiğı Yaş: 9 - 12

Romanın Özeti: Ali, beş yaşındayken anne ve babasını trafik kazasında kaybeder. Ona hiç çocukları olmayan halası ve eniştesi bakar. Ali okumayı çok istediğı için okula bir yıl erken başlar. Okulda kısa sürede çalışkanlığıyla dikkat çeker. Bir gün okul çıkışı eniştesinin dükkânına giderken Ali'yi kaçırmaları. Kaçıranlar, Ali için fidyeye ister. Enişte, fidyeyi verip Ali'yi kurtarır. Ali'nin eniştesi çok varlıklı olduğu için Ali'ye çok harçlık verilmektedir. Ali arkadaşlarına her gün bir şeyler ısmarlamaktadır. Öğretmen aileyi uyararak Ali'ye daha az harçlık verilmesini ister. Ali arkadaşlarına eskisi gibi bir şeyler ısmarlamayınca üst sınıftan iki çocuk onun yolunu keser ve harçlığını isterler. Ali onlara harçlığını verir. Çocuklar onu tehdit ederler. Bu yüzden Ali yaşadıklarını kimseye anlatamaz. Bir şeylerden kuşkulanan Emine Hanım, yeğenini takip eder. Çocukların Ali'ye yaptıklarını görür. Ali okuldan dönünce onu konuşur. Ertesi gün Ali çocuklara parayı vermek üzereyken hala onların yanına gelir. Çocuklara kızar. Okul idaresine haber verir. Çocukların aileleriyle görüşülür. Bu çocuklar, doğru dürüst okumayı öğrenememiş haylaz çocuklardır. Çocuklar bir süre Ali'den uzak dururlar; ancak birkaç ay sonra Ali kendi isteğiyle onlara para vermeye başlar. Bir yıl sonra bu iki çocuk Recep ve Şaban sınıfta kaldığı için Ali ile aynı sınıfta olurlar. Ali onlara okuma yazma öğretir. Bir gün Ali'yi bir köpek ısırır. Recep ve Şaban, köpeğin Ali'ye daha fazla zarar vermesini engellerler. Ali'yi hastaneye götürürler. Köpeğin kuduz olduğu anlaşılır. Ali tedavi görür. Okuldan uzak kaldığı sürede bu iki arkadaşı onu hiç yalnız bırakmazlar. Ali de onlara ders anlatır. Çocukların okul başarıları artar. Bir gün Ali, halası ve eniştesiyle trafik kazası geçirir. Hastanede ve sonrasında Ali'ye yine bu iki arkadaşı yardımcı olur.

Romanın başkişisi. Ali'dir. Okumaya istekli, çalışkan, başarılı, yardımseverdir. İdeal bir karakterdir, kapalı ve durağandır.

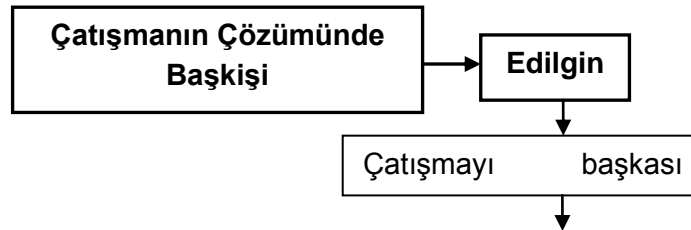
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Ali, birinci sınıfta okurken bir gün kimi zaman yaptığı gibi yine okul çıkışı eniştesinin işyerine gider. İssiz sokakların birinde karşısına bir araba çıkar.

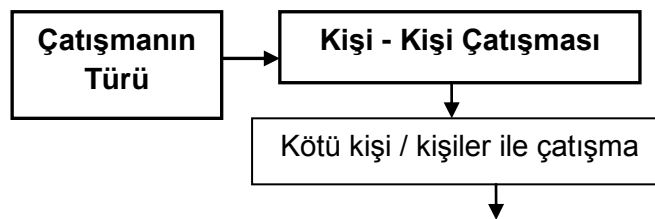
Romandan Alıntı: “Araba gelip önünde durdu ve içinden çıkan bıyıklı bir adam, Ali’nin yanına gelerek sert ve korkutucu bir sesle ‘Hiç sesini çıkarma! Çıkarırsan döverim seni. Hemen arabaya bin!’ dedi.” (s. 21) “Ellerini ve ayaklarını bağladılar. Ali korkudan ne yapacağını bilemiyordu. Araba biraz ilerledikten sonra değişik bir yola saptı. Ali ancak o zaman kaçırıldığını anladı.” (s. 22)

1. Çatışmanın Çözümü: Ali’yi kaçıranelar Ali’yi bir kulübeye getirirler. Bu andan sonra romanda Ali’nin o kulübede neler yaşadığından hiç söz edilmez. Roman, Emine Hanım ve Kenan Beyin yaşadıkları üzerine odaklanır.

Romandan Alıntı: Kaçıranelardan biri, Kenan Beye “Sen bize parayı teslim et. Biz de sana Ali’yi teslim edelim.” der. (s. 43) Ali ailesine kavuşur.

2. Çatışma: Ailesi Ali’ye daha az para vermeye başlayınca Ali de eskisi gibi çevresindekilere bir şeyler alamaz. İki çocuk Ali’yi sıkıştırıp ondan her gün parasını alırlar.

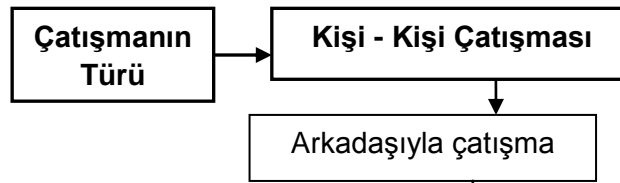
Romandan Alıntı: “Ali’nin artık kendilerine para harcamadığını gören başka sınıftan iki arkadaş ondan zorla para almayı kararlaştırırlar. Bir gün sabahleyin okula giderken ikisi birlikte Ali’nin önüne çıktılar. ‘Eller yukarı, paraları ver bakalım.’ dediler. ‘Tamam, üzerimden kalkın. Cebimdeki paraların hepsini size veriyim.’ (s.55) “Çocuklar Ali’den parayı aldıktan sonra ‘Bize para verdiğini hiç kimseye söylemeyeceksin. Söylersen ikimiz de seni döveriz.’ dediler.” (s.55)

2. Çatışmanın Çözümü: Ali onların isteğini yerine getirir. Bir süre bu şekilde devam eder. Bir gün Ali'nin halası, Ali'yi takip eder. Ali'nin yaşadıklarına tanık olur, durumu okul idaresine bildirir.

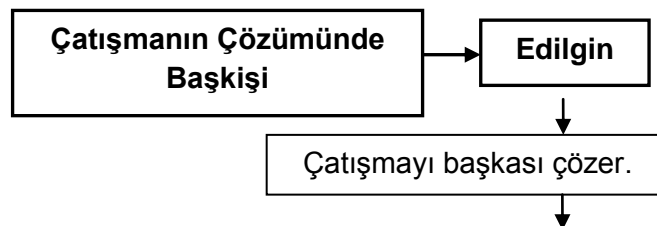
Romandan Alıntı: Emine Hanım Ali'nin öğretmenine "Bugün Ali'yi izledim. O çocuklar yine önüne çıktılar. Tam parayı alacakken ben yanlarına gittim. Beni görünce kaçtılar." der. (s.62) Şikâyetini okul idaresine de bildirir. Bu iki çocuğun ailesiyle okul yönetimi görüşür. Çocuklar bir daha Ali'yi rahatsız etmezler.

3. Çatışma: Ali'yi kıskandıığı için rahatsız eden bir sınıf arkadaşı vardır.

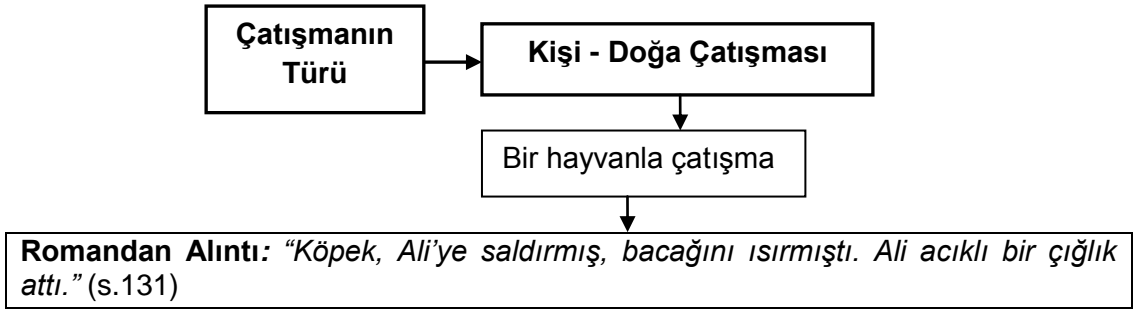
Romandan Alıntı: "Bir arkadaşı kendisine çok problem çıkarıyordu. Onu, arkadaşlarına söylese, dövceklerini biliyordu. Böyle bir şeyin olmasını istemediği için kendi sınıfındaki arkadaşından köşe bucak kaçırıyordu. Fakat Ali kaçtıkça o daha çok üstüne geliyordu. Hatta Ali'den güçlü olduğu için onu bazen sıkıştırıyordu." (s.112)

3. Çatışmanın Çözümü: Ali'yi bu zor durumundan arkadaşları Recep ve Şaban kurtarır. Ali'yi rahatsız eden çocuğu ikisi bir olup döverler.

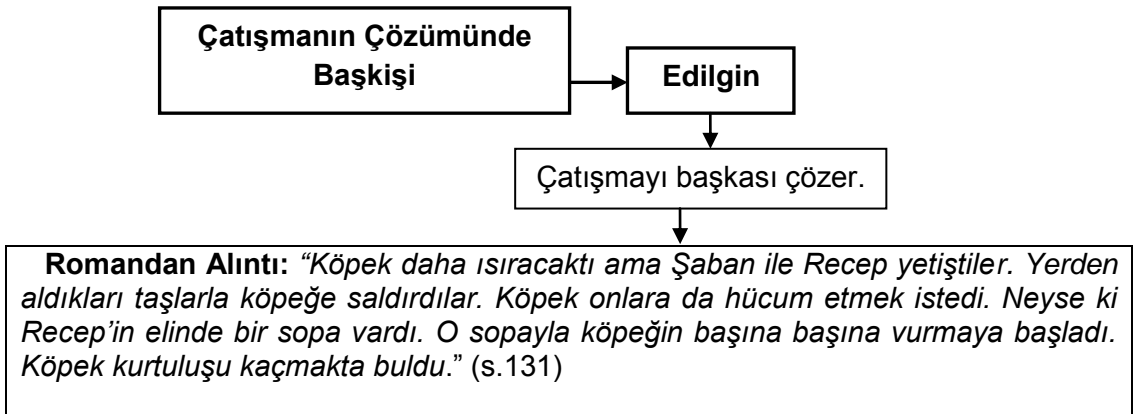

Romandan Alıntı: "Bir gün Recep ile Şaban o çocuğun Ali'yi sıkıştırdığını gördüler. Hemen yanlarına koşarak Ali ile niçin kavga etmek istediğini sordular. Çocuk ise 'Size ne oluyor? Ben kavgayı Ali ile yapıyorum. Siz ne karışıyorsunuz?' dedi. Onlar hemen o çocuğu ortalarına aldılar. Bir güzel patakladılar. Ali araya girerek kavgayı yatıştırdı. O arkadaşının Ali'nin yanından bir kaçıışı vardı ki görmeye değermi." (s. 113)

4. Çatışma: Ali okula giderken yolda bir köpek ona saldırır. Ali ne yapacağını şaşırır.

4. Çatışmanın Çözümü: Ali’yi bu zor durumundan arkadaşları Recep ve Şaban kurtarır.

Çizelge 76. “Acıları Yenen Çocuk” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	

Çizelge 76. Devam

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓

Bu çatışmalardaki merak öğeleri (Ali, fidyecilerin elinden kurtulacak mı?/ Ali kendisinden her gün zorla para alan çocuklardan kurtulabilecek mi?/ Ali, kendisini sıkıştıran arkadaşından kurtulabilecek mi?/ Ali, kendisini ısırarak köpekten kurtulabilecek mi?) sunulur sunulmaz çatışmanın çözülmesi okurda okuma isteği ve ilgisinin uyanmasını engellemektedir. Romandaki çatışmaların çözümünde başkişinin ya annesi ya babası ya da arkadaşları etkin durumdadır. Başkişinin arkadaşı ve köpekle yaşadığı çatışmaların çözümünde rastlantının da etkisi vardır. Ali'yi bir çocuk rahatsız eder, orada hemen Şaban ve Recep çatışmayı çözmek için hazır bekliyor gibidirler. Ali'yi bir köpek ısırır. Şaban ve Recep hemen Ali'yi kurtarırlar. Bu nedenle bu iki çatışmanın çözümünde izlenen yol, inandırıcı değildir. Burada yazar, sanki Şaban ve Recep'i olumlu yapmak adına çatışmalar oluşturuyor gibidir. Bu romanda başkişinin beş yaşındayken anne ve babasını kaybetmesi, sonra hala ve eniştesiyle trafik kazası geçirmesi ve onların ameliyat olmaları gibi üzücü ya da acıklı olaylara yer verilse de bunlar aşırı duygusallık yaratmamaktadır. İki çocuğun bir olup kendilerinden küçük bir çocuğu dövmeleleri, Ali'yi ısırarak köpeğin başına sopayla birkaç kez vurmaları ve bunların olumlu bir davranış olarak sunulması, bu çatışmaların çözümünün insana ve doğaya saygılı olmadığını göstermektedir. Bu romanda başkişi o denli olumlu özelliklerle donatılmıştır ki bu, onu yapaylaştırmış, gerçeklikten uzaklaştırmıştır. Başkişinin yaşadığı çatışmaların çözümünde edilgin olması okurun yanında gözüpek arkadaşların ya da güçlü bir ailen varsa ancak o zaman yaşadığın çatışmaları çözebilirsin gibi bir çıkarımda bulunmasına neden olabilir.

4.41. Hırsız Kedi

Yazarı: Mustafa YILMAZKAYA

Yayınevi: Kafkağı

Basım Yılı: 2003

Sayfa Sayısı: 111

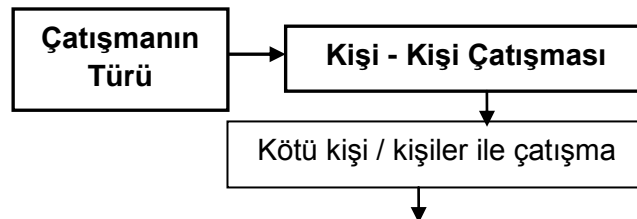
Seslendiği Yaş: 9 - 11

Romanın Özeti: Köylülerin bir süredir yumurtaları çalınmaktadır. Babası olmadığı için hırsızın Mahmut olduğu düşünülür. Mahmut, bu iftiraya çok üzülür ve gerçek hırsız ortaya çıkarmaya karar verir. Bir süre sonra hırsızın Mahmut olmadığı anlaşılrsa da Mahmut kararından vazgeçmez. Bu sırada hırsız yakalayana ödül verilmesi köyün gençlerini hırsız yakalama konusunda hırslandırır. Mahmut ve iki arkadaşı hırsız kedinin peşine düşerler. Zorlu bir uğraşının sonunda onu öldürüp köye getirirler.

Romanın başkişisi. Mahmut'tur. Babası yoktur annesiyle amcasının yanında yaşamaktadır. Romanda yaşı ve eğitimiyle ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Haksızlığa gelmeyen, hırslı, cesur bir çocuktur. Mahmut kapalı ve durağan bir karakterdir.

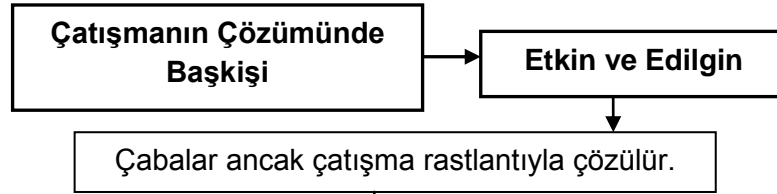
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Kümesindeki yumurtaların çalındığını anlayan Deli Hanım, Mahmut'u hırsızlıkla suçlar. Mahmut ise bunun bir iftira olduğunu köy halkına kanıtlamak ister.

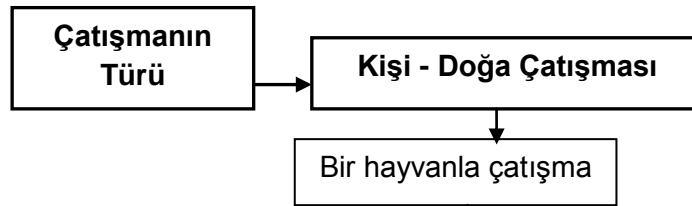
Romandan Alıntı: Deli Hanım, Mahmut'un kulağını yakalar ve şöyle der:“Bu yumurtaları senin gibi babasız bir çocuktan başka hiç kimse çalmaz. Bunu ancak sen yaparsın.’ Mahmut daha fazla dayanamadı hem kulağının acısından hem de uğradığı hakaretin acısından ‘Yeter artık!... Ben hırsız olmadığımı sana ve bütün köye ispat edeceğim. Gece gündüz uyumayıp yumurta hırsızını ortaya çıkaracağım.’” der. (s.15)

1. Çatışmanın Çözümü: Mahmut arkadaşlarından yardım ister. Bir planı vardır, bunu arkadaşlarıyla paylaşır. Her gece bir kümesin yakınında beklemeye karar verirler. Hırsız yakalayamazlar; ancak bir gün Mahmutların kümesine de hırsız girince Mahmut'un hırsız olmadığı anlaşılır.

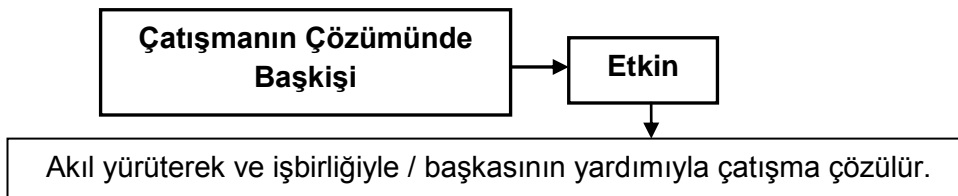
Romandan Alıntı: Mahmut arkadaşları Veli ve Hakan'dan yardım ister. *"Herkesin bana kötü gözle bakması çok zoruma gidiyor, arkadaşlar. Yapmadığım bir şeyi nasıl kabul edebilirim."* (s.20). Arkadaşları yardım etmeyi karar verirler. *"Üçümüz, en son girilen kümese yakın üç evin kümesinin önünde saklanacağız. Dikkat edeceğimiz şey hiç uyumamak!"* (s.21) Bir gün Mahmutların kümesine de hırsız girer. *"Mahmut'a hırsız diye iftira edenler, hatalarını anlar gibi olmuşlardı..."* (s. 31)

2. Çatışma: Mahmut'un hırsız olmadığı anlaşılrsa da Mahmut yine de hırsız ortaya çıkarmaya kararlıdır. Bir gece yine nöbet tutarken bir ayı ile karşılaşır ve ne yapacağını birlemez.

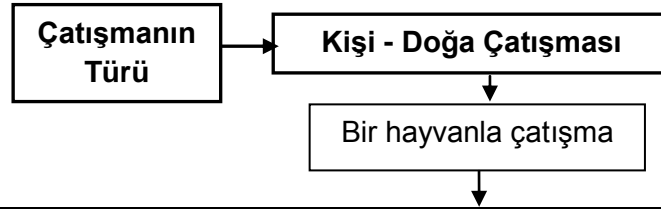
Romandan Alıntı: *"Karartı kümesin yanındaki ballığın önünde durdu. Aralarında epey bir mesafe vardı. Mahmut çalıkların içinde bir taş aradı. Bulduğu taşı karartıya doğru fırlattı. Taşın düştüğü yerden bir homurtu sesi geldi. Mahmut homurtuyu duyunca daha çok korktu. Bu ses ne sesi olabilirdi?"* (s. 35)

2. Çatışmanın Çözümü: Mahmut ballığın sahibine haber verir.

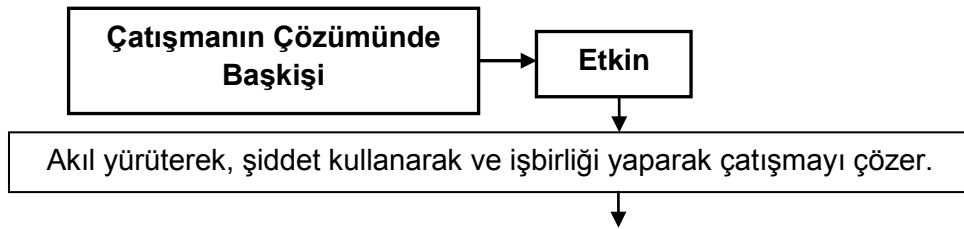
Romandan Alıntı: *"Ayıyı ilk olarak görüp ballık sahibine haber verenin Mahmut olması, anlatıla anlatıla bitirilemiyordu. Mahmut yaşlılarının gözünde adeta kahramanlaşmıştı."* (s. 43)

3. Çatışma: Mahmut, hırsızı yakalamak ister. Buna gücünün yetip yetmeyeceğini bilmemektedir. Hırsızı yakalayana ödül verilecek olması Mahmut, Veli ve Hakan'ın hırsızı yakalama isteğini daha da artırır.

Romandan Alıntı: Mahmut “Çok kurnaz bir hayvanla karşı karşıyız. Onu yakalamak hiç kolay olmayacak gibi görünüyor.” der. (s.57)

3. Çatışmanın Çözümü: Kediye yakalamak için nerdeyse her yolu denerler.

Romandan Alıntı: Yine bir gün bir kümesin yakınındayken Mahmut, arkadaşlarına “Tavuklar böyle çılgın atıklarına göre, o mutlaka burada. Hiç acele etmeyelim. İlk pencereyi tıkayalım ki oradan kaçmasın. Sonra da içeri gireriz.” der. (s. 68) “Mahmut daha birinci pencereyi kapatayım derken öbür pencereden ağzında bir tavukla fırlayan iriyarı, besili, siyah bir kedi yere atlayıverdi.” (s. 69) Çocuklar kedinin peşinden giderler. “Mahmut ile arkadaşları iyice yaklaşarak kediye taş yağmuruna tuttular. Atılan taşlardan biri kedinin başına değdi. Kedi birden ne yapacağını bilemedi.” (s. 72) Kedi kaçır, onlar peşine düşerler. Mahmut “Şu öten kargaları görüyorsunuz değil mi? Bana göre kedi mutlaka o ağacın altında olmalı. Ben kuzu çobanlığı yaptığım için onların boşa ötmeyeceğini bilirim.” (s. 74) Ağacın yanındaki çalılara doğru yaklaşırlar. Kedinin uyuduğunu görürler. Hakan arkadaşlarına “Üçümüz birden vurursak onu sersemletiriz. Sonra da onu vura vura öldürürüz.” der. Mahmut da “Bu düşünce fena değil.” der. (s.79) Tam vuracakları sıra kedi, gözlerini açar ve kaçır. “Kedi kaçırıyor, onlar kovalıyor ve arka arkaya taş fırlatıyorlardı.” (s.81) Kedi bir ağaca tırmanır. “Yaptıkları plan şuydu: Hakan selviye çıkacak; kedinin yakınına varınca üzerine ceketini bastırarak onu kısıvrak yakalayacaktı.” (s. 82) Sırayla üçü de ağaca çıkarlar; ama hiçbiri kediye yakalayamaz. Bunun üzerine Mahmut, Veli’ye “Sen şu tepenin başına çıkarak sizin köpeğe seslen ve buraya çağır. Biz de şu söğüt dalından uzun ve ince bir dal kırıp sopa yapalım. Köpek buraya geldiği zaman, birimiz selviye çıkar, sopayla kediye vurur, dırteriz. O zaman kedi selviden inmek zorunda kalır. Aşağı indiği anda da köpek üzerine atılır. Onu altına alır ve boğarak öldürür.” der. (s.89) Kedi ağaçtan iner, köpeğin gözlerini tirmalar, köpek ondan korkar. Çocuklar kedinin peşinden giderler. “Üç arkadaş kedinin deliğe girdiğini karşıdan gördüler.” (s. 94) Mahmut “Deliğin hemen ağzında acı dumanlar çıkaran çadır otundan yakacağız. Acı dumanlar içeri girecek. Kedi de içeride acı dumandan bunalacak. Boğulmamak için kendini dışarı atacaktır.” der. (s. 97) Bu sırada Hakan, köpeği Çomar’ı getirmiştir. “Kedi bu sefer altta kaldığı için Çomar’a saldıramadı. Çomar’ın dişleri arasından gelen acıklı sesleri ve hırıltıları duyuldu. Sonra sesi kesildi. Çomar, kedinin öldüğünü görünce geri çekildi.” (s. 100) “Mahmut büyük küçük herkesin gözünde bir kahraman olmuştu... Köy için gerçekleştirdiği bu başarıyı herkes takdir ediyordu.” (s.110)

Çizelge 77. “Hırsız Kedi” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma	✓	
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma		✓
<i>VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma		✓

Bu romanda köylülerin çok merak ettiği ancak okurun merak etmediği “Kümeslerdeki yumurtaları çalan kim?” sorusu okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırabilecek nitelikte değildir; çünkü kitabın adı “Hırsız Kedi”dir. Romandaki ikinci merak ögesi (Mahmut’un gördüğü karartı nedir?) çatışma hemen çözümlendiği için yeterince yapılandırılmamıştır. Üçüncü çatışmaya ilişkin “Çocuklar kediyi yakalayabilecek mi?” sorusu ise ancak romanın sonunda yanıtlanır. Çocukların kediyi birçok kez yakalayacak gibi olup bir türlü yakalayamamaları bir süre sonra okuru sıkabilir. Romanda üç çatışmadan sadece birinin çözümünde rastlantının etkisi vardır. Hırsızın Mahmutların kümesine girmesi Mahmut’un hırsız olmadığını ortaya çıkarır. Bu rastlantı, çatışmayı çözer. Eğer Mahmutların kümesine hırsız girmeseydi Mahmut’un suçlu olmadığına inanılmayacaktı. Diğer çatışmaların çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi yoktur. Romandaki üç çatışmanın ikisinde başkişi karar vericidir, yönlendiricidir. Bir

hayvanın peşine düşer ve onu öldürmeyi planlar, ona acı çektirir. Hayvan hırsız olduğu için de ölümü hak ettiğine inanır. *“Mahmut acıyan bir sesle ‘Su testisi su yolunda kırılır, dedi. Hırsız olmanın sonu da böyle biter.’”* (s.100) Bu romanda başkişinin küçük yaşta babasını kaybetmiş olması, iftiraya uğraması üzücü olaylardır; ancak bunlar, aşırı duygusallıkla ele alınmamıştır. Başkişinin ve arkadaşlarının kediyi öldürme hırslarından dolayı kedinin çektiği eziyetler ise aşırı duygusallık yaratmaktadır. Bir kediyi öldürme isteği, okurun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun olmadığı gibi bu çatışmanın çözümü de insan ve doğaya saygılı değildir. Başkişinin bir kediyle yaşadığı çatışmada izlediği yol, okur için olumsuz bir örneklik oluşturmaktadır.

4.42. Keklik Sevgisi

Yazarı: Mustafa YILMAZKAYA

Yayınevi: Kafdağı

Basım Yılı: 2003

Sayfa Sayısı: 160

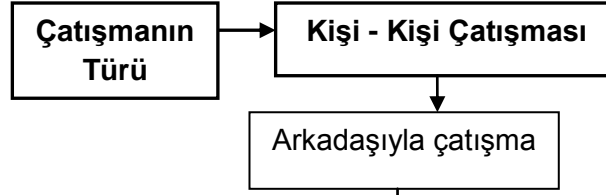
Seslendiği Yaş: 10 - 12

Romanın Özeti: İbrahim ve arkadaşı Çetin, keklik avlamak için birer yavru keklik yetiştirmektedirler. Bir gün Ali Usta'nın isteği üzerine yetiştirdikleri kekliklerin ötüşlerini yarıştırlar. İbrahim'in keklığı öter ama Çetin'inki ötmaz. Ali Usta'ya göre Çetin, İbrahim'i kıskanmaktadır ve her an İbrahim'e bir kötülük yapabilir. Aynı gün Ali Usta, iki çocuktan atıcılık becerilerini de karşılaştırmalarını ister. İlk yarışta berabere kalırlar. İkinci yarışta İbrahim attığını vurur, Çetin ise birden rahatsızlanır ve yarıştan vazgeçerler. Ali Usta, Çetin'in kıskançlığıyla ilgili kuşularını İbrahim'e yineler. O günden sonra İbrahim, Çetin'e karşı dikkatli olmaya çalışır. Birçok kez Çetin, İbrahim'in keklik avlamasını engeller. Bir gün Ali Usta ve İbrahim avlanırken bir plan yaparlar. Ali Usta köye doğru yönelir; İbrahim avlanmaya devam eder. Çetin de İbrahim'in peşinden gider. Ali Usta da Çetin'e belli etmeden onu izler. İbrahim keklikleri görünce pusuya yatar; ancak yine Çetin ateş ederek kekliklerin kaçmasına neden olur. İbrahim, Çetin'e doğru ilerler. Çetin korkar ve Ali Usta'ya sığınır, İbrahim'den özür diler ve oradan uzaklaşır. Üç gün sonra Ali Usta ile İbrahim yine ava çıkarlar. Çetin onların peşlerine takılır. Ali Usta ve İbrahim onu da aralarına alırlar; ama hiçbir şeye karışmamasını söylerler. Birden sis bastırır, göz gözü görmez olur. Kurt sesleri duyarlar. Kurtlardan korunmak için ağaca çıkarlar. Köpekler aşağıda kalır. Kurtlarla köpekler boğuşur. Çetin'in köpeğini kurtlar parçalar. Çetin kurtlardan öcünü almak ister. Ona Ali Usta ve İbrahim engel olurlar ve hep beraber köye dönerler. Bir başka gün Çetin, keklığı ötmediği için keklığını vurur. Hem köpeğini hem de keklığını kaybettiği için de çok üzgündür. Bir gün yine Ali Usta, İbrahim ve Çetin birlikte ava çıkarlar. O avda Çetin, İbrahim'in keklığını vurur. İbrahim çok üzölür. Çetin birden rahatsızlanır. Çetin'i evine götürürler.

Romanın başkişisi. İbrahim'dir. On dört yaşında bir köylü çocuğudur. Keklik avlamayı çok sevmektedir. Dürüştür. Kapalı ve devingen bir karakterdir. Başlangıçta Çetin'e anlayışla yaklaşan İbrahim bir süre sonra *"Ben kaçayım dedikçe o üstüme üstüme geliyor, en iyisi ona güzel bir ders vermek olacak. Onun bana yaptığı kötülüklerin birinde, onu suçüstü yakalayarak ağzını, burnunu bir güzel kırmaktan başka çare yok... Sabretmenin de bir sınırı var. O sınır bitti. Ben gerekeni yapacağım."* (s. 109) diye düşünür. Daha sonra Çetin, köpeğini ve keklğini kaybedince onunla empati kurar. *"Kendimi onun yerine koyup düşündüm... Onun yerinde ben de olsam onun yaptıklarını ben de yapardım sonucuna vardım."* (s. 140) der. Çetin hakkında düşüncelerinin değişmesi İbrahim'in devingen olduğunu göstermektedir.

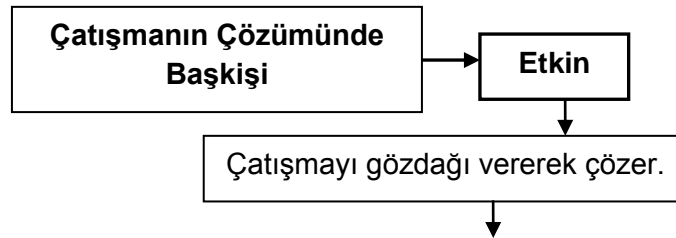
Başkişinin Yaşadığı Çatışmalar / Çözümleri

1. Çatışma: Çetin, İbrahim'in keklğini ve köpeğini kıskanır. Bu durum, İbrahim'i çok rahatsız eder.

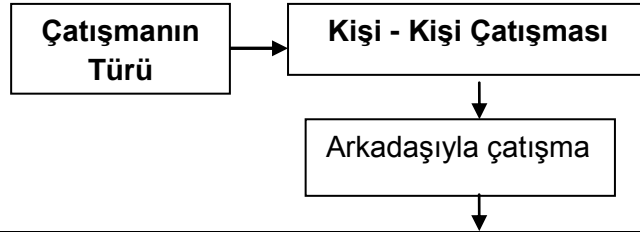
Romandan Alıntı: İbrahim bir gün keklık avlamaya gider. *"Nihayet beklediğim an geldi. Bir sürü keklığın uça uça gelip kafesin çevresine konduklarını gördüm. Konan keklıkların bazılarını görüyordum. Hayali de olsa nişanımı almış, tüfeğimi tetiğini çekecek duruma getirmiştin. Tam bu sırada bir köpeğin havlayarak keklıklere doğru koştuğunu duydum. Köpek keklıkları görmüş, havlayarak onlara doğru yaklaşıyordu. Köpeğin arkasından da Çetin."* (s. 75)

1. Çatışmanın Çözümü: İbrahim, Çetin'in köpeğini özellikle saldırttığını bildiği için Çetin'e kızar. Çetin geri adım atar. Çatışma geçici olarak çözülür.

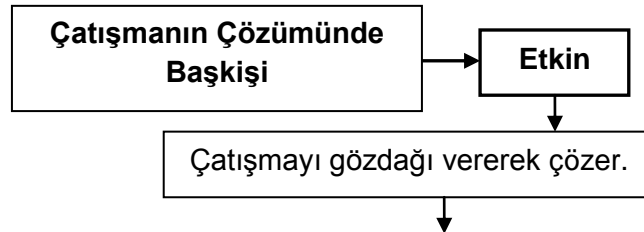
Romandan Alıntı: İbrahim Çetin'e kızar. Çetin *"Çok özür dilerim senin o keklıkları izlediğini bilmiyordum."* der. (s. 75) İbrahim *"Ben senin yapmacık hareketlerine inanmıyorum. Kasıtlı da yapmış olabilirsin."* der. Tartışır. İbrahim *"Bir daha benim gittiğim yerlere gelme!"* der. (s.75)

2. Çatışma: Çetin, İbrahim'in keklğini ve köpeğini kıskandığı için onlara zarar vermek ister. Bu, İbrahim'i rahatsız eder.

Romandan Alıntı: “Fırtına ile benim köpeğim Duman boğuşuyorlardı. Çetin de yanlarındaydı... Duman üste çıkıp da Fırtına'yı atlarına alınca Çetin, Duman'ın ayaklarından tutup çekerek Duman'ı Fırtına'nın altına getiriyordu. Çetin'in yaptığı beni çok kızdırdı. Bir koşuda yanlarına gittim. Çetin'le kavgaya tutuşmak için bahane arıyordum.” (s. 78)

2. Çatışmanın Çözümü: İbrahim, çatışmayı kavga ederek çözmek ister. Çetin kavgaya yanaşmaz.

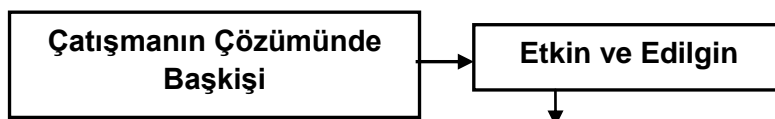
Romandan Alıntı: “Çetin, kavgadan korktuğu için hiç sesini çıkarmadı. Üzüntülü bir durumda Fırtına'nın arkasından koşarak uzaklaştı.” (s. 79)

3. Çatışma: İbrahim, keklğinin kaçırıldığını anladığında hem çok üzülür hem de onu bulamamaktan çok korkar.

Romandan Alıntı: “Odanın kapısını yarı aralık buldum. Hemen Uyanık'a baktım. Uyanık yerinde yoktu. Aklım başımdan gitti. O anda ne yapacağımı şaşırdım. Kararsız bir durumda, hemen dışarıya fırladım.” (s. 90)

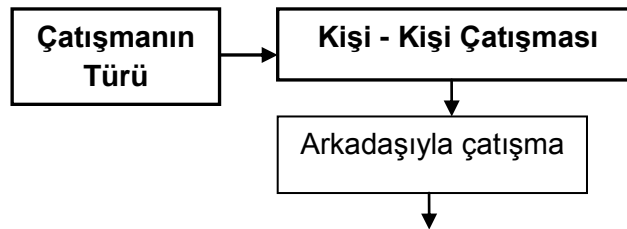
3. Çatışmanın Çözümü: Arkadaşları hem İbrahim'in keklğini bulur hem de bu işi yaptıranın kim olduğunu ortaya çıkarırlar.

Çabalar ancak çatışmayı başkası çözer.

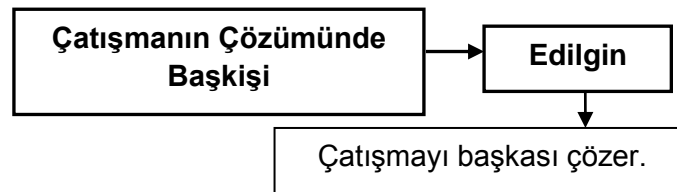
Romandan Alıntı: “Amacım, kecliğim Çetin’in eline geçmeden onu bulmaktı. Çetin’in eline geçerse onu yok edeceğimi biliyordum. Sokakta koşarken Aydın’ın elinde kafesle bana doğru geldiğini gördüm. İlk işim kafesin içine bakmak oldu. Uyanık kafesin içindeydi” (s.91) Aydın “Kafesi Himmet Dede’nin torunun elinde buldum. Onu konuşturmak için çok çaba harcadım... Durmuş da onu konuşturmaya çalıştı. O da konuşturamadı çocuğu. Tabii biz, çocuğu kimin kandırdığını anlamıştık.” (s.92) “Kekliği Çetin ağabeye mi götürüyordun?” diye sordum. Korkudan söylenenleri unutmuş olacak ki yavaşça ‘evet’ dedi.” der. (s.93)

4. Çatışma: Avlanırken Çetin’in onu sürekli engellemesi İbrahim’i çok rahatsız eder.

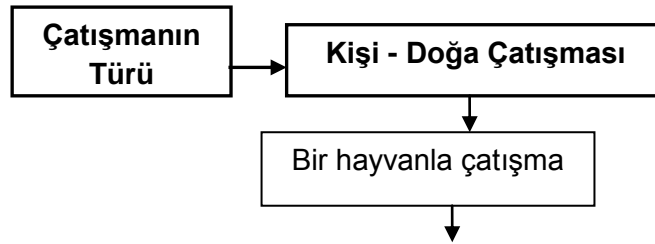
Romandan Alıntı: İbrahim, Ali Usta’ya “O şimdi kaçtığı yerden bizi izliyordur. Bizim ava çıktığımızı görünce o da arkamızdan gelir. Sonra da bizim keçlik avlamamızı engeller.” der. (s. 110)

4. Çatışmanın Çözümü: İbrahim, Çetin’i etkisiz hale getirmek için Ali Usta’nın kurduğu planı uygular. Ali Usta, Çetin’e gözdağı vererek çatışmayı çözer.

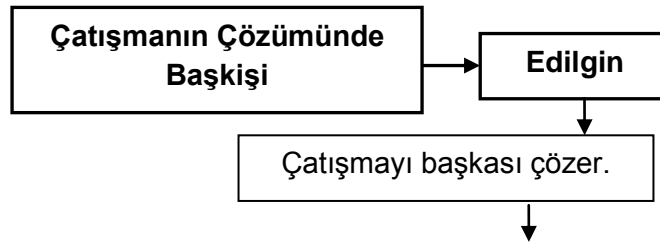
Romandan Alıntı: Ali Usta da “En iyisi Çetin’e bir plan kuralım. Onu yakaladıktan sonra gereken dersi verelim” der. (s. 110) “Sen yönünü değiştirerek avlanmaya git. O, seni izleyeceğine göre, ben de buralarda saklanırım. Sen, onun seni izlediğini anlayınca geri dönüp onu yakalamak istersin. O karda iyi kaçamaz. Kaçarken saklandığım yerden onun önüne çıkarım. İşte o zaman ne yapacağını şaşırır... Yaptıklarına pişman olur. Bir daha da seni izlemeye kalkışmaz.” diyen Ali Ustayı İbrahim “Tamam, Ali amca, bu plan çok iyi. O zaman onu kısıvrak yakalarız.” der. (s. 111) Çetin keçliklere iyice yaklaşmıştır. “Ben daha hazırlık yaparken bir tüfek sesi oraları çinlattı. Bu, Çetin’in tüfeğinin sesiydi.” (s.113) Çetin ile İbrahim tartışır. Ali Usta araya girer. Çetin’e “Ben burada olmasam İbrahim, seni perişan ederdi. Bu böyle olmaz. Bir daha onun keçlik vurmasını engellersen İbrahim seni öldürse de ben ondan yana şahitlik ederim. Anladın mı ne demek istediğimi?” der. Çetin “Anladım Ali Amca! Bir daha İbrahim’in avlandığı yerlere gitmeyeceğim. Bunun için sana söz veriyorum.” der. (s. 116)

5. Çatışma: Başkişi ve yanındakiler sis bastırınca kendilerini kurtlardan korumaya çalışırlar.

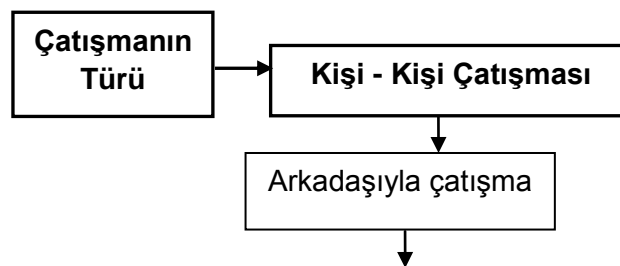
Romandan Alıntı: “Sis bastırdıkça bastırdı. Gelip bizim yöremizi de kapladı. On adım ilerisini göremez olduk. Sisle birlikte fırtına halinde kar yağıyordu. Bu durum karşısında hepimiz korkmaya başladık.” (s.124) “Kurtların ulumaları bize doğru yaklaşıyordu.” (s. 124)

5. Çatışmanın Çözümü: Sisli bir havada kurtlardan korunmak için ne yapacaklarını Ali Usta söyler. Çocuklar da onun dediklerini yaparlar.

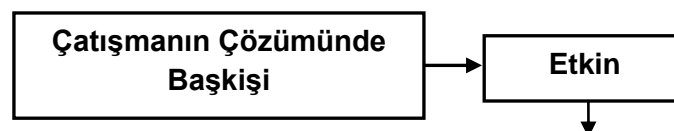
Romandan Alıntı: Ali Usta “Şu yandaki alıç ağacına çıkarsak kurtuluruz.” der. (s.125) “Kurtlar ağacın altına değin gelirse siz de o zaman avcılığınızı göstererek kurtlara ateş edersiniz.” (s.126) İkisinin köpekleri de kurtlarla boğuşur. “Kurtlarla köpekler gözden kayboldu” (s. 128)

6. Çatışma: Çetin İbrahim’in keklüğünü vurur.

Romandan Alıntı: Çetin keklikleri avlarken Uyanık’ı vurur. “Çetin’in Uyanık’ı vurduğunu anlamıştım. Belki de Çetin onu çekemediği için vurmıştu.” (s.154)

6. Çatışmanın Çözümü: İbrahim, çok sevdiği keklüğü Uyanık’ın ölümüne tanık olur. Çok üzülür; ancak keklüğünü öldüren Çetin’in duygusal çöküntü içinde olması İbrahim’in Çetin’e kötü bir şey yapmasını da engeller.

Akıl yürüterek ve sezgileriyle / yüreğinin sesini dinleyerek çatışmayı çözer.

Romandan Alıntı: “İçimden bir ses ‘Git Çetin’i parça parça et!’ diyordu.” (s. 155) Ali Usta, Çetin’in yanına gider. İbrahim’e “Çetin ölmüş.” der. (s. 156) “Ali Usta, Çetin’in gömleğinin düğmelerini çözüp kulağını kalbinin üzerine koyarak dinlemeye başladı. Az sonra o da ‘Ben yanılmışım, ölmemiş, diye bağırdı. Kekliği falan unutmuştuk. Çetin’in yaşıyor olması sevinmemize neden oldu.” (s. 156) Çetin adım atmakta zorlandığı için İbrahim onu sırtına alıp taşır. “İçimden Çetin’in böyle olduğuna seviniyordum. Böyle olmasa, gözüm hiçbir şey görmezdi. O kızgınlıkla ben de Çetin’i vurabilirdim.” (s. 160)

Çizelge 78. “Keklik Sevgisi” Romanındaki Çatışmaları Oluşturan Öğelerin Değerlendirilmesi

Çatışmayı Oluşturan Öğeler	Evet	Hayır
<i>I. Merak ögesi yeterince yapılandırılmış mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
5. Çatışma	✓	
6. Çatışma	✓	
<i>II. Çatışmanın çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü bir gücün etkisi var mı?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
5. Çatışma		✓
6. Çatışma		✓
<i>III. Üzücü ya da acıklı olaylar, aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma		✓
4. Çatışma		✓
5. Çatışma		✓
6. Çatışma		✓
<i>IV. Çatışmaların çözümünde izlenen yol inandırıcı mı?</i>		
1. Çatışma	✓	
2. Çatışma	✓	
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma	✓	
5. Çatışma	✓	
6. Çatışma	✓	
<i>V. Çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mu?</i>		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma		✓
5. Çatışma	✓	
6. Çatışma	✓	

Çizelge 78. Devam

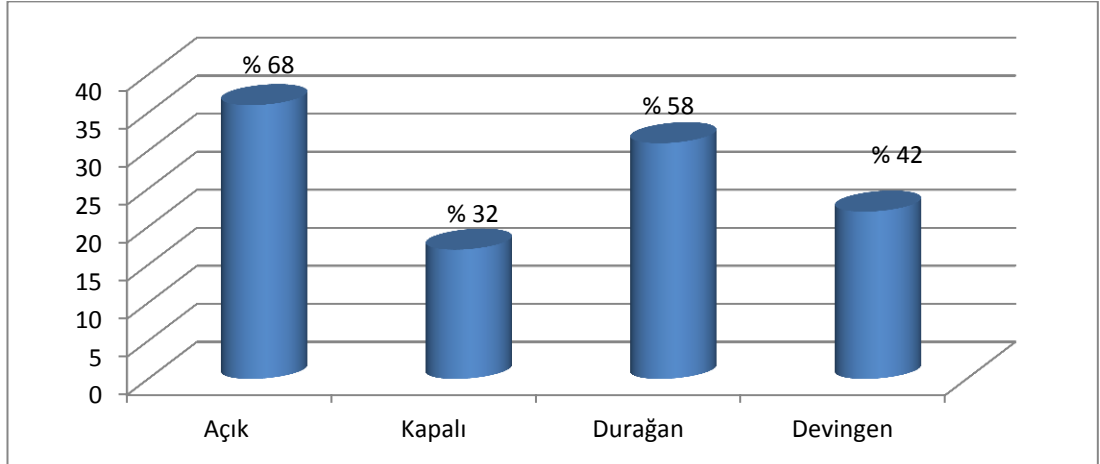
VI. Çatışmanın çözümü insana ve doğaya saygılı mı?		
1. Çatışma		✓
2. Çatışma		✓
3. Çatışma	✓	
4. Çatışma		✓
5. Çatışma	✓	
6. Çatışma	✓	

Bu romanda dört çatışmada da aynı merak ögesi (İbrahim avlanırken Çetin onu engelleyecek mi?) vardır. Bu merak ögesinin dört kez yinelenmesi okurda okuma isteği ve ilgisi uyandırmanın aksine romanı okumaya karşı olumsuz etkileyebilir. Okur, İbrahim'in de en az Çetin kadar saplantılı olduğunu düşünebilir. Diğer iki çatışmanın merak ögeleri (İbrahim ve diğerleri kurtlardan korunabilecekler mi? / İbrahim'in Çetin'e olan kızgınlığı mı yoksa acıma duygusu mu baskın gelecek?) okurda okuma isteği ve ilgisi uyandıracak niteliktedir. Yetişkin bir insan olan Ali Usta, Çetin için İbrahim'e sürekli o seni kıskanıyor, der. Bir yetişkin olarak tavrı doğru olmadığı gibi İbrahim'e arkadaşına tuzak kurmayı önerir hatta bunu çatışmanın çözümü olarak sunar. Bu çözüm yolu okurun arkadaşlarının iç yüzünü öğrenmek için planlar yapılabilir, tuzaklar kurulabilir gibi bir çıkarımda bulunmasına neden olabilir. Bu çözüm yolu insana saygılı değildir. Avcılık adı altında köyde çocukların keklikleri avlaması, hatta keklikleri avlamak için yavru keklikleri yuvalarından alıp yetiştirmeleri, doğaya saygılı değildir. Hayvanların öldürülmesi üzücü bir olaydır; ancak bunlar aşırı duygusallıkla ele alınmamıştır, köy yaşamının doğal yapısı olarak sunulmuştur. Başkişinin arkadaşıyla yaşadığı çatışmaların üçü gözdağı verilerek çözülür. Bu, insana saygılı bir çözüm yolu olmadığı okurun sevgi ve özgürlük gereksinimine de uygun değildir. Böyle bir çözüm yolu, okurun sorun yaşadığı kişileri tehdit edebilirsin çıkarımında bulunmasına neden olabilir. Çatışmaların çözümü inandırıcıdır.

BÖLÜM 5

BULGULAR VE YORUMLAR

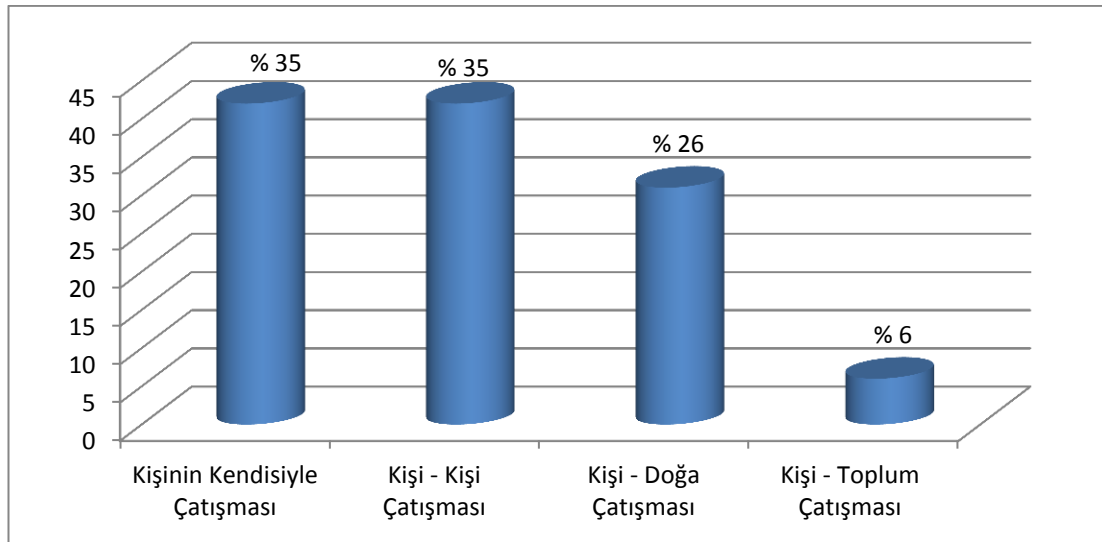
İncelenen 42 romanda 53 başkişi vardır. 7 romanda 2 kişi, 2 romanda da 3 kişi aynı anda başkişidir. “Yaşamı Tartan Terazi”de başkişi köylüler, “Badem Operasyonu”nda ise Kafadenkler Grubu’dur. Bu gruplar, bir kişi gibi davrandıkları için başkişi, tek bir kişiymiş gibi kabul edilmiştir. Kimi romanlarda ise başkişi sanki bir grupmuş gibi sunulmuş; ancak belirgin bir biçimde bir ya da iki kişi öne çıkmıştır. Böyle durumlarda öne çıkan karakterler, başkişi olarak kabul edilmiştir. Sözü edilen bu kitaplar Gezgin Dedektifler, Süper Gazeteciler, Dolunay Dedektifleri ve Mavi Zamanlar’dır.

Şekil.1. Çocuk Romanlarındaki Başkişilerin Açık / Kapalı ve Devingen / Durağan Olma Durumları

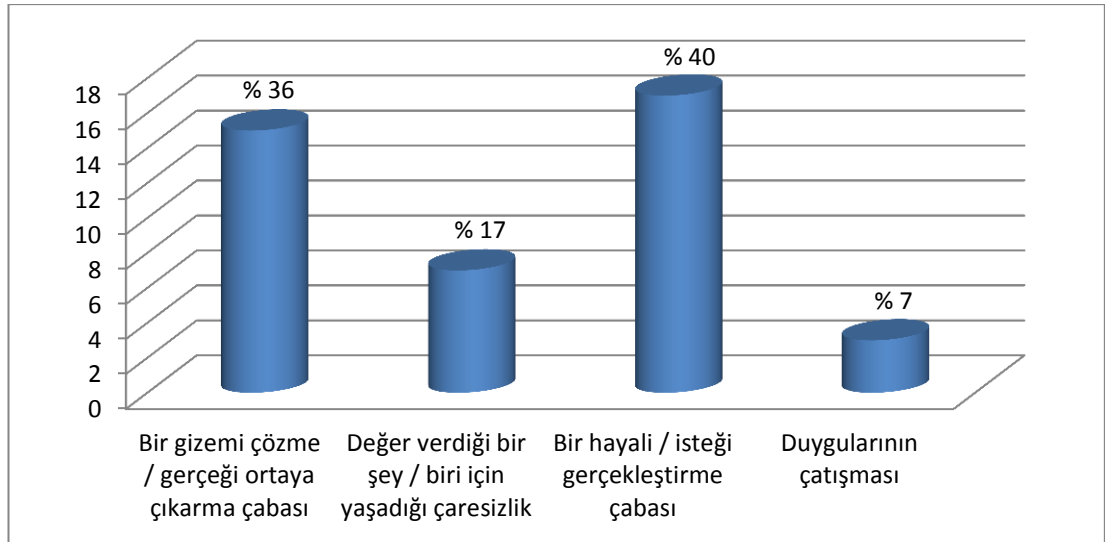
53 başkişiden 36’sı (%68) açık karakterken 17’si (%32) kapalı karakter; 22’si (%42) devingenken, 31’i (%58) durağan karakterdir. Başkişi olayların eksenindeki kişidir. Başkişi kapalı bir karakter olduğunda okur, onu sadece birkaç yönüyle tanımakta; onunla arkadaş olması, özdeşim kurması ve ona öykünmesi zorlaşabilmektedir. Başkişilerin % 58’inin durağan karakter olması, yaşadığı olayların başkişiyi yeterince etkilemediğini göstermektedir. Her romanda başkişinin devingen olması beklenmez; ancak incelenen

romanlardaki başkişilerin durağan olma durumları da yüksektir. Başkişilerin % 42'si ise devingendir. Bu romanlarda başkişinin yaşadığı değişim, okura yaşamı, insanları sorgulama olanağı sunabilir. Bu bağlamda açık karakterlerin fazla olduğu kitapların, okurun başkişiyi yakından tanımasına olanak sağladığı söylenebilir. İncelenen romanlarda ayrıca “ideal karakter” ya da “kusursuz çocuk” diye adlandırılabilen başkişilere rastlanmıştır. Bu başkişiler ya çok becerikli, korkusuz ya da çok iyi, çok çalışkan, çok yardımsever olarak okurun karşısına çıkmıştır. Okurun açık ve devingen bunun yanında kendisi gibi hata yapabilen, eksik yönleri de olabilen karakterlerle özdeşim kurması ve ona öykünmesi kapalı, durağan ve idealleştirilmiş bir başkişi ile özdeşim kurmasına göre daha kolay olduğu göz önüne alındığında 2000 - 2010 yılları arasında ilk baskısını yapan yerli çocuk romanlarındaki başkişilerin karakter gelişim yönünde kimi eksiklikleri olduğu görülmüştür.

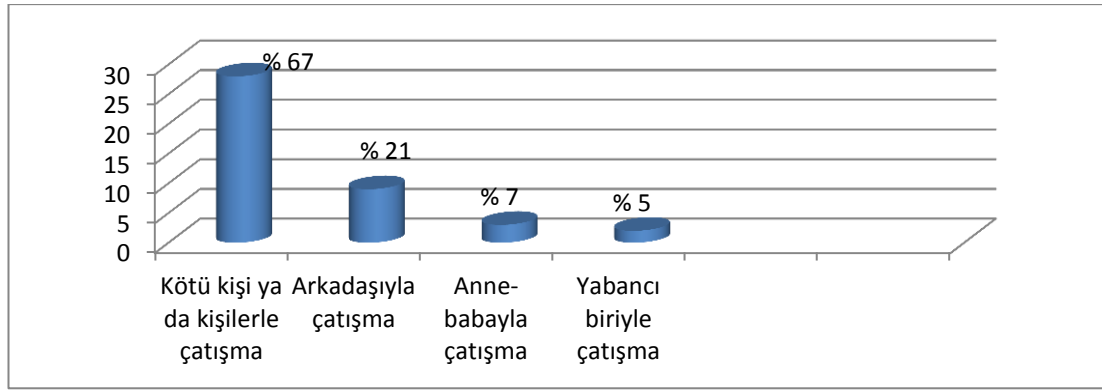
Şekil.2. Başkişilerin Yaşadıkları Çatışma Türleri

İncelenen 42 romanda başkişiler, toplam 121 çatışma yaşamışlardır. Bu çatışmalardan kişinin kendisiyle ve kişi- kişi çatışması aynı oranda yer alır. Her iki çatışma türüne de 42 kez rastlanmıştır. Başkişilerin yaşadığı çatışmaların 31'i kişi - doğa, 6'sı kişi – toplum çatışmasıdır.

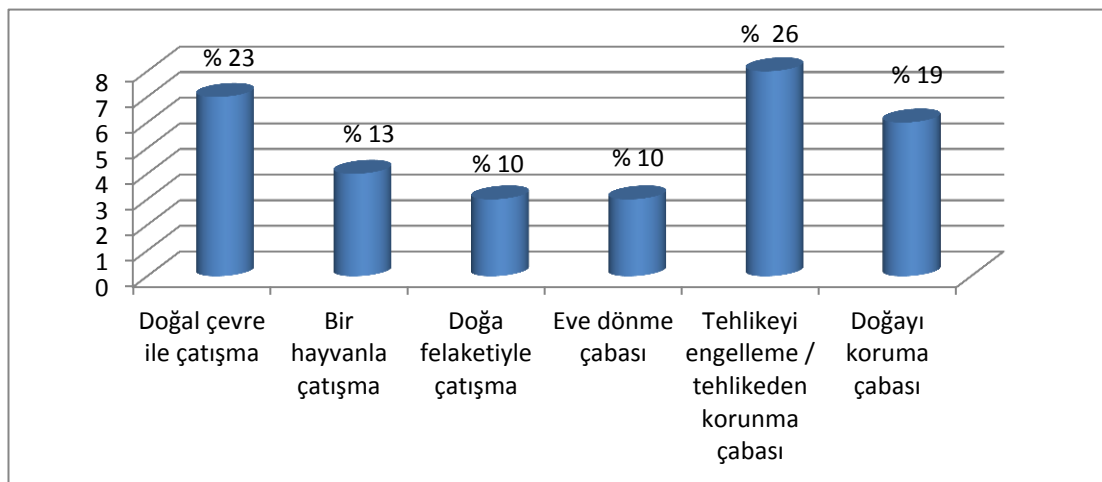
Şekil. 3. Kişinin Kendisiyle Çatışması

Kişinin kendisiyle çatışmasına ilişkin alt çatışma birimlerinden “bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası” % 40 ile birinci sıradadır. Düşümler, insanı yaşama bağlayan önemli bir güçtür. Çocuğun bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası, onun yaşama sevincini ve geleceğe ilişkin yapmak istediklerini göstermektedir. Bu ana bölümde “Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası” % 36 ile ikinci sırada yer almaktadır. 9 - 12 yaş çocuklarının meraklı olmaları, serüven romanlarını sevmeleri, bu çatışma türünün sıklığını ve çocuklara uygunluğunu anlaşılır kılmaktadır. Üçüncü sırada %17 ile “değer verdiği bir şey/ biri için yaşadığı çaresizlik” yer almaktadır. Çocuk için ailesi, arkadaşları ve bakımını üstlendiği hayvanlar çok değerlidir ve onlar için kaygılanabilir. Bu, insanın doğasında olan bir özelliktir. Çocuğun arkadaşları, ailesi ve çevresindeki diğer kişilerle ilgili duygularının çatışması da doğaldır. Bu bağlamda incelenen romanlarda başkişilerin kendileriyle yaşadıkları çatışmaların alt birimlerinin hepsi çocuğun anlam evreninde karşılık bulabilecek niteliktedir.

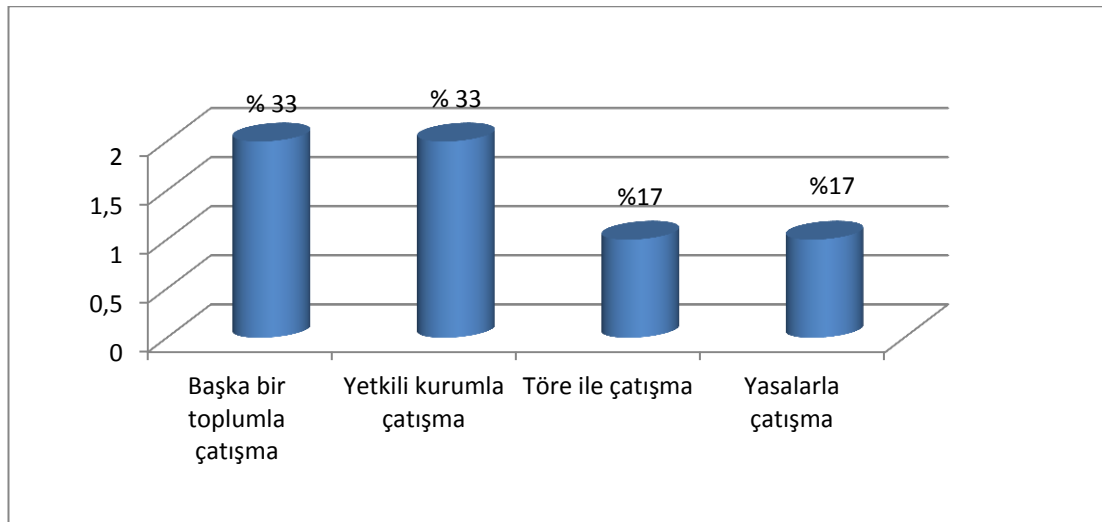
Şekil.4. Kişi - Kişi Çatışması

Kişi - kişi çatışmasında başkişi % 67 ile en çok “kötü kişi / kişiler ile çatışma” yaşamıştır. Bu çatışma türünde başkişi iyiyi; çatıştığı kişi ise kötüyü temsil etmektedir. Bu tür çatışmada okur, iynin yanında olmayı yeğleyebilir başka bir deyişle başkişinin yanında yer almayı düşünebilir. İkinci sırada yer alan alt çatışma birimi “arkadaşıyla çatışma”dır. Bu çatışmada başkişi ya arkadaşını herhangi bir şeye ikna etmek, onun tarafından onaylanmak istemiştir ya da arkadaşının kıskançlığı, bencilliği gibi olumsuz bir yönüyle çatışmıştır. Başkişilerin üçüncü sırada yaşadıkları alt çatışma birimi, “anne - babayla çatışma”dır. Bu çatışmalar, daha çok onları bir şey yapmaya ya da bir şeye izin vermeye ikna etme ya da onlar tarafından yeterince ilgi görme çabasıdır. “Yabancı biriyle çatışma”da başkişi tanımadığı kişiyi iyi ya da kötü olarak nitelemez; daha çok iletişim kuramadığı için çatışır. Bu çatışmaların her biri çocuğun anlam evreninde karşılık bulabilecek niteliktedir.

Şekil.5. Kişi - Doğa Çatışması

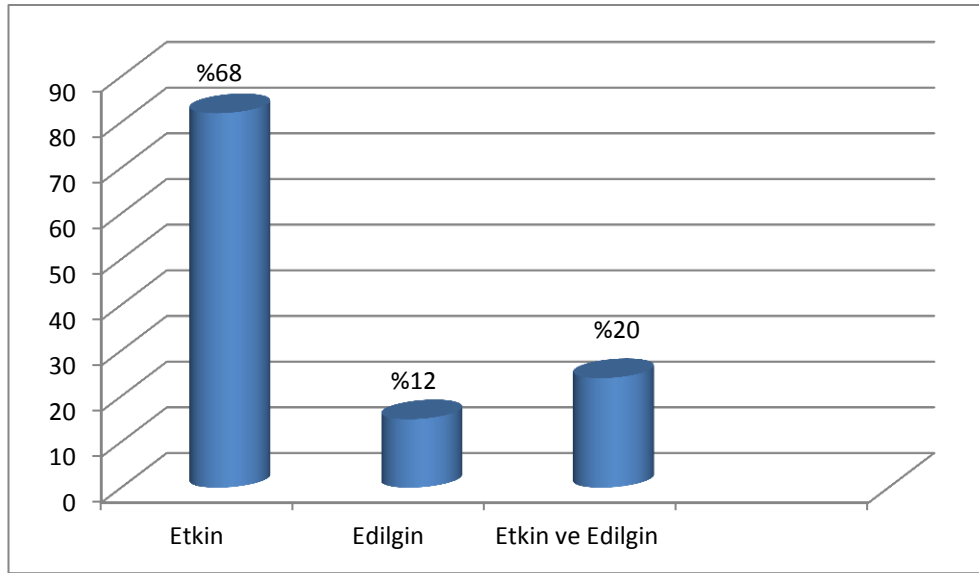
Kişi - doğa çatışması 121 çatışma içinde 31 tanedir. Bu ana bölümde başkişilerin en çok yaşadığı çatışma, “bir tehlikeyi engelleme / tehlikeden korunma çabası”dır. Bu tehlike, kendi yaşamına yönelik olabileceği gibi, doğaya, çevresine yönelik de olabilir. İkinci sırada yer alan çatışma, “doğal çevre ile çatışma”dır. Bu çatışma, ya doğaya karşı yaşamı kolaylaştırma ya da yaşamda kalma çabasına dönüktür. Üçüncü sırada yer alan çatışma ise “doğayı koruma çabası”dır. Bu çatışma, “tehlikeyi engelleme / tehlikeden korunma çabası” ile kimi zaman benzer özellikler gösterse de buradaki asıl amaç, var olan doğayı korumak ya da güzelleştirmektir. İncelenen romanlarda “eve dönme çabası” ve “doğa felaketiyle çatışma” alt çatışma birimlerine aynı oranda rastlanmıştır. “Eve dönme çabası”nda başkişi, tutsak edildiği ya da kaybolduğu yerden kurtulmaya çalışır. “Doğa felaketiyle çatışma” ise kimi zaman insanların doğaya zarar vermesi sonucu yaşanan doğa felaketleriyle kimi zaman da doğaya karşı yaşamda kalma savaşımı biçimindedir. “Bir hayvanla çatışma” ya yabani hayvanın saldırısından korunmaya ya da bir hayvanı yakalamaya, avlamaya dönüktür. Bir hayvanı yakalama çabası dışındakiler, okurun anlam evreninde karşılık bulabilecek niteliktedir.

Şekil. 6. Kişi - Toplum Çatışması

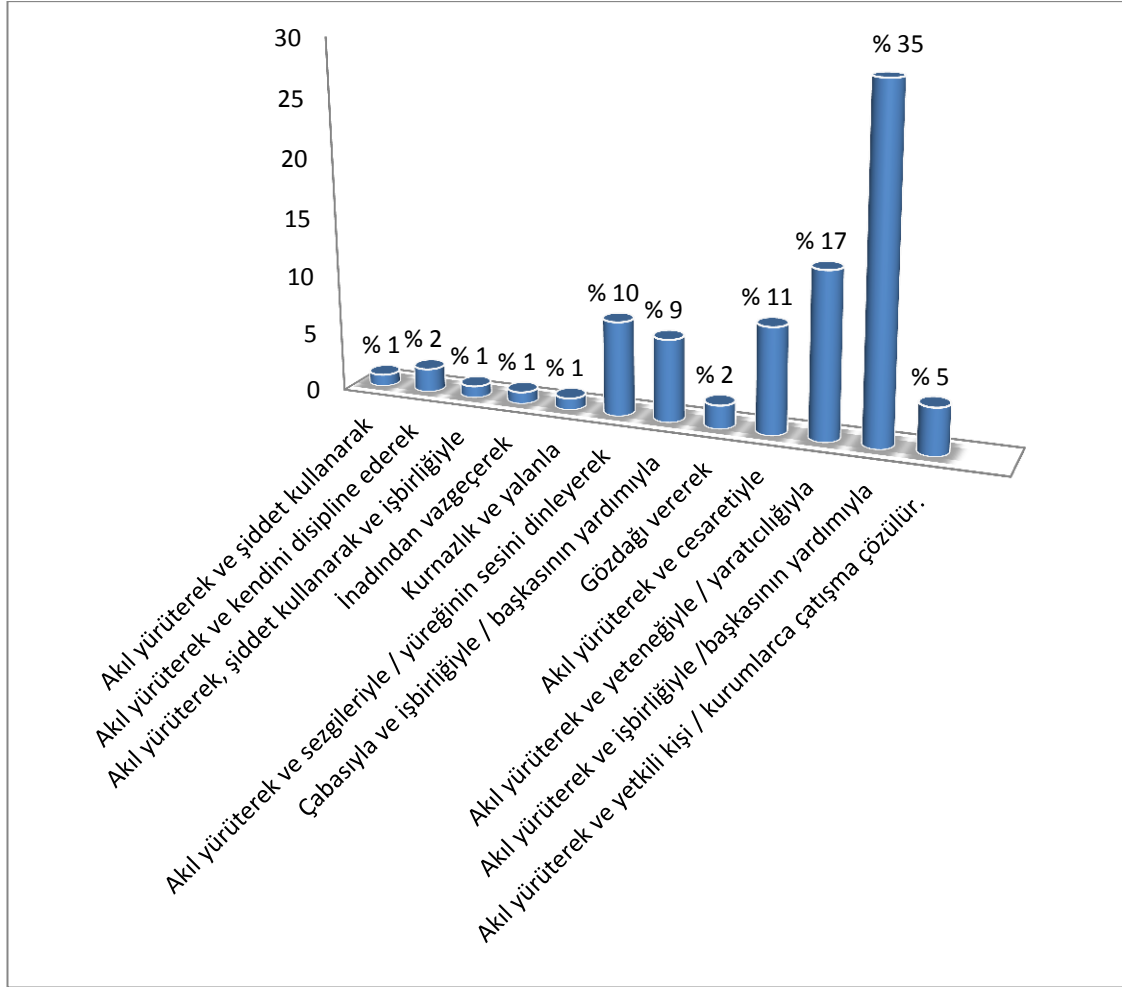
Kişi - toplum çatışması, genel olarak çocuk romanlarında en az olması beklenen çatışma türüdür ki bu çalışmada da sadece 6 çatışma, kişi - toplum çatışmasıdır. “Başka bir toplumla çatışma” ve “yetkili kurumlarla çatışma”, en

çok rastlanan çatışmalar olmuştur. İncelenen romanlarda yer alan bir toplumun başka bir toplumla çatışması, başkişinin bulunduğu toplumun yaşamını sürdürmesi için gerekli olan bir çatışmadır. İncelenen romanlarda iki kez “yetkili kurumlarla çatışma”ya rastlanmış biri, doğayı korumaya dönük yetkili kurumun üzerine düşeni yapmaması ile ilgiliyken diğeri yetkili kurumun halkı reklamlarla kandırmasından rahatsız olan başkişinin buna tepki göstermesiyle ilgilidir. “Töre ile çatışma” günümüzde oranı gittikçe azalan; ancak hâlâ süren kan davasının yanlışlığına dönüktür. “Yasalarla çatışma” ise başkişinin okuma isteği önündeki engeli aşma çabasına dönüktür.

Şekil.7. Başkişinin Çatışmanın Çözümündeki Konumu

İncelenen çocuk romanlarında çatışmaların çözümünde başkişi 82 çatışmada etkin, 15 çatışmada edilgin, 24 çatışmada ise hem etkin hem edilgin durumdadır.

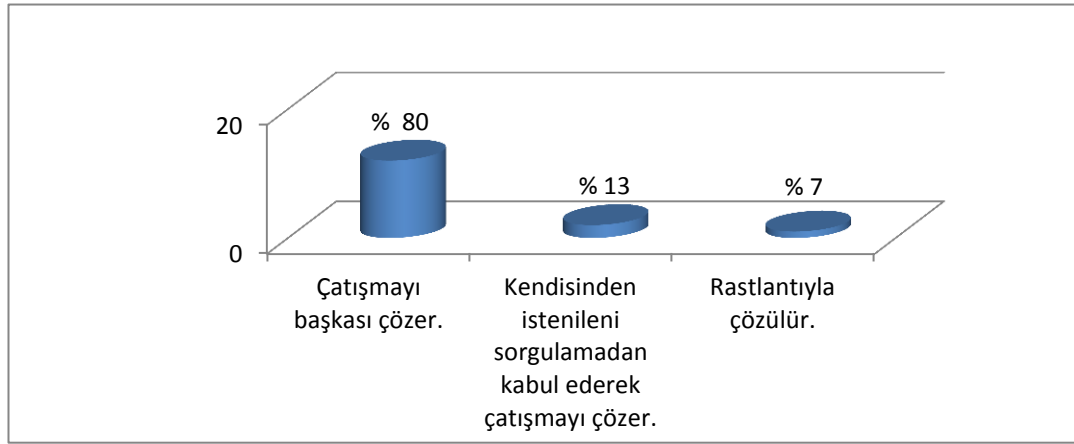

Şekil.8. Başkişinin Çatışmayı Etkin Olarak Çözme Yolları

İncelenen romanlardaki başkişiler yaşadıkları çatışmaların % 35'ini “akıl yürüterek ve işbirliğiyle/ başkasının yardımıyla” çözmüştür. Bunu % 17 ile “akıl yürüterek ve yeteneğiyle/ yaratıcılığıyla çatışmayı çözer” izlemiştir. %11 ile “akıl yürüterek ve cesaretiyle çatışmayı çözer” üçüncü; “akıl yürüterek ve sezgileriyle/ yüreğinin sesini dinleyerek çatışmayı çözer” % 10 ile dördüncü sırada yer almıştır. “Çabasıyla ve işbirliğiyle/ başkasının yardımıyla çatışmayı çözer” ise % 9 ile beşinci sıradadır. Bunu “akıl yürüterek ve yetkili kişi/ kurumlarca çatışmayı çözer” izlemiştir. Sözü edilen çözüm yolları, okur için olumlu örneklik oluşturmaktadır. Başkişinin çatışmanın çözümünde etkin olmasına karşın onaylanmayacak çözüm yolları ise şunlardır: şiddeti kullanma, gözdağı verme; kurnazlık ve yalanı söyleme.

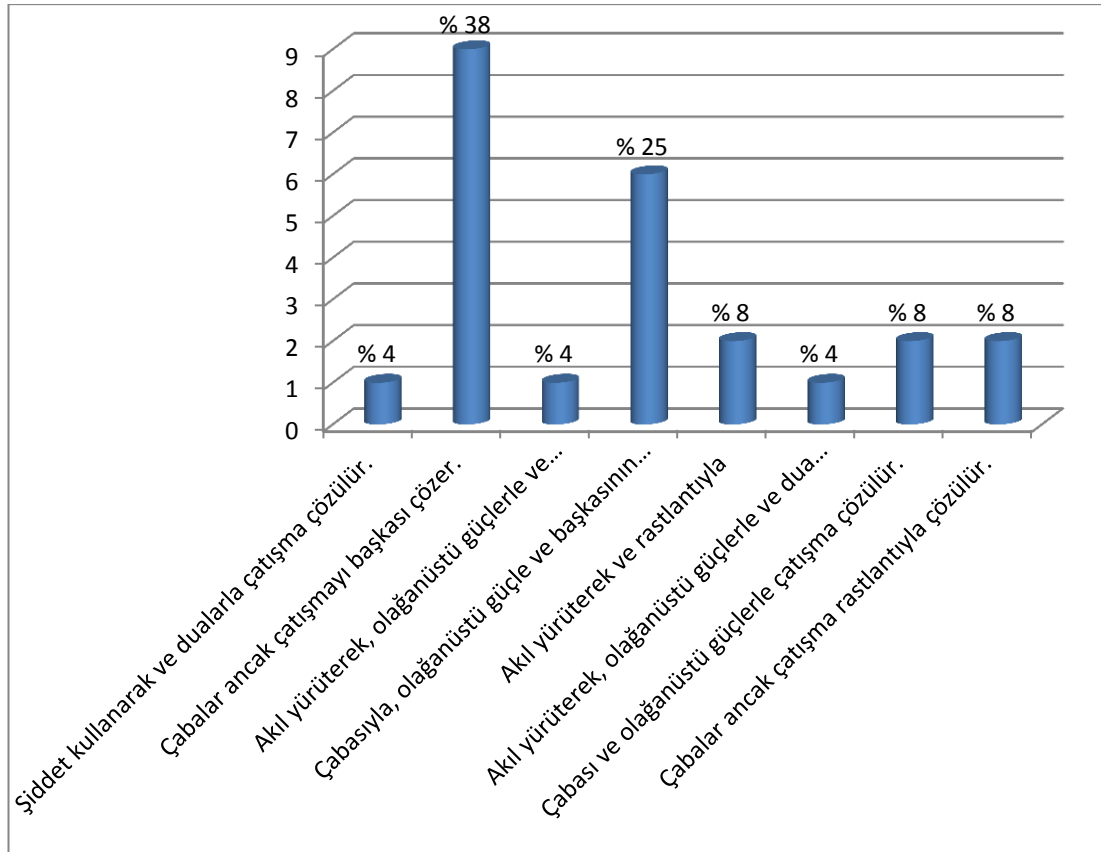
Aslan (2006: 214) çocuk - yetişkin çatışmasının yer aldığı kimi çocuk edebiyatı yapıtlarını incelediği çalışmasında, bu yapıtların büyük bölümünde

başkişinin yaşadığı çatışmaların çocuğa göre olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca aynı çalışmada “Basat’ın Tepegöz’ü Öldürmesi” ve “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması” adlı öykülerde çatışmaların çocuk gerçekliğinden uzak olduğu belirlenmesine de yer vermiştir. Bu bağlamda adı geçen çalışmanın, bu çalışmanın bulgularıyla örtüştüğü söylenebilir. Ozan Demir (2009: 141) masallardaki kişi - kişi çatışmasını incelediği yüksek lisan tezinde çatışmaların yaklaşık yarısının güç kullanarak çözüldüğü belirlenmesinde bulunmuştur. Bu bulgu, bu çalışmanın bulguları ile örtüşmemektedir. Bunun nedeni, masalların iyi - kötü çatışmasında; iyinin tamamen iyi, kötünün ise tamamen kötü olarak ele alınmış olması olabilir.

Şekil.9. Başkişinin Çatışmayı Edilgin Olarak Çözme Yolları

Başkişi çatışmaların %13’ünün çözümünde edilgindir. Başkişinin çözümünde edilgin olduğu çatışmaların %80’inde çatışmayı “başkası çözer”, % 13’ünde ise başkişi “kendisinden istenileni sorgulamadan kabul ederek çatışmayı çözer”. Çatışmaların %7’si ise “rastlantıyla çözülür”. Başkişinin çözümde hiçbir etkisi olmaz. Başkişinin edilgin olduğu durumlar, çözüme dönük bir uğraşı içinde olmadığını gösterir.

Şekil.10. Başkişinin Çatışmayı Hem Etkin Hem Edilgin Olarak Çözme Yolları

Hem etkin hem de edilgin olduğu durumlarda başkişinin akıl yürütmesi ve çabalaması etkin olduğunu; çatışmanın çözümünde duaların, rastlantıların ve olağanüstü güçlerin etkisinin olması ise edilginliğini göstermektedir.

121 çatışmaya ait merak öğelerinden 10'u zayıf, 9'u abartılmış, diğerleri ise yeterince yapılandırılmıştır. Merak öğelerinin yeterince yapılandırılması çatışmanın niteliğini belirleyen önemli öğelerden biri olduğu için incelenen romanlarda çatışmaların genel olarak okurda okuma isteği ve ilgisi oluşturduğu söylenebilir.

İncelenen romanların çoğunda çatışmaların çözümünde başkişinin etkin olması ve etkin olduğu durumlarda da çatışmayı akıl yürüterek çözmesi okura olumlu bir örneklik sunmaktadır. Çatışmaların çözümüne dönük inceleme sonucunda 121 çatışmanın 14'ünün çözümünde rastlantının, şansın ya da olağanüstü güçlerin etkili olduğu; 2'sinde üzücü ve acıklı bir olayın aşırı duygusallığa neden olduğu; 9 çatışmanın çözümünün inandırıcı

olmadığı; 7 çatışmanın çözümünün okurun/ çocuğun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun olmadığı; 10 çatışmanın çözümünün de insana ve doğaya saygılı olmadığı saptanmıştır. Kepenekçi Karaman ve Aslan (2013) insan hakları bağlamında 100 temel eserde yer alan 30 yerli romanı inceledikleri çalışmada barış, hak, adalet ve özgürlük alt birimlerine (kategorilerine) demokrasi ve hoşgörü alt birimlerine göre daha fazla yer verildiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu iki çalışma, insana saygı bağlamında karşılaştırıldığında, 2000 - 2010 yılları arasında ilk basımı yapılan yerli çocuk romanlarında insana saygının yüksek oranda çıkmasının nedeni incelenen romanların çağdaş; 100 temel eserdeki, romanların ise yaşamayan yazarların yapıtlarından oluşması olarak açıklanabilir.

Çocuklara seslenen romanlarda çatışmaların çözüm yollarının, çocuğun yaşamında örneklik oluşturması bağlamında çatışmaların rastlantı, şans ya da olağanüstü güçler tarafından çözülmesi, okur eğer başkişi ile özdeşim kuruyorsa onu kendi yaşamındaki çatışmaları çözmede edilebilir hale getirebilir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

Bu çalışmada ilk baskısı 2000 - 2010 yılları arasında yapılan 9 - 12 yaş çocuklarına seslenen 42 yerli çocuk romanı, başkişilerin yaşadığı çatışmalar ve çatışmaları çözme yöntemleri bağlamında incelenmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

İncelenen çocuk romanlarda başkişilerin açık / kapalı ve durağan / devingen olma durumlarına göre açık karakterli başkişilerin kapalı karakterlerden; durağan karakterli başkişilerin ise devingen karakterlerden fazla olduğu saptanmıştır.

İncelenen romanlarda başkişilerin dört ana çatışma türünden (kişinin kendisiyle/ başkasıyla/ toplumla/ doğayla çatışması) ikisiyle aynı oranda çatıştığı saptanmıştır. Bunlar: kişinin kendisiyle çatışması ve kişinin başkasıyla çatışmasıdır. Başkişilerin en az yaşadığı çatışma ise kişi - toplum çatışmasıdır.

Bu çatışmalar içinde kişi - kişi çatışmasının birinci sırada olması okurun gelişimsel özellikleri ile uyumludur. 9 - 12 yaş çocuklarının yaşamında ailenin yanında arkadaşlık da daha önceki yaşlara göre önem kazanmaya başlar. İncelenen kitaplarda kişi - kişi çatışmasında başkişi, en çok kötü kişi / kişilerle çatışmıştır. Bu çatışmayı yaşarken başkişi iyiyi, doğruyu simgelemiştir. Kişi - kişi çatışmasında kardeşiyle anne baba dışındaki herhangi bir yetişkin akrabasıyla ya da öğretmeni, müdürü vb. okuldaki yetişkinlerle çatışan bir başkişiyeye rastlanmamıştır. Başkişinin aynı oranda yaşadığı diğer çatışma türü ise kişinin kendisiyle çatışmasıdır. Bu çatışmada

başkişi en çok bir gizemi çözme/ gerçeği ortaya çıkarma çabası içine girmiştir. 9 - 12 yaş çocuğu yaşı gereği meraklıdır, çevresinde olan biteni anlamlandırmak ister. Bununla birlikte kendini önemser ve başkalarının da kendisini önemsemesini bekler. Bir işe yaradığını görmek isteyen çocuk, okuduğu kitaplarda da başkişinin benzer çatışmalar yaşadığına tanık olmak ister. Genel olarak bu kitaplar, okurun kendi içinde yaşadığı çatışmalarla örtüşmektedir, denilebilir.

İncelenen romanlarda kişi - doğa çatışması, üçüncü sırada yer almaktadır. 9 - 12 yaş çocuğu çevresine duyarlıdır ve doğayı korumak ister. İncelenen romanlardaki başkişilerin genellikle doğayla yaşadığı çatışmalar, çocuğun anlam evreninde karşılık bulacak niteliktedir. İncelenen romanlar içinde bir hayvanı öldürme çabası içine giren bir başkişinin varlığı okuru rahatsız edebilir. Bu çatışma, okurun hayvan sevgisiyle örtüşmeyecek niteliktedir.

9 - 12 yaş çocuğu, kişi - toplum çatışmasını kendisinin özne olduğu bir durum dışında anlamlandırmakta zorlanabilir. İncelenen romanlarda da en az yer alan çatışma türü, kişi - toplum çatışmasıdır. Bu bağlamda 2000 - 2010 yılları arasında basılmış çocuk romanlarında başkişilerin yaşadığı çatışmaların türlerinin genel olarak çocuğun bilişsel, kişilik ve toplumsal gelişimi ile uyumlu olduğu söylenebilir.

İncelenen çocuk romanlarındaki çatışmaların çözümünde başkişi çoğunlukla etkin konumdadır. En çok da akıl yürüterek çatışmaları çözmüştür. Başkişinin akıl yürütmeyeyle birlikte sezgilerini, cesaretini, yaratıcılığını, yeteneğini işe koşması; başkalarından yardım alması, işbirliği yapması olumlu çözüm yollarıdır. Ancak kimi romanlarda başkişinin çatışmanın çözümünde etkin olmasına karşın şiddet, yalan, hile gibi onaylanmayacak bir çözüm yolu yeğlediği durumlara da rastlanmıştır. Bu durum, başkişinin çatışmanın çözümünde etkin olması kadar çatışmayı çözme yolunun da önemli olduğunu göstermektedir. Okurun başkişiyle özdeşim kurma olasılığı göz önüne alındığında 2000 - 2010 yılları arasında basılan yerli çocuk romanlarında çatışmaların şiddet, yalan gibi yollarla

çözülmesi önemli bir sorunun varlığını işaret etmektedir. Olumsuz örneklik oluşturan kitaplarda, genel olarak başkişilerin karakterlerinin yeterince geliştirilmediği de görülmüştür. Okur, istediği kitabı seçme, istediği gibi okuma hakkına sahip olduğu bir ortamda ise bu tür kitaplardan uzak duracak; başlasa bile bitirmek istemeyecektir. Ancak bu tür kitapların zorunlu olarak okutulduğu ortamlarda ise okur, olumsuz etkilenebilir.

Bu çalışmada çatışmaların çözümünde az da olsa başkişinin edilgin olduğu romanlara da rastlanmıştır. Kimi romanlarda ise başkişinin çatışmaların çözümünde edilgin olmasına karşın izlenen yolun okurda olumlu bir etki bırakabileceği sonucuna varılmıştır. Örneğin, “Güzelce’de Bir Kaçak Memo” adlı romanda töre ile çatışma yaşayan bir kişinin yaşadığı çatışmayı dostlarının çözmesi; okuru dostluğun değeri üzerinde düşündürebilir. “Yaşamı Tartan Terazi” adlı romanın başkişileri olan köylüler ise doğayla yaşadıkları çatışmalarda edilgin olmalarına karşın doğanın önemini kavramışlardır.

Kimi romanlarda başkişi, çatışmanın çözümünde hem etkin hem de edilgin olmuştur. Örneğin, başkişi yaşadığı çatışmayı hem akıl yürüterek hem de olağanüstü güçler ya da rastlantılarla çözmüştür. “Beyaz Dua Evi Çocukları” adlı romanda çözüm yolu duadır. Bu tür çözüm yollarının çocuk romanlarında yer almasının, çocuğun gelişimini nasıl etkileyeceği sorusu da tartışmalı bir soru olarak değerlendirilebilir.

İncelenen romanlarda çatışmalardaki merak öğeleri genellikle yeterince yapılandırılmıştır. Okurda okuma isteği ve ilgisi uyandıracak niteliktedir; ancak kapalı ve durağan bir karakterin başkişi olduğu serüven romanlarındaki merak öğelerinin kimi zaman abartıldığı kimi zaman yeterince yapılandırılmadığı saptanmıştır. “Ufaklık Serüven Peşinde” romanında olduğu gibi, başkişi art arda aynı nitelikte çatışmalar yaşamış ve bunların hepsini üstün yetenekleriyle çözmüştür. Okur, bu tür roman kahramanlarıyla özdeşim kurduğunda bir serüven yaşayabilir; ancak yaşamına düşünsel ve duygusal boyutta bir yenilik katamayabilir.

İncelenen romanlardaki çatışmaların çözümü genel olarak inandırıcı; çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun; insana ve doğaya saygılıdır. Ancak çocuğun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun olmadığı gibi, insana ve doğaya saygılı bir çözüm içermeyen romanlara da rastlanmıştır. Örneğin, “Hırsız Kedi” romanında başkişinin bir hayvana bilinçli olarak zarar vermesi, hatta hayvanın öldürülmesinde payının olması.

İncelenen romanlarda üzücü ve acıklı olaylar aşırı duygusallık yaratacak bir biçimde sunulmamıştır; ancak “Hırsız Kedi” romanında olduğu gibi, bir hayvanın işkence yapılarak öldürülmesi okurda duygusal örselenmeye neden olabilir.

Sonuç olarak incelenen romanlarda, başkişilerin çoğunun açık ve durağan; kurgulanan çatışmaların büyük bölümünün ise başkişinin kendisiyle ve başkalarıyla yaşadığı çatışmalardan oluştuğu görülmüştür. Ayrıca, incelenen romanlarda, başkişilerin kendisiyle ve başkalarıyla yaşadığı çatışma sayılarının aynı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başkişiler yaşadıkları çatışmaları, en çok “akıl yürüterek ve yeteneğiyle/ yaratıcılığıyla” çözmüşlerdir. Genel olarak başkişilerin yaşadıkları çatışmaları etkin bir biçimde çözdüğü, izledikleri yolların ise okur üzerinde olumlu bir etki bırakabilecek nitelikte olduğu söylenebilir.

ÖNERİLER

Çatışmaların ve çözümlerinin inandırıcı olması yazınsal anlamda romanın niteliğini; okur bağlamında ise okurun yeterince önemsenip önemsenmediğini gösterir. Çocuklara dönük romanlar yazan yazarların bu belirlemeyi göz önünde bulundurması beklenir.

Çocuklara seslenen yerli serüven romanlarında başkişinin karakter gelişiminin yeterince yapılandırılması ve olay örgüsünün basmakalıptan uzaklaşması, bu tür romanın çocuk edebiyatı alanında “piyasa romanı” nitelendirilmesinden kurtulmasını sağlayabilir. Ayrıca serüven romanlarındaki çatışmaların çözümünün rastlantıyla şansa ya da olağanüstü güçle çözülmesinin bir kuralmış gibi düşünülmesinin de önüne geçebilir.

Çocuklar için üretirken yazar, okurun sorun çözücü, yapıcı, demokratik, özerk bir birey olmasında etkisi olabileceğini göz önünde bulundurmalı; yapıtlarında başkişilerin çatışmaların çözüm yollarının demokratik, insana ve doğaya saygılı; çocuğun sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun olmasına özen göstermelidir.

Türkçe derslerinde öğrencilerin okuma kültürü edinmeleri sürecinde çocuk romanlarındaki başkişi ve çatışma kavramlarının anlaşılmasına dönük çalışmalar yapılabilir. Bu derslerde çocuk romanlarının öğrencilerle okunmasına ve başkişinin karakter gelişiminin belirlenmesine dönük etkinlikler düzenlenebilir. Öğrencilere başkişinin yaşadığı çatışmalarla benzer çatışmalar yaşayıp yaşamadığı sorularak onlardan düşüncelerini paylaşmaları istenebilir. Öğrencilerin başkişilerin çatışmaların çözümünde izledikleri yolları değerlendirmeleri; bu çatışmaların başka nasıl bir yolla çözülebileceği üzerine düşünmeleri istenebilir. Başkişi ve çatışma kavramlarının roman ve öyküdeki önemi öğrencilere duyumsatılabilir. Karakter gelişimi çeşitli romanlardaki başkişiler örneklendirilerek öğretilir. Bu bağlamda yazınsal metin oluşturmaya istekli öğrencilerin de metinlerini oluştururken karakter

geliştirme yollarından yararlanmaları sağlanabilir. Çatışmayı zayıflatan öğeler (rastlantısallık, aşırı duygusallık, abartılmış merak) üzerinde çeşitli çalışmalar yapılarak çatışmaları yeterince yapılandırmanın önemi duyumsatılabilir ve yazılarında çatışmayı yeterince yapılandırmaları için çeşitli etkinlikler yapılabilir.

Aileler çocuklarıyla aynı romanı okuyabilir ya da çocuklarından okudukları romanı anlatmalarını isteyebilirler. Çocuklarıyla romanın başkişisinin karakter özellikleri üzerinde konuşabilirler. Başkişinin çevrelerindeki herhangi birine benzeyip benzemediğini; hangi özelliklerini beğenip beğenmediklerini vb. soruları çocuklarına sorabilirler ve bu soruların yanıtları üzerinde tartışabilirler. Başkişinin yaşadığı çatışmalarla çocuklarının benzer çatışmalar yaşayıp yaşamadığını; çatışmanın çözümünde başkişinin çözüm yolunu doğru bulup bulmadıklarını tartışabilirler.

Son olarak şöyle bir öneride bulunulabilir: AÜ ÇOGEM'in gerçekleştirdiği 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu gibi çocuk romanının ayrıntılı tartışıldığı etkinliklere, ailelerin ve eğitimcilerin çocuklarla katılması çocuğa göre yazılmış nitelikli yapıtların çok yönlü olarak tanınması bağlamında önemlidir. ÇOGEM gibi merkezlerin yazarla okuru buluşturan ve yapıtların tartışılmasına olanak sağlayan etkinlikleri, çocuk romanında başkişinin ve yaşadıkları çatışmaların önemini anlaşılmasına büyük katkı sağlayabilir.

KAYNAKLAR

Adalı, Oya (2003) *Anlamak ve Anlatmak*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Adalı, Oya (2010) *Etkileşimli ve Eleştirel Okuma Teknikleri*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı.

Akbaş, Emralı ve Topçuoğlu Atasü R. (2009) Modern Çocukluk Paradigmasının Oluşumu - Eleştirel Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*. Cilt 20. (1), 95 - 103.

Aslan, Canan (2006) "Türk Çocuk Yazınında Çocuk - Yetişkin Çatışmasının Yer Aldığı Kimi Yapıtların İncelenmesi". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt 39.(2), 193 - 216.

Aytür, Ünal (2009) *Henry James ve Roman Sanatı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ballou, Rachel (2005) *Blueprint for Screenwriting: A Complete Writer's Guide to Story Structure and Character Development*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Bee, Helen ve Boyd Denise (2009) *Çocuk Gelişim Psikolojisi*. (Çev. O. Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Berk, E. Laura (2013) *Çocuk Gelişimi*. (Yay. Haz. Bekir Onur, Çev. A. Dönmez). Ankara: İmge Yayınevi. (Eserin orijinali 2009'da yayımlandı).

Binyazar, Adnan (2006) *Duyguların Anakarası*. İstanbul: Can Yayınları.

Binyazar, Adnan (2010) *Toplum ve Edebiyat*. İstanbul: Can Yayınları.

Butor, Michel (1991) *Roman Üstüne Denemeler*. (Çev. M. Rifat ve S. Rifat). İstanbul: Düzlem Yayınları. (Eserin orijinali 1969'da yayımlandı).

Büyüköztürk, Ş, Çakmak, E.K, Akgün, Ö.E. Karadeniz, Ş. Demirel, F. (2008) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayınları.

Ciravoğlu, Öner (1998) *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.

Culler, Jonathan (2007) *Yazın Kuramı*. (Çev. H. Gür). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları. (Eserin orijinali 1997'de yayımlandı).

Cüceloğlu, Doğan (1991) *Yeniden İnsan İnsana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Cüceloğlu, Doğan (1996) *İnsan ve Davranışı*. (6. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Crane, C.R. (2004) Yapı Kavramı. Philip Stevick (Eds.), *Roman Teorisi*. (Çev. S. Kantarcıoğlu) Ankara: Akçağ Yayınları, ss.128-132'deki makale.

Demiray, Kemal (1953) *Türkçe Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.

Dilidüzgün, Selahattin (1994) Çağdaş Çocuk ve Gençlik Kitaplarından Bir Kesit. *Çağdaş Eğitimde Sanat*. İstanbul: Demet Yayıncılık.

Dilidüzgün, Selahattin (1996) *Çağdaş Çocuk Yazını - Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Dilidüzgün, Selahattin (2002) Çocuk Edebiyatı Kavramı. *Açıköğretim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı Çocuk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Dilidüzgün, Selahattin (2006) Türkiye'de Çocuk Edebiyatına Bakışlar ve Çağdaş Çocuk Edebiyatı. *Çocuk ve İlkgençlik Edebiyatı Kurultayı*. (Yay.

Haz. Yusuf Çotuksöken ve Necdim Neydim.) İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.

Dilidüzgün, Selahattin (2007) Öykü ve Roman. *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Doğan, B. Yıldırım (2006) *Karakter Yaratmak Bir Paradigma Arayışı*. Ankara: um:ag Yayınları.

Egri, Lajos (1996) *Piyas Yazma Sanatı*. (3. Baskı). (Çev. S. Taşer). İstanbul: Papirüs Yayınları.

Erikson, Erik H. (1984) *İnsanın Sekiz Çağı*. (Çev. T. B. Üstün ve V. Şar). Ankara: Birey ve Toplum Yayıncılık.

Forster, Edward Morgan (2001) *Roman Sanatı*. (3. Baskı). (Çev. Ü. Aytür). İstanbul: Adam Yayınları.

Friedman, Norman (2004) Romanda Yapı Şekilleri. Philip Stevick (Eds.), *Roman Teorisi* (Çev. S. Kantarcıoğlu). Ankara: Akçağ Yayınları. s.132-148'deki makale. (Eserin orijinali 1967'de yayımlandı).

Gamble, Nikki ve Sally Yates (2008) *Exploring Children's Literature*. London: SAGE Publication.

Gander, Mary J. ve Harry W. Gardiner (2001) *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (Yay. Haz. B. Onur. Çev. Ali Dönmez, Nermin Çelen ve Bekir Onur). Ankara: İmge Yayınevi.

Gasset, José Ortega Y. (2012) *Sanatın İnsansızlaştırılması ve Roman Üstüne Düşünceler*. (Çev. N. G. Işık) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Geçtan, Engin (2010) *Psikanaliz ve Sonrası*. (14. Baskı). İstanbul: Metis Yayıncılık.

Goldmann, Lucien (2005) *Roman Sosyolojisi*. (Çev. A. Erkay). Ankara: Birleşik Kitabevi.

Dil Derneği (1998) *Yazın Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Dil Derneği.

Göktürk, Akşit (1988) *Okuma Uğraşı*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Göktürk, Akşit (1989) *Sözün Ötesi Yazılar*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Gülsoy, Murat (2006) *Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık*. (3. Baskı). İstanbul: Can Yayınları.

Günay, Doğan (2003) *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual.

Gümüş, Semih (2012) *Yazar Olabilir miyim?* İstanbul: Notos Kitap.

Harvey, W.J. (2004) Romanda Sosyal Ortam. Philip Stevick (Eds.) *Roman Teorisi* (Çev. S. Kantarcıoğlu). Ankara: Akçağ Yayınları, s.169 – 188'deki makale. (Eserin orijinali 1967'de yayımlandı).

Huck, Charlotte S., Susan Hepler ve Janet Hickman (1993) *Children's Literature in the Elementary School*. (5. Baskı). USA: Brown Benchmark.

İnanç Yazgan, Banu ve Yerlikaya, Ercüment (2012) *Kişilik Kuramları*. (6. Baskı). Ankara: Pegem A Yayınevi.

İpşiroğlu, Zehra (1994) "Okuma Sevgisi Nasıl Kazandırılır?" *Çağdaş Eğitimde Sanat*. İstanbul: Demet Yayıncılık.

İpşiroğlu, Zehra (1997) *Eğitimde Yeni Arayışlar*. İstanbul: Adam Yayınları.

İpşiroğlu, Zehra (Haz.) (2001) *Çağdaş Türk Yazını Yazın Öğrenimi İçin Temel Bir Kaynak*. İstanbul: Adam.

Karasar, Niyazi (2007) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (17.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kavcar, Cahit (1999) *Edebiyat ve Eğitim*. (3. Baskı). Ankara: Engin Yayınları.

Kavcar, Cahit, Oğuzkan, Ferhan ve Aksoy, Özlem (2012) *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. (9. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Kaya, Zekeriya (2008) “Yazılı Anlatım Türleri II: Sanatsal Anlatılar” *Türkçe Sözlü ve Yazılı Anlatım*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kepenekçi Karaman, Yasemin ve Canan Aslan (2013) “Ortaöğretim Okullarına Önerilen 100 Temel Eser’deki Romanlarda İnsan Hakları Üzerine Bir Çözümleme” *Eğitim ve Bilim*. Cilt 38 (168), 183 - 197.

Kıran (Eziler), Ayşe ve Zeynel Kıran (2003) *Yazınsal Okuma Süreçleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Köknel, Özcan (2007) *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Kundera, Milan (2009) *Roman Sanatı*. (Çev. A. Bora) İstanbul: Can Yayınları. (Eserin orijinali 1986’da yayımlandı).

Lukens, Rebecca J. (2003) *A Critical Handbook of Children’s Literature*. USA: Pearson Education.

Moran, Berna (1997) *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*. (6. Baskı) İstanbul: İletişim Yayınları.

Moran, Berna (1999) *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Nas, Recep (2002) *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

Nutku (2001) *Dram Sanatı Tiyatroya Giriş*. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

Oğuzkan, Ferhan (1997) *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. (5. Baskı). Ankara: Emel Matbaacılık.

Ozan Demir, Yasemin (2009) *Çocuk Masallarında Kişilerarası Çatışma Çözme Süreci*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Öğülmüş, Selahattin (2006) *Kişilerarası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi*. (3. Baskı) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Özakman, Turgut (1998) *Oyun ve Senaryo Yazma Tekniği*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Özdemir, Emin (1994) *Yazınsal Türler*. Ankara: Ümit Yayıncılık.

Özdemir, Emin (2002) *Eleştirel Okuma*. (5. Baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.

Öztürk, Orhan (2012) *Özerk Benlik, Kul Benlik*. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.

Öztürk, Orhan ve Aylın Uluşahin (2008) *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.

Parla, Jale (2008) *Donkişot'tan Bugüne Roman*. (8. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınevi.

Postman, Neil (1995) *Çocukluğun Yokoluşu*. (Çev. İ. Kemal). Ankara: İmge Yayınevi.

Russell, David L. (2009). *Literature for Children*. USA: Pearson.

Santrock, John W. (2011) *Yaşam Boyu Gelişim*. (Çev. G. Yüksel). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Schmidt, Victoria Lynn (2005) *Story Structure Architect*. Canada: fw publications.

Sever, Sedat (1996) "Demokratik Kültür Bilinci Edinimi Sürecinde Dil ve Edebiyat Öğretimi" *AÜ TÖMER Dil Dergisi*, sayı: 46, s. 29- 34.

Sever, Sedat (2002a) Mo'nun Gizemi'nin Yazınsal ve Eğitsel Özellikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt. 33. (1-2)*, 29-38.

Sever, Sedat (2002b) "Çocuk Kitaplarına Yansıtılan Şiddet (Milli Eğitim Temel Yasası ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Bağlamında Bir Değerlendirme)". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt 35. (1- 2)*, 25- 37.

Sever, Sedat (2007a) "Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?" *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*. (Yay. Haz. Sedat Sever). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları s.41- 56.

Sever, Sedat (2007b) "Edebiyat Yapıtlarının Çocuğun Dilsel, Bilişsel, Kişilik ve Toplumsal Gelişimine Katkısı" *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı*. (Edt. Zeliha Güneş) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Sever, Sedat (2012) *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.

Sever, Sedat (2013) *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.

Slavin, Robert E. (2013) *Eğitim Psikolojisi*. (Çev. G. Yüksel). Ankara: Nobel Akademi. (Eserin orijinali 2012'de yayımlandı).

Smith, K. Peter, Cowie, Helen; Blades, Mark (2005) *Understanding Children's Development*. USA: Blackwell Publishing.

Şirin, Mustafa Ruhi (1999) *Gösteri Çağı Çocukları*. İstanbul: İz Yayıncılık.

Şirin, Mustafa Ruhi (2007) *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. Ankara: Kök Yayınevi.

Tekin, Mehmet (2004) *Roman Sanatı (Romanın Unsurları)*. (4.Baskı). İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Tepebaşı, Fatih (2001) *Edebiyat ve Roman*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Tobias, Ronald B. (1996) *Roman Yazma Sanatı*. İstanbul: Say Yayınları.

Todorov, Tzvetan (2005) *Yazın Kuramı Rus Biçimcilerin Metinleri*. (2.Baskı). (Çev. M. Rifat ve S. Rifat) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Turan (2002) "Çocuk Edebiyatının Problemleri ve Çocuk Hikâyelerinde İletişim Çatışmaları" *EKEV Akademi Dergisi*, 12, 199 - 214.

TÜBA (2011) *Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü Sosyal Bilimler*. Ankara: TÜBA

Uygur, Nermi (1985) *İnsan Açısından Edebiyat*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Wellek, René ve Austin Warren (2001) *Yazın Kuramı*. (Çev. Y. Salman ve S. Karantay). İstanbul: Adam Yayınları.

Yavuzer, Haluk (2005) *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. (28.Baskı) İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, Haluk (2012) *Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu*. (15. Basım) İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek (2006) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yurttaş, Hüseyin (1997) "Çocuk ve Kitap" *Anadili Eğitimi ve Çocuk Kitapları Sempozyumu*. 20 - 21 Şubat 1997. s.16. Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi.

Zivtci, Figen (2006) "Çocuk Kitaplarında Kahramanın Yeri ve Önemi". *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*. (Yay. Haz. Sedat Sever) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. s. 245 - 247.

EK1. ÇOCUK ROMANLARINDAKİ ÇATIŞMA TÜRLERİ VE ALT TÜRLERİ

Çatışma Türleri	Kişinin Kendisiyle Çatışması		Kişi – Kişi Çatışması		Kişi – Doğa Çatışması		Kişi - Toplum Çatışması		Toplam
	Çatışmanın Alt Türleri	Sayısı	Çatışmanın Alt Türleri	Sayısı	Çatışmanın Alt Türleri	Sayısı	Çatışmanın Alt Türleri	Sayısı	
Zaman Bisikleti					*Doğal çevre ile çatışma	3			3
Atlantis'in Çocukları			*Kötü kişi / kişiler ile çatışma	1	*Doğal çevre ile çatışma *Doğayı koruma çabası	1 6	* Yetkili kurumla çatışma	1	9
Az Buçuk Teo	*Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası *Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası	1 1	*Arkadaşıyla çatışma	1					3
Süper Gazeteciler			*Kötü kişi / kişiler ile çatışma	3					3
Çılgın Serüvenciler İz Peşinde			Kötü kişi / kişiler ile çatışma	2			*Yetkili kurumla çatışma	1	3
Şeker Kız ve Büyülü Elma	* Değer verdiği bir şey/ biri için yaşadığı çaresizlik	1							1

Güvercin'in Saati	*Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası	2	*Anne - babayla çatışma *Kötü kişi / kişiler ile çatışma	1 1					4
Ufaklık Serüven Peşinde / İstanbul'da Tehlike	*Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası	2	*Kötü kişi / kişiler ile çatışma	3	*Tehlikeyi engelleme / tehlikeden korunma çabası	3			8
Mızıkacı	*Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası *Değer verdiği bir şey/ biri için yaşadığı çaresizlik	1 1	*Arkadaşıyla çatışma *Yabancı biriyle çatışma	1 1					4
Uçan Dalgalar	*Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası	1							1
Gezgin Dedektifler Palmiye Sokak No. 5	*Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası	2							2
Yaşamı Tartan Terazi			*Kötü kişi / kişiler ile çatışma *Arkadaşıyla çatışma	1 1	*Doğa felaketiyle çatışma	1			3

Parisli Fındık Faresi	*Duygularının çatışması	1	*Kötü kişi / kişiler ile çatışma	1					3
	* Değer verdiği bir şey/ biri için yaşadığı çaresizlik	1							
Güzelce'de Bir Kaçak Memo							*Töre ile çatışma	1	1
Badem Operasyonu			*Kötü kişi / kişiler ile çatışma	2					2
Büyük Tuzak	* Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası	2	*Kötü kişi / kişiler ile çatışma	1					3
Beyaz Dua Evi Çocukları	*Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası	1	*Kötü kişi / kişiler ile çatışma	4					5
Kırmızı Pelerinli Kurtçuk					*Doğal çevre ile çatışma	1			2
					*Tehlikeyi engelleme / tehlikeden korunma çabası	1			
Murat'ın Düşü	*Duygularının çatışması	2							2

Bir Kutu Tebeşir İstiyoruz	*Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası	1	*Kötü kişi / kişiler ile çatışma	1					2
Kırlangıçlar Yapar Yuvayı	*Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası	1							1
Eyvah! Ağabeyim Kopyalandı	*Değer verdiği bir şey/ biri için yaşadığı çaresizlik	1	*Yabancı biriyle çatışma	1	*Eve dönme çabası	1			3
Dostum Çino	* Değer verdiği bir şey/ biri için yaşadığı çaresizlik	1	*Anne – babayla çatışma	1					2
Bintepe'nin Hayaleti	*Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası	2	*Kötü kişi / kişiler ile çatışma	1					3
Okumak İstiyorum	*Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası	1					*Yasalarla çatışma	1	2
Çetin'in Merakı	*Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası	1							1
Sayısal Çocuk	* Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası	1							1

Komutan Anti Başka Karıncalar Diyarı			*Kötü kişi / kişiler ile çatışma	1	*Doğal çevre ile çatışma	1	*Başka bir toplumla çatışma	2	4
Gizli Formül Hangi Zarfta	*Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası	1							1
Kulak Üretme Çiftliği	* Değer verdiği bir şey/ biri için yaşadığı çaresizlik * Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası	1 1			*Tehlikeyi engelleme / tehlikeden korunma çabası	2			4
Küçük Tay	* Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası	2	*Kötü kişi / kişiler ile çatışma	1	*Doğa felaketiyle çatışma	1			4
Çevreci Karıncalar	* Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası	1			*Eve dönme çabası	1			2
Beyaz Evin Gizemi	*Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası	1	*Arkadaşlarıyla çatışma	1					2
İncili Kavak			*Kötü kişi /kişiler ile çatışma	2	*Tehlikeyi engelleme / tehlikeden korunma çabası	1			3

Gezegenler Arasında Yolculuk Bölüm 1	*Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası	1			*Doğa felaketiyle çatışma *Doğal çevre ile çatışma	1 1			3
Işık Hızıyla Mars'a Yolculuk	*Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası	1			* Tehlikeyi engelleme / tehlikeden korunma çabası	1			2
Mavi Zamanlar	*Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası	2							2
Dolunay Dedektifleri Dehşet Mektuplar	*Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası	2			* Eve dönme çabası	1			3
Canım Öğretmenim			*Anne – babayla çatışma	1					1
Acıları Yenen Çocuk			*Kötü kişi / kişiler ile çatışma * Arkadaşıyla çatışma	2 1	*Bir hayvanla çatışma	1			4
Hırsız Kedi			*Kötü kişi / kişiler ile çatışma	1	*Bir hayvanla çatışma	2			3
Keklik Sevgisi	* Değer verdiği bir şey/ biri için yaşadığı çaresizlik	1	*Arkadaşıyla çatışma	4	*Bir hayvanla çatışma	1			6

EK.2. BAŞKİŞİNİN ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜNDEKİ KONUMU

	ETKİN		EDİLGİN		ETKİN VE EDİLGİN	
Kitap Adları	Çözüm Yolu	Sayısı	Çözüm Yolu	Sayısı	Çözüm Yolu	Sayısı
Zaman Bisikleti	*Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	3				
Atlantis'in Çocukları	* Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	1			*Çabalar ancak çatışmayı başkası çözer. *Çabasıyla ve olağanüstü güçlerle çatışmayı çözer. * Çabasıyla, olağanüstü güçle ve başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	1 1 6
Az Buçuk Teo	*Akıl yürüterek ve yeteneğiyle / yaratıcılığıyla çatışmayı çözer. *Akıl yürüterek ve cesaretiyle çatışmayı çözer.	2 1				
Süper Gazeteciler	*Akıl yürüterek ve cesaretiyle çatışmayı çözer. * Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	1 2				
Çılgın Serüvenciler İz Peşinde	*Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	3				

Şeker Kız ve Büyülü Elma	*İnadından vazgeçerek çatışmayı çözer.	1				
Güvercin'in Saati	* Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	4				
Ufaklık Serüven Peşinde / İstanbul'da Tehlike	*Akıl yürüterek yeteneğiyle / yaratıcılığıyla çatışmayı çözer.	1				
	*Akıl yürüterek ve işbirliğiyle/ başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	2				
	*Akıl yürüterek ve sezgileriyle / yüreğinin sesini dinleyerek çatışmayı çözer.	2				
	*Akıl yürüterek ve cesaretiyle çatışmayı çözer.	3				
Mızıkacı	*Akıl yürüterek ve yeteneğiyle / yaratıcılığıyla çatışmayı çözer.	1				
	*Akıl yürüterek ve sezgileriyle/ yüreğinin sesini dinleyerek çatışmayı çözer.	2				
	*Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	1				

Uçan Dalgalar					*Akıl yürüterek, olağanüstü güçlerle ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	1
Gezgin Dedektifler Palmiye Sokak No. 5	*Akıl yürüterek ve cesaretiyle çatışmayı çözer. *Akıl yürüterek ve yetkili kişi / kurumlarca çatışma çözülür.	1 1				
Yaşamı Tartan Terazi	*Kurnazlık ve yalanla çatışmayı çözer.	1	*Kendisinden istenileni sorgulamadan kabul ederek çatışmayı çözer. * Çatışmayı başkası çözer.	1 1		
Parisli Fındık Faresi	*Akıl yürüterek ve cesaretiyle çatışmayı çözer. *Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	1 1			*Çabalar ancak çatışmayı başkası çözer.	1
Güzelce'de Bir Kaçak Memo			*Çatışmayı başkası çözer.	1		
Badem Operasyonu	*Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	2				

Büyük Tuzak	*Akıl yürüterek ve yeteneğiyle / yaratıcılığıyla çatışmayı çözer.	2				
	*Akıl yürüterek ve sezgileriyle/ yüreğinin sesini dinleyerek çatışmayı çözer.	1				
Beyaz Dua Evi Çocukları	*Akıl yürüterek ve yeteneğiyle / yaratıcılığıyla çatışmayı çözer.	1	*Kendisinden istenileni sorgulamadan kabul ederek çatışmayı çözer.	1	*Akıl yürüterek, olağanüstü güçlerle ve dua ederek çatışmayı çözer.	1
	*Çabasıyla ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	1			*Şiddet kullanarak ve dualarla çatışmayı çözer.	1
Kırmızı Pelerinli Kurtçuk			*Çatışmayı başkası çözer.	2		
Murat'ın Düşü	*Akıl yürüterek ve kendini disipline ederek çatışmayı çözer.	1				
	*Akıl yürüterek ve sezgileriyle/ yüreğinin sesini dinleyerek çatışmayı çözer.	1				
Bir Kutu Tebeşir İstiyoruz	*Akıl yürüterek ve yeteneğiyle/ yaratıcılığıyla çatışmayı çözer.	1				
	*Akıl yürüterek ve yetkili kişi / kurumlarca çatışma çözülür.	1				

Kırlangıçlar Yapar Yuvayı	*Çabasıyla ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	1				
Eyvah! Ağabeyim Kopyalandı	*Akıl yürüterek ve şiddet kullanarak çatışmayı çözer.	1				
	*Akıl yürüterek ve işbirliğiyle/ başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	1				
	*Akıl yürüterek ve sezgileriyle / yüreğinin sesini dinleyerek çatışmayı çözer.	1				
Dostum Çino	*Akıl yürüterek ve sezgileriyle / yüreğinin sesini dinleyerek çatışmayı çözer.	1	*Çatışmayı başkası çözer.	1		
Bintepe'nin Hayaleti	*Akıl yürüterek ve yeteneğiyle/ yaratıcılığıyla çatışmayı çözer.	2	*Çatışma rastlantıyla çözülür	1		
Okumak İstiyorum	*Akıl yürüterek ve kendini disipline ederek çatışmayı çözer.	1				
	*Akıl yürüterek ve yetkili kişi / kurumlarca çatışma çözülür.	1				
Çetin'in Merakı	*Akıl yürüterek ve yeteneğiyle / yaratıcılığıyla çatışmayı çözer.	1				

Sayısal Çocuk	*Akıl yürüterek ve yeteneğiyle / yaratıcılığıyla çatışmayı çözer.	1				
Komutan Anti Başka Karıncalar Diyarı	* Çabasıyla ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	2			*Çabalar ancak çatışmayı başkası çözer.	2
Gizli Formül Hangi Zarfta	*Akıl yürüterek ve yetkili kişi / kurumlarca çatışma çözülür.	1				
Kulak Üretme Çiftliği	*Akıl yürüterek ve işbirliğiyle/başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	2			*Akıl yürüterek ve rastlantıyla çatışma çözülür. * Çabalar ancak çatışmayı başkası çözer.	1 1
Küçük Tay	*Çabasıyla ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer. *Akıl yürüterek ve sezgileriyle/ yüreğinin sesini dinleyerek çatışmayı çözer.	2 1			* Çabalar ancak çatışmayı başkası çözer.	1
Çevreci Karıncalar	*Akıl yürüterek ve yeteneğiyle/ yaratıcılığıyla çatışmayı çözer.	2				
Beyaz Evin Gizemi	*Akıl yürüterek ve sezgileriyle / yüreğinin sesini dinleyerek çatışmayı çözer.	1			*Çabalar ancak çatışmayı başkası çözer.	1

İncili Kavak	*Akıl yürüterek ve sezgileriyle / yüreğinin sesini dinleyerek çatışmayı çözer.	1	*Çatışmayı başkası çözer.	1	*Çabası ve olağanüstü güçlerle çatışmayı çözer.	1
Gezegenler Arasında Yolculuk Bölüm 1	*Akıl yürüterek ve cesaretiyle çatışmayı çözer. *Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	1 1			* Çabalar ancak çatışma rastlantıyla çözülür.	1
Işık Hızıyla Mars'a Yolculuk	*Akıl yürüterek ve cesaretiyle çatışmayı çözer. *Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	1 1				
Mavi Zamanlar	*Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	1			*Akıl yürüterek ve rastlantılarla çatışmayı çözer.	1
Dolunay Dedektifleri Dehşet Mektuplar	* Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer. * Çabasıyla ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	2 1				

Canım Öğretmenim					*Çabalar ancak çatışmayı başkası çözer.	1
Acıları Yenen Çocuk			*Çatışmayı başkası çözer.	4		
Hırsız Kedi	*Akıl yürüterek ve işbirliğiyle / başkasının yardımıyla çatışmayı çözer.	1			*Çabalar ancak çatışma rastlantıyla çözülür.	1
	*Akıl yürüterek, şiddet kullanarak ve işbirliğiyle çatışmayı çözer.	1				
Keklik Sevgisi	*Çatışmayı gözdağı vererek çözer.	2	*Çatışmayı başkası çözer.	2	*Çabalar ancak çatışmayı başkası çözer.	1
	*Akıl yürüterek ve sezgileriyle / yüreğinin sesini dinleyerek çatışmayı çözer.	1				